

**RADA
EURÓPSKEJ ÚNIE**

**V Bruseli 27. novembra 2008 (03.12)
(OR. en)**

**14146/2/08
REV 2**

COHOM 105

SPRÁVA

Predmet: Výročná správa EÚ o ľudských právach za rok 2008

OBSAH

1.	Úvod.....	7
2.	Nástroje a iniciatívy EÚ v tretích krajinách	9
2.1.	Jednotné akcie, spoločné pozície a operácie krízového riadenia	9
2.2.	Úloha osobnej zástupkyne GT/VP pre ľudské práva.....	21
2.3.	Akčné plány v rámci ESP.....	23
2.4.	Usmernenia EÚ v oblasti ľudských práv	26
2.5.	Demarše a vyhlásenia	27
2.6.	Dialógy a konzultácie o ľudských právach	28
2.6.1.	Dialógy o ľudských právach s Čínou.....	30
2.6.2.	Dialóg o ľudských právach s Iránom.....	31
2.6.3.	Dialóg o ľudských právach so stredoázijskými štátmi	32
2.6.4.	Dialóg medzi EÚ a Africkou úniou o ľudských právach.....	33
2.6.5.	Konzultácie o ľudských právach s Ruskou federáciou.....	34
2.6.6.	Konzultácie trojky o ľudských právach s USA, Kanadou, Japonskom, Novým Zélandom a kandidátskymi krajinami	35
2.7.	Doložky o ľudských právach v dohodách o spolupráci s tretími krajinami.....	37
2.8.	Činnosti financované v rámci Európskeho nástroja pre demokraciu a ľudské práva (EIDHR)	38
3.	Činnosť Európskeho parlamentu v oblasti ľudských práv	41
4.	Tematické otázky	51
4.1.	Trest smrti	51
4.2.	Mučenie a iné kruté, neľudské alebo ponižujúce zaobchádzanie alebo trestanie.....	54
4.3.	Práva dieťaťa	61
4.4.	Deti a ozbrojené konflikty.....	64
4.5.	Obhajcovia ľudských práv	66
4.6.	Práva žien a rodová rovnosť	68
4.7.	Obchodovanie s ľuďmi	73
4.8.	ICC a boj proti beztrestnosti.....	76
4.9.	Ľudské práva a terorizmus	80
4.10.	Ľudské práva a podnikanie.....	82

4.11. Demokracia a voľby.....	84
4.12. Hospodárske, sociálne a kultúrne práva.....	93
4.13. Právo na rozvoj.....	98
4.14. Sloboda náboženského vyznania alebo viery.....	100
4.15. Dialóg medzi kultúrami	103
4.16. Azyl, migrácia, utečenci a vysídlené osoby	107
4.17. Rasizmus, xenofóbia, nediskriminácia a rešpektovanie rozmanitosti	111
4.18. Práva osôb patriacich k menšinám	112
4.19. Osoby so zdravotným postihnutím	115
4.20. Problematika domorodého obyvateľstva	116
5. Činnosti EÚ na medzinárodných fórach	119
5.1. 62. zasadnutie Valného zhromaždenia OSN	119
5.2. Rada OSN pre ľudské práva.....	121
5.3. Rada Európy	129
5.4. Organizácia pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe (OBSE)	131
6. Otázky týkajúce sa jednotlivých krajín.....	133
6.1. Kandidáti a potenciálni kandidáti na členstvo v EÚ.....	133
6.2. Európska susedská politika (ESP).....	143
6.3. Rusko a Stredná Ázia.....	163
6.4. Afrika	169
6.5. Blízky východ a Arabský polostrov.....	177
6.6. Ázia.....	180
6.7. Latinská Amerika a karibská oblasť	196
7. Analýza efektívnosti činnosti eú a jej nástrojov	201
8. Závery	208
PRÍLOHA I	210
PRÍLOHA II	214
PRÍLOHA III.....	215
Zoznam skratiek.....	216

PREDSLOV

Európska únia rok čo rok vyvíja a posilňuje činnosť zameranú na presadzovanie a zabezpečenie dodržiavania ľudských práv na celom svete. 10. výročná správa o ľudských právach túto neustálu angažovanosť potvrdzuje. Presadzovanie ľudských práv je v súčasnosti jednou z najrozvinutejších stránok vonkajších vzťahov Európskej únie.

Hlavným cieľom tejto správy je informovať čo najširšiu verejnosť v Európe, ako aj za hranicami Únie, o krokoch, ktoré EÚ podniká v záujme presadzovania ľudských práv na celom svete.

Správa sa zaoberá obdobím od júla 2007 do júna 2008. Počas týchto dvanástich mesiacov sa v oblasti ľudských práv dosiahol skutočný pokrok.

Ukončenie reformy Rady pre ľudské práva (HRC) a prijatie jej operačných postupov by malo umožniť, aby sa tento ústredný orgán OSN teraz venoval zásadným otázkam. Je to jedinečné fórum, na ktorom sa stretávajú zástupcovia štátov, experti a zástupcovia občianskej spoločnosti. Európska únia je plne odhodlaná vyjadrovať v rámci HRC svoj názor a pracovať na jej účinnom fungovaní. Rada pre ľudské práva začala svoju činnosť dobre, ale všetci aktéri, najmä jej členské štáty, by mali v dobrej viere spolupracovať, aby táto nová inštitúcia bola schopná plniť svoj mandát a splňať očakávania ľudí. Prvý polrok 2008 sa vyznačoval prvými zasadnutiami UPR (všeobecného pravidelného preskúmania), inovačného mechanizmu Rady pre ľudské práva na preskúmanie situácie v oblasti ľudských práv v každej krajine sveta, ktorý vyžaduje, aby sa všetky štáty pevne zaviazali zlepšiť ochranu ľudských práv.

Trest smrti je na ústupe. Rwanda a Uzbekistan ho zrušili, čím sa počet štátov, ktoré tak učinili, zvýšil na 135. V Spojených štátoch amerických bol štát New Jersey prvým štátom USA od roku 1965, ktorý vyhlásil trest smrti za nezákonný. Európska únia je odhodlaná naďalej bojovať na tomto fronte. Uvítala, že 104 krajín prijalo rezolúciu 62. Valného zhromaždenia OSN, ktorá vyzýva k zavedeniu moratória na vykonávanie trestu smrti s cieľom zrušiť tento trest.

V medzinárodnom súdnictve dochádza ku pokroku. Zatknutia Jeana Pierra Bembu a Radovana Karadžića a skutočnosť, že Medzinárodný trestný súd obžaloval Thomasa Lubangu, Germaina Katangu a Mathieua Ngudjola, bývalých diktátorov v Konžskej demokratickej republike, obvinených z vojnových zločinov a zločinov proti ľudskosti, sú výrazným pokrokom na ceste k ukončeniu beztrestnosti rozsiahleho porušovania ľudských práv. Európska únia činnosť Medzinárodného trestného súdu podporuje.

Činnosť EÚ v oblasti ľudských práv sa neustále posilňuje. Na základe svojich usmernení zasahuje vždy, keď je to možné, prostredníctvom diplomatických demaršov alebo vyhlásení, keď je nejaká osoba odsúdená na smrť, mučená, uväznená za svoje názory alebo presvedčenie alebo ohrozená. EÚ prikladá mimoriadny význam podpore ľudských práv detí a v krátkom čase rozšíri rozsah svojej činnosti a bude sa zaoberať situáciou obetí násilia páchaného na ženách.

EÚ presadzuje ľudské práva aj pri účasti v krízovom riadení. Aktívne na ne prihliada pri plánovaní, vedení a hodnotení operácií ESDP. Na niektorých misiách sa podieľajú aj experti zodpovední za práva žien alebo za situáciu detí postihnutých ozbrojeným konfliktom.

Popri zasahovaní, podľa potreby, ak je to naliehavé v záujme predchádzania porušovaniu ľudských práv, má Európska únia v úmysle klásť do popredia dialóg a spoluprácu. Usiluje sa udržiavať úzku spoluprácu s organizáciami občianskej spoločnosti. V súčasnosti sa zapája do viac ako tridsiatich dialógov a konzultácií o ľudských právach s tretími krajinami na piatich kontinentoch, a ich počet rýchlo rastie, čo je dôkazom stále narastajúceho významu, ktorý prikladá ľudským právam v medzinárodných vzťahoch. Okrem programov spolupráce, ktoré organizujú členské štáty, Komisia posilnila európsky nástroj pre demokraciu a ľudské práva, ktorého ročný rozpočet v súčasnosti činí takmer 140 miliónov EUR.

Boj za ľudské práva je behom na dlhé trate. V mnohých oblastiach sveta je situácia naďalej znepokojivá: v Konžskej demokratickej republike, kde sa masové sexuálne násilie používa ako vojnová zbraň, v Dárfúre, kde sa medzinárodne spoločenstvo stále usiluje skončiť s brutalitou, ktorá sa pácha na civilnom obyvateľstve, v Mjanmarsku, ktoré bolo v septembri 2007 dejiskom násilných represálií, a kde orgány nedokázali primerane reagovať na humanitárnu katastrofu spôsobenú cyklónom Nargis. Na Srí Lanke, kde je civilné obyvateľstvo hlavnou obeťou stretov medzi orgánmi a separatistickými hnutiami. V Severnej Kórei a v iných krajinách, kde je moc v rukách autoritárskych a represívnych režimov, ktoré vôbec nerešpektujú ľudské práva.

V tomto roku, v ktorom si pripomíname 60. výročie Všeobecnej deklarácie ľudských práv, 15. výročie Viedenskej deklarácie a 10. výročie deklarácie OSN o obhajcoch ľudských práv, je dôležité, aby sme nezabúdali, že ľudské práva sú všeobecnou hodnotou a nemôžu závisieť od vnútorných vecí akéhokoľvek štátu, v Európe či inde na svete. Všetky občianske, ekonomické, sociálne a kultúrne práva sú nedeliteľné, navzájom prepojené a vzájomne sa podporujúce.

V záujme vyššej účinnosti musí Európska únia ďalej posilňovať jednotu konania. Dúfame, že táto správa, okrem funkcie ako zdroj informácií, pomôže aj pri úvahách o tom, ako môžeme spoločne ďalej posilniť jednotnosť nášho konania a zvýšiť tak aj jeho účinnosť.

Bernard Kouchner
minister zahraničných vecí Francúzska
predseda Rady Európskej únie

Javier Solana
vysoký splnomocnenec pre spoločnú zahraničnú a bezpečnostnú politiku
generálny tajomník Rady Európskej únie

Benita Ferrero-Waldnerová
členka Európskej komisie zodpovedná za vonkajšie vzťahy a Európsku susedskú politiku

1. Úvod

Dodržiavanie ľudských práv spoločne so základnými slobodami, demokraciou a právnym štátom je základným kameňom Európskej únie. Bez ľudských práv nemôže existovať ani trvalý mier, ani bezpečnosť, ani trvalo udržateľný rozvoj. EÚ je presvedčená, že mier a bezpečnosť sú legitímnym predmetom záujmu a hlavnou úlohou medzinárodného spoločenstva. Preto dodržiavaniu ľudských práv prikladá mimoriadny význam v rámci EÚ aj mimo jej hraníc.

Táto 10. výročná správa EÚ o ľudských právach sa vzťahuje na **obdobie od 1. júla 2007 do 30. júna 2008**. Jej cieľom je poskytnúť prehľad o politikách a činnostiach Európskej únie v oblasti ľudských práv. Zabezpečuje teda transparentnosť a zviditeľnenie potrebné na vzájomné pôsobenie medzi EÚ a občianskou spoločnosťou. Zároveň by mala uľahčiť posúdenie a zhodnotenie účinnosti činnosti EÚ¹.

Cieľom tejto správy je zaoberať sa činnosťami EÚ v oblasti ľudských práv voči tretím krajinám, v multilaterálnych orgánoch a určitými konkrétnymi tematickými otázkami. Nesnaží sa byť úplne vyčerpávajúca; naopak, zámerne sa sústreďuje na otázky, v ktorých bola činnosť EÚ najvýraznejšia, vďaka čomu by teda mala byť čitateľnejšia.

EÚ má na presadzovanie dodržiavania ľudských práv na celom svete k dispozícii mnoho nástrojov. Dodnes vypracovala šesť súborov usmernení: o treste smrti, o mučení, o dialógu o ľudských právach s tretími krajinami, o deťoch a ozbrojenom konflikte, o obhajcoch ľudských práv a napokon v minulom roku o právach dieťaťa. V roku 2005 prijala aj usmernenia o podpore dodržiavania medzinárodného humanitárneho práva. Tieto rôzne usmernenia vykonáva prostredníctvom konkrétnych činností (ako napríklad celosvetovej kampane demaršov proti mučeniu). Pri porušovaní ľudských práv zasiela diplomatické demarše. Angažuje sa v politickom dialógu, či konkrétnejšie v dialógu o ľudských právach, s mnohými tretími krajinami (v súčasnosti vedie viac ako tridsať dialógov o ľudských právach). Financuje európsky nástroj pre demokraciu a ľudské práva (EIDHR).

¹ Pozri kapitolu 7, Analýza efektívnosti činnosti EÚ a jej nástrojov.

Na multilaterálnej úrovni pôsobí Európska únia aktívne v Rade pre ľudské práva a vo Valnom zhromaždení Organizácie Spojených národov (VZ OSN). Počas obdobia, na ktoré sa vzťahuje správa, sa uskutočnilo 6., 7. a 8. pravidelné zasadnutie Rady pre ľudské práva a tri mimoriadne zasadnutia o porušovaní ľudských práv na okupovaných palestínskych územiach, situácii v oblasti ľudských práv v Mjanmarsku (konalo sa na základe požiadavky EÚ) a o práve na potraviny. EÚ úspešne podporila predĺženie mandátov osobitných spravodajcov pre situáciu v oblasti ľudských práv v určitých krajinách (Haiti, Sudán, Burundi, Libéria, Severná Kórea, Mjanmarsko, Somálsko) alebo pre osobitné tematické otázky (ako je napr. ochrana ľudských práv pri boji proti terorizmu, obhajcovia ľudských práv, menšiny). Na 8. zasadnutí HRC iniciovala EÚ aj prijatie rezolúcie k situácii v oblasti ľudských práv v Mjanmarsku, najmä po zasiahnutí cyklónom Nargis, v ktorom odsúdila porušovanie ľudských práv v Mjanmarsku a vyzvala mjanmarskú vládu aby plne spolupracovala s medzinárodným spoločenstvom na jeho ukončení.

EÚ podporila aj to, že sa začalo všeobecné pravidelné preskúmanie, inovačný mechanizmus Rady pre ľudské práva na preskúmanie situácie v oblasti ľudských práv v každej krajine v štvorročných intervaloch, ktorý sa dohodlo vykonávať niekoľko členských štátov. V tejto súvislosti bude EÚ vyvíjať činnosť s cieľom zabezpečiť, aby sa počas diskusií náležite prihliadalo na odporúčania rôznych výborov OSN a aby sa na prijímaní správ o preskúmaní plne podieľali mimovládne organizácie.

Na 62. zasadnutí Valného zhromaždenia Organizácie Spojených národov EÚ iniciovala rezolúciu, v ktorej 95 krajín zo všetkých kontinentov vyzvalo na moratórium s cieľom zrušiť trest smrti. Na základe tejto iniciatívy prijalo 104 krajín rezolúciu o treste smrti, do veľkej miery vďaka aktívnej kampani Európskej únie a iných spoluautorov vyhlásenia. Rezolúcia je historickým úspechom na ceste k zrušeniu trestu smrti na celom svete. EÚ pracovala aj na zabezpečení prijatia mnohých rezolúcií o situácii v oblasti ľudských práv v niektorých krajinách (Mjanmarsko, Severná Kórea, Irán, Bielorusko) a rezolúcie o právach dieťaťa (v spolupráci s krajinami Latinskej Ameriky a Karibiku), ktorou sa vytvára mandát osobitného zástupcu pre násilie páchané na deťoch.

Európska únia vďaka jedinečnej pozícii, ktorú zastáva vo svete, sa mimoriadne výrazne zasadzuje o ochranu a presadzovanie ľudských práv. Obete násilia očakávajú, že EÚ pomôže ukončiť krivdy, ktoré každodenne zažívajú. Obhajcovia ľudských práv očakávajú, že EÚ podporí ich neúnavné úsilie o presadzovanie ľudských práv. Táto správa je dôkazom toho, že Európska únia vyvíja v záujme naplnenia týchto očakávaní neutíchajúce úsilie a využíva pritom veľký počet nástrojov, ktoré má k dispozícii.

2. NÁSTROJE A INICIATÍVY EÚ V TRETÍCH KRAJINÁCH

2.1. Jednotné akcie, spoločné pozície a operácie krízového riadenia

V tejto časti sa nachádza prehľad a aktuálne informácie o jednotných akciách a spoločných pozíciách, ako aj o operáciách krízového riadenia vykonávaných v období, na ktoré sa vzťahuje táto správa.

Jednotné akcie sa týkajú konkrétnych situácií, v prípade ktorých sa považuje za potrebné, aby Únia podnikla kroky. V období, na ktoré sa vzťahuje táto správa, prijala EÚ množstvo jednotných akcií súvisiacich s ľudskými právami. Týkali sa najmä vymenovania osobitných zástupcov EÚ (OZEÚ) a civilných a vojenských operácií krízového riadenia.

Počas obdobia, na ktoré sa vzťahuje táto správa, pôsobilo jedenásť osobitných zástupcov EÚ v týchto oblastiach:

- **Afganistan** (Francesc Vendrell, vymenovaný 25. júna 2002)²,
- **oblasť Veľkých jazier v Afrike** (Roeland van de Geer, vymenovaný 15. februára 2007)³,
- **Africká únia** (Koen Vervaeke, vymenovaný 6. decembra 2007)⁴,
- **Bosna a Hercegovina** (Miroslav Lajčák, vymenovaný 18. júna 2007)⁵,
- **Stredná Ázia** (Pierre Morel, vymenovaný 5. októbra 2006)⁶,
- **Kosovo** (Pieter Feith, vymenovaný 4. februára 2008)⁷,
- **Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko** (Erwan Fouéré, vymenovaný 17. októbra 2005)⁸,
- **Blízky východ** (Marc Otte, vymenovaný 14. júla 2003)⁹,
- **Moldavsko** (Kálmán Mizsei, vymenovaný 15. februára 2007)¹⁰,
- **Zakaukazko** (Peter Semneby, vymenovaný 20. februára 2006)¹¹,
- **Sudán** (Torben Brylle, vymenovaný 19. apríla 2007)¹².

Spoločné pozície sa v zásade zaoberajú reštriktívnymi opatreniami, ktoré buď vyplývajú zo záväzku, ktorý uložila rezolúcia Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov alebo sú samostatným opatrením EÚ. Sankcie sa uplatňujú v záujme konkrétnych cieľov SZBP stanovených v článku 11 Zmluvy o EÚ, medzi ktoré okrem iného patrí aj presadzovanie dodržiavania ľudských práv a základných slobôd, demokracia, právny štát a dobrá správa vecí verejných.

² Jednotná akcia Rady 2002/496/SZBP z 25. júna 2002, Ú. v. EÚ L 167, 26.6.2002, s. 12.

³ Jednotná akcia Rady 2007/112/SZBP z 15. februára 2007, Ú. v. EÚ L 46, 16.2.2007, s. 79–82.

⁴ Jednotná akcia Rady 2007/805/SZBP zo 6. decembra 2007, Ú. v. EÚ L 323, 8.12.2007, s. 45–49.

⁵ Rozhodnutie Rady 2007/427/SZBP z 18. júna 2007, Ú. v. EÚ L 159, 20.6.2007, s. 63–64.

⁶ Rozhodnutie Rady 2006/670/SZBP z 5. októbra 2006, Ú. v. EÚ L 275, 6.10.2006, s. 65–65.

⁷ Jednotná akcia Rady 2008/123/SZBP zo 4. februára 2008, Ú. v. EÚ L 42, 16.2.2008, s. 88–91.

⁸ Jednotná akcia Rady 2005/724/SZBP zo 17. októbra 2005, Ú. v. EÚ L 272, 18.10.2005, s. 26–27.

⁹ Jednotná akcia Rady 2003/537/SZBP z 21. júla 2003, Ú. v. EÚ L 184, 23.7.2003, s. 45–45.

¹⁰ Jednotná akcia Rady 2007/107/SZBP z 15. februára 2007, Ú. v. EÚ L 46, 16.2.2007, s. 59–62.

¹¹ Jednotná akcia Rady 2006/121/SZBP z 20. februára 2006, Ú. v. EÚ L 49, 21.2.2006, s. 14–16.

¹² Rozhodnutie Rady 2007/238/SZBP z 19. apríla 2007, Ú. v. EÚ L 103, 20.4.2007, s. 52–53.

Európska únia sa naďalej zameriava na zlepšovanie svojich postupov pri uplatňovaní samostatných sankcií EÚ alebo doplnení EÚ k zoznamom sankcií OSN najmä s prihliadnutím na záväzky týkajúce sa práva na spravodlivý proces, povinnosti uviesť dôvody a práva na účinnú súdnu ochranu.

Operácie krízového riadenia: otázky ľudských práv a predchádzanie konfliktom

V oblasti **predchádzania konfliktom** pokračovala EÚ v rozvoji svojich nástrojov dlhodobej a krátkodobej prevencie. Pokrok dosiahnutý v tejto oblasti sa opisuje vo *výročnej správe o činnostiach EÚ v rámci prevencie vrátane vykonávania programu EÚ na prechádzanie násilným konfliktom*¹³.

Otázky ľudských práv vrátane otázok rodovej rovnosti a detí postihnutých ozbrojeným konfliktom (CAAC) sa naďalej naberali na význame v súvislosti s operáciami krízového riadenia a misí a naďalej sa systematicky začleňovali do plánovania a vedenia všetkých operácií/misí EBOP a následne sa posudzovali v rámci procesu hodnotenia nadobudnutých poznatkov. V týchto otázkach sa užšie spolupracovalo s OZEÚ, ktorých mandáty obsahujú konkrétne ustanovenia na riešenie otázok ľudských práv, rodovej rovnosti a CAAC. Niekoľko operácií/misí EBOP disponuje teraz aj odbornými znalosťami v oblasti rodovej rovnosti. Poradca pre otázky rodovej rovnosti vymenovaný do operačného štábu v rámci operácie EUFOR Tchad/RCA vykonáva okrem iného odbornú prípravu v oblasti rodovej rovnosti a navrhol komplexnú štruktúru monitorovania a podávania správ. Misia EULEX Kosovo má jednotku pre otázky ľudských práv a rodovej rovnosti, ktorá nezabezpečuje iba súlad politik a rozhodnutí misie EULEX Kosovo s normami týkajúcimi sa ľudských práv a rodovej rovnosti, ale je aj bodom vstupu pre všetky sťažnosti tretích strán, ktoré sa týkajú údajných porušení kódexu správania. Misie EUSEC RD Congo a EUPOL RD Congo majú spoločného poradcu pre otázky rodovej rovnosti, ako aj odborníka pre oblasti ľudských práv/detí a ozbrojených konfliktov, a poradca pre otázky rodovej rovnosti misie EUPOL Afghanistan poskytuje poradenskú službu o politikách rodovej rovnosti afganským orgánom v rámci afganskej národnej polície.

¹³ <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/08/st10/st10601.en08.pdf>

Súbor relevantných dokumentov z oblasti začleňovania ľudských práv a rodovej rovnosti do EBOP, ktorý v júni 2007 PBV odporučil zhromaždiť ako referenčný nástroj pre budúcu činnosť na plánovanie a vedenie misií a operácií EBOP, ako aj na účely odbornej prípravy, bol teraz (jún 2008) uverejnený v odtajnenej verzii¹⁴ (ako dôsledok pokračujúceho úsilia troch predsedníctiev – Nemecka, Portugalska a Slovinska).

Neustále sa zdôrazňoval **význam uplatňovania hľadiska rodovej rovnosti**, ako aj zintenzívnia úsilia pri vykonávaní rezolúcie BR OSN 1325 a príslušných dokumentov EÚ, najmä so zreteľom na dosiahnutie konkrétneho pokroku v tejto oblasti v teréne. V tejto súvislosti sa počas slovinského predsedníctva realizovala štúdia o posilnení reakcie EÚ v súvislosti so ženami a ozbrojeným konfliktom.

Pokiaľ ide o otázky CAAC a ďalšie vykonávanie rezolúcie BR OSN 1612, štúdia o skvalitňovaní práce EÚ v oblasti detí v ozbrojených konfliktoch, ktorú dalo vypracovať slovinské predsedníctvo, ako aj revízia založená na dotazníku a konkrétne zmeny a doplnenia Kontrolného zoznamu na integráciu ochrany detí postihnutých ozbrojeným konfliktom do operácií EBOP, zdôraznili cieľ ďalej zlepšovať jej vykonávanie v teréne¹⁵.

Krízové riadenie: operačná činnosť

V období, na ktoré sa vzťahuje táto správa, sa operačná činnosť v oblasti **krízového riadenia** naďalej rozširovala, tak v civilnej, ako aj vo vojenskej oblasti. EÚ v súčasnosti plní na troch kontinentoch širokú škálu civilných a vojenských misií s úlohami, ktoré zahŕňajú udržiavanie mieru a monitorovanie priebehu mierového procesu, ako aj poradenstvo a pomoc vo vojenskej a policajnej oblasti, v oblasti monitorovania hraníc a právneho štátu. Ďalšie misie sa aktívne pripravujú.

¹⁴ http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/hr/news144.pdf

¹⁵ Pozri kapitolu 4.4 Deti a ozbrojené konflikty.

Blízky východ – Stredná Ázia

Kľúčovými oblasťami, na ktoré sa EÚ zameriava vo svojich vzťahoch s **Irakom**, je presadzovanie demokracie, ľudských práv a právneho štátu. EÚ poskytla od júla 2005 prostredníctvom svojej **integrovanej misie na podporu právneho štátu v Iraku (EUJUST LEX)** 72 kurzov odbornej prípravy a 12 stáží na získanie pracovných skúseností v členských štátoch EÚ, ktorých sa zúčastnilo viac ako 1650 vyšších úradníkov z radov polície, súdnictva a väzenských zariadení v Iraku. Po počiatočnom predĺžení v roku 2006 sa EÚ na konci roku 2007 rozhodla túto misiu ďalej predĺžiť do 30. júna 2009, dokedy sa vyškolí približne 2000 Iračanov. EÚ prípadne preskúma možnosti rozšírenia misie do činností v rámci krajiny.

OZEÚ pre **Afganistan** Francesc Vendrell odstúpil 31. augusta 2008. Nový OZEÚ Ettore Francesco Sequi do funkcie nastupuje 1. septembra 2008¹⁶. Jeho mandát, ktorý trvá do 28. februára 2009, má prispievať k vykonávaniu spoločného vyhlásenia EÚ a Afganistanu a dohody s Afganistanom („Afghanistan Compact“), ako aj príslušných rezolúcií OSN. Kľúčovým cieľom je posilniť vytvorenie demokratického, zodpovedného a trvalo udržateľného afganského štátu a venovať pritom osobitnú pozornosť bezpečnosti a stabilizácii, dobrej správe vecí verejných, reforme systému súdnictva a bezpečnosti, ľudským právam, demokratizácii a prechodnému súdnictvu.

Beztretnosť porušovania ľudských práv v **Afganistane**, ku ktorej dochádza teraz i v minulosti, podrýva aj úsilie vybudovať dôveryhodnú a účinnú políciu. Ako sa definuje v koncepcii operácie (CONOPS) **EUPOL AFGHANISTAN**, jedným z cieľov reformy afganskej národnej polície (ANP) je inštitucionálne rešpektovanie a dodržiavanie medzinárodného práva v oblasti ľudských práv, ako aj spolupráca s afganskou nezávislou komisiou pre ľudské práva (AIHRC). V tejto súvislosti je v súlade s medzinárodnými normami jedným zo strategických cieľov misie napomáhať a podporovať rozvoj polície, ktorá má dôveru občanov, ktorá čestne pracuje v rámci právneho štátu a ktorá dodržiava ľudské práva. Hľadiská týkajúce sa ľudských práv sa začlenili aj do iných strategických cieľov misie EUPOL.

¹⁶ Jednotná akcia Rady 2008/612/SZBP z 24. júla 2007, Ú. v. EÚ L 197, 25.7.2008, s. 60–62.

Do hlavného štábu misie v Kábule bol vymenovaný poradca pre ľudské práva. Pre misiu sa vypracoval akčný plán pre ľudské práva. Vo februári uskutočnili policajní poradcovia EUPOL-u nasadení mimo Kábulu prieskum, ktorý bol základom ďalšieho plánovania ako začleniť otázku ľudských práv do činností EUPOL-u v jednotlivých provinciách. Poradca pre ľudské práva misie EUPOL úzko spolupracuje aj s tímom EUPOL-u pre ľudské práva v otázkach týkajúcich sa afganského trestného práva s cieľom zabezpečiť, aby sa pri procese preskúmania zmien a doplnení policajného zákona, navrhovaní právnych predpisov o boji proti únosom a obchodovaniu s ľuďmi a trestného poriadku dosiahol súlad s medzinárodnými normami v oblasti ľudských práv. EUPOL spolupracuje s kľúčovými medzinárodnými a afganskými partnermi (UNAMA, UNICEF, UNODC, IOM, afganskou nezávislou komisiou pre ľudské práva (AIHRC), ministerstvom vnútra a inými ministerstvami na strategickej úrovni s cieľom rozvíjať inštitucionálne štruktúry a spoluprácu medzi agentúrami, pokiaľ ide o ľudské práva.

Misia Európskej únie na palestínskych územiach (EUPOL COPPS) pokračila v obnovenom poskytovaní podpory palestínskej civilnej polícii (PCP), obnovila mnohé projekty pomoci, ktoré boli zmrazené na začiatku roku 2006, a neustále umocňovala svoj profil hlavného medzinárodného partnera a koordinátora pomoci pre PCP. Na základe akčnej stratégie EÚ odsúhlasenej v novembri 2007 EÚ v júni 2008 schválila rozšírenie činností misie do sektoru trestného súdnictva. Berlínska konferencia, ktorá sa konala 24. júna 2008, potvrdila, že medzinárodní darcovia podporujú PCP a EUPOL COPPS, o čom svedčia značné príspevky osobitne vyčlenené na vykonávanie projektov, ktoré vypracovala PCP v spolupráci s misiou.

Po prevzatí pásma Gazy hnutím Hamas v júni 2007 sa **EUBAM Rafah**¹⁷ nevrátila na hraničný priechod v Rafáhu (RCP), ale počas celej doby ostala v pohotovosti. V roku 2008 začal Egypt rokovania o opätovnom otvorení RCP, no nepodarilo sa dosiahnuť dohodu medzi hnutiami Hamas a Fatah a Izraelom. Misia zareagovala na zmenenú operačnú situáciu znížením počtu medzinárodného personálu na 18, ale je pripravená na opätovné nasadenie v krátkom čase v prípade splnenia politických a bezpečnostných podmienok.

¹⁷ <http://www.eubam-rafah.eu/portal/>

Afrika

V súlade s rezolúciou Bezpečnostnej rady OSN 1778 (2007), ktorou sa schválilo nasadenie multidimenzionálnej prítomnosti v **Čade** a **Stredoafrickej republike** a ktorou sa EÚ poverila poskytnúť svoju vojenskú zložku, EÚ 28. januára 2008 začala premost'ovaciú vojenskú operáciu vo východnom Čade a v severovýchodnej časti Stredoafrickej republiky (**EUFOR Tchad/RCA**). Táto operácia sa uskutočňuje v rámci Európskej bezpečnostnej a obrannej politiky počas obdobia jedného roka od dátumu vyhlásenia jej počiatočnej operačnej spôsobilosti (15. marca 2008).

Nasadenie operácie EUFOR Tchad/RCA je konkrétnym výrazom záväzku EÚ aktívne pracovať na zlepšovaní bezpečnostnej situácie v regióne, najmä vo východnom Čade a v severovýchodnej časti Stredoafrickej republiky, pričom EÚ svoj záväzok spĺňa s podporou programu Komisie *d'Accompagnement à la Stabilisation de l'Est du Tchad* tak, že prispieva k ochrane utečencov a osôb vysídlených v rámci štátu, uľahčuje dodávky humanitárnej pomoci, pomáha pri vytváraní podmienok na dobrovoľný návrat presídlených osôb do svojich domovov a okrem toho prispieva k zaisteniu bezpečnosti a slobody vykonávania misie MINURCAT. Pri plnení svojho mandátu bude operácia EUFOR Tchad/RCA naďalej konať nestranne, neutrálne a nezávisle. Vláda Čadu a vláda Stredoafrickej republiky nasadenie uvedenej operácie uvítali.

Európska únia vytrvalo prejavuje podporu transformačnému procesu v **Konžskej demokratickej republike (KDR)**. Rada 15. februára 2007 vymenovala nového OZEÚ pre oblasť Veľkých jazier v Afrike Roelanda van de Geera. OZEÚ počas svojich častých misií v tomto regióne pravidelne a s nasadením nastoľuje otázky ľudských práv.

Po skoršej misii EUPOL Kinshasa (ukončenej 30. júna 2007) začala EÚ misiu **EUPOL RD Congo** (1. júla 2007) s cieľom podporiť policajné hľadisko reformy sektora bezpečnosti, ako aj jeho prepojenie s oblasťou spravodlivosti. EUPOL RD Congo bola predĺžená o ďalší rok a pripravuje sa jej nasadenie na východe krajiny.

EUSEC RD Congo pokračovala vo svojej činnosti a vyvíjala úsilie v oblasti reformy sektora bezpečnosti (SSR), odzbrojenia, demobilizácie a reintegrácie (DDR) v súlade s mandátom, ktorý sa skončí 30. júna 2008. Pokiaľ ide o obnovenie vojenskej správy, misia pokračovala v sčítovaní pracovníkov ozbrojených síl s využitím biometrických údajov. Projekt reťazca platieb dosiahol skutočný pokrok, najmä čo sa týka zlepšenia vyplácania zvýšených miezd vojenskému personálu. Postupný presun zodpovedností na konžskú správu do júna 2009 je racionálny cieľ.

V dôsledku podpísania nairobského komuniké a gómskych záväzkov voči provinciám Kivu došlo na východe krajiny k určitým zlepšeniam bezpečnostnej situácie. Tieto nedávno dosiahnuté úspechy sú ešte nestabilné, ako to dokazuje pokračujúce porušovanie ľudských práv páchané ozbrojenými skupinami a prevládajúca atmosféra beztrastnosti. Napriek tomu predstavujú začiatok procesu, ktorý by mohol viesť k trvalému mieru. Misia EUSEC RD Congo v tejto súvislosti podporovala OZEÚ pre oblasť Veľkých jazier v Afrike v jeho úsilí zameranom na zabezpečenie pokroku v tomto procese.

Po prijatí jednotnej akcie Radou 12. februára 2008 a následnom schválení dokumentov o plánovaní (konceptia operácií 12. februára a operačný plán 5. júna), sa **misia EÚ na podporu reformy sektora bezpečnosti v Guinei Bissau** začala 16. júna 2008 a bude trvať do konca mája 2009. Strategickým cieľom je získať autonómny sektor bezpečnosti zlučiteľný s demokratickými normami a zásadami dobrej správy vecí verejných, ktorý bude schopný reagovať na potreby bezpečnosti spoločnosti, ako aj bojovať proti organizovanej trestnej činnosti a prispievať k stabilite a trvalému rozvoju v Guinei Bissau.

Misia poskytuje poradenstvo a pomoc miestnym orgánom v Guinei Bissau v súvislosti s reformou sektora bezpečnosti (SSR) s cieľom prispieť k vytváraniu podmienok pre vykonávanie národnej stratégie SSR v úzkej spolupráci s inými aktérmi EÚ, medzinárodnými a bilaterálnymi aktérmi a uľahčiť následnú zaangažovanosť darcov. V misii sa využíva komplexný prístup, v rámci ktorého sa v nej plne využívajú policajné, súdne a vojenské odborné znalosti.

Úspešné vykonávanie SSR v Guinei Bissau bude závisieť od pridelenia finančných prostriedkov a zdrojov zo strany medzinárodného spoločenstva, ako aj od odhodlania miestnych orgánov podporovať jej vykonávanie.

EÚ do konca roku 2007 pokračovala v **civilno-vojenskej akcii na podporu** misie Africkej únie v oblasti Dárfúru v **Sudáne (AMIS)**. V rámci tejto akcie poskytla EÚ vojenskú pomoc v podobe technickej, plánovacej a riadiacej podpory v celej štruktúre velenia misie AMIS. Prostredníctvom mierového nástroja pre Afriku alebo na bilaterálnej úrovni poskytla aj finančnú pomoc a logistickú podporu vrátane strategickej leteckej dopravy. EÚ okrem toho zastávala funkciu podpredsedu komisie pre prímerie, ktorá zohrala rozhodujúcu úlohu v dárfúrskej mierovej dohode, a taktiež zabezpečila aj niekoľko vojenských pozorovateľov. Príslušníci polície z EÚ ďalej zohrávali kľúčovú úlohu pri budovaní kapacít civilnej polície AMIS vďaka podpore, poradenstvu a odbornej príprave, ktoré priamo na mieste poskytovali policajnému veleniu misie AMIS a príslušníkom polície. EÚ tiež pokračovala v podpore rozvoja policajných kapacít Africkej únie a v poskytovaní pomoci pri zriaďovaní policajnej jednotky v rámci sekretariátu AÚ v Addis Abebe.

Bezpečnostná rada OSN povolila 31. júla 2007 rezolúciou BR OSN 1769 rozmiestnenie spoločnej operácie zmiešaných síl OSN/AÚ v Dárfúre (UNAMID), ktoré tvoria poslednú časť trojfázového prístupu k posilneniu udržania mieru v Dárfúre. Operácia UNAMID prevzala 1. januára 2008 od AMIS vedenie (a AMIS sa začlenila do UNAMID). Po predĺžení na piate obdobie šiestich mesiacov od 1. júla 2007 sa 31. decembra 2007 ukončila civilno-vojenská podporná akcia EÚ pre AMIS (zrušením jednotnej akcie (2007/887/SZBP)¹⁸).

¹⁸ Ú. v. EÚ L 346, 29.12.2007, s. 28.

Činnosť **OZEÚ pre Sudán** Torbena Brylleho (vymenovaný 19. apríla 2007, rozhodnutie Rady 2007/238/SZBP¹⁹ a jednotné akcie 2007/108/SZBP²⁰, 2007/809/SZBP²¹ a 2008/110/SZBP²²) sa naďalej zameriavala na tri kľúčové oblasti: dosiahnuť politické urovnanie konfliktu v Dárfúre poskytovaním pomoci sudánskym stranám, AÚ a OSN; zaručiť maximálnu efektívnosť a zviditeľnenie príspevku EÚ na misiu AMIS; a uľahčiť vykonávanie dohody o úplnom prímerí (CPA) v Sudáne. Významnou súčasťou mandátu OZEÚ je oblasť ľudských práv; OZEÚ sleduje situáciu v tejto oblasti a udržiava kontakty so sudánskymi orgánmi, AÚ a OSN (najmä s Úradom vysokého komisára pre ľudské práva), pozorovateľmi, ktorí sledujú dodržiavanie ľudských práv v regióne, a Úradom prokurátora Medzinárodného trestného súdu. Oblasti, ktoré sa v mandáte OZEÚ osobitne uvádzajú, sú práva detí a žien a boj proti beztrestnosti.

Východná Európa

Súčasný OZEÚ pre **Moldavsko**, Kálmán Mizsei, sa ujal svojej funkcie 1. marca 2007 (2007/107/SZBP²³) a jeho mandát sa predĺžil o ďalší rok od 1. marca 2008 (2008/106/SZBP²⁴). Jeho mandát sa sústreďuje predovšetkým na príspevok EÚ k urovnaniu podnesterského konfliktu. Súčasťou tejto práce je posilňovanie demokracie a oblasť ľudských práv, ako aj boj proti obchodovaniu s ľuďmi. OZEÚ si okrem toho udržiava prehľad o všetkých činnostiach EÚ, a to najmä relevantných aspektoch akčného plánu Európskej susedskej politiky (ESP) pre Moldavsko, ktorý bol podpísaný 22. februára 2005.

Rada 25. februára 2008 obnovila reštriktívne opatrenia proti vedeniu podnesterskej oblasti Moldavskej republiky a proti niekoľkým vysokopostaveným podnesterským predstaviteľom zapojeným do násilného zatvárania škôl, ktoré vyučujú v latinke(2008/160/SZBP²⁵). Rada zo zoznamu osôb, na ktoré sa vzťahujú reštriktívne opatrenia, vypustila šesť osôb a ďalších šesť doň doplnila.

¹⁹ Ú. v. EÚ L 103, 20.4.2007, s. 52–53.

²⁰ Ú. v. EÚ L 323, 8.12.2007, s. 57–58.

²¹ Ú. v. EÚ L 323, 8.12.2007, s. 57–58.

²² Ú. v. EÚ L 38, 13.2.2008, s. 28–31.

²³ Ú. v. EÚ L 46, 16.2.2007, s. 59–62.

²⁴ Ú. v. EÚ L 38, 13.2.2008, s. 15–18.

²⁵ Spoločná pozícia Rady 2008/160/SZBP z 25. februára 2008 o reštriktívnych opatreniach voči vedeniu podnesterskej oblasti Moldavskej republiky, Ú. v. EÚ L 51, 26.2.2008, s. 23–25.

Vo svojej činnosti **pokračovala hraničná pomocná misia Európskej únie v Moldavsku a na Ukrajine (EUBAM)**. Misiu organizuje Európska komisia a má vyše 200 zamestnancov vrátane približne 120 expertov na otázky ciel a hraníc z viac ako 20 členských štátov. V máji 2007 sa jej mandát predĺžil do 30. novembra 2009. Veliteľ misie plní aj funkciu vysokého politického poradcu OZEÚ pre Moldavsko. Okrem toho sa vytvoril trojčlenný hraničný tím OZEÚ, ktorý zabezpečuje styk s OZEÚ a Radou.

Západný Balkán

OZEÚ v **Bosne a Hercegovine** Miroslav Lajčák naďalej presadzoval jednotný a konzistentný prístup k začleňovaniu politiky EÚ v oblasti ľudských práv ako prioritnej zložky do činnosti a koordinoval konkrétne akcie v rozličných oblastiach.

Od roku 2003 podporovala **policajná misia Európskej únie (EUPM)** ²⁶ v rámci všeobecnejšieho prístupu k právnemu štátu v Bosne a Hercegovine a v regióne zriadenie trvalo udržateľnej profesionálnej a mnohonárodnostnej polície, ktorá by fungovala v súlade s európskymi a medzinárodnými normami. Táto polícia by mala fungovať v súlade so záväzkami stanovenými v rámci procesu stabilizácie a pridruženia dohodnutého s Európskou úniou. EUPM pôsobí v súlade so všeobecnými cieľmi prílohy 11 k Daytonskej/Parižskej dohode a jej ciele sa podporujú prostredníctvom nástrojov Spoločenstva.

Po úspešnej rekonfigurácii **operácie ALTHEA** v Bosne a Hercegovine (BaH) v roku 2007 majú ozbrojené sily pod vedením EÚ (**EUFOR**) ²⁷ k dispozícii okolo 2 500 vojakov na mieste, ktorých podporujú rezervy mimo terénu. Operačným zameraním zostáva udržiavanie bezpečného a zabezpečeného prostredia a presun úloh v oblasti spoločných vojenských záležitostí (JMA) na príslušné vnútroštátne orgány. Prvky európskej žandárskej jednotky sa zúčastňujú na činnostiach integrovanej policajnej jednotky EUFOR od novembra 2007. EÚ sa v BaH naďalej aktívne angažuje aj prostredníctvom operácie ALTHEA a ako súčasť celkovej angažovanosti EÚ v tejto krajine vojenská prítomnosť pod vedením EÚ v BaH zotrvá tak dlho, ako to bude potrebné.

²⁶ <http://www.eupm.org/>

²⁷ <http://www.euforbih.org/>

Prioritou zostáva súlad celkových činností EÚ v BaH – vrátane činností na podporu ďalšieho pokroku v oblasti reforiem – na ktorých sa zúčastňujú všetci aktéri EÚ vrátane Komisie a vedúcich misií EÚ. Veliteľ ozbrojených síl EÚ, OZEÚ a veliteľ EUPM sa naďalej pravidelne pred vykonaním krokov radia.

Za OZEÚ pre **Kosovo** bol 4. februára 2008 vymenovaný Pieter Feith²⁸. V rámci svojho mandátu, ktorý trvá do 28. februára 2009, bude prispievať aj ku konsolidácii dodržiavania ľudských práv a základných slobôd v Kosove.

Plánovací tím EÚ Kosovo (EUP T Kosovo) bol zriadený s tým cieľom, aby začal plánovať možnú budúcu misiu EBOP v oblasti právneho štátu. Práve takúto misiu, **EULEX KOSOVO**²⁹, vytvorila Rada vo februári 2008. EULEX KOSOVO tvorí kľúčovú časť aktivít EÚ v Kosove s cieľom pomôcť Kosovu posilniť právny štát a zabezpečiť jeho pokrok pri ďalšej európskej integrácii. EULEX KOSOVO bude plniť svoj mandát prostredníctvom monitorovania, školení a poradenstva, pričom si v potrebných oblastiach ponechá určité výkonné právomoci. Kosovským orgánom bude pomáhať pri budovaní nezávislých a mnohonárodnostných súdnych orgánov, policajných a colných zložiek, ktoré budú oslobodené od politického zasahovania, podporovať ľudské práva a dodržiavať medzinárodne uznávané normy a najlepšie európske postupy. Hoci sa situácia v oblasti ľudských práv a bezpečnosti menšinových komunít v Kosove za posledné roky čiastočne zlepšila, stále si vyžaduje osobitnú pozornosť.

Ľudské práva sa budú horizontálne integrovať počas misie EULEX KOSOVO, v rámci ktorej sa vytvorí mechanizmus prostredníctvom nasadzovania expertov na ľudské práva a rodové otázky, aby sa zabezpečilo, že misia bude pri plnení svojich povinností plne rešpektovať medzinárodné normy v oblasti ľudských práv. V máji 2008 sa uskutočnila kľúčová konferencia o ľudských právach a otázkach rodovej rovnosti s cieľom vysvetliť mandát misie EULEX KOSOVO a vypočuť si názory mimovládnych organizácií a občianskej spoločnosti.

Pri plánovaní nových misií EBOP, ako aj pri plnení prebiehajúcich misií EBOP sa plne zohľadňuje potreba úplného vykonávania rezolúcie BR OSN 1325 vrátane nadväzovania kontaktov s miestnymi skupinami žien a začlenenia funkcií poradcov pre rodové otázky.

²⁸ Podľa rezolúcie Bezpečnostnej rady OSN 1244.

²⁹ <http://www.eulex-kosovo.eu>

Veľvyslanec Erwan Fouéré naďalej plnil funkciu OZEÚ aj vedúceho delegácie Komisie v **Bývalej juhoslovanskej republike Macedónsko**. Jeho mandát OZEÚ sa zameriava predovšetkým na poskytovanie poradenstva a uľahčovanie politického procesu, koordináciu úsilia medzinárodného spoločenstva v rámci podpory Ohridskej rámcovej dohody, ako aj bezprostredné sledovanie bezpečnostných a medzietnických otázok. Prispieva aj k rozvoju a konsolidácii dodržiavania ľudských práv a základných slobôd v krajine.

2.2. Úloha osobnej zástupkyne GT/VP pre ľudské práva

Riina Kionková pôsobí ako osobná zástupkyňa pre ľudské práva v oblasti SZBP pre generálneho tajomníka/vysokého predstaviteľa pre SZBP Javieru Solanu od 29. januára 2007. Je druhou osobou, ktorá zastáva tento post od jeho vytvorenia v decembri 2004. Riina Kionková zároveň zodpovedá za otázku ľudských práv v rámci sekretariátu Rady, čím prispieva k väčšej súdržnosti a kontinuite politiky EÚ pre ľudské práva (s náležitým ohľadom na záväzky Európskej komisie).

Jej dvojité funkcie znamenajú, že Riina Kionková sa zapája do širokého spektra činností v celej škále tém, od verejnej diplomacie po tvorbu politiky vrátane začleňovania otázky ľudských práv do SZBP a EBOP, zúčastňuje sa na dialógoch a konzultáciách o ľudských právach s tretími krajinami a všeobecne prispieva k vykonávaniu usmernení EÚ týkajúcich sa ľudských práv a usmernení týkajúcich sa medzinárodného humanitárneho práva, ako aj politiky EÚ v oblasti ľudských práv v OSN, Rade Európy a OBSE.

Činnosť osobnej zástupkyne sa naďalej zameriava predovšetkým na politiku. Počas sledovaného obdobia sa usilovala posilniť jednotnosť v rámci sekretariátu, najmä pri vykonávaní záväzkov, ktoré členské štáty prijali v záujme začleňovania ľudských práv a rodovej rovnosti do operácií EBOP. Naďalej vyvíjala úsilie, aby sa otázka ľudských práv častejšie dostávala do pozornosti Politického a bezpečnostného výboru s cieľom nastolovať tieto otázky na vyššej politickej úrovni. Prioritou bolo aj zvyšovanie verejného profilu politiky EÚ v oblasti ľudských práv. Reagovanie na záujem verejnosti, ktorá chce vedieť, čo robí EÚ pre ľudské práva, je ďalším spôsobom rozšírenia podpory pre všetky činnosti EÚ na celom svete.

Pokiaľ ide o reprezentačnejšie záležitosti, počas skúmaného obdobia vystúpila osobná zástupkyňa v mene Javieru Solanu a Rady na mnohých medzinárodných konferenciách a seminároch a predniesla vyše štyridsať príspevkov, napríklad na tému obhajcov ľudských práv na zasadnutí o realizácii ľudského rozmeru, ktoré sa uskutočnilo v októbri 2007 vo Varšave; o predchádzaní genocíde na seminári, ktorý v marci 2008 usporiadala Madariagova nadácia, a o slobode médií na seminári, ktorý v máji 2008 zorganizovala v Kišínove Európska komisia. Vybrané poznámky osobnej zástupkyne k rôznym verejným vystúpeniam sú k dispozícii na webovej stránke Rady³⁰.

Osobná zástupkyňa a členovia jej tímu sa tiež stretli s viacerými obhajcami ľudských práv z rôznych regiónov, sedemkrát zastupovali Radu na zasadnutiach podvýboru Európskeho parlamentu pre ľudské práva a neformálnych brífingoch Európskeho parlamentu a vymieňali si názory s príslušnými predstaviteľmi Rady Európy a OBSE vrátane komisára Rady Európy Thomasa Hammarberga a riaditeľa ODIHR Christiana Strohala.

Osobná zástupkyňa sa počas skúmaného obdobia zúčastnila na 15 dialógoch o ľudských právach.

Osobná zástupkyňa a útvary Rady pre odborné vzdelávanie spoločne zorganizovali pre zamestnancov sekretariátu sériu školení na zvýšenie povedomia o otázkach ľudských práv, poskytli platformu na prezentovanie názorov pre externých rečníkov aj z Medzinárodnej federácie pre ľudské práva (FIDH), organizácií Amnesty International a Human Rights Watch, pre predsedníčku podvýboru EP pre ľudské práva Hélène Flautreovú a komisára Rady Európy Thomasa Hammarberga. Riina Kionková sa na jeseň 2007 prihovarila aj zamestnancom Komisie vrátane zamestnancov zo zahraničných delegácií na školení Európskej komisie o usmerneniach EÚ pre oblasť ľudských práv.

³⁰ http://www.consilium.europa.eu/cms3_fo/showPage.asp?id=1193&lang=EN&mode=g

Osobná zástupkyňa sa usilovala aj o vyprofilovanie problematiky ľudských práv v rámci Rady a nastolovala otázku ľudských práv na zasadnutiach geografických a tematických pracovných skupín Rady. Počas sledovaného obdobia medzi ne patrili pracovná skupina pre Afriku (COAFR), pracovná skupina pre Áziu a Oceániu (COASI), pracovná skupina pre boj proti terorizmu (COTER) a pracovná skupina pre východnú Európu a Strednú Áziu (COEST). Počas uplynulých 12 mesiacov upozornila päťkrát na problematiku ľudských práv Politický a bezpečnostný výbor. Určila aj potrebu zohľadňovať otázku ľudských práv v správnych orgánoch členských štátov a usilovala sa pomôcť napríklad tým, že na konferencii veľvyslancov, ktorá sa konala v septembri 2007 v Haagu, predniesla príspevok o usmerneniach na holandskom ministerstve zahraničných vecí a v decembri 2007 v Ľubľane prehovorila k skupine budúcich predsedov pracovných skupín.

Kľúčovým prvkom činnosti osobnej zástupkyne je naďalej začleňovanie otázky ľudských práv a rodovej rovnosti do operácií EBOP. V júni 2008 počas slovinského predsedníctva bola ako projekt troch predsedníctiev, Nemecka, Portugalska a Slovinska, uverejnená príručka o ľudských právach a uplatňovaní hľadiska rodovej rovnosti v EBOP³¹, v ktorej sú sústredené materiály, medzi ktoré patria hlavné zásady pre plánovačov operácií EÚ, ako aj príklady ich využitia.

V rámci svojho záväzku zohľadňovať otázku ľudských práv v krízovom riadení EÚ Riina Kionková taktiež zintenzívnila spoluprácu s osobitnými zástupcami EÚ a uskutočnila spoločné návštevy krízových oblastí. V júli 2007 odcestovala s Petrom Semnebym, osobitným zástupcom EÚ pre Zakaukazsko, do Baku, kde vyzdvihla problém slobody médií. V októbri 2007 spoločne s osobitným zástupcom Európskej únie pre oblasť Veľkých jazier, Roelandom van de Geerom, navštívila provincie Kivu v Konžskej demokratickej republike s cieľom zdôrazniť, ako sa sexuálne násilie používa ako vojenský nástroj.

2.3. Akčné plány v rámci ESP

Európska susedská politika (ESP) sa vypracovala v roku 2004 s cieľom zabrániť tomu, aby sa medzi rozšírenou EÚ a jej susedmi objavili nové deliace čiary a aby sa namiesto toho posilnila prosperita, stabilita a bezpečnosť všetkých zainteresovaných strán³².

³¹ http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/hr/news144.pdf

³² http://ec.europa.eu/external_relations/enp/index_en.htm

Ústredným prvkom európskej susedskej politiky je dvojstranný akčný plán ESP, dohodnutý medzi EÚ a jednotlivými partnermi. Tento nástroj stanovuje program politických a hospodárskych reforiem s krátkodobými a strednodobými prioritami. Kapitola každého akčného plánu ESP týkajúca sa politických otázok zahŕňa širokú oblasť ľudských práv, dobrej správy vecí verejných a záležitostí demokratizácie, pričom priority a špecifiká pre každú partnerskú krajinu závisia od miery oddanosti týmto hodnotám.

Záväzky, ktoré sa v rámci akčných plánov prijímajú, majú za cieľ prispieť ku kľúčovým reformám v oblasti demokratizácie (napr. volebné zákony, decentralizácia, posilnenie administratívnych kapacít), právneho štátu (napr. reforma trestného a občianskeho zákona, trestný poriadok, zvýšenie efektívnosti súdnych orgánov, vypracovanie stratégií boja proti korupcii) a ľudských práv (napr. právne predpisy na ochranu ľudských práv a základných slobôd, presadzovanie medzinárodných dohovorov o ľudských právach, boj proti rasovej nenávisti a xenofóbii, odborná príprava v oblasti ľudských práv, presadzovanie medzinárodných dohovorov o základných pracovných právach).

V sledovanom období sa vykonávalo dvanásť akčných plánov ESP (Arménsko, Azerbajdžan, Gruzínsko, Egypt, Izrael, Jordánsko, Libanon, Moldavsko, Maroko, Palestínska samospráva, Tunisko a Ukrajina). Vykonávanie týchto akčných plánov spoločne monitorujú podvýbory, ktoré v prípade niektorých partnerských krajín zahŕňajú aj osobitné podvýbory pre ľudské práva a demokraciu. Doteraz sa organizovali zasadnutia a vytvorili sa podvýbory pre ľudské práva s Jordánskom (tretie zasadnutie 25. júna 2008), Marokom (druhé zasadnutie 27. novembra 2007), Tuniskom (1. zasadnutie 12. novembra 2007) a Libanonom (prvé zasadnutie 12. marca 2007). Tretie zasadnutie neformálnej pracovnej skupiny pre ľudské práva s Izraelom sa uskutočnilo 30. apríla 2008. V rámci podvýboru pre politické otázky, ľudské práva a demokraciu, medzinárodné a regionálne otázky sa 2. a 3. júna 2008 rokovalo o záväzkoch v oblasti ľudských práv v rámci akčného plánu ESP s Egyptom. S Moldavskom a Ukrajinou sa o otázkach ľudských práv v rámci akčných plánov ESP rokovalo pod záštitou podvýborov pre spravodlivosť, slobodu a bezpečnosť; podvýbor s Moldavskom zasadal 19. septembra 2007 a podvýbor s Ukrajinou 10. apríla 2008. Na prvom zasadnutí podvýboru EÚ – Gruzínsko pre spravodlivosť, slobodu a bezpečnosť 30. apríla 2008 sa dohodlo, že pravidelné neformálne zasadnutia o ľudských právach sa budú konať v nadväznosti na zasadnutia tohto podvýboru v rámci trojky.

EÚ sa usiluje ďalej rozvíjať pracovné metódy týchto nových štruktúr, a to aj zameriavaním sa na kľúčové operačné otázky, priority a nadväznosť činností, ako aj spoločným definovaním výstupov. Efektívnosť a reálny výsledok dialógu jednoznačne vo veľkej miere závisí od ochoty partnerskej krajiny v rámci ESP vykonávať a presadzovať svoje záväzky v oblasti ľudských práv a základných slobôd.

Oznámenie Komisie „Intenzívna európska susedská politika“³³ (december 2007) obsahovalo viacero konkrétnych návrhov zameraných na dosiahnutie podstatnejšej ponuky EÚ voči partnerským krajinám, týkajúcich sa najmä obchodnej a hospodárskej integrácie, mobility a riešenia regionálnych konfliktov. Toto oznámenie uvítali ministri zahraničných vecí z EÚ v záveroch z februára 2008 ako základ pre ďalšie úvahy o tom, ako ESP zefektívniť a zatriktívniť pre partnerov ESP s cieľom plne využiť jej potenciál.

V oznámení Komisie o vykonávaní európskej susedskej politiky v roku 2007³⁴ spolu so správami o pokroku jednotlivých krajín³⁵ (apríl 2008) sa konštatovalo, že aj keď procesy politických reforiem majú spoločné významné kľúčové zásady, v rôznych krajinách sa v rámci ESP odlišujú a odrážajú pritom záväzky, ktoré tieto krajiny v tomto ohľade prijali. Na východe sú všetci partneri ESP, ktorí odsúhlasili akčné plány, členmi OBSE a Rady Európy, čo prispieva ku konkrétnemu programu reformy zameranému na dôsledné zosúladenie so základnými normami, ktoré prevládajú v EÚ. Vo väčšine krajín tejto oblasti sa reformy tiež realizujú za podmienok hospodárskeho rastu a relatívnej stability. Na juhu sa program reformy zakladá na odsúhlasených hodnotách zakotvených v Barcelonskej deklarácii a za kritérium berie tieto záväzky a záväzky OSN. V mnohých krajinách, ktoré tieto normy ešte úplne nesplnili, napreduje politická reforma pomaly. Všeobecnejšie povedané, politický dialóg a program reformy partnerov ESP sa značne odlišujú. Okrem oznámenia, ktoré poskytlo celkové zhodnotenie, zmapovala každá správa týkajúca sa určitej krajiny pokrok dosiahnutý pri plnení príslušných akčných plánov v období od 1. novembra 2006 do 31. decembra 2007.

³³ http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/com07_774_en.pdf

³⁴ http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/progress2008/com08_164_en.pdf

³⁵ http://ec.europa.eu/world/enp/documents_en.htm

EÚ poskytuje významnú technickú a finančnú podporu vykonávaniu ESP prostredníctvom svojich programov vonkajšej pomoci, a to predovšetkým nástroja európskeho susedstva a partnerstva (ENPI). Nástroj riadenia nabáda susedné krajiny, aby ďalej postupovali vo svojom reformnom procese. Nástrojom sa poskytuje ďalšia pomoc nad rámec bežných prostriedkov pridelených pre krajinu ako uznanie za prácu a podpora pre tie partnerské krajiny, ktoré dosiahli najväčší pokrok pri vykonávaní dohodnutého programu reforiem stanoveného v ich akčnom pláne. V súlade s posúdením pokroku dosiahnutého pri vykonávaní (široko definovaných) aspektov akčných plánov, ktoré sa týkajú verejnej správy, by toto financovanie malo slúžiť na doplnenie národných finančných príspevkov na podporu kľúčových prvkov programu reforiem; toto pomôže vládam uskutočňujúcim reformy zvýšiť prijateľnosť reformy pre domácu voličskú základňu. Moldavsku, Maroku a Ukrajinu boli zdroje z nástroja (50 miliónov EUR) na rok 2008 pridelené rovnomerne.

2.4. Usmernenia EÚ v oblasti ľudských práv

Usmernenia EÚ v oblasti ľudských práv sú politickými dokumentmi, ktoré prijala Rada. Vzťahujú sa na mnohé otázky, ktorým EÚ prikladá mimoriadny význam, vrátane **trestu smrti** (1998, aktualizované 2008), **mučenia a iného krutého, neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania** (prijaté 2001, aktualizované 2008), **dialógov o ľudských právach** (2001), **detí a ozbrojeného konfliktu** (prijaté 2003, aktualizované 2008); **obhajcov ľudských práv** (2004) a **práv detí** (2007). Sú dostupné vo všetkých jazykoch EÚ, ako aj v ruštine, čínštine, arabčine a perzštine na webovej stránke sekretariátu Rady (<http://consilium.europa.eu/Human-Rights>).

EÚ okrem toho v decembri 2005 prijala usmernenia Európskej únie o podpore dodržiavania medzinárodného humanitárneho práva (MHP)³⁶. Ich hlavným cieľom je vytvoriť operačné nástroje, ktoré by EÚ slúžili na podporu dodržiavania MHP.

Usmernenia nie sú právne záväzné, sú však veľmi pragmatickým nástrojom politiky EÚ v oblasti ľudských práv. Rôznym subjektom EÚ – nie len v ústrediach, ale aj v tretích krajinách – poskytujú prvky, ktoré umožňujú trvalo napredovať v činnosti vo viacerých kľúčových oblastiach.

³⁶ Ú. v. EÚ C 327, 23.12.2005, s. 4.

Podrobnejšie informácie o tom, ako EÚ vykonáva tieto tematické usmernenia, sú uvedené v kapitole 4. Informácie o krokoch, ktoré sa podnikli v rámci usmernení o dialógoch o ľudských právach, sa uvádzajú v kapitole 2.6.

2.5. Demarše a vyhlásenia

Demarše o ľudských právach adresované orgánom tretích krajín predstavujú významný nástroj zahraničnej politiky EÚ. Demarše sú väčšinou dôverné a zasiela ich spoločne súčasné a nadchádzajúce predsedníctvo, ako aj Komisia. EÚ okrem toho môže vydať verejné vyhlásenia, v ktorých vyzve vládu alebo iné strany, aby dodržiavali ľudské práva, alebo v nich uvíta pozitívny vývoj. Tieto vyhlásenia sa uverejňujú súčasne v Bruseli a v hlavnom meste predsedníctva.

Demarše a vyhlásenia sa často používajú na vyjadrenie znepokojenia v súvislosti s ľudskými právami. Hlavné otázky, ktorým sa venujú, sú ochrana obhajcov ľudských práv, nezákonná väzba, únosy, trest smrti, mučenie, ochrana detí, utečenci a žiadatelia o azyl, mimosúdne popravy, sloboda prejavu a združovania a právo na spravodlivý súdny proces a voľby.

V sledovanom období vydala Únia vyhlásenia o ľudských právach týkajúce sa okrem iného týchto krajín:
--

Afganistanu, Azerbajdžanu, Bieloruska, Barmy/Mjanmarska, Číny, Kolumbie, KDR, Guatemaly, Iránu, Ruska, Somálska, Sudánu, Srí Lanky, Sýrie, Toga, USA a Uzbekistanu.
--

Demarše a vyhlásenia sa využívajú aj v pozitívnom zmysle. V období, na ktoré sa vzťahuje táto správa, EÚ vo svojich vyhláseniach ocenila viaceré príklady pozitívneho vývoja, napríklad humanitárne dohody v Kolumbii (9. októbra 2007), zrušenie trestu smrti (4. januára 2008) a prepustenie obhajcov ľudských práv (14. februára 2008) v Uzbekistane. Vyhlásenia sa tiež využívajú ako prostriedok na prezentáciu priorít EÚ: e.g. napr. pri príležitosti Európskeho dňa proti trestu smrti (spoločné vyhlásenie EÚ a Rady Európy)³⁷ alebo medzinárodného dňa OSN na podporu obetí mučenia³⁸. V záujme presadenia všeobecného uplatňovania a integrity Rímskeho štatútu Medzinárodného trestného súdu boli demarše zaslané do všetkých regiónov sveta.

Okrem toho vysoký predstaviteľ EÚ pre SZBP príležitostne vydáva vyhlásenia ku kľúčovým udalostiam súvisiacim s ľudskými právami.

2.6. Dialógy a konzultácie o ľudských právach

Dialógy o ľudských právach sú jeden z nástrojov, ktoré môže Európska únia využiť na vykonávanie svojej politiky v oblasti ľudských práv, a základnou súčasťou celkovej stratégie EÚ voči tretím krajinám. Európska únia nadviazala s tretími krajinami okolo 30 dialógov, konzultácií a rokovaní venovaných ľudským právam.

³⁷ Pozri tiež kapitolu 4.1. Trest smrti.

³⁸ V súvislosti s ďalšími informáciami o tomto vyhlásení pozri kapitolu 4.2 Mučenie a iné kruté, neľudské alebo ponižujúce zaobchádzanie alebo trestanie.

Dialógy o ľudských právach sa v súčasnosti uskutočňujú v rozličných formách:

- štruktúrované dialógy o ľudských právach,
- dialógy, ktoré sa vedú v osobitných podvýboroch v rámci dohôd o pridružení, dohôd o partnerstve a spolupráci alebo dohôd o spolupráci, najmä v kontexte európskej susedskej politiky,
- dialógy o ľudských právach na lokálnej úrovni,
- konzultácie trojky o otázkach ľudských práv.

O ľudských právach sa niekedy diskutuje aj s krajinami AKT v rámci dialógov podľa článku 8 a konzultácií podľa článku 96 v rámci Dohody z Cotonou, ale tieto sa nepovažujú za dialógy o ľudských právach ako také.

**Prehľad dialógov a konzultácií EÚ o ľudských právach s tretími krajinami
(obdobie od 1. júla 2007 do 30. júna 2008)**

Africká únia	Čína	Jordánsko	Nový Zéland	USA
Bangladéš	Egypt	Laos	Rusko	Uzbekistan
Kanada	India	Libanon	Turkménsko	
Kambodža	Izrael	Moldavsko	Tunisko	
kandidátske krajiny	Japonsko	Maroko	Ukrajina	

2.6.1. Dialógy o ľudských právach s Čínou

Počas obdobia, na ktoré sa vzťahuje správa, sa uskutočnili ďalšie dve kolá dialógu o ľudských právach EÚ – Čína: kolo sa konalo v Pekingu 17. októbra 2007 a 25. kolo sa uskutočnilo 15. mája 2008 v slovinskom Brde. Ako zvyčajne bola pri obidvoch príležitostiach súčasťou balíka dialógov exkurzia a zdvorilostná návšteva na politickej úrovni a pred stretnutiami predložila EÚ zoznam konkrétnych prípadov. Po ročnom prerušení sa v máji 2008 obnovila prax usporadúvania seminárov o právnych aspektoch ľudských práv v nadväznosti na dialógy.

V Pekingu v októbri 2007 boli pre EÚ kľúčovými otázkami reforma systému súdnictva v Číne, sloboda prejavu, sloboda náboženského vyznania v Tibete a pracovné práva. Čínska strana poskytla vyčerpávajúce odpovede v súvislosti s ICCPR, trestom smrti, mučením, slobodou prejavu a spoluprácou vo fórach OSN. Počas výmeny názorov, ktorá podnietila najvyčerpávajúcejšiu diskusiu zasadnutia, hovorili EÚ a Čína o slobode náboženského vyznania v Tibete, a najmä o nových opatreniach o sprísnení štátnych kontrol pri uznávaní reinkarnácie lámov.

V rámci dialógu uskutočnila trojka EÚ exkurziu do provincie Šan-si.

Počas 25. dialógu, ktorý sa konal 15. mája 2008 v slovinskom Brde, sa osobitná pozornosť venovala otázkam súvisiacim so slobodou prejavu, právami osôb patriacich k menšinám, najmä v Tibete, a spoluprácou s fórami OSN.

EÚ vyjadrila osobitné znepokojenie nad pokračujúcim obmedzovaním slobody prejavu v Číne vrátane slobody tlače a internetu, ako aj situáciou obhajcov ľudských práv a osôb podávajúcich petície.

EÚ vyjadrila vážne znepokojenie nad situáciou v oblasti ľudských práv a humanitárnou situáciou v Tibete po nedávnych udalostiach. Čína podrobne zopakovala svoj zvyčajný postoj ku situácii v Tibete a úlohe dalajlámu a poznamenala pritom, že dvere k ďalším rozhovorom ostávajú otvorené.

Medzi ďalšie činnosti v súvislosti s dialógom patrila aj exkurzia do inštitúcií talianskej menšiny v Koperi a Pirane a právny seminár, ktorý sa konal v Blede 13. a 14. mája a sústredil sa na právo na zdravie a práva detí. Išlo o prvý takýto seminár od roku 2006, pretože seminár, ktorý sa mal konať v máji 2007 v Berlíne, bol zrušený vzhľadom na to, že Čína nesúhlasila s účasťou dvoch MVO, ktoré pozvala EÚ. Seminár v Blede poskytol platformu na konštruktívnu výmenu názorov medzi čínskou a európskou akademickou obcou, úradníkmi, ako aj medzinárodnými MVO špecializovanými na témy, o ktorých sa diskutovalo. Niekoľko medzinárodných MVO, ktoré sa venujú otázke ľudských práv, sa rozhodlo pozvanie EÚ neprijat' a na seminári sa nezúčastnili.

Ďalšie kolo dialógu sa má konať počas francúzskeho predsedníctva v druhom polroku 2008 v Pekingu.

2.6.2. Dialóg o ľudských právach s Iránom

Podobne ako s každou inou krajinou predstavuje dialóg o ľudských právach dôležitú súčasť aj celkových vzťahov EÚ s Iránom. Od roku 2002 uskutočnili EÚ a Irán v rámci dialógu o ľudských právach štyri stretnutia, posledné z nich v júni 2004. Európska únia vyjadrila poľutovanie nad tým, že dialóg o ľudských právach s Iránom uviazol, pretože Irán v decembri 2006 zrušil jeho piate kolo. EÚ je odhodlaná tento dialóg obnoviť pod podmienkou, že Irán potvrdí, že je ochotný skutočne sa do tohto procesu zapojiť³⁹.

³⁹ Ďalšie informácie o Iráne obsahuje kapitola 6.7. Blízky východ a Arabský polostrov.

2.6.3. Dialóg o ľudských právach so stredoázijskými štátmi

Turkménsko

Počas sledovaného obdobia uskutočnila EÚ 18. septembra 2007 posledné kolo dialógu *ad-hoc* o ľudských právach s Turkménskom, ktorý sa začal v roku 2004. V rámci vykonávania stratégie EÚ pre strednú Áziu však Európska únia a Turkménsko rozšírili dialóg o ľudských právach *ad-hoc* na pravidelný dialóg o ľudských právach a uskutočnili jeho prvé kolo 24. júna 2008 v Ašchabade. EÚ počas diskusií vyjadrila široké spektrum obáv v súvislosti so situáciou v oblasti ľudských práv v Turkménsku, predovšetkým pokiaľ ide o slobodu združovania a zhromažďovania sa, slobodu prejavu a médií, nezávislosť súdnictva a fungovanie občianskej spoločnosti, slobodu zmýšľania a náboženského vyznania, podmienky vo väzniciach a mučenie, práva osôb patriacich k menšinám, slobodu pohybu a násilné vysídľovanie a práva detí. Hovorilo sa aj o spolupráci Turkménska s mechanizmami OSN. EÚ okrem toho v rokovaníach s turkménskymi orgánmi otvorila viacero jednotlivých prípadov.

Uzbekistan

Druhé kolo dialógu o ľudských právach medzi EÚ a Uzbekistanom sa uskutočnilo 5. júna 2008 v Bruseli v rámci Podvýboru pre spravodlivosť a vnútorné veci, ľudské práva a príbuzné otázky. Diskusia sa týkala situácie v oblasti ľudských práv v Uzbekistane a v EÚ, ako aj vývoja problematiky ľudských práv na fórach OSN a OBSE. EÚ nastolila široké spektrum otázok vyvolávajúcich znepokojenie v súvislosti so situáciou v oblasti ľudských práv v Uzbekistane, predovšetkým pokiaľ ide o slobodu prejavu, podmienky vo väzniciach a prístup k vráteným utečencom a zaobchádzanie s nimi, kroky nadväzujúce na zrušenie trestu smrti, slobodu náboženského vyznania, rozvoj občianskej spoločnosti, najmä pokiaľ ide o situáciu MVO a obhajcov ľudských práv, a detskú prácu. EÚ v rokovaníach s uzbeckými orgánmi tiež otvorila viacero jednotlivých prípadov. Uzbecká strana sa zasa sústredila na osobitné aspekty situácie detí v niektorých členských štátoch.

Plánovalo sa aj usporiadanie semináru občianskej spoločnosti o otázke liberalizácie médií popri dialógu o ľudských právach. Po tom, ako sa v máji nepodarilo dosiahnuť dohodu o spôsobe usporiadania, sa seminár napokon uskutočnil v Taškente 2. a 3. októbra.

2.6.4. Dialóg medzi EÚ a Africkou úniou o ľudských právach

EÚ chce posilniť spoluprácu s členskými štátmi AÚ na bilaterálnej úrovni a medzinárodnom fóre, ako aj v rámci Rady pre ľudské práva. V septembri 2007 sa uskutočnili prieskumné rozhovory trojky EÚ s trojkou Africkej únie. Obe strany sa zhodli, že je potrebné posilniť spoluprácu v oblasti ľudských práv medzi EÚ a Africkou úniou (AÚ) a diskutovali o spôsoboch vzájomného dialógu.

Prvé kolo dialógu medzi EÚ a AÚ sa uskutočnilo v Bruseli 26. mája 2008. Strany sa dohodli na spôsoboch dialógu, najmä na celi uskutočňovať pravidelné hodnotenie hlavných výziev týkajúcich sa dodržiavania ľudských práv, demokratických zásad a právneho štátu v Afrike a v Európe. Prediskutovali aj vývoj v oblasti ľudských práv v EÚ a AÚ a dohodli sa na zlepšení spolupráce v relevantných oblastiach na medzinárodných fórach.

Ďalšie kolo dialógu sa má uskutočniť 27. októbra 2008 v Addis Abebe.

Po lisabonskom samite, ktorý sa konal v decembri 2007, sa EÚ a AÚ rozhodli vytvoriť spoločnú stratégiu, ktorá zahŕňa aj osobitné partnerstvo v oblasti ľudských práv a demokratickej správy vecí verejných. Toto partnerstvo dopĺňa diskusie v rámci dialógu o ľudských právach medzi EÚ a AÚ a je s nimi úzko prepojené.

2.6.5. Konzultácie o ľudských právach s Ruskou federáciou

Šieste kolo konzultácií o ľudských právach medzi EÚ a Ruskom sa uskutočnilo 3. októbra 2007 v Bruseli a siedme kolo 17. apríla 2008 v Ľubľane. Na šiestom a najmä siedmom kole konzultácií o ľudských právach sa zopakovala väčšina základných problémov, o ktorých sa hovorilo na prechádzajúcich kolách, a potvrdilo sa, že existuje len málo bodov, na ktorých sa obe strany zhodujú, pričom Rusko systematicky reagovalo na každú kritiku protiútokom. Rusko prejavilo záujem zamerať sa na proces a zdôraznilo, že Ruská federácia vníma konzultácie ako činnosť na budovanie dôvery, EÚ však vyzvala na prístup viac zameraný na výsledky.

Diskutovalo sa o situácii v oblasti ľudských práv v EÚ a Rusku, ako aj o otázkach týkajúcich sa ochrany ľudských práv v medzinárodnom meradle. EÚ vyjadrila mnohé obavy v súvislosti so situáciou v oblasti ľudských práv v Rusku, najmä pokiaľ ide o slobodu médií a prejavu, slobody zhromažďovania sa a slobody pohybu, hlavne vzhľadom na nedávne parlamentné a prezidentské voľby, fungovanie občianskej spoločnosti, práva osôb patriacich k národnostným menšinám, boj proti rasizmu a xenofóbii a práva detí a žien. Obe strany diskutovali aj o ľudských právach v Predkaukazsku. Pri oboch príležitostiach hovorila EÚ s ruskou stranou aj o jednotlivých prípadoch.

Diskusie sa zameriavali aj na medzinárodné záväzky EÚ a Ruska vo vzťahu k ľudským právam vrátane spolupráce v rámci osobitných postupov OSN v oblasti ľudských práv. Na zasadnutiach sa hovorilo sa aj o spolupráci s Radou Európy, ako aj o otázke vykonávania rozsudkov Európskeho súdu pre ľudské práva. EÚ na žiadosť Ruska poskytla podrobné informácie o súčasnom vývoji v jednotlivých členských štátoch EÚ.

V súlade s politikou úzkeho zapojenia občianskej spoločnosti do dialógov o ľudských právach zaangažovala EÚ do prípravy konzultácií MVO a deň pred ich uskutočnením usporiadala diskusiu za okrúhlym stolom s miestnymi a medzinárodnými MVO. Ruské orgány účasť na stretnutiach za okrúhlym stolom odmietli⁴⁰.

⁴⁰ Ďalšie informácie o Rusku obsahuje kapitola 6.3. Rusko a Stredná Ázia.

2.6.6. Konzultácie trojky o ľudských právach s USA, Kanadou, Japonskom, Novým Zélandom a kandidátskymi krajinami

Konzultácie trojky s USA

Polročné konzultácie medzi EÚ a USA o ľudských právach sa uskutočnili 20. septembra 2007 (v Bruseli) a 26. februára 2008 (vo Washingtone). Na oboch stretnutiach došlo ku otvorenej, konštruktívnej a hlbkej výmene názorov o prioritách pre jednotlivé krajiny a o tematických prioritách pre Tretí výbor Valného zhromaždenia OSN a prípadne Radu OSN pre ľudské práva. Na oboch fórach sa diskutovalo o možnostiach spolupráce a koordinácie medzi EÚ a USA. USA vyjadrili rastúcu skepsu a frustráciu z činnosti Rady pre ľudské práva a naznačili svoje rozhodnutie z nej v júni 2008 vystúpiť. Hĺbková výmena názorov o krajinách záujmu a politikách voči nim sa uskutočnila na februárovom stretnutí. Okrem toho si EÚ a USA vymenili informácie o dialógoch a konzultáciách o ľudských právach s tretími krajinami.

Na oboch stretnutiach sa na programe objavila aj otázka ľudských práv a boja proti terorizmu, vďaka čomu mala EÚ príležitosť položiť sériu konkrétnych otázok o určitých praktikách a politikách USA v boji proti terorizmu a vyjadriť obavy. Vyjadrila obavy aj v súvislosti s pretrvávajúcim uplatňovaním trestu smrti v USA.

Medzi ďalšie otázky, ktoré sa riešili, patrili Durbanský proces, podpora obhajcom ľudských práv zo strany USA, demokratický fond OSN a spoločná iniciatíva EÚ a USA o vážnoch svedomia.

Konzultácie trojky s Kanadou

Konzultácie medzi EÚ a Kanadou o ľudských právach sa uskutočnili 6. septembra 2007 v Bruseli a 28. februára 2008 v Ottawe. Kanada a EÚ si vymenili názory o tematických prioritách a prioritách pre jednotlivé krajiny pre Tretí výbor Valného zhromaždenia OSN a Radu OSN pre ľudské práva ako aj na iné otázky súvisiace s HRC. Okrem toho si vymenili informácie o dialógoch a konzultáciách o ľudských právach s tretími krajinami. Ďalšie témy, o ktorých sa diskutovalo, zahŕňali obavy EÚ v súvislosti s kanadským rozhodnutím vystúpiť z Durbanskej konferencie o preskúmaní a zdráhavý postoj Kanady k rezolúcii OSN o právach domorodého obyvateľstva.

Konzultácie trojky s Japonskom

Konzultácie medzi EÚ a Japonskom o ľudských právach sa uskutočnili 9. októbra 2007 v Bruseli a 6. marca 2008 v Ženeve. Japonsko a EÚ si vymenili názory na vývoj v Rade OSN pre ľudské práva a jej prepojení s Tretím výborom Valného zhromaždenia OSN a na bilaterálne dialógy o ľudských právach s tretími krajinami. EÚ nastolila svoje obavy z pokračujúceho uplatňovania trestu smrti v Japonsku.

Konzultácie trojky s Novým Zélandom

Štvrté kolo konzultácií o ľudských právach s Novým Zélandom sa uskutočnilo 14. februára 2008 v Bruseli. Nový Zéland a EÚ si vymenili názory o vývoji v OSN. Vymenili si aj informácie o dialógoch a konzultáciách o ľudských právach s tretími krajinami. Ďalším hlavným bodom diskusie bolo nadviazanie na rezolúciu Valného zhromaždenia OSN o moratóriu na trest smrti a zrušení trestu smrti.

Konzultácie trojky s kandidátskymi krajinami

Polročné konzultácie o ľudských právach s kandidátskymi krajinami – Chorvátskom, Bývalou juhoslovanskou republikou Macedónsko (FYROM) a Tureckom – sa uskutočnili 8. októbra 2007 a 11. februára 2008 v Bruseli. EÚ kandidátske krajiny informovala o svojich prioritách vo vzťahu k podpore ľudských práv, najmä čo sa týka iniciatív EÚ na úrovni OSN, a požiadala ich o podporu. Chorvátsko, FYROM a Turecko informovali EÚ o svojej všeobecnej politike v oblasti ľudských práv.

2.7. Doložky o ľudských právach v dohodách o spolupráci s tretími krajinami

Európske spoločenstvo sa od roku 1995 usiluje o začlenenie doložky o ľudských právach do všetkých dohôd okrem sektorových dohôd, ktoré uzatvára s málo rozvinutými krajinami. Doložkou o ľudských právach sa otázka ľudských práv stáva predmetom spoločného záujmu a súčasťou dialógu medzi stranami, pričom táto doložka slúži ako východisko pre vykonávanie pozitívnych opatrení spolu s ďalšími kľúčovými ustanoveniami dohody. V prípade vážneho a sústavného porušovania ľudských práv táto doložka umožňuje, aby jedna strana dohody prijala obmedzujúce opatrenia proti porušujúcej strane úmerné vážnosti tohto porušenia. Európske spoločenstvo uzavrelo 15. októbra 2007 dočasnú dohodu o obchode a obchodných záležitostiach s Čiernohorskou republikou, ktorá obsahuje aj doložku o ľudských právach⁴¹.

Európsky parlament v uznesení z 8. mája 2008 k výročnej správe o situácii v oblasti ľudských práv vo svete za rok 2007 a politike EÚ v tejto oblasti vyjadril poľutovanie nad skutočnosťou, že otázka ľudských práv a doložka o demokracii sa nevykonávali konkrétnym spôsobom, vzhľadom na to, že neexistuje mechanizmus, ktorý by umožňoval jej presadenie. Parlament opakovane vyzval, aby sa doložky o ľudských právach vykonávali transparentnejším postupom konzultácií medzi stranami.

⁴¹ Zoznam dohôd, ktoré obsahujú doložku o ľudských právach, je k dispozícii v databáze úradu zmlúv na stránke Komisie: <http://ec.europa.eu/world/agreements/default.home.do>

2.8. Činnosti financované v rámci Európskeho nástroja pre demokraciu a ľudské práva (EIDHR) 42

Európsky nástroj pre demokraciu a ľudské práva (EIDHR) sa stal nástupcom predchádzajúcej iniciatívy EIDHR v roku 2007 ako nezávislý finančný nástroj osobitne určený na to, aby dopĺňal pomoc Spoločenstva poskytovanú prostredníctvom dvojstrannej rozvojovej a hospodárskej spolupráce. Prispieva k rozvoju a konsolidácii demokracie a právneho štátu a k presadzovaniu a ochrane ľudských práv a základných slobôd na celom svete. Strategický dokument EIDHR na roky 2007 – 2010 sa vykonáva na základe ročných programov činnosti⁴³. Partnermi EIDHR sú predovšetkým miestne a medzinárodné organizácie občianskej spoločnosti (91 % príspevkov), ale aj medzinárodné medzivládne orgány s osobitnými skúsenosťami (9 % príspevkov).

Vďaka spolupráci s organizáciami občianskej spoločnosti, prácou pre ne a prostredníctvom nich má EIDHR kritický profil. Na jednej strane podporuje druh otvorenej spoločnosti, ktorú občianska spoločnosť vyžaduje v záujme rastu, na druhej strane podporuje, aby sa občianska spoločnosť stala účinnou silou pôsobiacou v záujme dialógu a reformy. EIDHR je nezávislý finančný nástroj, ktorý je možné využiť aj v situáciách, keď neexistujú žiadne väzby rozvojovej spolupráce s Európskym spoločenstvom. Prostredníctvom tohto nástroja sa môžu financovať projekty bez súhlasu vlády tretej krajiny alebo iných orgánov verejnej správy.

Činnosti sa uskutočňujú na úrovni krajín, regiónov a na celosvetovej úrovni. Za riadenie projektov v rámci EIDHR na úrovni krajín zodpovedajú delegácie Komisie v tretích krajinách. Zdroje EIDHR v rokoch 2007 – 2008 na projekty v oblasti ľudských práv a demokracie predstavovali vyše 108 miliónov EUR, čo umožnilo financovať širokú škálu projektov vo viac ako 80 krajinách. Okrem toho sa v rámci EIDHR financovali aj volebné pozorovateľské misie⁴⁴. Sformovali sa na hlavný prostriedok posilňovania demokratického procesu v určitých krajinách.

⁴² Pozri nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1889/2006 z 20. decembra 2006 o zavedení nástroja financovania na podporu demokracie a ľudských práv vo svete, Ú. v. EÚ L 386, 29.12.2006, s. 1.

⁴³ http://ec.europa.eu/external_relations/human_rights/doc/index.htm

⁴⁴ Pozri kapitolu 4.11. Demokracia a voľby.

Na základe nových rozpočtových pravidiel umožňujúcich pružnejšie a inovačnejšie spôsoby financovania má nový EIDHR aj možnosť financovať za určitých okolností nielen registrované organizácie, ale aj subjekty, ktoré nie sú právnickými osobami. Navyše poskytuje aj možnosť tzv. „re-granting-u“, čo znamená, že v záujme posilnenia ľudských práv v situácii, kedy sú najohrozenejšie, môžu organizácie občianskej spoločnosti, ktoré zodpovedajú za realizáciu projektu, udeliť malé granty iným miestnym organizáciám, subjektom, ktoré nie sú právnickými osobami, alebo obhajcom ľudských práv.

V záujme zintenzívnenia dialógu s partnermi, ktorí realizujú projekty, a v záujme výmeny informácií sa konajú pravidelné stretnutia Komisie a zástupcov občianskej spoločnosti na miestnej úrovni v partnerských krajinách, ako aj v Bruseli s MVO so záujmom o EIDHR. EIDHR zahŕňa aj finančné prostriedky na budovanie kapacít miestnych organizácií občianskej spoločnosti v partnerských krajinách.

Určenie, výber a financovanie projektov⁴⁵

Projekty sa s cieľom splniť ciele nového nástroja EIDHR vyberajú tromi rôznymi spôsobmi.

V období od júla 2007 do júna 2008 sa vyhlásilo sedem **všeobecných výziev na predloženie návrhov** v celkovom objeme 57,5 milióna EUR vyčlenených z rozpočtov na roky 2007 a 2008. Uvedené výzvy na predloženie návrhov sa zameriavali na posilnenie dodržiavania ľudských práv a základných slobôd v krajinách a regiónoch, v ktorých sú vystavené najväčšiemu riziku; podporné akcie v oblastiach, na ktoré sa vzťahujú usmernenia EÚ v oblasti ľudských práv (dialógy o ľudských právach, obhajcovia ľudských práv, trest smrti, mučenie); poskytovanie podpory na kampane občianskej spoločnosti vo svete zamerané na ICC, ako aj magisterské programy v oblasti ľudských práv a demokratizácie v krajinách mimo EÚ.

⁴⁵ Zoznam projektov EIDHR, ktoré sa financovali v období od júla 2007 do júna 2008, sa uvádza v prílohe II.

Od roku 2002 výrazne vzrástol počet **mikroprojektov určených pre konkrétnu krajinu**, pri ktorých výzvu na predloženie návrhov vyhlásili delegácie Komisie. V roku 2007 vyčlenila Komisia 31,8 milióna EUR na miestne projekty v rámci tzv. podporných programov v rámci krajiny (CBSS). Tieto programy sa realizovali v 47 krajinách a zameriavali sa na posilnenie úlohy občianskej spoločnosti pri presadzovaní ľudských práv a demokratickej reformy v rámci podpory mierového urovnaniu záujmov skupín a konsolidácie politickej účasti a zastúpenia. Prostriedky v rámci CBSS sú od 10 000 EUR do 300 000 EUR.

Projekty vybrané bez výzvy na predloženie návrhov sú strategické partnerstvá zamerané na podporu a posilnenie medzinárodného a regionálneho rámca ochrany ľudských práv, spravodlivosti, právneho štátu a podpory demokracie. V rokoch 2007 -2008 predstavovali príspevky EÚ na strategické partnerstvá 18,2 miliónov EUR, patrili medzi ne napr. aj spoločný program s Radou Európy, spoločný projekt ES –a OBSE zameraný na riadenie na podporu demokratizácie a ľudských práv vo východnej Európe a príspevok na výrobu a uvedenie filmov ako nástrojov komunikácie o ľudských právach v rámci 60. výročia prijatia Všeobecnej deklarácie ľudských práv. Medzi partnerstvá patrí aj ročný príspevok pre Úrad vysokého komisára na plán strategického riadenia v oblasti ľudských práv, ako aj pre Európsky magisterský program v oblasti ľudských práv a demokratizácie v európskom medziuniverzitnom centre pre ľudské práva a demokratizáciu (EIUC).

Hodnotenia a analýzy

V hodnotení podpory EIDHR na predchádzanie mučeniu a rehabilitačné centrá pre obete mučenia⁴⁶ sa posudzovalo 36 projektov realizovaných za posledných päť rokov v 28 krajinách Blízkeho východu/Ázie, východnej a západnej Európy a Latinskej Ameriky. Hodnotenie dospelo k záveru, že činnosť zameraná na predchádzanie mučeniu pozitívne prispela k vývoju situácie v oblasti mučenia a v iných otázkach súvisiacich s ľudskými právami vo veľkom počte krajín. Pomoc, ktorú obetiam mučenia poskytujú rehabilitačné centrá, neustále narastala ruka v ruke so zvyšovaním kvality poskytovaných služieb. Význam, efektívnosť a účinnosť projektov boli hodnotené ako vysoko uspokojivé. Hodnotenie dospelo aj k záveru, že posudzovať projekty zamerané na rehabilitáciu obetí mučenia nie je ľahké, pretože chýbajú relevantné, objektívne a overiteľné ukazovatele.

⁴⁶ http://ec.europa.eu/europeaid/where/worldwide/eidhr/documents/evaluation_torture_projects_en.pdf

Analýza všetkých projektov EIDHR od roku 2000 poskytuje prehľad o činnostiach, ktoré EIDHR podporil, a o možnostiach zhodnotenia významu a vplyvu tohto nástroja. V rámci teoretickej analýzy sa vypracovali elektronické prehľady⁴⁷, ktoré sa vzťahujú na všetky projekty EIDHR organizované geograficky a tematicky. Uvedené prehľady sa budú pravidelne aktualizovať.

3. ČINNOSŤ EURÓPSKEHO PARLAMENTU V OBLASTI ĽUDSKÝCH PRÁV

Európsky parlament (EP) naďalej získaval v otázkach ľudských práv a demokracie významné slovo⁴⁸. V sledovanom období prispieval k príprave, vykonávaniu a hodnoteniu politík v oblasti ľudských práv prostredníctvom uznesení, správ, misií do tretích krajín, podujatí zameraných na ľudské práva, medziparlamentných delegácií a spoločných parlamentných výborov s tretími krajinami, ústnych a písomných otázok, osobitných zasadnutí ku konkrétnym otázkam a každoročným udeľovaním ceny za ľudské práva – ceny Andreja Sacharova za slobodu myslenia. Na verejných rozpravách počas plenárnych schôdzí a prostredníctvom výborov, podvýborov a pracovných skupín kontroluje činnosť Rady a Komisie. Predseda EP, ako aj jednotliví predsedovia výborov, podvýborov a delegácií pravidelne otvárajú otázky ľudských práv aj počas kontaktov so zástupcami tretích krajín, a to buď pri priamych rozhovoroch alebo formou korešpondencie.

Centrom diskusií o ľudských právach v Parlamente je **podvýbor pre ľudské práva** v rámci Výboru pre zahraničné veci a predsedá mu Hélène Flautreová (Zelení/ALE). Podvýbor v tejto oblasti podniká parlamentné iniciatívy a slúži ako stále fórum pre diskusiu o situácii v oblasti ľudských práv a rozvoji demokracie v krajinách, ktoré nie sú členskými štátmi EÚ. O týchto otázkach diskutuje s ďalšími inštitúciami EÚ, osobitnými spravodajcami OSN a zástupcami UNDP, Radou Európy, zástupcami vlád, obhajcami ľudských práv a MVO.

⁴⁷ http://ec.europa.eu/europeaid/where/worldwide/eidhr/projects_en.htm

⁴⁸ Prehľad hlavných činností Európskeho parlamentu v oblasti ľudských práv vo vonkajších vzťahoch sa nachádza na internetovej stránke <http://www.europarl.europa.eu/comparl/afet/droi/default.htm>

Jedným z hlavných cieľov podvýboru je prispieť k začleňovaniu problematiky ľudských práv do všetkých aspektov vonkajších vzťahov EÚ. Robí tak okrem iného vydávaním usmernení pre medziparlamentné delegácie EP do tretích krajín.

V sledovanom období usporiadal podvýbor pre ľudské práva viaceré výmeny názorov a zasadnutia okrem iného o týchto otázkach ľudských práv:

Čína v predvečer olympiády a po dialógu o ľudských právach s Čínou, problematická situácia v Tibete, situácia v oblasti ľudských práv v Rusku a problémy medzi Ruskom a ODIHR v súvislosti s pozorovaním volieb, situácia v oblasti ľudských práv v Barme, Afganistane, Iraku, Iráne, štátoch Perzského zálivu, palestínski väzni, väznica zálive Guantanámo, ľudské práva v južnej Ázii, strednej Ázii s osobitným zameraním na Uzbekistan, spolupráca v kontexte EuroMedu, program Agentúry pre základné práva, Sýria, ľudské práva v rámci stratégie EÚ a Afriky, Guatemala, ľudské práva v rámci európskej susedskej politiky, Chorvátsko a Turecko, Rada pre ľudské práva a práva dieťaťa.

Podvýbor zorganizoval aj mimoriadne zasadnutie s Asmou Jahangirovou, osobitnou spravodajkyňou OSN pre slobodu náboženského vyznania alebo viery, ktorá v rámci Európskeho roku medzikultúrneho dialógu vystúpila aj na plenárnom zasadnutí.

V júni 2008 zorganizoval podvýbor pre ľudské práva prvé zasadnutie **siete parlamentných výborov Európskej únie pre ľudské práva** vytvorenej počas nemeckého predsedníctva EÚ v roku 2007, ktoré sa zameralo predovšetkým na boj proti mučeniu ako kľúčovú prioritu EÚ v súvislosti s medzinárodným dňom na podporu obetí mučenia. Za prítomnosti Manfreda Nowaka, osobitného spravodajcu pre mučenie, sa prítomní dohodli na vyhlásení k tejto otázke, v ktorom sa okrem iného uvádza, že členské štáty by mali financovať rehabilitačné centrá pre obeť mučenia a mali by podpísať a ratifikovať opčný protokol k Dohovoru proti mučeniu a inému krutému, neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (OPCAT).

Euro-stredoziemské parlamentné zhromaždenie poskytuje príležitosti pre parlamentný dialóg o otázkach ľudských práv a demokracie so stredoziemskými krajinami. V roku 2008 sa plenárne zasadnutie konalo 27. a 28. marca v Aténach. Výbor pre politické záležitosti, bezpečnosť a ľudské práva zaviedol prax, že na každom programe uvádza problematiku ľudských práv ako stály bod, ktorý pripravuje malá pracovná skupina, do ktorej patrí aj predsedkyňa podvýboru EP pre ľudské práva. Medzi problémy, ktoré sa riešili, patrila situácia týkajúca sa trestu smrti v tejto oblasti, ako aj migračná politika z hľadiska ľudských práv.

Európsky parlament sa tiež aktívne zúčastňuje na **volebných pozorovateľských misiách**, čím ďalej prispieva k posilňovaniu ľudských práv a demokracie v tretích krajinách. Dobré sa už udomácnila prax vyberať za vedúceho volebnej pozorovateľskej misie Európskej únie poslanca Európskeho parlamentu, ako aj podporovať tieto misie vysielaním delegácie Európskeho parlamentu na krátkodobé pozorovanie. Európsky parlament prikladá tejto otázke mimoriadny význam.

V správe, ktorú vypracovala Hélène Flautreová, sa podvýbor zaoberal **fungovaním sankcií EÚ voči tretím krajinám**. Návrh správy vyzýval, aby sa sankcie Európskej únie ako nástroj zahraničnej politiky využívali racionálnejšie. Správa celkovo vyzdvihla potrebu vypracovať transparentnú a účinnú sankčnú politiku v súlade ďalšími nástrojmi EÚ v oblasti ľudských práva a záväzkami EÚ v humanitárnej oblasti a v oblasti ľudských práv, a to politiku konzistentnú vo svojich postupoch a zavádzajúcu jasné a transparentné referenčné kritériá.

Správy vypracúvané z vlastnej iniciatívy patria medzi najúčinnnejšie nástroje EP pri príprave jeho kľúčovej pozície a vzbudzujú pozornosť iných aktérov v oblasti ľudských práv vrátane Rady a Komisie. Hlavnou správou v tejto súvislosti je výročná správa **Európskeho parlamentu o situácii v oblasti ľudských práv vo svete a o politike EÚ v oblasti ľudských práv**, ktorá poskytuje prehľad politík EÚ, ako súčasť zodpovednosti EP. Poslednú výročnú správu EP vypracoval poslanec Marco Cappato (ALDE) a 8. mája 2008 schválilo plénum uznesenie, ktoré sa jej týka. Uznesenie⁴⁹ obsahuje analýzu práce Európskej únie v oblasti ľudských práv vo všetkých jej formách a návrhy na zvýšenie účinnosti vplyvu tejto práce. Medzi témy, ktoré sa v správe rozoberali, patrila činnosť EÚ v medzinárodných organizáciách, začleňovanie problematiky ľudských práv do iných oblastí politík vrátane obchodu a dialógy o ľudských právach medzi EÚ a tretími krajinami.

Európsky parlament v decembri 2007 udelil výročnú cenu za ľudské práva – **cenu Andreja Sacharova za slobodu myslenia** – Salihovi Mahmoudovi Osmanovi za boj za obete masakrov v Dárfúre.

Podvýbor vedie aj pravidelný dialóg s medzinárodnými a regionálnymi organizáciami, najmä parlamentným zhromaždením OBSE a Radou Európy. V tejto súvislosti sa nadviazal trvalý dialóg s Úradom komisára Rady Európy pre ľudské práva.

Podvýbor mal počas sledovaného obdobia okrem toho príležitosť organizovať pravidelné výmeny názorov s predsedom pracovnej skupiny pre ľudské práva (COHOM), ktorý predstavil pracovný program COHOM-u a predniesol správu členom podvýboru.

Podvýbor sleduje a hodnotí vykonávanie nástrojov EÚ v oblasti ľudských práv a mimoriadny dôraz kladie na vykonávanie **usmernení EÚ pre otázky ľudských práv**. Počas sledovaného obdobia zadal podvýbor vypracovanie osobitnej štúdie o vykonávaní usmernení EÚ pre problematiku mučenia a iného krutého, neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania s cieľom prispieť k revízii usmernení zo strany COHOM-u.

⁴⁹ Dokument PE 400.468v02.00.

EP okrem toho zorganizoval výmenu názorov o nových usmerneniach EÚ pre presadzovanie a ochranu práv dieťaťa, ako aj o existujúcich usmerneniach o deťoch a ozbrojených konfliktoch.

Podvýbor ďalej vyvíjal neustály tlak na inštitúcie EÚ, aby sa usilovali o zvýšenie účinnosti vykonávania usmernení EÚ týkajúcich sa obhajcov ľudských práv s mimoriadnym dôrazom na opatrenia EÚ týkajúce sa zjednodušenia vízového režimu pre ohrozených obhajcov ľudských práv. V rámci diskusií o európskom nástroji pre demokraciu a ľudské práva (EIDHR) sa podvýboru podarilo zabezpečiť, že programy financované prostredníctvom EIDHR zlepšia činnosť zameranú na okamžitú podporu pre obhajcov ľudských práv.

Štúdie, ktoré začal podvýbor pre ľudské práva:

- politické dialógy o ľudských právach – prvky syntézy,
- zabitie v mene cti – jeho príčiny a dôsledky,
- sankcie EÚ a OSN a dodržiavanie ľudských práv a základných slobôd,
- ľudské práva a zmrazené konflikty v susedstve s východom,
- úloha EÚ v Rade OSN pre ľudské práva.

Poznámky na brífingy, ktoré zadal podvýbor pre ľudské práva: dialóg o ľudských právach medzi EÚ a Čínou; situácia v oblasti ľudských práv v Rusku „Občania v ohrození – ľudské práva a sloboda v Putinovom Rusku;“ dohody o readmisii a dodržiavaní ľudských práv v tretích krajinách; Medzinárodný trestný tribunál pre bývalú Juhosláviu; geografická poznámka o ľudských právach v Afganistane; možné právne a politické dôsledky rozhodnutia tureckého ústavného súdu o postavení vládnej strany AKP; situácia v oblasti ľudských práv v Číne po olympijských hrách.

Pokiaľ ide o **dialógy a konzultácie o ľudských právach** s tretími krajinami, mal sekretariát EP pred jednotlivými kolami dialógov možnosť zúčastniť sa na brífingoch EÚ s mimovládnyimi organizáciami, ako aj na seminároch o právnych otázkach, a po nich dostával od predsedníctva, Rady a Komisie spätnú väzbu (niekedy prebiehala verejná diskusia na zasadnutiach podvýboru). Po prijatí správy EP o dialógoch a konzultáciách o ľudských právach s tretími krajinami vyjadrili zástupcovia Komisie a Rady ochotu užšie spolupracovať s Parlamentom a usporadúvať systematické zasadnutia zástupcov Rady a Komisie s príslušnými poslancami Európskeho parlamentu pred každým kolom všetkých dialógov a konzultácií o ľudských právach aj po ňom, ako aj zasadnutia príslušných štruktúr ako sú napr. podvýbory pre ľudské práva venované dialógu o ľudských právach. Tieto stretnutia umožnia, aby bol Parlament informovaný, poskytnú podnety do programu dialógov/konzultácií/podvýborov a umožnia zhodnotiť výsledky dosiahnuté v tejto oblasti.

Významným orgánom spolupráce v oblasti ľudských práv je **Rada Organizácie Spojených národov pre ľudské práva** (HRC) so sídlom v Ženeve, ktorej prácu EP naďalej sledoval s veľkým záujmom a očakávaniami. Parlament vo svojom uznesení prijatom 21. februára 2008 udelil mandát delegácii poslancov Európskeho parlamentu, aby sledovala 7. zasadnutie HRC, preskúmala celú škálu otázok v rámci nových pracovných metód a doladila mechanizmus všeobecného pravidelného preskúmania (UPR). V uznesení sa vyzdvihla kľúčová úloha HRC v celkovej štruktúre OSN a zdôraznilo sa, že dôveryhodnosť HRC spočíva vo vykonávaní navrhnutých reforiem a mechanizmov takým spôsobom, ktorý posilní jej schopnosť riešiť porušovania ľudských práv na celom svete. Európsky parlament v súvislosti s novým mechanizmom UPR naliehavo vyzval členské štáty EÚ a Komisiu, aby zabezpečili zohľadnenie záverov akýchkoľvek UPR v programoch EÚ zameraných na pomoc. Uznesenie podčiarklo aj potrebu, aby sa EÚ pri riešení otázok ľudských práv vyjadrovala jednohlasne a vyzvalo pritom každý členský štát EÚ, aby zdôraznil pozíciu EÚ v záujme jej vážnejšieho postavenia.

Delegácia poslancov sa 17. až 19. marca 2008 zúčastnila na 7. zasadnutí HRC a stretla sa s predsedníctvom EÚ, veľvyslancami členských štátov a ďalších krajín, osobitnými spravodajcami a s mimovládnyimi organizáciami. Usilovala sa ovplyvniť kľúčové rozhodnutia v otázkach zásadného významu, o ktorých sa hovorilo na tomto zasadnutí, vrátane preskúmania, racionalizácie a zlepšenia (RRI) mandátov osobitných postupov, ako aj optimálneho vykonávania mechanizmu UPR.

Počas sledovaného obdobia podvýbor pre ľudské práva udržiaval úzky kontakt s predsedom HRC a usporiadal zasadnutie venované práci v UNHRC. Vo svojich diskusiách sa sústredil najmä na všeobecné pravidelné preskúmanie, kritériá členstva a mandáty osobitných spravodajcov.

V novembri 2007 sa členovia podvýboru pre ľudské práva na podnet svojej predsedkyne zúčastnili na zasadnutí Tretieho výboru VZ OSN a uvítali prijatie iniciatívy o moratóriu na vykonávanie trestu smrti, ktorej garantom je EÚ. Touto otázkou sa zaoberalo aj uznesenie európskeho parlamentu o univerzálnom moratóriu na trest smrti⁵⁰.

V apríli 2008 sa delegácia poslancov Európskeho parlamentu tvorená najmä z členov podvýboru pre ľudské práva zúčastnila na siedmom zasadnutí Stáleho fóra OSN pre otázky domorodého obyvateľstva (UNPFII) v New Yorku, pre ktoré 31. marca 2008 pripravila brífing o právach domorodého obyvateľstva, na ktorom sa zúčastnili členovia a predseda sekretariátu UNPFII. V súvislosti s prijatím deklarácie VZ OSN o právach domorodého obyvateľstva sa podvýbor EP pre ľudské práva podujal na úlohu presadzovať tieto odporúčania v rámci európskym inštitúcií.

V období, na ktoré sa vzťahuje táto správa, vyslal EP delegácie alebo oficiálne zastúpenie na viaceré podujatia, v neposlednom rade na fórum EÚ – MVO o ľudských právach. Okrem toho vyslal delegácie do jednotlivých tretích krajín (napr. do Turecka a Chorvátska).

Rovnako, ako podvýbor pre ľudské práva, aj **Výbor pre rozvoj** usporadúval pravidelné zasadnutia o ľudských právach v rozvojových krajinách a zasadnutia na rôzne témy, ako je napr. registrácia pôrodov. V sledovanom období diskutoval najmä o situácii v Barme/Mjanmarsku.

⁵⁰ P6_TA(2007) 0418.

Medziparlamentné delegácie Parlamentu tiež pravidelne diskutujú o problematike ľudských práv s poslancami parlamentov v rôznych krajinách. Hlavným fórom pre politický dialóg EP s poslancami parlamentov afrických, karibských a tichomorských krajín je **spoločné parlamentné zhromaždenie EÚ-AKT** (JPA). Počas štrnásteho zasadnutia zhromaždenia, ktoré sa konalo od 17. do 22. novembra 2007 v Kigali (Rwanda) sa prijalo spoločné uznesenie EÚ-AKT o situácii vo východnej časti Konžskej demokratickej republiky, v ktorom sa medzinárodné spoločenstvo vyzýva, aby sa usilovalo o dosiahnutie konsenzu o ďalších strategických krokoch. Ďalšie spoločné uznesenie sa prijalo v súvislosti s otázkou volieb a volebného procesu v krajinách AKT a EÚ. Činnosť zhromaždenia dopĺňal pracovný seminár AKT-EÚ, ktorý sa sústredil na kľúčovú úlohu súdov Gacaca v rwandskom procese zmierenia. Úrad JPA EÚ-AKT prijal a zverejnil spoločnú správu o slobode združovania v krajinách EÚ a AKP.

Pätnáste zasadnutie zhromaždenia sa konalo od 15. do 20. marca 2008 v slovinskej Ľubľane, kde sa diskutovalo o úlohe Medzinárodného trestného súdu a pripravilo sa uznesenie o situácii v Čade (napokon sa neprijalo) a v Keni. Spoločný pracovný seminár sa zameral na slovinskú politiku v oblasti menšín. JPA EÚ-AKT usporiadalo výmenu názorov o otázke trestu smrti v krajinách EÚ a AKP, ktorá je témou jeho ďalšej správy.

Všeobecná diskusia o ľudských právach bola aj na programe prvého regionálneho zasadnutia JPA EÚ-AKT, ktoré sa konalo v regióne južnej Afriky vo Windhoeku (Namíbia) od 28. do 30. apríla 2008.

Problematika ľudských práv v rámci EÚ patrí do právomoci **Výboru pre občianske slobody, spravodlivosť a vnútorné veci (výbor LIBE)**, ktorý sa zaoberá úrovňou dodržiavania základných práv v EÚ. Pri monitorovaní vonkajšieho vplyvu vnútorných politík, najmä so zreteľom na otázky azylu a migrácie, s týmto výborom úzko spolupracuje Výbor pre zahraničné veci a jeho podvýbor pre ľudské práva. Tieto tri parlamentné orgány sa venujú aj otázke nezákonného prevozu európskych a iných občanov, ktorý CIA niekoľkokrát uskutočnila letecky cez územie a vzdušný priestor EÚ. Podvýbor spoločne s LIBE uskutočnil začiatkom roka 2008 výmenu názorov so spravodajcom výboru pre právne veci a ľudské práva parlamentného zhromaždenia Rady Európy (PACE) Dickom Martym o „čiernych zoznamoch“ Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov a Európskej únie.

Významným prvkom činnosti Parlamentu sú **uznesenia o konkrétnom porušovaní ľudských práv** v konkrétnych krajinách, a najmä o jednotlivých znepokojujúcich prípadoch, ktorými sa zaoberá každý mesiac na plenárnych diskusiách o naliehavých otázkach. Okrem spomínaných uznesení predseda Parlamentu, predsedkyňa podvýboru a vedúci parlamentných delegácií pravidelne zasielajú demarše. Vyzývajú v nich Radu, Komisiu a príslušné vlády, aby podnikli potrebné kroky. Reakcie vlád naznačujú, že sú často na kritiku Európskeho parlamentu značne citlivé. Konkrétne prípady, na ktoré Parlament upozornil, sa týkali politických väzňov, väzňov svedomia, novinárov, odborárov a obhajcov ľudských práv, ktorí sú väznení, prenasledovaní alebo inak ohrozovaní.

Európsky parlament v uzneseniach okrem iného odsúdil:

- humanitárnu katastrofu v Čade a zdôraznil potrebu bezodkladného nasadenia operácie EUFOR Tchad/RCA s cieľom chrániť ohrozených ľudí vrátane utečencov a osôb presídlených v rámci krajiny,
- neustále rozsiahle porušovanie ľudských práv v Sudáne, najmä v oblasti Dárfúru a podčiarkol potrebu, aby Sudán, bezpodmienečne spolupracoval s Medzinárodným trestným súdom (ICC) pri vyšetrowaní a stíhaní osôb podozrivých zo spáchania vojnových zločinov a zločinov proti ľudskosti v Dárfúre,
- pokračujúcu občiansku vojnu v Somálsku a bežné zabíjanie nevinných civilistov v tejto krajine;
- zatknutie čínskeho disidenta Chu Ťia,
- situáciu v Konžskej demokratickej republike (KDR), rozšírené beztrestné sexuálne násilie voči ženám a zdôraznili potrebu, aby OSN a EÚ formálne uznali znásilnenie a iné formy sexuálneho násillia za zločiny proti ľudskosti a vojnové zločiny,
- zhoršovanie situácie v oblasti ľudských práv, demokracie a právneho štátu v Bielorusku,
- pokus o atentát na prezidenta Východného Timoru Ramosa-Hortu;
- násilný zákrok polície voči demonstráciám opozície v Arménsku, ktorý mal za následok straty na životoch,
- osud Mehdiho Kazemiho, iránskeho homosexuála a neúspešného žiadateľa o azyl, ktorému po deportácii do krajiny pôvodu – Iránu – hrozil trest smrti,
- situáciu v oblasti práv žien v Iráne a neustále represie voči občianskej spoločnosti v Iráne aj voči obhajcom práv žien,
- porušovanie ľudských práv v Rusku, najmä neprimerané použitie sily zo strany polície a milícií voči demonštrantom 3. marca 2008 po prezidentských voľbách,
- neskoré oznámenie volebných výsledkov v Zimbabwe,
- neustále zatýkanie a pokračujúce väznenie politických väzňov v Barme, najmä predĺženie domáceho väzenia nositeľky Sacharovovej ceny Aung San Suu Kyi.

4. TEMATICKÉ OTÁZKY

4.1. Trest smrti

EÚ počas obdobia, na ktoré sa vzťahuje táto správa, aktívne uplatňovala politiku zameranú proti trestu smrti. Proti trestu smrti je za akýchkoľvek okolností a tohto stanoviska sa systematicky pridrižiava vo svojich vzťahoch s tretími krajinami. Je toho názoru, že zrušenie trestu smrti prispieva k posilneniu ľudskej dôstojnosti a postupnému rozvoju ľudských práv.

Činnosť Únie sa opiera o **usmernenia politiky EÚ vo vzťahu k tretím krajinám týkajúce sa trestu smrti** (prijaté v roku 1998 a revidované v roku 2008) ⁵¹. Tieto usmernenia obsahujú kritériá, kedy prikróčiť k demaršom, a minimálne normy, ktoré sa majú uplatňovať v krajinách stále uplatňujúcich trest smrti. EÚ tiež podľa potreby nalieha, aby sa ako prvý krok k zrušeniu trestu smrti zaviedli moratóriá. Usmernenia sa v roku 2008 zrevidovali, aby sa v nich zohľadnil vývoj počas desiatich rokov od ich prvého vypracovania.

Všeobecné demarše spočívajú v tom, že Európska únia otvorí otázku trestu smrti v dialógu s tretími krajinami. K takýmto demaršom sa pristupuje predovšetkým vtedy, ak v danej krajine dochádza k zmene politiky týkajúcej sa trestu smrti, napr. ak existuje pravdepodobnosť, že sa skončí oficiálne alebo faktické moratórium na trest smrti, alebo ak sa prostredníctvom právnych predpisov trest smrti opäť zavádza. Podobne možno demarš alebo verejné vyhlásenie použiť, ak krajiny podnikli kroky na zrušenie trestu smrti. Individuálne demarše sa používajú v špecifických prípadoch, keď sa Európska Únia dozvie o individuálnych odsúdeniach na trest smrti, ktoré porušujú minimálne normy. V týchto normách sa okrem iného stanovuje, že najvyšší trest nemožno uložiť osobám, ktoré boli v čase spáchania trestného činu mladšie ako 18 rokov, tehotným ženám alebo matkám tesne po pôrode a duševne chorým osobám.

⁵¹ http://consilium.europa.eu/cms3_fo/showPage.asp?id=822&lang=EN&mode=g
(Politiky/Zahraničná politika /Politika EÚ týkajúca sa ľudských práv).

Krajiny, v ktorých EÚ použila všeobecné demarše týkajúce sa trestu smrti:

Afganistan, Bielorusko, Brunej, Burundi, Kanada, Čad, Kongo, Kongo (Brazaville), Egypt, Rovníková Guinea, Etiópia, Fidži, Ghana, Grenada, Guatemala, Guinea-Bissau, India, Irán, Irak, Japonsko, Kazachstan, Keňa, Kuvajt, Kirgizsko, Libéria, Líbya, Madagaskar, Malawi, Maroko, Namíbia, Niger, Papua, Palau, Rusko, Saudská Arábia, Južná Kórea, Sudán, Sýria, Tanzánia, Taiwan, Togo, Turkménsko, Spojené arabské emiráty, Uzbekistan, Jemen, USA a Zambia.

Okrem toho EÚ vydala niekoľko verejných vyhlásení o treste smrti na celom svete, z ktorých mnohé sa týkali (hroziacich) popráv maloletých v Iráne. In May 2008, the EU expressed regret at the resumption of executions in the US following the US Supreme Court ruling in the Baze v. Rees case and urged the immediate re-establishment of a de facto moratorium on the use of the death penalty across the United States. Uvítala tiež pozitívny vývoj, napríklad zrušenie trestu smrti 1. januára 2008 v Uzbekistane alebo formálne zrušenie trestu smrti v štáte USA New Jersey v decembri 2007.

Plenárne zasadnutie Valného zhromaždenia Organizácie Spojených národov prijalo 18. decembra 2007 rezolúciu o moratóriu na uplatňovanie trestu smrti, pričom za ňu hlasovalo 104 krajín, 54 bolo proti a 5 krajín sa hlasovania nezúčastnilo. Rezolúciu spoločne pripravila medziregionálna koalícia členských štátov OSN vrátane Portugalska zastupujúceho EÚ 27 a deviatich ďalších členských štátov OSN; 87 členských štátov OSN ju podporovalo a pred prijatím ju schválil Tretí výbor VZ OSN. Rezolúcia VZ OSN je vyvrcholením dlhotrvajúceho úsilia EÚ a medzníkom v celosvetovom boji proti trestu smrti na pôde OSN.

Hoci pôvodne **Európsky deň proti trestu smrti** navrhovala Komisia a podporil ho Európsky parlament, formálne ho vyhlásila iba Rada Európy pri príležitosti medzinárodnej konferencie proti trestu smrti, ktorú v Lisabone 9. októbra 2007 zorganizovalo portugalské predsedníctvo EÚ, Európska komisia a Rada Európy. V decembri 2007 sa Rada Európskej únie rozhodla pripojiť k oslave Európskeho dňa počínajúc 10. októbrom 2008⁵².

Podľa správy Amnesty International za rok 2007 bolo v tomto roku popravených najmenej 1 252 osôb v 24 krajinách a najmenej 3 347 osôb bolo v 51 krajinách odsúdených na trest smrti. V roku 2007 sa 88 % všetkých známych popráv uskutočnilo v piatich krajinách: v Číne (najmenej 470), Iráne (najmenej 317), Saudskej Arábii (najmenej 143), Pakistane (najmenej 135) a v USA (42).

EÚ vyjadrila potešenie nad skutočnosťou, že 46 zo 47 členských štátov Rady Európy ratifikovalo protokol č. 6 k Európskemu dohovoru o ľudských právach, ktorý sa týka zrušenia trestu smrti. Ruská federácia ho však viac ako 10 rokov po pristúpení k Rade Európy ešte neratifikovala. Protokol č. 13, ktorý zakazuje trest smrti za akýchkoľvek okolností aj počas vojny, ratifikovalo 40 členských štátov Rady Európy vrátane 23 členských štátov EÚ. Ďalšie štyri členské štáty EÚ ho podpísali. Z členov Rady Európy ho nepodpísali iba Azerbajdžan a Rusko.

Medzi pozitívny obrat v období, ktorého sa správa dotýka, patrí skutočnosť, že v novembri 2007 trest smrti pre všetky trestné činy zrušili Cookove ostrovy a v januári 2008 Uzbekistan. Štát USA New Jersey v decembri 2007 tiež tento trest zrušil.

Projekty, ktoré financuje EÚ

Európsky nástroj pre demokraciu a ľudské práva (EIDHR) podporuje projekt talianskej organizácie la Comunità di San Egidio v rámci jej celosvetového úsilia zameraného na boj proti trestu smrti. Stredobodom projektu sú informačné a vzdelávacie kampane v dvoch regiónoch sveta – subsaharskej Afrike a strednej Ázii – najmä prostredníctvom poskytovania podpory organizáciám občianskej spoločnosti.

⁵² Zoznam svetových dní/dní EÚ venovaných oblasti ľudských práv sa uvádza v prílohe II.

Medzi aktivity v rámci projektu patrí:

- organizovanie výročných konferencií „Afrika za život“, na ktorých sa stretávajú ministri spravodlivosti afrických štátov s cieľom rokovať o zrušení trestu smrti,
- „Mestá za život“ – informačná kampaň organizovaná v 35 mestách sveta 30. novembra (slávnostné rozsvietenie pamätihodností v rovnaký deň na celom svete),
- rôzne vzdelávacie programy v oblasti demokracie a ľudských práv zamerané na mladých ľudí, lídrov a osoby zodpovedné za rozhodovanie,
- vytváranie trvalých odborných seminárov a rozvoj miestnych stratégií, ako aj vytvorenie skupiny výskumníkov pre oblasť trestu smrti,
- zriadenie skupiny návštevníkov väzňov čakajúcich na popravu,
- vytváranie regionálnych sietí,
- posilnenie úlohy organizácií občianskej spoločnosti.

4.2. Mučenie a iné kruté, neľudské alebo ponižujúce zaobchádzanie alebo trestanie

EÚ si v súlade s **usmerneniami EÚ o mučení**, ktoré Rada prijala v apríli 2001 a aktualizovala v roku 2008⁵³, udržala vedúcu úlohu v tejto oblasti a prostredníctvom iniciatív na medzinárodných fórach, bilaterálnych demaršov tretím krajinám, ako aj prostredníctvom výraznej podpory projektov organizácií občianskej spoločnosti pracujúcich v tejto oblasti pokračuje v činnostiach na celom svete zameraných na boj proti mučeniu a iným formám zlého zaobchádzania⁵⁴. EÚ sa taktiež uskutočnila rozsiahle preskúmanie vykonávania usmernení.

Činnosť EÚ na úrovni OSN a vo vzťahu s tretími krajinami

Počas 62. zasadnutia **Valného zhromaždenia OSN** členské štáty EÚ podporovali rezolúciu o mučení a inom krutom, neľudskom alebo ponižujúcom zaobchádzaní alebo trestaní, ktorá sa prijala konsenzom⁵⁵. EÚ vo svojich vyhláseniach na zasadnutí VZ OSN zopakovala, že medzinárodné právo absolútne zakazuje mučenie a iné formy zlého zaobchádzania, a zdôraznila svoje znepokojenie z používania mučenia v niektorých krajinách a regiónoch.

⁵³ <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/8590.en08.pdf>

⁵⁴ http://ec.europa.eu/external_relations/human_rights/torture/index.htm

⁵⁵ Pozri rezolúciu VZ OSN 62/148 na stránke <http://www.un.org/ga/62/resolutions.shtml>.

Členské štáty EÚ tiež spoločne rezolúciu o mučení a zlom zaobchádzaní podporovali počas zasadnutia **Rady OSN pre ľudské práva** v júni 2008, ktorá medzi iným rozšírila mandát osobitného spravodajcu OSN pre mučenie na ďalšie tri roky⁵⁶.

Vo svojom výročnom vyhlásení pri príležitosti **Medzinárodného dňa na podporu obetí mučenia** 26. júna 2008 EÚ zdôraznila význam, ktorý pripisuje zrušeniu mučenia a plnej rehabilitácii obetí mučenia na celom svete, a opätovne potvrdila, že odsudzuje všetky aktivity zamerané na legalizáciu alebo povolenie mučenia a iných foriem zlého zaobchádzania. EÚ zdôraznila, že pripisuje veľký význam úlohe OSN v boji proti mučeniu a v podpore obetí a podčiarkla svoju podporu osobitnému spravodajcovi OSN pre mučenie, Úradu vysokej komisárky OSN pre ľudské práva (OHCHR), Výboru OSN proti mučeniu, podvýboru pre prevenciu, Dobrovoľnému fondu OSN pre obeť mučenia a iným mechanizmom, ktoré sú v tejto oblasti významným prínosom, ako je napr. Európsky výbor na zabránenie mučeniu (CPT) Rady Európy⁵⁷. EÚ tiež privítala, že Guatemala v minulom roku ratifikovala opčný protokol k Medzinárodnému dohovoru proti mučeniu a inému krutému, neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (OPCAT) a vyzvala všetky štáty k jeho podpisu a ratifikácii. V súčasnosti má OPCAT 61 signatárov a 35 štátov je jeho stranami, pričom 9 členských štátov EÚ, ktoré sú jeho zmluvnými stranami, a 12 členských štátov je v procese ratifikácie protokolu⁵⁸.

Kampaň na zvýšenie povedomia verejnosti o aktivitách v boji proti mučeniu a iným formám zlého zaobchádzania, ktoré financuje Európske spoločenstvo, vyvrcholila počas Medzinárodného dňa v júni 2008, kedy delegácie ES zorganizovali vo viac ako 70 krajinách rôzne podujatia.

Sieť parlamentných výborov Európskej únie pre ľudské práva uskutočnila 25. júna 2008 prvé zasadnutie v Európskom parlamente, ktoré sa za prítomnosti Manfreda Nowaka, osobitného spravodajcu OSN pre mučenie, zameralo predovšetkým na boj proti mučeniu⁵⁹.

⁵⁶ Pozri rezolúciu Rady OSN pre ľudské práva 8/8 na stránke <http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/>.

⁵⁷ Orgány týkajúce sa OSN: <http://www2.ohchr.org/english/bodies/cat/>; Európsky výbor na zabránenie mučeniu: <http://www.cpt.coe.int/>

⁵⁸ <http://www2.ohchr.org/english/bodies/ratification/9.htm>

⁵⁹ Pozri aj kapitolu 3 Činnosť Európskeho parlamentu v oblasti ľudských práv.

EÚ v súlade so svojimi usmerneniami o mučení naďalej prostredníctvom politického dialógu a demaršov aktívne vyjadrovala znepokojenie nad mučením v tretích krajinách. Takéto kontakty – dôverné alebo verejné, podľa jednotlivých prípadov – sa zameriavajú na otázky mučenia aj na jednotlivé prípady týkajúce sa konkrétnych krajín, ako aj na širšie témy. Počas skúmaného obdobia EÚ ukončila politiku systematického otvárania otázky mučenia so všetkými krajinami v rámci „globálneho akčného plánu proti mučeniu“ a pokračovala v otváraní jednotlivých prípadov. S cieľom uľahčiť dialóg podložený informáciami naďalej uplatňovala systém, v rámci ktorého vedúci misii v tretích krajinách pravidelne podávajú dôverné správy o ľudských právach vrátane mučenia, pričom im EÚ dala k dispozícii zoznam bodov ako pevný oporný bod pre otvorenie tejto otázky v politickom dialógu.

Preskúmanie činnosti EÚ

V apríli 2008 EÚ ukončila **proces hodnotenia** činnosti, ktorú vykonala v rámci usmernení EÚ o mučení medzi januárom 2005 a decembrom 2007. Toto hodnotenie, ktoré sa zverejnilo (pozri <http://www.consilium.europa.eu/>), obsahuje množstvo kľúčových zistení a odporúčaní. Medzi nimi aj potrebu, aby EÚ vyvinula účinnejší a integrovanejší prístup k predchádzaniu mučeniu, napríklad konzistentnejším otváraním tejto otázky vo vzťahu s tretími krajinami, prehľbovaním spolupráce s OSN aj regionálnymi mechanizmami, zintenzívnením úsilia verejnej diplomacie a zabezpečením súladu medzi vonkajšími a vnútornými politikami a činnosťou pri riešení otázok týkajúcich sa mučenia (napríklad pokiaľ ide o ratifikáciu OPCAT a podporu Dobrovoľnému fondu OSN). EÚ tiež prijala „vykonávacie opatrenia“, ktoré usmerňujú misie EÚ a delegácie Komisie pri vykonávaní usmernení EÚ o mučení v tretích krajinách, ako aj revidovanú (aktualizovanú) verziu usmernení. Rada po tomto hodnotení prijala v apríli 2008 závery o preskúmaní usmernení EÚ o mučení⁶⁰.

⁶⁰ http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/gena/100227.pdf

Nariadenie ES o obchodovaní so zariadením na mučenie

EÚ mimoriadne vážne vníma **úlohu obchodu – predovšetkým s tovarom, ktorý sa používa na mučenie**. Usmernenia EÚ o mučení zaväzujú EÚ, aby predchádzala používaniu a výrobe produktov, ktoré sú určené na mučenie a iné kruté, neľudské alebo ponižujúce zaobchádzanie alebo trestanie, a obchodovaniu s nimi. Značný pokrok smerom k splneniu tohto záväzku sa dosiahol nariadením ES o obchodovaní s určitým tovarom, ktorý možno použiť na vykonanie trestu smrti alebo mučenie⁶¹, ktoré nadobudlo účinnosť 30. júla 2006 a ktoré zakazuje vývoz a dovoz tovaru bez iného praktického použitia ako vykonanie trestu smrti alebo mučenie či iné kruté, neľudské alebo ponižujúce zaobchádzanie alebo trestanie. Vývoz tovaru, ktorý možno použiť na takéto účely, podlieha povoleniu orgánov členských štátov EÚ. Členské štáty majú povinnosť uverejňovať výročné správy o činnostiach vykonávaných v súvislosti s týmto nariadením. EÚ dúfa, že ďalšie štáty zavedú podobné právne predpisy.

Na účely boja proti výrobe a obchodovaniu so zariadením na mučenie financovala Komisia rozsiahly projekt na overovanie presadzovania tohto nariadenia. Vykonaná činnosť umožnila identifikovať vyše 16 000 firiem alebo spoločností zapojených do takéhoto obchodovania. Vypracoval sa tiež zoznam vyše 6000 rôznych druhov mučiaceho zariadenia.

⁶¹ Nariadenie Rady (ES) č. 1236/2005 z 27. júna 2005 o obchodovaní s určitým tovarom, ktorý možno použiť na vykonanie trestu smrti, mučenie alebo iné kruté, neľudské alebo ponižujúce zaobchádzanie alebo trestanie (Ú. v. EÚ L 200, 30.7.2005, s. 1).

Členské štáty EÚ pod medzinárodným a regionálnym drobnohľadom

Členské štáty EÚ sú pod medzinárodným drobnohľadom v otázke dodržiavania medzinárodných aj regionálnych nástrojov v oblasti mučenia a zlého zaobchádzania:

- prostredníctvom rôznych mechanizmov podávania sťažností podľa medzinárodných zmlúv vrátane **Dohovoru OSN proti mučeniu, Medzinárodného dohovoru OSN o občianskych a politických právach a Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv**,
- dodržiavanie požiadaviek OSN na pravidelné podávanie správ podľa **Dohovoru OSN proti mučeniu a previerok zo strany Výboru OSN proti mučeniu**. Počas skúmaného obdobia Výbor proti mučeniu na svojom 39. a 40. zasadnutí preveroval štyri členské štáty Európskej únie: Estónsko, Lotyšsko, Portugalsko a Švédsko,
- návštevy **osobitného spravodajcu OSN pre mučenie**. Počas obdobia, na ktoré sa vzťahuje táto správa, spravodajca navštívil Dánsko (v máji 2008),
- návštevy **Európskeho výboru na zabránenie mučeniu (CPT) Rady Európy**. Počas príslušného obdobia CPT navštívil týchto 10 členských štátov EÚ: Cyprus, Českú republiku, Dánsko, Fínsko, Lotyšsko, Litvu, Maltu, Portugalsko, Španielsko a Spojené kráľovstvo.

Podpora projektov predchádzania mučeniu a rehabilitácie

Predchádzanie mučeniu a rehabilitácia jeho obetí naďalej predstavovala hlavnú prioritu financovania v rámci EIDHR⁶². Na roky 2007 – 2010 sa na podporu projektov občianskej spoločnosti vo svete v tejto oblasti prideliло 44 miliónov EUR (11 miliónov EUR ročne) v rámci cielených výziev EIDHR každé dva roky na prekladanie návrhov (výzva na roky 2007 – 2008 vo výške 22 miliónov EUR je v súčasnosti v štádiu konečného výberu). EIDHR tak predstavuje hlavný zdroj financovania rehabilitácie obetí mučenia a predchádzania mučeniu vo svete. Cieľom zvolených tém, ktoré sa majú podporiť, je posilnenie politiky EÚ: napríklad zvyšovanie povedomia o protokole OPCAT, vyšetrovanie dodávok technológií na mučenie a podpora rehabilitácie obetí mučenia. Na konci obdobia, ktorého sa týka táto správa, EIDHR podporoval aktivity na rehabilitáciu obetí mučenia v 38 krajinách a na predchádzanie mučeniu v 31 krajinách sveta.

⁶² Pozri informačnú a komunikačnú kampaň o projektoch financovaných EIDHR, ktoré uskutočnila Európska Komisia (EuropeAid) pri príležitosti Medzinárodného dňa proti mučeniu:
http://ec.europa.eu/europeaid/where/worldwide/eidhr/torture-is-unacceptable/index_en.htm

Prípadové štúdie EIDHR: podpora MVO vo svete v ich boji proti mučeniu

Pokrok v boji proti beztrestnosti mučiteľov – Sierra Leone (2003 – 2006)

Podľa rozhodnutia odvolacej komory Zvláštneho súdu pre Sierru Leone sa už mučiteľom nebudú udeľovať amnestie. Toto prelomové rozhodnutie je výsledkom projektu financovaného EIDHR. Vytvára významný precedens pre ďalšie medzinárodné trestné súdy, ktoré sa zaoberajú beztrestnosťou mučiteľov.

Koordinátor projektu: Trust pre odškodnenia (The Redress Trust) – www.redress.org

Uľahčenie spracovania sťažností obetí (2003 – 2006)

Projekt EIDHR umožnil uľahčenie spracovania sťažností, ktoré predkladajú obeť mučenia a zlého zaobchádzania. Hmatateľný výsledok projektu je vidieť v súbore právnych usmernení, ktoré stanovujú prax, postupy a judikatúru hlavných medzinárodných systémov v oblasti ľudských práv. Takýto druh jedinečnej referenčnej učebnej pomôcky je prístupný na internete vo viacerých jazykoch.

Koordinátor projektu: Svetová organizácia proti mučeniu – www.omct.org

Podpora rehabilitácie obetí mučenia – Latinská Amerika (2002 – 2004)

Projekt pomáhal obetiam spoločenského a politického násillia v Latinskej Amerike a výrazne prispel k úspechu procesu národného zmierenia v krajinách Latinskej Ameriky. Realizácia projektu EIDHR bola možná vďaka spojenému úsiliu siete viac ako 60 aktívnych organizácií na ochranu ľudských práv. Projekt konkrétne umožnil pomoc obetiam v ich duševnom a fyzickom uzdravení a zlepšení kvality ich života. Vďaka nemu sa tiež zvýšilo verejné povedomie o porušovaní ľudských práv.

Koordinátor projektu: Coordinadora Nacional de Derechos Humanos – www.dhperu.org

4.3. Práva dieťaťa

Rada schválila v decembri 2007 nové **usmernenia Európskej únie o právach dieťaťa**. Cieľom usmernení je presadzovať práva dieťaťa vo svete, najmä podporou vykonávania Dohovoru o právach dieťaťa a jeho dvoch opčných protokolov o účasti detí v ozbrojených konfliktoch a o predaji detí, detskej prostitúcii a detskej pornografii a zabezpečením zohľadnenia práv dieťaťa vo všetkých vonkajších činnostiach EÚ vrátane politického dialógu EÚ s tretími krajinami. Za prioritnú oblasť počas prvých dvoch rokov vykonávania usmernení sa zvolili „všetky formy násilia na deťoch“. **Stratégia vykonávania** podrobne opisuje spôsob, ako má EÚ presadzovať práva dieťaťa na dvoj- a viacstrannej úrovni⁶³.

EÚ má na základe usmernení k dispozícii **niekoľko nástrojov na presadzovanie** práv dieťaťa vo svojich vonkajších vzťahoch. Politický dialóg je príležitosťou na presadzovanie ratifikácie a účinného uplatňovania príslušných medzinárodných nástrojov. Ako reakciu na porušovanie práv detí možno použiť aj demarše. Dvojstranná a viacstranná spolupráca by mala vo väčšej miere zohľadňovať práva dieťaťa, napríklad v programoch humanitárnej pomoci alebo pri obchodných rokovaníach. Napokon, zintenzívnenie koordinácie s medzinárodnými organizáciami a občianskou spoločnosťou by malo prispieť k lepšiemu presadzovaniu práv dieťaťa.

Usmernenia sa vypracovali počas nemeckého predsedníctva a prijali počas portugalského predsedníctva (2007), slovinské predsedníctvo (január až jún 2008) sa zameralo na to, aby sa začali **vykonávať**. Členské štáty vybrali desať prioritných krajín, pre ktoré sa na základe miestnej situácie vypracovali stratégie vykonávania usmernení. Krajiny sa vybrali v úzkej spolupráci s centrom UNICEF-u Innocenti a príslušnými MVO. Tieto stratégie sa rozpošlú vedúcim misií na pripomienkovanie a začnú sa vykonávať počas francúzskeho predsedníctva.

⁶³ Pozri prílohu 1 k usmerneniam EÚ o právach dieťaťa. Všetky usmernenia sú prístupné na adrese: http://consilium.europa.eu/cms3_fo/showPage.asp?lang=en&id=822&mode=g&name=

Práva dieťaťa tvoria neoddeliteľnú súčasť ľudských práv, ktoré musí EÚ a jej členské štáty dodržiavať na základe dohôd a iných medzinárodných a európskych nástrojov, ako je Dohovor OSN o právach dieťaťa a jeho dva opčné protokoly, Európsky dohovor o ľudských právach, alebo rozvojové ciele tisícročia (MDG). EÚ a jej členské štáty sa dôrazne zasadujú o rozvojové ciele tisícročia.

Kandidátske krajiny na prístupenie k Európskej únii (v súčasnosti: Chorvátsko, Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko, Turecko) a potenciálne kandidátske krajiny (Albánsko, Bosna a Hercegovina, Čierna Hora, Srbsko a Kosovo⁶⁴) sú povinné, okrem iného, dodržiavať ľudské práva. Medzi ne patria práva dieťaťa, ktoré sú neoddeliteľnou súčasťou spoločných európskych hodnôt uvedených v článku 24 Charty základných práv EÚ⁶⁵. Pokrok kandidátskych a potenciálnych kandidátskych krajín sa každoročne zhodnocuje v správach Európskej únie. V týchto správach sa za rok 2007 uvádza napríklad zlé zaobchádzanie s deťmi v ústavnej starostlivosti (Chorvátsko), detská práca (Turecko, Albánsko), pomalé vykonávanie akčného plánu na ochranu práv dieťaťa (Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko), domáce násilie (Srbsko), či nedostatočné mechanizmy na ochranu detí pred násilím, detskou prácou a obchodovaním s deťmi (Kosovo), sociálna ochrana (Bosna a Hercegovina) a nedostatok kapacít na vykonávanie právnych predpisov o právach detí v Čiernej hore.

Nástroj Európskej komisie TAIEX (odbor technickej pomoci a výmeny informácií, Technical Assistance and Information Exchange) zorganizoval v marci 2008 v Turecku seminár o právach dieťaťa. Seminár bol úspešný, avšak poukázal na množstvo práce, ktorá sa ešte musí vykonať.

Otázka práv dieťaťa sa otvorila počas **konzultácií**, ktoré vedie EÚ dvakrát v roku s kandidátskymi krajinami na prístupenie. Pre obe strany je to príležitosť zosúladiť svoje stanoviská s cieľom posilniť vzájomnú spoluprácu v tejto oblasti v rámci Organizácie Spojených národov.

⁶⁴ Podľa rezolúcie Bezpečnostnej rady OSN 1244.

⁶⁵ Ú. v. EÚ C 303, 14.12.2007, s. 1.

Európska únia sa snaží podporovať práva dieťaťa v rámci SZBP, konkrétne na úrovni Organizácie Spojených národov a vo vzťahu s tretími krajinami. Na 62. zasadnutí **Valného zhromaždenia Organizácie Spojených národov** sa rezolúciou o právach dieťaťa, ktorú iniciovala Európska únia v spolupráci s krajinami juhoamerickej a karibskej skupiny (GRULAC), vytvoril mandát osobitného zástupcu generálneho tajomníka OSN pre násilie páchané na deťoch, ktorého úlohou bude podporovať predchádzanie a odstraňovanie všetkých foriem násillia na deťoch. Na tento účel bude osobitný zástupca spolupracovať s orgánmi, mechanizmami, fondmi a programami Organizácie Spojených národov, s občianskou spoločnosťou, súkromným sektorom a členskými štátmi a každoročne predloží správu VZ OSN, Rade pre ľudské práva a Hospodárskej a sociálnej rade. Na konci obdobia, na ktoré sa vzťahuje táto správa, pracovala OSN na praktických otázkach (ako napr. vypracovaní mandátu) súvisiacich s vymenovaním osobitného zástupcu generálneho tajomníka OSN.

V nadväznosti na oznámenie Komisie „Osobitné postavenie problematiky detí v rámci vonkajšej činnosti EÚ“ z februára 2008 **Rada v máji prijala závery o presadzovaní a ochrane práv dieťaťa vo vonkajšej činnosti Európskej únie – rozvojový a humanitárny rozmer**. V záveroch sa EÚ vyzýva, aby prijala komplexný a integrovaný prístup k právam dieťaťa s použitím všetkých dostupných nástrojov, ako je politický dialóg, obchodné rokovania, rozvojová spolupráca, humanitárna pomoc a aktivity na multilaterálnych fórach. Osobitný dôraz sa kladie na boj proti najhorším formám detskej práce, a to aj prostredníctvom riešenia nástrojov obchodu. Rada požiadala Komisiu, aby analyzovala dosah pozitívnych stimulov na predaj výrobkov, ktoré boli vyrobené bez využitia detskej práce, a aby preskúmala možnosť ďalších opatrení na podporu boja proti detskej práci, vrátane opatrení súvisiacich s obchodom, a informovala o nich a o výrobkoch, pri výrobe ktorých sa využili najhoršie formy detskej práce, Radu v súlade so záväzkami WTO.

V kontexte humanitárnej pomoci EÚ osobitne prihliada na situáciu detí zasiahnutých ozbrojenými konfliktmi, najmä detí, ktoré sa stali obeťami náboru ozbrojených síl alebo skupín, sexuálneho násillia, alebo ktoré sú vystavené HIV/AIDS.

Komisia začiatkom roku 2008 v rámci tematického programu „Investovanie do ľudí“ vyhlásila výzvu na predloženie návrhov projektov mimovládnych organizácií zaoberajúcich sa otázkou detí postihnutých ozbrojeným konfliktom a bojom proti obchodovaniu s deťmi. Cieľom výzvy na predloženie návrhov je podpora aktivít a osvedčených postupov na zníženie počtu detí v ozbrojených skupinách a zlepšenie schopnosti občianskej spoločnosti obhajovať politiky proti zneužívaniu detí v ozbrojených konfliktoch, ako aj podpora aktivít a osvedčených postupov na znižovanie počtu prípadov obchodovania s deťmi.

S cieľom naplniť záväzky z oznámenia „K stratégii EÚ v oblasti práv dieťaťa“⁶⁶ z roku 2006 Komisia na konci roku 2007 podpísala zmluvu s UNICEF-om, ktorá zahŕňa odbornú prípravu a vypracovanie súboru praktických nástrojov (usmernení, zoznamov, atď.), ktoré môže používať EÚ, iné medzinárodné organizácie, darcovia a partnerské vlády, ako aj iné inštitúcie zapojené do ochrany a presadzovania práv dieťaťa.

4.4. Deti a ozbrojené konflikty

V roku 2003 Európska únia prijala **Usmernenia o deťoch v ozbrojených konfliktoch**, ktoré v roku 2005 doplnil akčný plán. V roku 2008 sa tieto usmernenia zrevidovali a 16. júna 2008 sa prijala ich aktualizovaná verzia. Zoznam krajín, ktoré vyžadujú prioritnú činnosť zo strany EÚ, sa rozšíril o **šesť nových znepokojujúcich situácií**: Izrael, okupované palestínske územia, Haiti, Libanon, Čad a Irak.

V záujme podpory vykonávania týchto usmernení EÚ **nariadila veľvyslancom vypracovať** jednotlivé stratégie v súvislosti s 13 prioritnými krajinami s cieľom informovať o šiestich tematických otázkach určených v usmerneniach (verbovanie, zabíjanie a mrzačenie, útoky na školy a nemocnice, bránenie humanitárnej pomoci, sexuálne násilie a násilie páchané na rodovom základe a násilie a zneužívanie) a navrhnúť činnosť na vykonávanie usmernení v šiestich nových prioritných krajinách.

⁶⁶ KOM(2006) 367 v konečnom znení.

EÚ v máji 2008 prijala revidovaný **zoznam bodov**, ktorý má začleniť ochranu detí postihnutých ozbrojeným konfliktom do operácií EBOP. Podľa tohto zoznamu by súčasťou každej operácie EBOP mal byť expert na otázky ľudských práv a najmä na otázky týkajúce sa detí postihnutých ozbrojeným konfliktom. Ako sa vyzdvihlo v záveroch Rady z mája 2008⁶⁷, tento aspekt je potrebné monitorovať a pravidelne o ňom podávať správy, a to vo všetkých misiách EBOP.

Slovinské predsedníctvo zorganizovalo v apríli 2008 konferenciu „Zvyšovanie účinku na mieste – spolupráca mimovládnych organizácií a EÚ v tematickej oblasti detí postihnutých ozbrojeným konfliktom“. Konferencia ponúkla platformu pre vecnú diskusiu medzi EÚ a zainteresovanými MVO o vykonávaní usmernení EÚ o deťoch v ozbrojených konfliktoch a preskúmanie zoznamu bodov týkajúceho sa začlenenia práv dieťaťa do operácií EBOP.

Slovinské predsedníctvo zadalo vypracovanie štúdie o skvalitňovaní práce EÚ v oblasti detí v ozbrojených konfliktoch s cieľom zlepšiť začleňovanie otázky práv detí zasiahnutých ozbrojenými konfliktmi do politiky a tvorby programov EÚ v oblasti rozvoja a s cieľom posilniť rozvojovú politiku EÚ v tejto oblasti.

Európska Rada 19. júna 2008 prijala **závery** o právach dieťaťa a najmä o deťoch v ozbrojených konfliktoch. Európska rada vyzvala Komisiu a členské štáty, aby naďalej zabezpečovali jednotnosť, komplementárnosť a koordináciu politik a programov v oblasti ľudských práv, bezpečnosti a rozvoja s cieľom efektívne, udržateľne a komplexne riešiť krátkodobé, strednodobé a dlhodobé vplyvy ozbrojeného konfliktu na deti.

EÚ sa snažila aj o **posilnenie spolupráce s Organizáciou Spojených národov**, najmä s osobitnou zástupkyňou generálneho tajomníka OSN pre deti v ozbrojených konfliktoch pani Coomaraswamyovou a pracovnou skupinou Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov pre deti v ozbrojených konfliktoch. Pani **Coomaraswamyová** bola napríklad v apríli 2008 pozvaná, aby informovala PBV a COHOM o svojej činnosti a možnostiach spolupráce medzi Organizáciou Spojených národov a EÚ.

⁶⁷ Závery Rady o presadzovaní a ochrane práv dieťaťa vo vonkajšej činnosti Európskej únie –rozvojový a humanitárny rozmer.

V nadväznosti na konferenciu „Oslobodíme deti od vojny“, ktorá sa konala vo februári 2007 a na ktorej sa zúčastnené štáty zaviazali k boju proti fenoménu detských vojakov, sa 16. januára 2008 vytvorilo fórum, ktorého cieľom je uľahčiť financovanie programov a osobitných projektov na rehabilitáciu bývalých detských vojakov zoskupením hlavných darcov, MVO a postihnutých krajín. Fórum bude zasadať dvakrát ročne v New Yorku a predsedáť mu budú spoločne Francúzsko, UNICEF a Úrad osobitnej zástupkyne pre deti v ozbrojených konfliktoch.

4.5. Obhajcovia ľudských práv

Európska únia zastáva názor, že pri zabezpečovaní ochrany a presadzovaní ľudských práv na celom svete dôležitú úlohu zohráva aktívna občianska spoločnosť, ako aj energickí obhajcovia ľudských práv. Rada s cieľom zviditeľniť na celom svete podporu a zlepšiť činnosti EÚ na pomoc obhajcom ľudských práv prijala v júni 2004 **usmernenia EÚ o obhajcoch ľudských práv**, v ktorých sa určujú praktické spôsoby ich ochrany a podpory. Po počiatočnom preskúmaní vykonávania usmernení v roku 2007 sa v roku 2008 vytvorila neformálna pracovná skupina pre obhajcov ľudských práv. Uskutočnila strednodobé preskúmanie stavu vykonávania miestnych stratégií a vybrala skupinu 26 pilotných krajín, aby určila existujúce nedostatky aj osvedčené postupy s cieľom načrtnúť príklady, z ktorých sa možno poučiť. Výsledkom preskúmania bolo schválenie súboru záverov a odporúčaní. Závery konkrétne zdôrazňujú význam posilneného zapájania obhajcov ľudských práv do vykonávania usmernení, odporúčajú vytvorenie skupín pre ľudské práva na úrovni EÚ v tretích krajinách, navrhujú zintenzívniť úsilie na zvýšenie povedomia o usmerneniach na miestnej úrovni a zdôrazňujú význam začlenenia slobody médií do programu dialógov o ľudských právach s tretími krajinami. Odsúhlasilo sa že uvedené závery by sa mali zaslať miestnym predsedníctvam. Členské štáty boli vyzvané, aby ich zaslali svojim príslušným veľvyslanectvám a prediskutovali výsledky s organizáciami občianskej spoločnosti a obhajcami ľudských práv, čím by sa posilnil dialóg medzi misiami EÚ a miestnymi obhajcami ľudských práv.

Podpora obhajcov ľudských práv je dlhodobou súčasťou zahraničnej politiky Európskej únie v oblasti ľudských práv a základným prvkom ochrany slobody prejavu. Odráža sa v usmerneniach o obhajcoch ľudských práv, v ktorých sa uznáva potreba zabezpečiť bezpečnosť a chrániť práva ochrancov ľudských práv. Usmernenia tiež umožňujú Európskej únii zasiahnuť v prípadoch, keď sú obhajcovia ľudských práv v ohrození, a navrhujú praktické prostriedky na ich podporu a pomoc. V prvej polovici roku 2008 pracovná skupina Rady pre ľudské práva (COHOM) rokovala o vydávaní víz pre dočasné premiestnenie obhajcov ľudských práv, ktorí sú v bezprostrednom ohrození alebo potrebujú úľavu; zámerom bolo posunúť sa po iniciatíve nemeckého predsedníctva z roku 2007 ďalej a preskúmať možnosť rozšírenia alebo/a zlepšenia vydávania víz pre obhajcov ľudských práv.

V nadväznosti na kampaň za obhajkyne ľudských práv v roku 2006 EÚ naďalej venuje pozornosť postaveniu obhajkýň ľudských práv. Táto otázka sa nepretržite rieši, napr. s niektorými MVO a vedúcimi misií EÚ v niektorých krajinách.

Dňa 1. januára 2008 nadobudol účinnosť **Európsky nástroj pre demokraciu a ľudské práva (EIDHR)**. Ide o finančný a politický nástroj, ktorý prispieva k rozvoju a konsolidácii demokracie a právneho štátu a dodržiavaniu všetkých ľudských práv a základných slobôd v tretích krajinách. Jedným z jeho cieľov je spolupráca s organizáciami občianskej spoločnosti a medzinárodnými organizáciami vo svete. Na tento účel umožňuje priame financovanie MVO bez potreby predchádzajúceho súhlasu vlády hostiteľského štátu. Nový nástroj EIDHR sa výrazne zameriava na poskytovanie podpory obhajcom ľudských práv a solidaritu s nimi. Uskutočnila prvá výzva na predkladanie návrhov na podporu opatrení týkajúcich sa ľudských práv a demokracie v oblastiach, na ktoré sa vzťahujú usmernenia o obhajcoch ľudských práv. Financovanie by sa mohlo začať na jeseň 2008 po uzatvorení dohôd s úspešnými MVO.

Výročné fórum EÚ MVO o ľudských právach, ktoré od roku 1999 ponúka platformu na diskusie obhajcov ľudských práv so zástupcami EÚ, sa uskutočnilo 6. až 7. decembra 2007 v Lisabone. Posledné fórum bolo venované hospodárskym, sociálnym a kultúrnym právam, najmä opčnému protokolu k Medzinárodnému paktu o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach (ICESCR) s cieľom ustanoviť mechanizmus podávania sťažností v rámci paktu.

4.6. Práva žien a rodová rovnosť

EÚ prevzala na seba dlhotrvajúci záväzok podporovať rodovú rovnosť a v tejto oblasti aktívne pôsobí na medzinárodnej scéne.

EÚ a OSN

Komisia OSN pre postavenie žien sa na svojom 52. zasadnutí, ktoré sa konalo 25. februára - 7. marca 2008, zamerala na „financovanie rodovej rovnosti a posilnenie postavenia žien“. EÚ na tomto fóre zohrala dôležitú úlohu pri presadzovaní Pekinskej akčnej platformy, a to najmä pri koncipovaní návrhu dohodnutých záverov, ktoré sa po náročných rokovaníach prijali konsenzom. Znenie obsahuje mnohé z myšlienok, ktoré EÚ považuje za významné, hoci bolo zložité nájsť rovnováhu medzi výzvou na výraznejšiu medzinárodnú pomoc a konkrétnymi povinnosťami krajín začleniť jasnú rodovú perspektívu do svojich rozvojových stratégií. EÚ uskutočnila vedľajšie podujatie na tému „Euro–stredozemské partnerstvo a istanbulský proces: financovanie rodovej rovnosti a posilnenie postavenia žien“. Podujatie sa sústredilo na skúsenosti a problémy pri vykonávaní istanbulskeho rámca činností (pozri nižšie).

EÚ naďalej obhajovala posilňovanie kapacity OSN presadzovať rodovú rovnosť a posilnenie postavenia žien a začleňovať otázky rodovej rovnosti do architektúry OSN. Vyzvala na posilnenie zdrojov OSN pre rodové otázky a koordinačného mechanizmu, medzi iným vymenovaním vysokého úradníka spadajúceho pod generálneho tajomníka.

Ženy, mier a bezpečnosť

Benita Ferrero-Waldnerová, komisárka pre vonkajšie vzťahy a susedskú politiku, zorganizovala 6. marca 2008 v Bruseli medzinárodnú konferenciu na vysokej úrovni pre ženy vo vedúcich politických funkciách pod názvom „Ženy: *stabilita neistého sveta*: medzinárodná konferencia pre ženy vo vedúcich politických funkciách“. Cieľ konferencie, na ktorej sa zúčastnilo viac ako 50 žien vo vedúcich pozíciách z celého sveta, bol trojaký: hľadanie spôsobov, ako riešiť dosah nových bezpečnostných hrozieb na ženy vyplývajúcich zo zmeny klímy, zhoršovania životného prostredia, medzinárodnej trestnej činnosti, náboženského fundamentalizmu a terorizmu; pomenovanie konkrétnych krokov na zvýšenie príspevku žien k bezpečnosti ľudí na miestnej úrovni a rozšírenie tohto príspevku na regionálnu, národnú i medzinárodnú oblasť; analýza spôsobov, ako ešte viac využiť príspevok žien ku predchádzaniu konfliktom a riešeniu krízových situácií. Osobitný dôraz sa kládol na spôsoby oživenia vykonávania rezolúcie Bezpečnostnej rady OSN 1325 o ženách, mieri a bezpečnosti.

„Nesmieme zabúdať na bremeno zodpovednosti na našich pleciach – poskytovať priestor tým, ktorých by inak nebolo počuť, posilňovať postavenie tých, ktorí by inak boli bezmocní a chrániť tých, ktorí by inak zostali bez ochrany.“

Benita Ferrero-Waldnerová, komisárka pre vonkajšie vzťahy a susedskú politiku

6. marca 2008 pri príležitosti medzinárodnej konferencie pre ženy vo vedúcich politických funkciách „Ženy: *stabilita neistého sveta*“

Ženy, mier a bezpečnosť sú tiež súčasťou **iniciatívy pre budovanie mieru** (IfP), ktorú financuje EIDHR a ktorá združuje odborné znalosti 10 MVO⁶⁸ špecializujúcich sa na predchádzanie konfliktom a ich urovnávanie. Zložka pre rodové otázky iniciatívy pre budovanie mieru, ktorá funguje od apríla 2008 a bude v činnosti 18 mesiacov, usmerní tvorcov politík pri uvádzaní rezolúcie Bezpečnostnej rady OSN 1325 do života, a to vytváraním a zdieľaním podložených politických odporúčaní a ponaučení pre účinnejšiu podporu žien v mierotvorných prioritách zo strany EÚ a jej členských štátov.

⁶⁸

Výskum Adelphi (Adelphi Research); Iniciatíva pre krízové riadenie (Crisis Management Initiative, CMI); Európsky styčný mierový úrad (European Peacebuilding Liaison Office, EPLO); Fundación para las Relaciones Internacionales y el Diálogo Exterior (FRIDE); Grécka Nadácia pre Európsku a zahraničnú politiku (Hellenic Foundation for European and Foreign Policy ELIAMEP); International Alert (IA); Medzinárodné centrum pre justíciu v prechodnom období (International Center for Transitional Justice ICTJ); Holandský inštitút medzinárodných vzťahov Clingendael (Netherlands Institute of International Relations Clingendael, Clingendael Institute); Medzinárodná organizácia Partneri za demokratickú zmenu (Partners for Democratic Change International, PDCI); Saferworld (SW).

Rada, vzhľadom na prebiehajúce úsilie EÚ podstatne riešiť rodové a ľudské práva v bezpečnostnej a obrannej politike, vydala v máji 2008 prvú **príručku o začleňovaní otázky ľudských práv a uplatňovaní rodového hľadiska v európskej bezpečnostnej a obrannej politike (EBOP)**. Príručka je určená tým, ktorí s krízovým riadením EÚ spolupracujú, plánujú ho alebo ho vykonávajú, uskutočňujú cvičenia, hodnotenia a podávajú o ňom správy.

Pozorovanie volieb zo strany EÚ je ďalším relevantným nástrojom na presadzovanie úlohy žien a ich účasti v pokonfliktných spoločnostiach, alebo spoločnostiach náchylných ku konfliktom. Na jednej volebnej pozorovateľskej misii sa zúčastňoval expert na rodové otázky (Jemen); pri iných sú rodové otázky začlenené do popisu práce expertov v oblasti ľudských práv. Nová príručka pre pozorovanie volieb zo strany EÚ z apríla 2008 obsahuje osobitný oddiel o rodových otázkach.

Rodová rovnosť a posilnenie postavenia žien v rozvojovej spolupráci

Po prijatí oznámenia Komisie v marci 2007 a záverov Rady v máji 2007 s názvom „Rodová rovnosť a posilnenie postavenia žien v rozvojovej spolupráci“, Európska komisia a členské štáty EÚ naďalej úzko spolupracovali na nadväzujúcich krokoch a vykonávaní tohto nového politického rámca. V októbri 2007 a júni 2008 sa v Bruseli uskutočnili dve zasadnutia expertov členských štátov na rodové otázky, kde Komisia a členské štáty rokovali o náčrte nadchádzajúceho „**akčného plánu EÚ pre rodovú rovnosť a posilnenie postavenia žien vo vonkajších vzťahoch**“⁶⁹. Vytvorili sa tri pracovné skupiny, ktorým predsedá Komisia: pre politický dialóg o rodových otázkach, pre rodovú otázku v nových metódach pomoci a pre budovanie inštitucionálnych kapacít. Výsledky práce uvedených pracovných skupín sa zapracujú do akčného plánu.

V záujme lepšieho prepojenia bezpečnosti, ľudských práv a rozvoja zadalo slovinské predsedníctvo vypracovanie štúdie o posilnení reakcie EÚ v súvislosti so ženami a ozbrojeným konfliktom, v ktorej sa vypracovalo niekoľko odporúčaní, ako by sa dala zefektívniť reakcia EÚ na problémy týkajúce sa žien v ozbrojených konfliktoch.

⁶⁹ Akčný plán je súčasťou širšieho oznámenia Komisie o začleňovaní prierezových otázok do vonkajších vzťahov.

Istanbulský rámec činností

Euro–stredozemskí partneri sa po prvýkrát od vytvorenia euro–stredozemského partnerstva stretli na osobitnej ministerskej konferencii o rodovej rovnosti („Posilnenie úlohy žien v spoločnosti“), ktorá sa konala 14. – 15. novembra 2006 v Istanbuli, a dohodli sa na **rámci činností** na nasledujúcich päť rokov **na podporu práv žien a rodovej rovnosti v občianskej, politickej, sociálnej, hospodárskej a kultúrnej sfére**. Vykonávanie istanbulskeho rámca činnosti sa každoročne sleduje. Zatiaľ sa v Bruseli konali dve nadväzujúce stretnutia (22. októbra 2007 a 12. júna 2008) so zástupcami všetkých partnerov z Euromediu.

K účinnému vykonávaniu záverov ministrov z Istanbulu prispeje regionálny program „Posilňovanie rovnosti mužov a žien v regióne Euromediu“ (s rozpočtom 5 miliónov EUR) financovaným z prostriedkov nástroja európskeho susedstva a partnerstva, ktorý začal svoju činnosť v máji 2008.

Tematické programy a EIDHR

Tematický program **Investovanie do ľudí** obsahuje samostatný finančný balík (57 miliónov EUR) na financovanie činností ES v oblasti podpory rodovej rovnosti a posilnenia postavenia žien. Komisia v rámci programu vyzvala na podávanie návrhov v sume 6,8 milióna EUR na podporu ženských organizácií v partnerských krajinách Euromediu v ich úsilí o zákonné zmeny v prospech rodovej rovnosti, ako aj na zabezpečenie účinného vykonávania nedávnych reforiem v tejto oblasti.

EIDHR podporuje rovné zastúpenie mužov a žien v ciele 2 – „posilnenie úlohy občianskej spoločnosti pri podpore ľudských práv a demokratickej reformy, rozvoji politickej účasti a zastúpenia a podpore predchádzania konfliktom“. Komisia v júli 2008 zverejnila výzvu na predloženie návrhov s cieľom vybrať regionálne a nadnárodné projekty, ktoré sa v rámci uvedeného cieľa budú financovať. Osobitný dôraz sa kladie na podporu rezolúcie Bezpečnostnej rady OSN 1325.

Partnerstvo EK/OSN pre rozvoj, mier a bezpečnosť

Európska komisia nadviazala v apríli 2007 trojročné **partnerstvo s fondom UNIFEM** („Partnerstvo Európskej komisie a OSN o rodovej rovnosti pre rozvoj a mier“) s cieľom vybudovať kapacity partnerských krajín a zvýšiť zodpovednosť za rodovú rovnosť. Počas obdobia, na ktoré odkazuje táto správa, sa projekt sústredil na vykonávanie konzultácií s krajinami a mapovacie štúdie v 12 cieľových krajinách ako príprava na konferenciu o účinnosti pomoci v Akkre v septembri 2008⁷⁰.

Európska únia poskytuje pomoc novému projektu v oblasti rodovej rovnosti v Kirgizskej republike

Ženy, najmä vo vidieckych oblastiach Kirgizskej republiky, nemajú informácie o svojich volebných právach a často neveria, že ich hlas môže zmeniť politickú situáciu. Cieľom projektu je prispieť k objasneniu volebných práv a postupov z právneho hľadiska. Naplánované aktivity budú podporovať demokratické hodnoty a formovanie aktívnej občianskej angažovanosti v rozhodovacích procesoch. Konkrétne budú zvyšovať verejnú informovanosť medzi ženami, vedúcimi spoločenstiev a zástupcami miestnych vládnych orgánov o voľbách a občianskych právach. Projekt EIDHR (2008 2010) bude vykonávať organizácia Rozvoj a spolupráca v strednej Ázii (DCCA), ktorá uskutoční 36 školení a zriadi 60 informačných a konzultačných centier, kde môžu občania získať informácie a právne poradenstvo o ochrane ich volebných práv.

⁷⁰ Ďalšie informácie: www.gendermatters.eu.

4.7. Obchodovanie s ľuďmi

Rámcový **politiku EÚ na boj proti obchodovaniu s ľuďmi** sa stanovil v oznámení Komisie „Boj proti obchodovaniu s ľuďmi – jednotný prístup a návrhy akčného plánu“ z októbra 2005⁷¹ a v akčnom pláne EÚ osvedčených postupov, noriem a spôsobov práce pre boj proti obchodovaniu s ľuďmi a jeho predchádzanie, ktorý následne prijala Rada⁷² v decembri 2005 v súlade s Haagskym programom posilňovania slobody, bezpečnosti a spravodlivosti v EÚ. V oboch dokumentoch sa v súvislosti s obchodovaním s ľuďmi obhajuje multidisciplinárny prístup, ktorý sa neobmedzuje len na stratégie vynucovania práva, ale zahŕňa aj širokú škálu opatrení v oblasti prevencie a podpory obetí. Stratégiu posilňuje prístup založený na ľudských právach, ktorý kladie do popredia práva obetí a zohľadňuje ďalšie výzvy, ktorým musia čeliť osobitné skupiny, ako sú ženy a deti, ako aj osoby diskriminované z akéhokoľvek dôvodu, napríklad príslušníci menšín, či domorodé obyvateľstvo. Navyše politiky EÚ v oblasti rodových otázok a práv dieťaťa⁷³ zahŕňajú ako svoju prioritu boj proti obchodovaniu so ženami a deťmi.

Komisia v októbri 2007 vytvorila novú **skupinu expertov pre boj proti obchodovaniu s ľuďmi**⁷⁴, pričom zohľadňovala potrebu prijať nových členov z procesu najnovšieho rozširovania EÚ, ako aj potrebu zabezpečiť špecifické odborné znalosti najmä v oblasti zneužívania v pracovnom procese. Členovia skupiny sa vymenovali v júli 2008⁷⁵. Počas hodnoteného obdobia pripravila Komisia správu⁷⁶ o **hodnotení a monitorovaní vykonávania akčného plánu EÚ o obchodovaní s ľuďmi** na základe dotazníka o aktualizovaných informáciách o vykonávaní národných politík na boj proti obchodovaniu s ľuďmi, ktorý sa v decembri 2007 rozposlal všetkým členským štátom EÚ. O informácie boli tiež požiadané iné orgány zodpovedné za vykonávanie určitých činností uvedených v akčnom pláne.

⁷¹ KOM(2005) 514 v konečnom znení.

⁷² Ú. v. EÚ C 311, 9.12.2005, s. 1.

⁷³ Pozri kapitoly 4.6. a 4.3.

⁷⁴ Rozhodnutie Komisie, Ú. v. EÚ L 277, 20.10.2007, s. 29.

⁷⁵ Rozhodnutie Komisie 2008/604/ES, Ú. v. EÚ L 194, 23.7.2008.

⁷⁶ Správa sa prijme do konca roku 2008.

V mnohých krajinách, ktorých sa problém obchodovania s ľuďmi týka, predstavuje jednu z najväčších výziev nedostatok spoľahlivých a porovnateľných údajov. V súlade s akčným plánom EÚ na rok 2005 sa v oznámení Komisie o rozvoji stratégie EÚ v oblasti vypracovávaní štatistík o trestnej činnosti a trestnom konaní⁷⁷ plánuje vytvorenie pilotných skupín na preskúmanie možnosti vypracovať spoločné usmernenia pre zber údajov vrátane porovnateľných ukazovateľov v oblasti obchodovania s ľuďmi. V tejto súvislosti sa začali široké konzultácie na základe metódy DELPHI, a v spolupráci s Medzinárodnou organizáciou práce (ILO), s cieľom vytvoriť dohodnuté ukazovatele pre zber údajov. Výsledky projektu budú dostupné do konca roku 2008.

Obchodovanie s ľuďmi má ďalekosiahle **medzinárodné dôsledky** a činnosť v tejto oblasti sa neobmedzuje len na EÚ⁷⁸. Komisia a členské štáty EÚ preto naďalej úzko spolupracovali s príslušnými medzinárodnými organizáciami ako je OSN, Rada Európy, OBSE (vrátane osobitného zástupcu a koordinátora OBSE pre boj proti obchodovaniu s ľuďmi⁷⁹) a Medzinárodná organizácia pre migráciu (IOM). EÚ najmä pozorne sledovala činnosť osobitného spravodajcu Rady OSN pre ľudské práva pre obchodovanie s ľuďmi, osobitne ženami a deťmi a podporila predĺženie jeho mandátu.

Európske spoločenstvo a členské štáty EÚ sú signatármi Dohovoru Organizácie Spojených národov proti nadnárodnému organizovanému zločinu a protokolu o obchodovaní s ľuďmi, ktorý ho dopĺňa. V hodnotenom období členské štáty EÚ prijali ďalšie kroky k prístúpeniu k Dohovoru Rady Európy proti obchodovaniu s ľuďmi, ktorý nadobudol platnosť 1. februára 2008. Doteraz ho ratifikovalo 10 členských štátov EÚ a 15 ďalších ho podpísalo a sú v procese jeho ratifikácie.

⁷⁷ KOM(2006) 437 v konečnom znení.

⁷⁸ http://ec.europa.eu/external_relations/human_rights/traffic/index.htm

⁷⁹ <http://www.osce.org/cthb/>

Pokiaľ ide o pomoc Spoločenstva tretím krajinám, viaceré strategické dokumenty krajín a regiónov a indikatívne programy obsahovali priamy odkaz na obchodovanie s ľuďmi a na posilnenie stratégií riešenia faktorov uľahčujúcich takéto obchodovanie. Komisia financovala široké spektrum iniciatív zameraných na riešenie hlavných príčin obchodovania s ľuďmi, ako sú chudoba, sociálne vylúčenie, sociálne nerovnosti a diskriminácia na rodovom princípe, ako aj projekty priamo zamerané na predchádzanie obchodovaniu s ľuďmi v mnohých tretích krajinách, ktoré často vykonávajú organizácie občianskej spoločnosti. Okrem toho sa financovali iniciatívy zamerané na posilňovanie hospodárskeho, právneho a politického postavenia najzraniteľnejších skupín, konkrétne detí, žien, migrantov a domorodého obyvateľstva, ako aj na presadzovanie ich práv.

Boj proti obchodovaniu s ľuďmi sa stanovil za prioritu v novom programe financovania „Predchádzanie a boj proti trestnej činnosti“, ako súčasť všeobecného „programu o bezpečnosti a ochrane slobôd“ (2007 – 2013). Na financovanie v roku 2007 sa vybralo deväť návrhov priamo súvisiacich s otázkou obchodovania s ľuďmi, ako aj ďalšie tri projekty týkajúce sa činnosti v príbuzných témach. Finančné zdroje budú navyše k dispozícii aj v rámci iných geografických a tematických nástrojov (ako napríklad nástroj rozvojovej spolupráce, nástroj stability, Investovanie do ľudí a EIDHR). Iné osobitné programy financovania sa tiež ukázali ako účinné nástroje na boj proti obchodovaniu s ľuďmi, napríklad Daphne III (2007 – 2013), ktorý je zameraný konkrétne na boj proti násiliu páchanému na deťoch, mladých ľuďoch, ženách a ohrozených skupinách, ako aj program Bezpečnejší internet plus (2005 – 2008). V rámci tematického programu Investovanie do ľudí sa vo februári 2008 vyhlásila výzva na predloženie návrhov na projekty v oblasti obchodovania s deťmi.

Prvý **Deň EÚ proti obchodovaniu s ľuďmi** 18. októbra 2007 sa zamerail na prístup k politike boja proti obchodovaniu s ľuďmi, ktorý vychádza z ľudských práv. Pri tejto príležitosti Komisia predstavila „Odporúčania týkajúce sa identifikácie obetí obchodovania s ľuďmi a ich odkázanie na služby pre ne“⁸⁰, v ktorých vyzýva na zriadenie vnútroštátnych mechanizmov založených na spolupráci medzi vládami a organizáciami občianskej spoločnosti.

⁸⁰ http://ec.europa.eu/justice_home/news/information_dossiers/anti_trafficking_day_07/documents_en.htm

4.8. ICC a boj proti beztrestnosti

EÚ venuje pozornosť závažným trestným činom v rámci právomoci Medzinárodného trestného súdu (ICC) a je odhodlaná spolupracovať s cieľom predchádzať takýmto trestným činom a skončiť s beztrestnosťou ich páchatel'ov.

EÚ aktualizovala spoločnú pozíciu z roku 2001 o Medzinárodnom trestnom súde⁸¹ 16. júna 2003, po nadobudnutí účinnosti Rímskeho štatútu. Cieľom spoločnej pozície je podporiť účinné fungovanie súdu a získať preň všeobecnú podporu presadzovaním čo najširšej účasti na Rímskom štatúte.

V tejto súvislosti EÚ uverejnila brožúru, v ktorej vysvetľuje činnosť EÚ na podporu ICC⁸². Nachádza sa na webovej stránke Rady: (<http://consilium.europa.eu/icc>).

V súlade so spoločnou pozíciou EÚ sa otázka ICC počas obdobia, na ktoré sa vzťahuje táto správa, dostala na program mnohých významných samitov (napr. samit EÚ – Afrika) a politických dialógov s tretími krajinami. EÚ naďalej zasielala demarše do tretích krajín, aby ich vyzvala k ratifikácii Rímskeho štatútu a dohody o výsadách a imunitách a podľa možnosti ich odradila od podpísania dvojstranných dohôd o nevydávaní občanov.

Afrika je kľúčovou prioritou pre EÚ a samit EÚ – Afrika, ktorý sa konal v Lisabone 8. a 9. decembra 2007 bol v tomto ohľade historickým medzníkom. EÚ sa angažuje v začleňovaní podpory súdu do všetkých svojich politík a strategické partnerstvo EÚ a Afriky: spoločná stratégia EÚ a Afriky⁸³ prijatá počas samitu je toho jasným príkladom – obe strany sa zaviazali bojovať proti beztrestnosti a podporovať zriadenie a účinné fungovanie ICC.

⁸¹ Spoločná pozícia Rady zo 16. júna 2003, Ú. v. EÚ L 150, 18.6.2003, s. 67. Znenie je dostupné na webovej stránke Rady v 11 jazykoch EÚ (FR, DA, EL, ES, IT, NL, DE, PT, FI, SV a EN) a v čínštine, ruštine a arabčine.

⁸² Február 2008.

⁸³ 16344/07.

**Krajiny, do ktorých EÚ zaslala demarše na podporu univerzálnej a úplnej platnosti
Rímskeho štatútu:**

Africká únia, Azerbajdžan, Kamerun, Kapverdy, Čile, Pobrežie Slonoviny, Guinea-Bissau, India, Kazachstan, Madagaskar, Malajzia, Maroko, Moldavsko, Mozambik, Nepál, Katar, Surinam a Ukrajina.

Vychádzajúc z Dohody medzi Medzinárodným trestným súdom a Európskou úniou o spolupráci a pomoci z roku 2006 obidve organizácie finalizovali v apríli 2008 vykonávacie opatrenia na výmenu utajovaných skutočností⁸⁴. Tieto opatrenia určite prispejú k hlbšej spolupráci medzi oboma stranami.

Spoločnú pozíciu dopĺňa akčný plán z roku 2004⁸⁵. Medzi inými cieľmi tiež stanovuje, že: *Otázka ICC by sa mala začleniť do vonkajších vzťahov EÚ. Otázka ratifikácie a vykonávania Rímskeho štatútu by sa preto mala nastoľovať spolu s otázkami z oblasti ľudských práv na rokovaníach o dohodách EÚ s tretími krajinami.*

V súčasnosti je jediným záväzným právnym nástrojom, ktorý obsahuje doložku o ICC, revidovaná Dohoda z Cotonou z roku 2005, ktorá sa uplatňuje na 79 afrických, karibských a tichomorských štátov a EÚ⁸⁶. Európska komisia dojednala vloženie doložiek o ICC do akčných plánov európskej susedskej politiky s Arménskom, Azerbajdžanom, Egyptom, Gruzínskom, Jordánskom, Libanonom, Moldavskom a Ukrajinou. V súčasnosti sa rokuje o návrhu doložiek o ICC s Thajskom, Vietnamom a Strednou Amerikou. Dohodu o partnerstve a spolupráci s Indonéziou Rada schválila v júni 2007 a očakáva sa, že obe strany ju podpíšu v tomto roku. Dohoda obsahuje doložku o ICC, ktorá Indonézii ukladá záväzok pristúpiť k Rímskemu štatútu. V prebiehajúcich rokovaníach s Južnou Afrikou, Irakom a Andským spoločenstvom sa už o doložke dosiahla dohoda. Doložky o ICC sú súčasťou mandátov na rokovania o dohodách o spolupráci aj s týmito krajinami: Ukrajina, Ruská federácia a Čína.

⁸⁴ Dokumenty 8349/08 REV 1, 8410/08 a 8786/08.

⁸⁵ 5742/04. Znenie v angličtine a francúzštine, čínštine, ruštine a arabčine.

⁸⁶ Článok 11 Dohody z Cotonou (Ú. v. ES L 317, 15.12.2000, s. 3–353, zmenenej a doplnenej Ú. v. EÚ L 209, 11.8.2005, s. 27–53).

Rímsky štatút ICC počas obdobia, na ktoré sa vzťahuje táto správa, zaznamenal svoju 108. ratifikáciu.

Ďalšími míľnikmi v práci ICC počas sledovaného obdobia sú okrem iného:

- 6. a 7. správa prokurátora ICC (predložené BR OSN v decembri 2007 a júni 2008) opäť poukázali na neochotu sudánskej vlády spolupracovať so súdom, ako aj na skutočnosť, že dve podozrivé osoby (na ktoré súd vydal zatykač 27. apríla 2007) boli stále na slobode, naďalej zastávali svoju pozíciu a zúčastňovali sa na činnosti namierenej proti civilnému obyvateľstvu,
- zatknutie Jean-Pierra Bembu, údajného predsedu a najvyššieho veliteľa Hnutia za oslobodenie Konga (Mouvement de Libération du Congo, MLC) v máji 2008 a jeho vydanie súdu za zločiny, ktoré údajne spáchal v Stredoafrickej republike (dva prípady zločinov proti ľudskosti a štyri prípady vojnových zločinov).

EÚ v súvislosti so situáciou v Dárfúre zintenzívnila tlak na Sudán vo viacerých záveroch Rady⁸⁷, vo vyhlásení predsedníctva v mene EÚ⁸⁸, uznesení EP⁸⁹ a v záveroch zo zasadnutia Európskej rady⁹⁰ v júni 2008, v ktorých „Európska rada vyzvala Radu pre všeobecné záležitosti a vonkajšie vzťahy, aby naďalej pozorne sledovala vývoj v Sudáne a v **prípade nedostatočnej spolupráce s OSN** a inými inštitúciami vrátane ICC **uvažovala o ďalších opatreniach**“.

V roku 2008 podskupina pre Medzinárodný trestný súd, ktorá je súčasťou pracovnej skupiny Rady pre medzinárodné právo verejné sa naďalej o otázkach súvisiacich s medzinárodným trestným právom radila s právnym poradcom ministerstva zahraničných vecí USA Johnom B. Bellingerom III.

⁸⁷ Z decembra 2007 (dok. 16395//07), januára 2008 (dok. 5922/08) a júna 2008 (dok. 10832/08).

⁸⁸ 7918/08.

⁸⁹ P6_TA-PROV(2008)0238.

⁹⁰ 11018/08.

Komisia a členské štáty počas sledovaného obdobia naďalej financovali medzi inými organizáciami aj prácu Koalície pre Medzinárodný trestný súd a Poslancov za celosvetovú akciu, ktoré vynakladajú neoceniteľné úsilie zamerané na presadzovanie ratifikácie a vykonávania Rímskeho štatútu, ako aj na monitorovanie práce ICC. Komisia naďalej financovala program odborných stáží a návštev ICC. Členské štáty tiež financovali organizácie ako napríklad Sieť pre medzinárodné trestné právo a Inštitút pre medzinárodné trestné vyšetrovania. Prispievali tiež do fondu ICC pre obete a fondu pre najmenej rozvinuté krajiny, ktorý pomáha delegáciám z najmenej rozvinutých krajín zúčastňovať sa na zasadnutiach zhromaždenia štátov, ktoré sú zmluvnými stranami ICC. Na konci roku 2007 Komisia v rámci programu EIDHR vyzvala na podávanie návrhov v sume 4,9 milióna EUR na obdobie rokov 2007 – 2008 (na podporu kampaní občianskej spoločnosti vo svete zameraných na účinné fungovanie ICC).

Komisia a členské štáty tiež poskytovali politickú a finančnú podporu tribunálom, ktoré vznikli ad hoc, ako napr. Medzinárodnému trestnému tribunálu pre Rwandu, Medzinárodnému trestnému tribunálu pre bývalú Juhosláviu, Zvláštnemu súdu pre Sierru Leone (ktorý 4. júna 2007 začal súdny proces s Charlesom Taylorom, v ktorom prvý svedok vystúpil 7. januára 2008, a 28. mája 2008 uzavrel prípad prokurátor verusus Moinina Fofana a Allieu Kondewa vrátane odvolania) a Zvláštnym komorám kambodžských súdov (ECCC), ktoré sú známe pod názvom Tribunál Červených Kmérov, s prvým pojednávaním 4. februára 2008, po ktorom nasledovali viaceré obvinenia a zatknutie piatich bývalých členov režimu.

4.9. Ľudské práva a terorizmus

EÚ prikladá veľký význam zaručeniu úplnej a účinnej ochrany ľudských práv a základných slobôd v Európe a vo svete aj v rámci boja proti terorizmu. Účinné protiteroristické opatrenia a ochrana ľudských práv predstavujú ciele, ktoré nie sú vo vzájomnom konflikte, ale sa navzájom dopĺňajú a posilňujú. Strategický záväzok Európskej únie vymedzený v Stratégii EÚ na boj proti terorizmu je v tomto ohľade veľmi jasný: *„celosvetový boj proti terorizmu pri dodržiavaní ľudských práv a zaistenie bezpečnejšej Európy, ktorá svojim občanom umožňuje žiť v priestore slobody, bezpečnosti a spravodlivosti.“* Demokratické spoločnosti môžu v dlhodobom horizonte poraziť pliahu terorizmu iba v prípade, že budú naďalej presadzovať svoje hodnoty. Boj EÚ proti terorizmu je pevne zakotvený v právnom rámci, ktorý zabezpečuje dodržiavanie ľudských práv a základných slobôd⁹¹. EÚ je aj naďalej odhodlaná presadiť absolútny zákaz mučenia, krutého, neľudského a ponižujúceho zaobchádzania a trestania. Existencia tajných väzenských zariadení, v ktorých sa väzni nachádzajú v právnom vákuu, nie je v súlade s medzinárodnými ľudskými právami a humanitárnym právom⁹².

EÚ vo svojich vyhláseniach na rôznych fórach OSN opakovane potvrdila, že je dôležité, aby sa dodržiavanie ľudských práv zaručilo aj v boji proti terorizmu. Predsedníctvo v mene Európskej únie vo februári 2008 vo vyhlásení vo výbore Valného zhromaždenia OSN o opatreniach na odstránenie medzinárodného terorizmu konštatovalo, že medzinárodná spolupráca v boji proti terorizmu musí byť v súlade s medzinárodným právom vrátane Charty OSN a príslušných medzinárodných dohovorov a protokolov, najmä s právom súvisiacim s ľudskými právami, medzinárodným humanitárnym právom a utečeneckým právom. Vo vyhlásení prednesenom v Bezpečnostnej rade OSN 19. marca 2008 o hrozbách pre medzinárodný mier a bezpečnosť vyplývajúcich z teroristických činov predsedníctvo uviedlo, že všetky opatrenia na boj proti terorizmu musia byť v súlade so záväzkami v rámci medzinárodného práva, najmä s právom súvisiacim s ľudskými právami, medzinárodným humanitárnym právom a utečeneckým právom. Počas obnoveného šiesteho zasadnutia Rady pre ľudské práva (v decembri 2007) EÚ okrem toho podporila obnovenie mandátu osobitného spravodajcu pre podporu a ochranu ľudských práv a základných slobôd v boji proti terorizmu.

⁹¹ Stratégia Európskej únie pre boj proti radikalizácii a náboru prostredníctvom účinného šírenia hodnôt a politík EÚ

⁹² Závery Rady z 11. decembra 2006.

EÚ naďalej viedla hĺbkový dialóg s právnym poradcom ministerstva zahraničných vecí USA o medzinárodnom práve a rôznych aspektoch boja proti terorizmu. Tieto zasadnutia umožnili podrobnú výmenu názorov o komplexných otázkach medzinárodného práva, ktoré sa objavujú v boji proti terorizmu. Uvedený dialóg prispieva k lepšiemu poznaniu spôsobov, ako sa má boj proti terorizmu vykonávať pri dodržiavaní zásady právneho štátu a v súlade s medzinárodným právom vrátane medzinárodného práva súvisiaceho s ľudskými právami.

V kontexte euro-stredomorského partnerstva Európska komisia a ministerstvo zahraničných vecí Českej republiky zorganizovali v Prahe 16. a 17. júna 2008 seminár na tému *Zabezpečenie dodržiavania ľudských práv v boji proti terorizmu v súlade s medzinárodným právom*. Kódex správania v oblasti boja proti terorizmu prijatý na euro-stredozezemskom samite v Barcelone v novembri 2005 vyzval na rozhodnú ale primeranú reakciu na teroristické útoky, ktorá sa pevne opiera o medzinárodné i vnútroštátne právne rámce s cieľom zabezpečiť dodržiavanie ľudských práv a základných slobôd. Euro-stredozezemské stretnutie ministrov zahraničných vecí v Tampere ako ďalší krok vyzvalo k usporiadaniu regionálneho seminára na tému zabezpečenia dodržiavania ľudských práv v boji proti terorizmu v súlade s medzinárodným právom. Na pražskom seminári sa zišlo vyše sto zástupcov vlád a občianskej spoločnosti z partnerských krajín Európy a Stredozemia. Zaoberalo sa tu otázkami ako je boj proti diskriminácii, zabezpečenie slobody prejavu, boj proti mučeniu a právo na spravodlivý súdny proces. Prijali sa na ňom aj rozsiahle odporúčania, ktoré sa stanú základom pre ďalšiu prácu euro-stredozezemských partnerov v tejto oblasti.

12. decembra 2007 Európsky parlament prijal uznesenie o boji proti terorizmu, v ktorom vyzval na dôsledné dodržiavanie ľudských práv v protiteroristickej činnosti. 28. februára 2008 verejne prerokoval otázku Guantanáma. Verejné rokovanie sa zaoberalo otázkou medzinárodných právnych záväzkov, ktoré sa týkajú Guantanáma, napríklad procesné práva pre zadržovaných a nenavracanie, ako aj otázkou nového usídlenia zadržovaných, ktorí opustia Guantanámo.

4.10. Ľudské práva a podnikanie

V súvislosti s globalizáciou rastúci vplyv neštátnych aktérov, ako sú napríklad nadnárodné korporácie, nastoľuje kľúčovú otázku úlohy a zodpovednosti týchto aktérov na vnútroštátnej a na medzinárodnej úrovni, pokiaľ ide o ľudské práva. Táto otázka sa v poslednej dobe stále viac dostáva do popredia a vedie k širokej debate o vzťahu medzi ľudskými právami a podnikaním, čo sa jednoznačne vyslovilo už vo Všeobecnej deklarácii ľudských práv, ktorá v roku 1948 vyzvala k tomu, aby sa „každý jednotlivец a každý orgán spoločnosti“ zasadzoval o dodržiavanie týchto práv a základných slobôd. Na tejto dôležitej diskusii sa intenzívne zúčastňuje aj EÚ, ktorá podporuje rôzne iniciatívy v danej oblasti, najmä na úrovni OSN a v súvislosti s ideou sociálnej zodpovednosti podnikov. EÚ sa tiež zaviazala zabezpečiť, aby jej obchodná politika (okrem iného prostredníctvom dvojstranných dohôd) pozitívne vplývala na dodržiavanie ľudských práv na celom svete a to prispievaním k dôstojnej práci a trvalo udržateľnému rozvoju.

V sledovanom období EÚ podrobne sledovala prácu **osobitného zástupcu generálneho tajomníka OSN pre otázku ľudských práv a nadnárodných korporácií a iných obchodných spoločností**, ktorý predložil Rade pre ľudské práva 7. apríla 2008 svoju druhú správu. Správa, ktorú dopĺňali dva dodatky a dodatočná správa s názvom „Ozrejenie pojmov sféra vplyvu a spoluúčasť“ pomenúva konceptuálny a politický rámec, ktorý má Rada zvážiť, pričom je koncipovaná okolo troch základných zásad: povinnosť štátu v oblasti ochrany pred porušovaním ľudských práv tretími stranami vrátane podnikateľského sektora, zodpovednosť podnikov za dodržiavanie ľudských práv a potreba účinnejšieho prístupu k nápravným opatreniam. EÚ sa aktívne zúčastnila na interaktívnom dialógu, ktorý sa opieral o túto správu a uskutočnil sa 3. a 4. júna 2008 na 8. zasadnutí Rady pre ľudské práva. EÚ tiež privítala rozhodnutie rozšíriť mandát osobitného zástupcu o ďalšie tri roky.

EÚ sa snažila o posilnenie rozmeru trvalo udržateľného rozvoja v **rámci dvojstranných obchodných rokovaní** a presadzovanie účinného uplatňovania základných pracovných noriem prostredníctvom pozitívnych nástrojov a prístupu založeného na spolupráci. Obchodné stimuly sa používali aj ako prostriedok na podporu dodržiavania medzinárodných ľudských/pracovných práv, ochrany životného prostredia a zásad dobrej správy vecí verejných.

Aj všeobecný systém preferencií EÚ (VSP) má svoj význam v úsilí EÚ o presadzovanie dodržiavania základných ľudských a pracovných práv, aj keď ide o autonómny mechanizmus a nie o zmluvný vzťah, ktorý by vzišiel z rokovaní s tretími krajinami. V rámci systému SVP+, ktorý sa zaviedol v roku 2005, sa ustanovili dodatočné colné preferencie ako stimul pre zraniteľné zvýhodnené krajiny, ktoré podpísali a účinne vykonávali osem dohovorov ILO o základných pracovných právach (ako aj iné dohovory uvedené v prílohe III nariadenia Rady č. 980/2005). Keď krajiny žiadajú a prijímaní príspevky SVP+, berú na seba povinnosť pokračovať v ratifikácii a účinnom vykonávaní týchto dohôd.

Európska Komisia pokračuje v spolupráci s občianskou spoločnosťou a podnikateľským sektorom s cieľom podporovať vo svete Agendu pre dôstojnú prácu⁹³.

V súlade s „Oznámením Komisie, ktorým sa implementuje partnerstvo pre rast a zamestnanosť: Európa ako pilier najvyššej kvality v oblasti podnikovej sociálnej zodpovednosti“⁹⁴ EÚ pokračovala v presadzovaní **sociálnej zodpovednosti podnikov** vo svete s cieľom maximalizovať ich príspevok k plneniu rozvojových cieľov tisícročia OSN. V záveroch predsedníctva zo zasadnutia Európskej rady 14. decembra 2007 Európska rada uznala medzi iným úlohu sociálnych partnerov a občianskej spoločnosti pri modernizácii európskych trhov práce, uľahčovaní zmien v riadení, posilňovaní sociálnej ochrany a sociálneho začlenenia, podpore príležitostí a boji proti diskriminácii.

K podpore sociálnej zodpovednosti podnikov EÚ na medzinárodnej úrovni tiež prispela spolupráca medzi Medzinárodnou organizáciou práce (ILO) a EÚ. V priebehu sledovaného obdobia sa zástupcovia zamestnávateľov, zamestnancov a vlád snažili o významné posilnenie úsilia ILO v tejto oblasti vrátane globálnych dodávateľských reťazcov. EÚ aktívne podporovala odporúčania o podpore trvalo udržateľných podnikov, čo bola jedna z otázok na programe Medzinárodnej konferencii práce v júni 2007.

⁹³ Pozri kapitolu 4.12. Hospodárske, sociálne a kultúrne práva.

⁹⁴ KOM(2006)136 v konečnom znení z 22.3.2006.

Komisia v decembri 2007, po odporúčaní Európskeho parlamentu v uznesení o sociálnej zodpovednosti podnikov (SZP) prijatom v marci 2007 a päť rokov po Svetovom samite o trvalo udržateľnom rozvoji (Johannesburg), usporiadala medzinárodnú konferenciu „Celosvetový rozmer sociálnej zodpovednosti podnikov: *Akú úlohu zohráva EÚ?*“.

Komisia počas hodnoteného obdobia financovala viacero projektov zameraných na zvyšovanie povedomia zainteresovaných európskych strán a dodržiavania medzinárodne dohodnutých nástrojov v oblasti SZP a ľudských práv na pracovisku. Jednou z hlavných priorít výzvy na predkladanie návrhov v oblasti SZP z apríla 2008 bola podpora integrovaného prístupu k dôstojnej práci v reťazci ponuky v Európe aj tretích krajinách.

EÚ ďalej prispela k práci investičného výboru OECD. Tento výbor je zodpovedný za sledovanie vykonávania usmernení OECD pre nadnárodné podniky. EÚ sa osobitne zapájala do rozvoja a podpory nástroja OECD na rozpoznávanie rizík pre nadnárodné podniky pôsobiace v oblastiach s nedostatočnou správou vecí verejných, ktorý sa vytvoril v nadväznosti na samit G8 v Gleneagles v roku 2005⁹⁵. Nástroj na rozpoznávanie rizík sa okrem iného zaoberá potrebou pozorovať medzinárodné nástroje ľudských práv a problémy v oblasti ľudských práv súvisiace s riadením bezpečnostných síl. Komisia podporila projekty OECD v oblasti SZP v krajinách s rozvíjajúcim sa hospodárstvom, ako aj dialóg o SZP medzi G8 a G5 v nadväznosti na výsledky samitu G8 o sociálnej zodpovednosti a dôstojnej práci, ktorý sa konal v Heiligendamme v roku 2007. Komisia sa tiež zúčastnila na zasadnutí na vysokej úrovni za okrúhlym stolom o SZP, ktoré spoločne organizovali ILO a OECD 23. a 24. júna 2008.

4.11. Demokracia a voľby

Základným kameňom zahraničnej a bezpečnostnej politiky EÚ je podpora demokracie. Upevňovanie demokratických inštitúcií a podpora zásad právneho štátu a ľudských práv sú kľúčovými cieľmi partnerstiev EÚ s tretími krajinami. Táto kapitola sa sústreďuje na príspevok EÚ k demokratickému mechanizmu pozorovaním volieb a pomocou pri nich.

⁹⁵ Nástroj na rozpoznávanie rizík Rada OECD prijala 8. júna 2006 a je k dispozícii na stránke: www.oecd.org/dataoecd/26/21/36885821.pdf

Voľby sú príkladom uplatňovania ľudských práv v praxi. Demokratický volebný proces je súčasťou tvorby systému štátnej správy, ktorá dokáže zabezpečiť dodržiavanie ľudských práv a právny štát, a tým prispieť k predchádzaniu ozbrojeným konfliktom. Voľby však očividne nie vždy poskytujú ľuďom skutočnú možnosť zvoliť si svojich zástupcov slobodne. Prechod k demokracii je veľmi zložitý proces, ktorý je úzko spojený s vývojom sociálnej, hospodárskej, kultúrnej a bezpečnostnej politiky.

EÚ preto s cieľom podporiť konanie riadnych a demokratických volieb poskytuje v súvislosti s voľbami pomoc širokej škále partnerských krajín.

EÚ je jedným z popredných globálnych aktérov, pokiaľ ide o poskytovanie pomoci pri voľbách; pričom dodržiava prístup zakotvený v oznámení Komisie z roku 2000 o pomoci pri voľbách a ich pozorovaní⁹⁶. Hlavnými zložkami volebnej podpory EÚ sú volebné pozorovateľské misie (VPM) a pomoc pri voľbách.

Pozorovania volieb, a najmä ich dlhodobé pozorovania, ktoré sa vykonávajú v rámci volebných pozorovateľských misií EÚ, poskytujú konkrétnu príležitosť na posúdenie volebného procesu podľa medzinárodných noriem a najlepších postupov pre riadne a demokratické voľby. V medzinárodných normách ustanovených prostredníctvom medzinárodných a regionálnych právnych zmlúv a politických záväzkov, ktoré pozorovaná krajina prijala ako záväzné, sú obsiahnuté univerzálne zásady vzťahujúce sa na konanie volieb, ako napríklad základné slobody a politické práva uvedené vo Všeobecnej deklarácii ľudských práv a v Medzinárodnom pakte o občianskych a politických právach. VPM EÚ tiež posudzujú, či sa voľby vykonali v súlade s najlepšími postupmi pre demokratické voľby, medzi ktoré patrí transparentnosť volebného procesu, nestrannosť volebných orgánov pri výkone ich úloh, ako aj nestrannosť pri využívaní štátnych zdrojov, spravodlivý prístup k verejnoprávnym médiám a rovnomerné pokrytie v nich.

EÚ sa nepretržite snaží o najvyšší štandard pri pozorovaní volieb. Európska komisia v období, na ktoré sa vzťahuje táto správa, uverejnila dve nové príručky EÚ, ktoré podrobne opisujú, ako by sa pri pozorovaní volieb zo strany EÚ mali používať medzinárodné normy a najlepšie postupy týkajúce sa tejto oblasti.

⁹⁶ KOM(2000) 191. Rada a Európsky parlament schválili toto oznámenie v roku 2001.

„Príručka pre pozorovanie volieb zo strany EÚ“ sa úplne prepracovala, aby zohľadnila pokrok v metodológii Európskej únie pre pozorovanie a hodnotenie volebných procesov. Poskytuje komplexný prehľad metodológie VPM EÚ s dôrazom na medzinárodné normy používané v hodnotení a podávaní správ. Vysvetľuje, ako sú VPM EÚ plánované, rozmiestnené a vykonávané.

„Prehľad medzinárodných noriem pre voľby“ uvádza povinnosti a záväzky, ktoré štáty vzali na seba podpisom medzinárodných a regionálnych nástrojov. Od tohto dokumentu sa očakáva, že pri hodnotení VPM EÚ a podávaní správ o nich, ako aj v práci iných medzinárodných a miestnych pozorovateľov a strán zainteresovaných na voľbách, sa zintenzívni odkazovanie na medzinárodné normy pre voľby⁹⁷.

Pre EÚ je prioritou zjednotenie európskeho prístupu k pozorovaniu volieb, a to medzi odborníkmi EÚ, ako aj vo vzťahu s jej partnerskými krajinami. Počas hodnoteného obdobia sa v tejto súvislosti vypracoval projekt zameraný na uskutočnenie komplexného odborného vzdelávania pre členov hlavného tímu VPM EÚ a dlhodobých pozorovateľov a na organizovanie regionálnych stretnutí a technickej pomoci pre miestnych pozorovateľov volieb. Projekt sa opiera o hodnotenie predchádzajúceho projektu NEEDS a svoju činnosť začne na jeseň 2008.

Od roku 2000 sa na všetkých kontinentoch – s výnimkou oblasti, ktorá patrí pod Organizáciu pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe – uskutočnilo 65 **volebných pozorovateľských misií** Európskej únie a 10 podporných misií⁹⁸. Od júla 2007 do júna 2008 sa uskutočnilo 8 VPM EÚ financovaných v rámci EIDHR (pozri tabuľku). Všetky misie sa pridržajú Deklarácie zásad medzinárodných volebných pozorovateľských misií, ktorá sa prijala v OSN v októbri 2005 a ktorú schválila Komisia aj Európsky parlament⁹⁹.

⁹⁷ Pozri http://ec.europa.eu/external_relations/human_rights/eu_election_ass_observ/index.htm.

⁹⁸ V Európe a Strednej Ázii sa neuskutočnili žiadne VPM EÚ, pretože v týchto oblastiach v súčasnosti uskutočňuje spoľahlivé pozorovanie volieb Úrad pre demokratické inštitúcie a ľudské práva Organizácie pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe (OBSE /ODIHR) s podporou pozorovateľov, ktorých vyslali členské štáty EÚ, pozorovateľských delegácií Európskeho parlamentu a vo výnimočných prípadoch s podporou Komisie prostredníctvom Nástroja stability a EIDHR.

⁹⁹ http://ec.europa.eu/europeaid/observer/declaration_of_principles_code_of_conduct_en.pdf

Počas obdobia, na ktoré sa vzťahuje táto správa, EÚ venovala zvýšené úsilie krokom nadväzujúcim na zistenia a odporúčania VPM EÚ, ktoré predovšetkým začlenila do svojich vyhlásení, politického dialógu a programov spolupráce vrátane programovania EIDHR. V rámci tohto úsilia sa všetci vedúci pozorovatelia VPM EÚ vyzvali, aby v krajine, v ktorej voľby pozorovali, prezentovali záverečnú správu VPM širokému publiku.

Sierra Leone

VPM EÚ, ktorú viedla poslankyňa Európskeho parlamentu Marie Anne Isler Béguinová, sa uskutočnila od 6. júla do 24. septembra 2007 a pozorovala prezidentské a parlamentné voľby, ktoré sa konali 11. augusta a 8. septembra v Sierra Leone. K VPM EÚ sa pripojila pozorovateľská delegácia Európskeho parlamentu, ktorú viedol poslanec Martin Callanan.

VPM EÚ dospela k záveru, že voľby boli vo všeobecnosti dobre organizované, v duchu súťaživosti a pokojné a že znamenajú značný a pozitívny pokrok krajiny pri upevňovaní demokracie a mieru. Umožnili mierovú výmenu vlády v krajine nedávno zmietanej konfliktom. Právny rámec vo všeobecnosti umožňoval riadne voľby v súlade s medzinárodnými normami pre demokratické voľby. Počas oboch kampaní však došlo k viacerým násilnostiam.

Guatemala

Poslanec Európskeho parlamentu Wolfgang Kreissl-Dörfler viedol VPM EÚ, ktorá sledovala všeobecné voľby (prezidentské voľby, ako aj voľby do zákonodarných orgánov a do orgánov územných samospráv) v Guatemale 9. septembra 2007. K misii sa pripojila sedemčlenná pozorovateľská delegácia Európskeho parlamentu pod vedením poslanca EP Emilia Menéndeza del Valleho.

VPM EÚ dospela k záveru, že tieto voľby vo všeobecnosti prebehli v súlade s medzinárodnými normami pre demokratické voľby. Navyše predstavujú významný krok pri konsolidácii demokracie. Vo všeobecnosti prebehli pokojne a charakterizovala ich účinná operatívna organizácia, transparentná správa sčítania hlasov a silná účasť zástupcov strán. Právny rámec, ktorým sa volebný proces riadil, vo všeobecnosti spĺňal medzinárodné normy. Najvyššia volebná komisia reagovala účinne a nezávisle na logistické a organizačné problémy vyplývajúce z procesu decentralizácie, a to aj napriek krátkemu časovému priestoru na realizáciu.

Volebnú kampaň vedenú v súťaživom duchu napriek tomu marila znepokojujúca úroveň násilia namiereného voči kandidátom a VPM EÚ vyjadrila vážne znepokojenie nad vysokým počtom zavraždených kandidátov a iných občanov pred i počas volebnej kampane.

Ekvádor

V Ekvádore VPM EÚ, ktorú viedol poslanec Európskeho parlamentu José Ribeiro e Castro, pracovala od 22. augusta do 25. októbra 2007; jej cieľom bolo sledovať voľby do ústavodarného zhromaždenia 30. septembra 2007.

VPM EÚ dospela k záveru, že voľby boli dobre organizované a inkluzívne, ponúkali voličom širokú škálu možností a kandidátom slobodu združovania a prejavu. Volebný právny rámec spĺňal medzinárodné normy pre demokratické voľby. Aj keď sa celkovo volebný proces hodnotil pozitívne, VPM EÚ pomenovala viacero nedostatkov, najmä netransparentnosť a zložitosť volebných postupov a systému sčítavania hlasov, čo tiež spôsobovalo značné prieťahy vo vyhlasovaní výsledkov; široké právomoci volebnej správy a nedokonalý mechanizmus sankcií.

Togo

V tejto krajine VPM EÚ pracovala od 8. septembra do 3. novembra 2007 pod vedením poslankyne Európskeho parlamentu Fiony Hallovej, pričom sledovala parlamentné voľby 14. októbra. K misii sa pripojila päťčlenná pozorovateľská delegácia Európskeho parlamentu, ktorú viedla poslankyňa Európskeho parlamentu Marie-Arlette Carlottiová.

VPM EÚ dospela k záveru, že voľby boli významným krokom v budovaní pluralitnej a stabilnej demokracie. Misia zdôraznila význam pokojnej kampane, ako aj volebného dňa, pre demokratický rozvoj Toga. Napriek tomu, že volebná komisia ustanovila podmienky, ktoré voličom umožňovali výber, VPM pomenovala niekoľko oblastí, ktoré si vyžadujú volebnú reformu.

Keňa

VPM EÚ, ktorú viedol poslanec Európskeho parlamentu gróf Alexander Lambsdorff, sledovala všeobecné voľby, ktoré sa konali 27. decembra 2007. K misii sa pripojila štvorčlenná pozorovateľská delegácia Európskeho parlamentu, ktorú viedol poslanec Európskeho parlamentu Jan Mulder.

VPM EÚ dospela k záveru, že voľby nespĺňali základné medzinárodné normy pre demokratické voľby. Volebnému procesu predovšetkým chýbala transparentnosť v spracovávaní a sčítavaní výsledkov, čo podryva dôveru v presnosť konečných výsledkov prezidentských volieb. Isté násilnosti pred hlasovaním bránili priebehu volieb, zatiaľ čo rozsiahle násilie, ktoré si vyžiadalo množstvo obetí po volebnom dni, bolo súčasťou širšej politickej krízy. VPM zdôraznila, že je to skutočne poľutovaniahodné, pretože pred sčítavaním hlasov a napriek určitým významným nedostatkom v právnom rámci boli voľby dobre organizované a dodržiavala sa sloboda prejavu, združovania a zhromažďovania sa.

Pakistan

Misia začala svoju činnosť ako tím na posúdenie volieb počas výnimočného stavu, po jeho zrušení sa pretvorila na volebnú pozorovateľskú misiu s obmedzeným rozsahom a po tom, ako sa voľby preložili na 18. februára 2008 sa zmenila na plnohodnotnú VPM. Viedol ju poslanec Európskeho parlamentu Michael Gahler. Počas volebného dňa sa k nej pripojila sedemčlenná delegácia Európskeho parlamentu, ktorú viedol poslanec Robert Evans.

Hlavným záverom VPM EÚ bolo, že voľby do národného zhromaždenia a do provinčných zhromaždení boli pluralistickým procesom, v ktorom odznela široká škála stanovísk. Voľby sa viedli v súťaživom duchu a volebný proces si v porovnaní s predchádzajúcimi voľbami získal vyššiu dôveru verejnosti. Vyskytli sa však vážne problémy týkajúce sa podmienok, za akých sa voľby konali a počas kampane sa nezabezpečili rovnaké podmienky pre všetkých, čo bolo prevažne dôsledkom zneužívania štátnych zdrojov a tendenčnosti v štátnych médiách v prospech bývalých vládnych strán. Proces ako celok preto nesplnil viacero medzinárodných noriem pre demokratické voľby.

Bhután

V Bhutáne pracovala VPM EÚ, ktorú viedol poslanec Európskeho parlamentu José Javier Pomés Ruiz s cieľom sledovať vôbec prvé voľby do národného zhromaždenia 24. marca 2008. Išlo o prvé všeobecné voľby za účasti viacerých strán v tejto krajine, ktorá je od roku 1907 absolutistickou monarchiou. Voľby tvoria súčasť postupného posunu k demokracii, ktorý vedie monarchia, a predstavujú posledný významný krok v procese vytvárania nového inštitucionálneho rámca zameraného na vytvorenie stabilnej, harmonickej a trvalej demokracie. Tento dôkladne pripravený proces vyvrcholil návrhom ústavy, ktorá po prvýkrát povoľuje politické strany, uznáva práva jednotlivcov a ustanovuje kontrolné a vyrovnávacie mechanizmy medzi jednotlivými časťami vlády.

Voľby v Bhutáne sú symbolom úspešnej a pokojnej zmeny politického systému z absolutistickej na ústavnú monarchiu.

Nepál

V Nepále pracovala od 2. marca do 10. mája 2008 pod vedením poslanca Európskeho parlamentu Jana Muldera VPM EÚ, ktorá sledovala voľby do ústavodarného zhromaždenia 10. apríla 2008. K VPM EÚ bola plne pridružená pozorovateľská delegácia Európskeho parlamentu, ktorú viedol poslanec Európskeho parlamentu Josep Borrell Fontelles.

Profesionálne zorganizované a transparentné voľby predstavovali významný krok na ceste k obnoveniu zastupiteľskej demokracie v Nepále. Právny rámec vo všeobecnosti umožnil demokratický a inkluzívny volebný proces v súlade s medzinárodnými normami. Hoci situácia počas volebného dňa a počas sčítania hlasov a spracovania výsledkov bola pomerne pokojná a usporiadaná, predvolebné obdobie bolo poznačené napätou atmosférou v celej krajine. VPM EÚ dospela k záveru, že vzhľadom na celkovú atmosféru strachu a zastrasovania, ktorá vládla počas kampane, prostredie na voľby ako celok nespĺnilo v plnej miere medzinárodné normy týkajúce sa konkrétnych oblastí, keďže došlo k obmedzeniam práva na slobodu zhromažďovania, pohybu a prejavu.

Volebné pozorovateľské misie (VPM)/Misie expertov na voľby júl 2007 – jún 2008			
Krajina	Vedúci VPM	Celkový rozpočet (EUR)	VPM/Účastníci¹⁰⁰
Sierra Leone	Marie-Anne Isler-Beguinová, PEP (FR)	3.000.000	78 pozorovateľov (8 v hlavnom tíme, 28 LTO a 42 STO)
Guatemala	Wolfgang Kreissl-Doerfler, PEP (DE)	3.500.000	105 pozorovateľov (7 v hlavnom tíme, 48 LTO a 50 STO)
Ekvádor	José Ribeiro e Castro, PEP (PT)	2.300.000	105 pozorovateľov (10 v hlavnom tíme, 36 LTO a 60 STO)
Togo	Fiona Hallová, PEP (UK)	2.073.000	86 pozorovateľov (6 v hlavnom tíme, 18 LTO a 62 STO)
Keňa	gróf Alexander Lambsdorff, PEP (DE)	4.600.000	144 pozorovateľov (11 v hlavnom tíme, 38 LTO a 94 STO)
Pakistan	Michael Gahler, PEP (DE)	5.600.000	92 pozorovateľov (13 v hlavnom tíme, 48 LTO a 31 STO)
Bhután	José Javier Pomés Ruiz, PEP (ES)	1.000.000	15 pozorovateľov (6 v hlavnom tíme a 9 LTO)
Nepál	Jan Mulder, PEP (NL)	2.900.000	120 pozorovateľov (10 v hlavnom tíme, 40 LTO a 70 STO)

¹⁰⁰ K misiám sa navyše často pripojili krátkodobí pozorovatelia (STO) po náboře na mieste a delegácie Európskeho parlamentu.
STO: krátkodobí pozorovatelia; LTO: dlhodobí pozorovatelia.

EÚ v období rokov 2000 – 2008 poskytla na financovanie **projektov na pomoc pri voľbách** vo vyše 50 krajinách vrátane krajín nedávno zmietaných konfliktom, ako sú Čad, Sierra Leone a Haiti, viac ako 560 miliónov EUR.

Pomoc štátnym orgánom vrátane orgánov na riadenie volieb sa poskytuje prostredníctvom fondov EK určených na geografickú spoluprácu, ako aj nástroja stability. Občiansku spoločnosť môžu podporiť tieto nástroje, ako aj EIDHR.

**Príklady projektov zameraných na pomoc pri voľbách, ktoré EÚ podporila
od júla 2007 do júna 2008:**

- podpora pre mikrojarky pomoci pri voľbách vo **východnej Európe, Stredozemí a Blízkom východe** (3 milióny EUR),
- podpora reformy volebného systému v **Čade** vzhľadom na voľby v tom čase plánované na koniec roka 2007 (5 miliónov EUR),
- prípravná pomoc pre **Zambiu** na preklopenie okamžitého povolebného obdobia a pravdepodobného začiatku viacročného programu pomoci pri voľbách, ktorý sa zameria na tripartitné voľby v roku 2011, (450 000 EUR),
- príspevok vo výške 15 miliónov EUR na darcovský fond s viazaným účelom riadený UNDP na podporu príprav volebného zoznamu s fotografiami v **Bangladéši** (15 miliónov EUR),
- príspevok na darcovský fond s viazaným účelom riadený UNDP na podporu rehabilitácie a fungovania národnej volebnej komisie **Sierra Leone** (11 700 000 EUR),
- podpora volebných procesov a parlamentu **Jemenu** (5 300 000 EUR)
- podpora pre demokratickú správu a program zodpovednosti v **Ugande** (12 miliónov EUR, z ktorých sa polovica vyčlenila na volebnú pomoc),
- príspevok na podporu dialógu a demokracie v **Zimbabwe** v súvislosti s tamojšími voľbami v roku 2008 (3 milióny EUR).

4.12. Hospodárske, sociálne a kultúrne práva

Európska únia pripisuje hospodárskym, sociálnym a kultúrnym právam rovnaký význam ako občianskym a politickým právam, pričom pamätá na univerzálnosť, nedeliteľnosť, vzájomnú závislosť a vzájomné prepojenie všetkých ľudských práv, ako to potvrdila Svetová konferencia o ľudských právach, ktorá sa konala v roku 1993 vo Viedni¹⁰¹. Obe kategórie práv vyplývajú z vrodenej dôstojnosti človeka a účinné uplatňovanie každého práva je nevyhnutné na plné uplatňovanie ostatných práv. Toto prepojenie je výslovne vyjadrené najmä v Dohovore OSN o právach dieťaťa, ktorého zmluvnou stranou sú všetky členské štáty Európskej únie, ako aj v Medzinárodnom dohovore o právach osôb so zdravotným postihnutím.

V sledovanom období Rada OSN pre ľudské práva na 8. zasadnutí 18. júna 2008 prijala rezolúciu o **opčnom protokole k Medzinárodnému paktu o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach** (OP). O schválení rezolúcie Rady sa bude rokovať na 63. zasadnutí Valného zhromaždenia OSN na konci roku 2008. EÚ sa aktívne zúčastňovala na predchádzajúcich rokovaníach v rámci pracovnej skupiny pre OP, ktorá vypracovala znenie tohto nástroja¹⁰². Cieľom protokolu je vytvoriť mechanizmus podávania sťažností v rámci Medzinárodného paktu o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach.

EÚ so záujmom sledovala aj prácu **Výboru OSN pre hospodárske, sociálne a kultúrne práva** vrátane prijatia všeobecnej pripomienky č. 19 k článku 9 paktu, kde načrtáva normatívny obsah práva na sociálne zabezpečenie a povinností, ktoré z neho štátom vyplývajú. Výbor na svojom 39. a 40. zasadnutí preskúmal stav vykonávania paktu v deviatich štátoch, ktoré sú jeho zmluvnými stranami, vrátane dvoch členských štátov EÚ, na základe správ, ktoré tieto štáty predložili, a konštruktívneho dialógu s delegáciami každého z nich¹⁰³.

¹⁰¹ <http://www2.ohchr.org/english/law/vienna.htm>

¹⁰² <http://www2.ohchr.org/english/issues/escr/intro.htm>

¹⁰³ <http://www2.ohchr.org/english/bodies/cescr/index.htm>

EÚ podporila niekoľko mandátov OSN, ktoré sa vzťahujú na hospodárske, sociálne a kultúrne práva, konkrétne pre osobitných spravodajcov pre vzdelávanie, bývanie, telesné a duševné zdravie, potraviny, toxické a nebezpečné produkty a odpady, vnútorne vysídlené osoby, domorodé obyvateľstvo a nezávislého experta pre extrémnu chudobu a novovytvorený mandát pre nezávislého experta pre prístup ľudí k vode a sanitáciu. EÚ víta ich hodnotné príspevky pri plnení svojich mandátov k presadzovaniu a ochrane ľudských práv vrátane lepšieho chápania rozsahu a povinností súvisiacich s týmito právami.

EÚ aktívne prispela k tomu, že vo februári 2008 **Komisia OSN pre sociálny rozvoj**¹⁰⁴ prijala rezolúciu o presadzovaní plnej zamestnanosti a dôstojnej práce pre všetkých.

Presadzovanie hospodárskych, sociálnych a kultúrnych práv je pevne spojené s inkluzívnym a spravodlivým rozvojom¹⁰⁵. Príznačné je, že v šiestich z ôsmich **rozvojových cieľov tisícročia**¹⁰⁶ (MDG) OSN sa kladie silný dôraz na ľudský a sociálny rozvoj. Napríklad jedným z cieľov v prvom MDG (odstránenie extrémnej chudoby a hladu) je dosiahnutie „plnej a produktívnej zamestnanosti a dôstojnej práce pre všetkých vrátane žien a mladých ľudí“. EÚ pravidelne zdôrazňuje svoj záväzok podporovať dosiahnutie MDG, najnovšie v záveroch Európskej rady z decembra 2007 a júna 2008, ako aj záväzok rešpektovať **právo na rozvoj**. Postavila sa na čelo medzinárodného úsilia zameraného na dosiahnutie MDG tým, že sa v rámci prípravy na samit OSN v septembri 2005 a na následné prijatie Európskeho konsenzu o rozvoji¹⁰⁷ v decembri 2005 zaviazala zvýšiť účinnosť a objem pomoci. Tento záväzok sa odzrkadľuje aj v činnosti financovanej nástrojom rozvojovej spolupráce.

¹⁰⁴ <http://www.un.org/esa/socdev/csd/index.html>

¹⁰⁵ Pozri kapitolu 4.13 Právo na rozvoj.

¹⁰⁶ <http://www.un.org/millenniumgoals/>

¹⁰⁷ Ú. v. EÚ C 46, 24.02.06, s. 1.

EÚ sa zaviazala podporovať **zamestnanosť, sociálnu súdržnosť a dôstojnú prácu** pre všetkých vo svojich vonkajších politikách, dvojstranných a regionálnych vzťahoch a dialógoch vrátane programov spolupráce EÚ s tretími krajinami a regiónmi. Táto politika obsahuje podporu a uľahčovanie ratifikácie a vykonávania dohovorov Medzinárodnej organizácie práce (ILO) týkajúcich sa základných pracovných noriem a iných dohovorov, ktoré ILO označila za aktuálne, a to prostredníctvom technickej spolupráce a úzkej spolupráce s ILO¹⁰⁸. Všetky základné dohovory ILO týkajúce sa práce už ratifikovali všetky členské štáty EÚ.

EÚ je osobitne odhodlaná presadzovať **Agendu pre dôstojnú prácu**, ako sa uvádza v oznámení Komisie „Podpora dôstojnej práce pre všetkých – Prínos Únie k implementácii programu dôstojnej práce vo svete“. Uvedené oznámenie poskytuje stratégiu a usmernenia na mobilizovanie relevantných politík EÚ s cieľom prispieť k podpore univerzálneho cieľa, ktorým je dôstojná práca pre všetkých, ako ho vymedzuje ILO. Závazky EÚ v tejto oblasti opätovne potvrdila Európska rada v decembri 2007, ktorá zdôraznila význam doplnenia Lisabonskej stratégie EÚ pre rast a zamestnanosť o silný vonkajší rozmer. Na medzinárodnej konferencii o dôstojnej práci, ktorú zorganizovala Európska komisia v januári 2008 sa zišlo široké spektrum kľúčových zainteresovaných strán, tak národných ako aj medzinárodných¹⁰⁹. Toto podujatie nadväzovalo na rozsiahlu konferenciu o vonkajšom rozmere sociálnej zodpovednosti podnikov, ktorú zorganizovala Európska komisia v decembri 2007 v Bruseli¹¹⁰.

ILO je kľúčovým globálnym aktérom v oblasti zamestnanosti a sociálnych otázok. EÚ napríklad podporuje posilnenie systému dohľadu ILO a pravidelne vystupuje v rámci Medzinárodnej konferencie práce a správnej rady ILO v súvislosti so závažnými prípadmi porušenia základných pracovných noriem. Počas sledovaného obdobia sa EÚ významne angažovala v prípadoch v Bielorusku, Zimbabwe, Barme/Mjanmarsku, Gruzínsku a Kolumbii. Bola činným a významným aktérom pri budovaní konsenzu, ktorý viedol k prijatiu vyhlásenia ILO o sociálnej spravodlivosti pre spravodlivú globalizáciu v júni 2008. Vyhlásenie poskytne nový rámec, v ktorom bude ILO podporovať svojich členov, a tým sa zintenzívni úsilie ILO v oblasti Agendy pre dôstojnú prácu.

¹⁰⁸ <http://www.ilo.org/>

¹⁰⁹ http://ec.europa.eu/employment_social/international_cooperation/decent_work_conf2008_en.htm

¹¹⁰ Pozri kapitolu 4.10 Ľudské práva a podnikanie.

Okrem aktivít súvisiacich s medzinárodnými fórami v sledovanom období EÚ posilnila **dvojstranný politický dialóg a spoluprácu s tretími krajinami** o otázkach, ako sú zamestnanosť, legislatíva v oblasti práce a sociálna ochrana. V tejto súvislosti sa viedol dialóg s Čínou a Indiou a začali sa štruktúrované dialógy s Brazíliou a Mexikom. Takáto spolupráca pokračovala na regionálnej úrovni: sociálnymi otázkami sa zaoberala spoločná stratégia EÚ a Afriky a konferencia EÚ a Latinskej Ameriky. Spoločenstvo okrem toho začlenilo ciele sociálneho rozvoja do svojich najnovších bilaterálnych regionálnych a medziregionálnych dohôd. V týchto dohodách sa obe zmluvné strany zaväzujú uznať a podporovať sociálne práva vrátane rešpektovania základných dohovorov ILO o základných pracovných právach.

Podľa osobitného stimulačného dojednania pre trvalo udržateľný rozvoj a dobrú správu vecí verejných (SVP+), ktorý tvorí súčasť systému všeobecných preferencií EÚ (SVP), EÚ poskytuje **dodatočné colné preferencie** zraniteľným krajinám, ktoré podpísali a účinne vykonávajú viaceré medzinárodné dohovory o ľudských a pracovných právach, ochrane životného prostredia a dobrej správe vecí verejných (pozri rámček).

Medzinárodné dohovory s významom pre dojednanie SVP+

Časť A

Základné ľudské a pracovné práva podľa dohovorov OSN/ILO

1. Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach
2. Medzinárodný pakt o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach
3. Medzinárodný dohovor o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie
4. Dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien
5. Dohovor proti mučeniu a inému krutému, neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu
6. Dohovor o právach dieťaťa
7. Dohovor o zabránení a trestaní zločinu genocídy
8. Dohovor o minimálnom veku na prijatie do zamestnania (č. 138)
9. Dohovor o zákaze a okamžitých opatreniach na odstránenie najhorších foriem detskej práce (č. 182)
10. Dohovor o zrušení nútenej práce (č. 105)
11. Dohovor o nútenej alebo povinnej práci (č. 29)
12. Dohovor o rovnakom odmeňovaní pracujúcich mužov a žien za prácu rovnakej hodnoty (č. 100)
13. Dohovor o diskriminácii zamestnaní a povolání (č. 111)
14. Dohovor o slobode združovania a ochrane práva odborov sa organizovať (č. 87)
15. Dohovor o vykonávaní zásad práva organizovať sa a kolektívne vyjednávať (č. 98)
16. Medzinárodný dohovor o potlačení a trestaní zločinu apartheidu

Časť B

Dohovory súvisiace so zásadami týkajúcimi sa životného prostredia a správy vecí verejných

17. Montrealský protokol o látkach, ktoré porušujú ozónovú vrstvu
18. Bazilejský dohovor o riadení pohybov nebezpečných odpadov cez hranice štátov a ich zneškodňovaní
19. Štokholmský dohovor o perzistentných organických látkach
20. Dohovor o medzinárodnom obchode s ohrozenými druhmi voľne žijúcich živočíchov a rastlín
21. Dohovor o biologickej diverzite
22. Kartagenský protokol o biologickej bezpečnosti
23. Kjótsky protokol k Rámcovému dohovoru Organizácie Spojených národov o zmene klímy
24. Jednotný dohovor Organizácie Spojených národov o omamných látkach (1961)
25. Dohovor Organizácie Spojených národov o psychotropných látkach (1971)
26. Dohovor Organizácie Spojených národov proti nedovolenému obchodovaniu s omamnými a psychotropnými látkami (1988)
27. Dohovor Organizácie Spojených národov proti korupcii (Mexiko)

Podľa súčasného nariadenia SVP (č. 980/2005), ktoré sa uplatňuje do 31. decembra 2008, krajiny, ktoré čerpajú výhody z SVP+, museli ratifikovať a účinne vykonávajú všetky dohovory uvedené v časti A a aspoň sedem z jedenástich dohovorov uvedených v časti B. Takéto krajiny sa tiež zaviazali, že do 31. decembra 2008 ratifikujú a budú účinne vykonávať aj všetky zvyšné dohovory.

V období, na ktoré sa vzťahuje táto správa, 15 zvýhodnených krajín SVP čerpalo výhody z SVP+, konkrétne Bolívia, Kolumbia, Kostarika, Ekvádor, Salvádor, Gruzínsko, Guatemala, Honduras, Moldavsko, Mongolsko, Nikaragua, Panama, Peru, Srí Lanka a Venezuela. Výhody SVP+ pre Moldavsko sa zrušili v januári 2008, kedy EK zaviedla rozsiahlejšie autonómne obchodné preferencie zvlášť pre túto krajinu.

Komisia naďalej pozorne sledovala stav ratifikácie a vykonávania príslušných dohovorov v 15 krajinách čerpajúcich výhody z SVP+. marca 2008 po oznámení, že Najvyšší súd Salvádoru vyhlásil niektoré ustanovenia dohovoru ILO č. 87 o slobode združovania a ochrane práva organizovať sa nezlučiteľné s ústavou Salvádoru, sa Komisia rozhodla začať v máji 2008 podľa článku 18 ods. 2 nariadenia 980/2005 skúmanie s cieľom zistiť, či vnútroštátna legislatíva Salvádoru tento dohovor vypustila, alebo či sa tento právny predpis účinne nevykonáva. Komisia uskutočnila výmenu názorov s členskými štátmi o ďalšom posilnení monitorovania vykonávania dohovorov o ľudských právach zo strany krajín SVP+.

Preferencie SVP zostali dočasne zrušené v prípade Bieloruska a Barmy/Mjanmarska, pretože nedošlo k zmene v situácii v týchto krajinách, ktorá bola dôvodom tohto čiastočného zrušenia; vážne a systematické porušovanie zásad stanovených v základných dohovoroch o ľudských a pracovných právach naďalej pretrvávali.

4.13. Právo na rozvoj

EÚ pravidelne zdôrazňuje svoj záväzok podporovať rešpektovanie práva na rozvoj uvedeného vo Viedenskej deklarácii a akčnom programe z roku 1993. O tomto záväzku svedčia partnerstvá a dohody o rozvojovej spolupráci uzatvorené s krajinami po celom svete, napríklad Dohoda z Cotonou medzi EÚ a krajinami Afriky, Karibiku a Tichomoria (AKT).

Deklarácia o práve na rozvoj, ktorú vo svojej rezolúcii 41/128 zo 4. decembra 1986 prijalo Valné zhromaždenie OSN, potvrdila, že právo na rozvoj je neodcudziteľné ľudské právo a že rovnosť príležitostí na rozvoj je výsada tak ľudstva ako jednotlivcov. S cieľom sledovať a hodnotiť pokrok pri presadzovaní a vykonávaní tohto práva Komisia OSN pre ľudské práva zriadila v roku 1998 stálu pracovnú skupinu (PS) pre právo na rozvoj. Jej mandát v marci 2007 predĺžila Rada OSN pre ľudské práva. EÚ na poslednom pracovnom zasadnutí pracovnej skupiny (február – marec 2007) zdôraznila prvoradú povinnosť štátov vytvoriť vhodné vnútroštátne podmienky na naplnenie tohto práva. Toto je možné najlepšie dosiahnuť uplatňovaním hľadiska ľudských práv v národných rozvojových plánoch a globálnych partnerstvách, ktoré zdôrazňujú univerzálnosť, nedeliteľnosť, vzájomnú závislosť a vzájomné prepojenie všetkých ľudských práv. Deviate zasadnutie PS sa preložilo z 25. – 29. februára na 18. – 22. augusta 2008.

Počas sledovaného obdobia pracovná skupina na vysokej úrovni na vykonávanie práva na rozvoj, zriadená v rámci PS, uskutočnila štvrté pracovné zasadnutie (7. – 15. januára 2008). Pri tejto príležitosti pracovná skupina na vysokej úrovni vykonala predbežné preskúmanie Dohody o partnerstve z Cotonou medzi ES a krajinami AKT ako príklad partnerstva, ktoré formuje medzinárodný rozmer práva na rozvoj. Uznala, že spolupráca v rámci dohody zahŕňa širokú škálu politických oblastí vrátane ľudských práv, dobrej správy vecí verejných, ochrany životného prostredia a budovania mieru. Zároveň PS na vysokej úrovni vidí jasné prepojenie medzi Dohodou z Cotonou a rámcom a kritériami práva na rozvoj a je za vytvorenie hodnôt na monitorovanie pokroku v dohodách o hospodárskom partnerstve, ktoré sa v súčasnosti prerokúvajú alebo uzatvárajú.

V roku 2007 Komisia vyplatila aj finančné prostriedky vyčlenené pre iniciatívu v oblasti dobrej správy vecí verejných pre krajiny AKT. Cieľom tejto iniciatívy je ďalej podporovať program reforiem v partnerských krajinách EÚ v oblastiach, medzi ktoré patria ľudské práva, demokracia a právny štát. V rámci tejto iniciatívy sa dodatočná finančná podpora v celkovej výške 3 miliardy EUR pridelila krajinám, ktoré sú pripravené prijať záväzok v podobe plánov obsahujúcich relevantné, ambiciózne a dôveryhodné opatrenia a reformy. Plány, ktoré vypracúvajú partnerské krajiny, sa zameriavajú na dosiahnuteľné výsledky, pričom ich konečným cieľom je zníženie chudoby a podpora trvalo udržateľného rozvoja. Informácie v nich sa taktiež stanú referenčnými v oblastiach ľudských práv a demokracie, ktoré bude EÚ monitorovať a o ktorých bude s danou krajinou rokovať formou politického dialógu.

4.14. Sloboda náboženského vyznania alebo viery

Politika EÚ v oblasti ľudských práv zahŕňa slobodu myslenia, svedomia, náboženského vyznania a viery, ktorá je zakotvená v rôznych medzinárodných nástrojoch v oblasti ľudských práv.

EÚ sa aktívne zapája do diskusií o slobode myslenia, svedomia a náboženského vyznania a viery so širokou škálou krajín a túto otázku otvorila v rámci politického dialógu na mnohých zasadnutiach, okrem iného s Čínou, Kirgizskom a Turkménskom. EÚ svoje vyjadruje obavy týkajúce sa slobody náboženského vyznania a súvisiacej neznášanlivosti a diskriminácie prostredníctvom demaršov a verejných vyhlásení.

Pokiaľ ide o vzťahy EÚ s Áziou, záväzkom procesu ASEM (stretnutie Ázia – Európa) je podporovať dialóg a vytvárať harmóniu medzi rôznymi náboženstvami a vierovyznaniami. Na štvrtom zasadnutí ASEM-u o dialógu medzi vierovyznaniami, ktoré v Amsterdame zorganizovalo Holandsko (3. – 6. júna 2008), sa zišli náboženskí vodcovia, vyšší úradníci, intelektuáli a médiá z partnerských krajín v rámci ASEM-u. Zástupcovia, ktorí sa zúčastnili na zasadnutí, odsúhlasili ďalšiu podporu pre dialóg ASEM-u medzi vierovyznaniami a vydali k tomu vyhlásenie o otázkach, ako je dialóg medzi vierovyznaniami a znižovanie chudoby, náboženská výchova, oznamovacie prostriedky v digitálnom svete a vládne politiky. Najbližšie dve výročné zasadnutia sa uskutočnia v Ázii a Španielsku.

Počas sledovaného obdobia sa predseda Európskeho parlamentu, predseda Európskej rady a predseda Európskej komisie stretli v máji 2008 s vyše dvadsiatimi vysokými predstaviteľmi kresťanstva, judaizmu a islamu v Európe. Išlo o štvrté výročné stretnutie s náboženskými vodcami a druhé, na ktorom sa zúčastnili predsedovia uvedených troch inštitúcií EÚ. This year's meeting focused on two major challenges facing the European Union: climate change and reconciliation through intercultural and inter-faith dialogue. Účastníci stretnutia sa zhodli v dvoch hlavných témach aj v otázke neodmysliteľnej úlohy náboženstiev a konfesných spoločenstiev pri riešení spoločných výziev a mobilizovaní spoločnosti pre trvalo udržateľnú budúcnosť.

V súlade so svojim záväzkom bojovať proti všetkým formám diskriminácie EÚ vystupuje proti neznášanlivosti a diskriminácii na základe náboženského vyznania alebo viery, a to najmä na fórach OSN. EÚ podporuje prácu osobitnej spravodajkyne OSN pre slobodu náboženského vyznania alebo viery, ktorej mandát sa v decembri 2007 predĺžil o ďalšie tri roky. Počas sledovaného obdobia EÚ vystúpila na pôde Valného zhromaždenia OSN (62. VZ OSN) aj na zasadnutí Rady pre ľudské práva.

Na 62. zasadnutí Valného zhromaždenia OSN predstavila EÚ svoju zvyčajnú rezolúciu o odstránení všetkých foriem neznášanlivosti na základe náboženského vyznania alebo viery (A/RES/61/157), ktorá bola prijatá bez hlasovania. Rezolúcia odsudzuje všetky formy neznášanlivosti a diskriminácie na základe náboženského vyznania alebo viery. Vyzýva štáty, aby zabezpečili primerané slobody vrátane práva na slobodné vyznávanie vlastného vierovyznania alebo práva zmeniť svoje vierovyznanie, a aby tiež zabezpečili dôkladné dodržiavanie a ochranu náboženských miest a symbolov. Štáty sa tiež vyzývajú, aby zabezpečili právo a slobodu všetkých ľudí zriaďovať náboženské, charitatívne a humanitárne inštitúcie, ako aj právo na život, slobodu a bezpečnosť, ako aj právo na nezatýkanie, zadržiavanie, či mučenie pre svoju vieru. Ďalej sa vyzývajú, aby zabezpečili rešpektovanie jednotlivých vierovyznaní a viery zo strany verejných činiteľov, štátnych úradníkov a orgánov presadzovania práva a aby sa títo rozhodne postavili proti šíreniu rasistických a xenofóbnych myšlienok a materiálov, ktoré sú diskriminačné, zastrašujúce alebo nátlakové. Zdôrazňuje sa tiež, že je potrebné prestať so spájaním vierovyznania s terorizmom a že obmedzovanie slobody prejavu svojej vierovyznania by mohlo byť prípustné iba vtedy, ak je právne vymedzené, alebo nevyhnutné pre ochranu verejnej bezpečnosti a základných práv druhých.

EÚ podobne, ako v predchádzajúcich rokoch hlasovala proti rezolúcii Valného zhromaždenia OSN o boji proti hanobeniu náboženstiev (A/RES/62/154), keďže má obavy z jej všeobecného smerovania, koncepčného rámca a terminológie. Vo vysvetlení svojho hlasovania na zasadnutí Tretieho výboru OSN EÚ uviedla, že prikladá veľký význam boju proti všetkým formám diskriminácie na základe náboženského vyznania alebo viery, ako aj proti nabádaniu k náboženskej nenávisti, a vyjadrila názor, že VZ OSN a HRC by mali naďalej riešiť tieto otázky, a to aj prostredníctvom dialógu s príslušnými osobitnými spravodajcami.

EÚ súhlasí, že je potrebné vyjadriť znepokojenie a obavy vzhľadom na vážne prípady neznášanlivosti, diskriminácie a aktov násilia vo svete, ktoré sú motivované vierovyznaním alebo vierou, a prípady zastrasovania, či donucovania motivovaného extrémizmom. EÚ nepovažuje pojem „hanobenie náboženstiev“ za relevantný v diskusii o ľudských právach. Z hľadiska ľudských práv nemožno členov náboženských spoločností alebo spoločností založených na viere vnímať ako súčasť homogénnych subjektov. Medzinárodné právo v oblasti ľudských práv ochraňuje predovšetkým jednotlivcov pri uplatňovaní ich slobody náboženského vyznania a viery a nie náboženstvá ako také. Navyše vo väčšine právnych systémov je „hanobenie“ právny pojem, ktorý oprávňuje jednotlivcov alebo subjekty s právnou subjektivitou žiadať nápravu za osočovanie a urážku na cti. Vierovyznania a jednotlivé viery nemajú vo väčšine štátov takúto právnú subjektivitu, a preto sa dá ťažko pochopiť, ako by „hanobenie náboženstiev“ mohlo slúžiť ako užitočný pojem na presadzovanie ľudských práv alebo na poskytnutie ochrany a nápravy pri porušení týchto práv.

EÚ zdôraznila, že diskriminácia na základe náboženského vyznania alebo viery, ktorá je vážnym porušením ľudských práv, sa musí riešiť vo všetkých jej aspektoch; je potrebné uvedomiť si, že sa neobmedzuje na určité náboženské vyznanie alebo vieru, ani na určitú zemepisnú oblasť; že ochrana práv osôb patriacich k náboženským menšinám neodmysliteľne patrí k slobode náboženského vyznania alebo viery; že je potrebné zabezpečiť, aby sa všetky ľudské práva vrátane slobody myslenia, svedomia, prejavu a náboženského vyznania rešpektovali a ochraňovali v rovnakej miere a že ku presadzovaniu rešpektu voči príslušnosti k akémukoľvek náboženskému vyznaniu alebo viere, sa najlepšie pristúpi uceleným spôsobom, ako sa uvádza v iných rezolúciách tretieho výboru aj v pléne. EÚ okrem toho zastáva názor, že sloboda prejavu a sloboda náboženského vyznania alebo viery sú koncepcie, ktoré si nekonkurujú, skôr sa dopĺňajú. EÚ si veľmi dobre uvedomuje, že tieto práva nie sú neobmedzené, je však presvedčená, že rovnováha medzi nimi a ich obmedzovaním sa dostatočne rieši v existujúcom medzinárodnom práve v oblasti ľudských práv.

EÚ na šiestom zasadnutí Rady pre ľudské práva navyše predložila podstatnú rezolúciu o slobode náboženského vyznania alebo viery (A/HRC/RES/6/37), ktorou sa predlžuje mandát osobitnej spravodajkyne OSN pre slobodu náboženského vyznania alebo viery o ďalšie tri roky. Rezolúcia vyzýva štáty, aby zaviedli určité opatrenia na ochranu slobody náboženského vyznania alebo viery a na boj proti neznášanlivosti založenej na vierovyznaní alebo viere. Vyzýva tiež všetkých aktérov, aby v kontexte jednotlivých dialógov riešili niektoré kľúčové otázky, ako je rast extrémizmu, ktorý negatívne vplýva na náboženstvá vo všetkých častiach sveta. Rezolúcia bola prijatá v pomere 29 za a 0 proti, zdržalo sa 18 delegácií. Všetky členské štáty Organizácie islamskej konferencie sa rozhodli hlasovania zdržať, pretože aj keď zámeru mandátu vyjadrili podporu, uviedli sklamanie nad tým, že rezolúcia sa nezmieňuje o potrebe náboženstvá ochraňovať.

4.15. Dialóg medzi kultúrami

EÚ sa pevne zaviazala podporovať dialóg medzi kultúrami, a to v rámci Únie, ako aj s tretími krajinami. Spojeným účinkom postupného rozširovania EÚ, zvýšenej mobility vyplývajúcej z jednotného trhu, starých a nových migračných tokov, významnejších výmen so zvyškom sveta prostredníctvom obchodu, vzdelávania, rekreačných aktivít a globalizácie vo všeobecnosti vzrastajú interakcie medzi európskymi občanmi a všetkými ľuďmi, ktorí žijú v EÚ, a rôznymi kultúrami, jazykmi, národnosťami a náboženstvami v Európe i inde.

V oznámení Komisie¹¹¹ o európskej stratégii pre kultúru v globalizovanom svete z mája 2007 sa potvrdzuje ústredná úloha kultúry v procese európskej integrácie a navrhuje sa stratégia pre Európu a jej vzťahy s tretími krajinami, pokiaľ ide o kultúru. Rada pre vzdelávanie, mládež a kultúru túto stratégiu prijala v novembri 2007 na základe návrhu Komisie a v decembri 2007 ju následne schválila Európska rada.

¹¹¹ KOM(2007) 242 v konečnom znení.

V oblasti kultúry sa vytvoril štruktúrovaný systém spolupráce medzi členskými štátmi a inštitúciami EÚ zakladajúci sa na otvorenej metóde koordinácie, ktorá sa na štruktúrovanú spoluprácu medzi členskými štátmi a EÚ už úspešne použila, a to napríklad v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy, mládeže a sociálnej ochrany. Komisia a členské štáty budú pokrok pri dosahovaní spoločných cieľov hodnotiť každé tri roky. Komisia okrem toho začala štruktúrovaný dialóg so sektorom kultúry.

Európska únia v roku 2008 oslávila **Európsky rok medzikultúrneho dialógu** vyhlásený rozhodnutím¹¹² Európskeho parlamentu a Rady v decembri 2006. Európsky rok sa oficiálne začal v januári na európskej konferencii v Ľubľane, ktorú zorganizovalo slovinské predsedníctvo. Odvtedy sa vo viacerých oblastiach dosiahol významný pokrok. Komunikačná kampaň na zvyšovanie povedomia, ktorú na vnútroštátnej úrovni organizoval každý členský štát, pričom na európsku úroveň sa zamerala na webovej stránke (www.dialogue2008.eu), vzbudila veľký záujem. Zaznamenalo sa vyše 1 000 správ z médií za mesiac a webová stránka počas prvých šiestich mesiacov svojej existencie prilákala pol milióna návštevníkov. Politické diskusie sa v prvom semestri európskeho roka zamerali na medzikultúrne kompetencie a počas slovinského predsedníctva vyvrcholili prijatím záverov Rady, ktoré vyzývajú k rozvoju trvalo udržateľnej a medzisektorovej stratégie pre medzikultúrny dialóg. Diskusie sa koordinovali medzi sektormi vzdelávania, kultúry a mládeže, ako aj medzi audiovizuálnym sektorom.

Medzikultúrny dialóg bol prioritou aj slovinského predsedníctva v prvom polroku 2008. Európska rada v júni 2008 ocenila doterajšie úsilie o podporu Európskeho roku medzikultúrneho dialógu. V tejto súvislosti uznala hodnotu spolupráce v oblasti kultúry a medzikultúrneho dialógu ako neoddeliteľnej súčasti všetkých relevantných vonkajších politík v súlade s odporúčaniami konferencie „Nové vzory, nové modely a kultúra vo vonkajších vzťahoch EÚ“ (uskutočnenej 13. – 14. mája 2008 v Ľubľane) a prácou, ktorá sa vykonáva v rámci Aliancie civilizácií. Rada zdôraznila význam spolupráce v oblasti kultúry pri riešení politických procesov a výziev a pri podporovaní kontaktov medzi ľuďmi a posilňovaní dobrých susedských vzťahov, pričom má táto spolupráca byť založená na dialógu s občianskou spoločnosťou.

¹¹² Rozhodnutie 1983/2006/ES, Ú. v. EÚ L 412, 30.12.2006. 2006.

Európske spolufinancovanie sa v každom členskom štáte poskytovalo na jeden projekt európskeho roka a tiež na sedem celoeurópskych „vlajkových projektov“¹¹³ zvyčajne určených na zvyšovanie povedomia v čo najväčšej možnej miere, informovanie mladých ľudí a vzbudenie maximálneho záujmu médií:

Diskusie o politike pokračujú aj počas francúzskeho predsedníctva, ktoré zorganizuje záverečnú konferenciu o Európskom roku medzikultúrneho dialógu s cieľom zhodnotiť výsledky a určiť ďalšie kroky na vytvorenie trvalo udržateľnej stratégie.

Medzikultúrny dialóg je začlenený do príslušných politík, programov a činností Spoločenstva ako horizontálna a medziodvetvová priorita. Tento cieľ sa realizoval v prípade programov súvisiacich s kultúrou, vzdelávaním, mládežou a občianskou uvedomelosťou a v mnohých iných oblastiach, ako napríklad zamestnanosť, sociálne otázky, rovnosť príležitostí, vonkajšie vzťahy a rozvojová pomoc.

Medzikultúrny dialóg tvorí neoddeliteľnú súčasť vzťahov EÚ s tretími krajinami. V rámci euro-stredozemských vzťahov na regionálnej úrovni je kultúra prioritným sektorom, ako sa to uznalo v Barcelonskej deklarácii z roku 1995. Medzi cieľmi euro-stredozemskej spolupráce sa osobitná pozornosť venuje prvkom sociálneho, kultúrneho a ľudského rozmeru.

Dôležitosť kultúry sa zdôraznila uskutočňovaním príslušných zasadnutí na úrovni ministrov. Doteraz sa konali tri zasadnutia ministrov kultúry: v roku 1996 v Bologni, v roku 1998 na Rodose a v roku 2008 v Aténach, ako aj euro-stredozemské zasadnutie ministrov zahraničných vecí (Kréta 2003), ktoré sa zameralo na medzikultúrny dialóg. Na poslednom zasadnutí ministrov kultúry, ktoré sa uskutočnilo 29. a 30. mája 2008 v Aténach, sa začal proces smerujúci k vypracovaniu plne rozvinutej euro-stredozemskej stratégie kultúry zahrňujúcej spoluprácu tak v oblasti dialógu medzi kultúrami, ako aj v oblasti politiky pre oblasť kultúry. Vytvorí sa pracovná skupina ad hoc pozostávajúca z expertov Euromedu, ktorej úlohou bude vypracovať túto stratégiu tak, aby ju mohli ministri kultúry schváliť na ich najbližšom zasadnutí v roku 2010.

¹¹³ http://www.interculturaldialogue2008.eu/354.0.html?&redirect_url=my-startpage-eyid.html

Dôležitú úlohu kultúry vo vonkajších vzťahoch dokazuje existencia činností a programov spolupráce, ktoré sa schválili a úspešne sa vykonávajú, vrátane Nadácie Anny Lindhovej (a to aj kampane „1001 akcií pre dialóg“), programov Euromedu v audiovizuálnej oblasti a oblasti kultúrneho dedičstva, regionálnych informačných a komunikačných programov, ako aj programov Euromedu týkajúcich sa mládeže a rodovej rovnosti.

Partnerstvo Euromed aktívne podporovalo Európsky rok medzikultúrneho dialógu 2008: v novembri 2007 sa euro-stredozemskí ministri zahraničných vecí rozhodli vyhlásiť rok 2008 za „euro-stredozemský rok dialógu medzi kultúrami“.

Aktívne sa rozvíja kultúrny pilier Stretnutia Ázie – Európy (ASEM). V Kuala Lumpure (22. a 23. apríla 2008) sa uskutočnilo 3. zasadnutie ministrov kultúry ASEM-u zamerané na tému „Kultúrna rozmanitosť – realizácia akčného plánu“. Toto zasadnutie ministrov prispelo k zlepšeniu výmeny a spolupráce v oblasti kultúry medzi Áziou a Európou tak, ako sa určilo prostredníctvom akčného plánu ministrov kultúry prijatého v júni 2005 v Paríži.

Komisia podporuje Nadáciu Ázia – Európa (ASEF) a jej vlajkové programy intelektuálnych a kultúrnych výmen. Očakáva sa, že rozvoj kultúrneho webového portálu Ázia – Európa „Culture360“ zlepší výmenu v oblasti umenia a kultúry medzi členskými krajinami ASEM-u.

Kultúra je aj kľúčovým prvkom spolupráce EÚ s Radou Európy, ktorej súčasťou sú aj spoločná akcia „Medzikultúrne mestá“, spoločná realizácia dní európskeho dedičstva, ako aj niektoré spoločné činnosti na západnom Balkáne.

Všetky členské štáty EÚ, ako aj Európska komisia podporujú Alianciu civilizácií a sú členmi skupiny priateľov. Alianciu na konci roku 2005 vytvorili predsedovia vlád Španielska a Turecka spolu s bývalým generálnym tajomníkom OSN Kofim Annanom s cieľom zlepšiť porozumenie a vzťahy v oblasti spolupráce medzi štátmi a národmi všetkých kultúr a náboženstiev a pomáhať pritom v boji proti silám, ktoré podnecujú polarizáciu a extrémizmus. Prvé výročné fórum aliancie, ktoré sa konalo v januári 2008 v Madride, spustilo viacero iniciatív, ako napríklad mechanizmus rýchlej mediálnej reakcie, mediálny fond, informačné stredisko mediálnej gramotnosti, fond solidarity mládeže a iniciatíva pre zamestnanosť mládeže.

4.16. Azyl, migrácia, utečenci a vysídlené osoby

Otázky migrácie, azylu a utečencov patria medzi prioritné oblasti politík EÚ v rámci Únie a jej vonkajších vzťahov. EÚ zdôrazňuje potrebu pokračovať vo vykonávaní programov z Tampere a Haagu v oblasti spravodlivosti a vnútorných vecí a pracovať na nadväzujúcich opatreniach, aby sa tak ďalej posilňovala vnútorná bezpečnosť Európy, ako aj základné slobody a práva občanov.

Od prijatia globálneho prístupu k migrácii Európskou radou v roku 2005 a po následnom potvrdení Radou v roku 2006 EÚ zohráva na medzinárodnej úrovni priekopnícku úlohu pri podpore komplexného a vyváženého prístupu pri riešení otázok migrácie v partnerstve s tretími krajinami. Cieľom globálneho prístupu k migrácii je vytvárať komplexné a koherentné politiky, ktoré by riešili širokú škálu otázok súvisiacich s migráciou spájaním rôznych oblastí politiky – rozvoj, sociálne otázky a zamestnanosť, vonkajšie vzťahy a spravodlivosť a vnútorné veci – využitím tak krátkodobých činností, ako aj dlhodobých vízií na riešenie hlavných príčin migrácie a nútenej migrácie. Podstatnou témou globálneho prístupu je práca v partnerstve s krajinami pôvodu a tranzitu: jeho kľúčovou koncepciou sú partnerstvo, solidarita a spoločná zodpovednosť. Geografický rozsah pôsobnosti globálneho prístupu sa po počiatočnom sústreďení na krajiny Afriky a Stredozemia v roku 2007 rozšíril aj na regióny susediace s EÚ na východe a juhovýchode.

Oznámenie Komisie¹¹⁴ z decembra 2007 sa pokúsilo vymedziť kroky potrebné na nadviazanie na dôležitú, už vykonanú prácu s cieľom dosiahnuť spoločnú prisťahovaleckú politiku. Oznámenie bolo preto tak uznaním výsledkov a pokroku dosiahnutých v tejto oblasti, vrátane predbežnej správy o pokroku týkajúcej sa globálneho prístupu k migrácii, ako aj štúdiou strednodobých a dlhodobých výziev týkajúcich sa spoločnej a komplexnej prisťahovaleckej politiky. Je potrebné zaujať nový ucelenejší prístup, aby prisťahovalecká politika dosiahla správnu rovnováhu medzi nedostatkami na trhu práce, potrebami, hospodárskym vplyvom, sociálnymi dôsledkami, integračnými politikami a cieľmi vonkajšej politiky.

V súvislosti s vykonávaním globálneho prístupu vzala Komisia s potešením na vedomie pokrok dosiahnutý v súvislosti s Afrikou a Stredozemím, najmä pokiaľ ide o misie EÚ v afrických a stredozemských krajinách, ako aj pokrok pri uplatňovaní globálneho prístupu na susediace východné a juhovýchodné regióny. V súvislosti s otázkami migrácie sa pokračuje v práci na ďalšom zlepšení dialógu a spolupráce so subsaharskou oblasťou a severnou Afrikou.

Európska rada na svojom zasadnutí v decembri 2007 zdôraznila na základe oznámenia Komisie¹¹⁵ potrebu obnoviť politický záväzok a potvrdila, že ďalší rozvoj európskej migračnej politiky, ktorá dopĺňa politiky členských štátov, zostáva základnou prioritou s cieľom reagovať na výzvy a využiť príležitosti, ktoré migrácia predstavuje v novej ére globalizácie.

¹¹⁴ Smerom k spoločnej prisťahovaleckej politike, KOM (2007) 780 v konečnom znení, 5.12.2007.

¹¹⁵ Smerom k spoločnej prisťahovaleckej politike, KOM (2007) 780 v konečnom znení, 5.12.2007.

Komisia v júni 2008 prijala ako príspevok k ďalšiemu rozvoju spoločnej politiky v oblasti migrácie a azylu oznámenie „Spoločná prisťahovalecká politika pre Európu: zásady, opatrenia a nástroje“ a „Plán politiky v oblasti azylu – integrovaný prístup k ochrane v rámci celej EÚ“. V tomto oznámení sa predkladá desať spoločných zásad, na ktorých sa zakladá spoločná prisťahovalecká politika a ktoré sú zoskupené do troch hlavných vetiev politiky EÚ: prosperita, solidarita a bezpečnosť. Plán politiky v oblasti azylu stanovuje architektúru druhej etapy spoločného európskeho azylového systému (CEAS), ktorého všeobecnými cieľmi sú zachovanie a posilnenie humanitárnej tradície EÚ a tradície EÚ v oblasti ochrany, ako aj dosiahnutie skutočne rovnakých podmienok na ochranu v rámci celej EÚ prostredníctvom ďalšej harmonizácie právnych predpisov členských štátov v oblasti azylu, zvýšenej praktickej spolupráce a posilnenej solidarity medzi členskými štátmi a medzi EÚ a tretími krajinami. Oznámenie, ako aj plán politiky sa zaoberajú hlavnými nedoriešenými prvkami haagskeho programu v oblasti prisťahovalectva a azylu. Očakáva sa, že Európska rada schváli v októbri 2008 Európsky pakt o prisťahovalectve a azyle. Pakt má byť politickým impulzom pre diskusiu EÚ o migrácii a azyle. Európska rada sa týmto paktom zaväzuje k piatim základným záväzkom, pokiaľ ide o: organizáciu zákonného prisťahovalectva a integrácie, kontrolu nezákonného prisťahovalectva, účinnejšie kontroly hraníc, vytvorenie európskeho azylového systému a komplexného partnerstva s krajinami pôvodu a tranzitu. Tieto záväzky sa aj naďalej budú pretavovať do konkrétnych opatrení, najmä v rámci programu nadväzujúceho na Haagsky program v roku 2010.

Rada pre všeobecné záležitosti na svojom zasadnutí v júni 2008 zdôraznila, že je dôležité, aby sa pokračovalo v dialógu, partnerstve a spolupráci s tretími krajinami, pokiaľ ide o otázky migrácie, a to komplexným a regionálne vyváženým spôsobom. Rada opätovne potvrdila, že dodržiavanie ľudských práv a základných slobôd migrantov, ženevský dohovor a náležitý prístup k azylovému konaniu tvoria základ migračnej politiky EÚ. Rada uvítala pokrok dosiahnutý pri uplatňovaní globálneho prístupu k migrácii prostredníctvom vytvorenia nástrojov, akými sú napríklad misie zamerané na otázky migrácie, ako aj súvisiace nadväzujúce procesy, platformy spolupráce, partnerstvá v oblasti mobility na dobrovoľnom základe a migračné profily, a prostredníctvom využitia existujúcich štruktúr dialógu a spolupráce. Predovšetkým sa v júni 2008 popri zasadnutí Rady pre spravodlivosť a vnútorné veci uzavreli pilotné partnerstvá v oblasti mobility s Moldavskom a Kapverdami. Partnerstvá v oblasti mobility budú spoločne realizovať členské štáty, Európske spoločenstvo a partnerská krajina.

Vytvoril sa program s názvom „Tematický program spolupráce s tretími krajinami v oblasti rozvojových aspektov migrácie a azylu“ (2007 – 2013). Rovnako, ako v prípade predchádzajúceho programu, je všeobecným cieľom nového tematického programu pomáhať tretím krajinám pri zlepšovaní riadenia všetkých aspektov ich migračných tokov. Zameria sa na krajiny pozdĺž južných a východných migračných trás do EÚ, obsiahne však aj iné migračné trasy, ako aj migráciu juh – juh. Okrem toho sa budú horizontálne iniciatívy zaoberať migráciou a rozvojom, pracovnou migráciou, azylom a ochranou utečencov, pašovaním ľudí a obchodovaním s nimi, ako aj nelegálnym prisťahovalectvom.

Pokiaľ ide o angažovanosť EÚ v rámci diskusie o migrácii na globálnej úrovni, Komisia a členské štáty aktívne pomáhali pripravovať prvé zasadnutie **Globálneho fóra o medzinárodnej migrácii a rozvoji (GFMD)** usporiadaného v júli 2007 v Bruseli, na ktorom sa následne zúčastnili. Toto fórum je iniciatívou podporovanou štátmi a užitočným nástrojom na výmenu názorov a nápadov k výzvam týkajúcim sa súvislosti medzi migráciou a rozvojom. Krajínám poskytuje príležitosť pokračovať v dialógu o migrácii a rozvoji a prispievať k vypracovaniu holistických prístupov k tejto otázke. Druhé zasadnutie GFMD sa uskutoční v decembri 2008 v Manile na Filipínach. Tretie zasadnutie GFMD sa uskutoční v Grécku v novembri 2009.

4.17. Rasizmus, xenofóbia, nediskriminácia a rešpektovanie rozmanitosti

Rasizmus a xenofóbia odporujú zásadám, na ktorých je EÚ založená. Inštitúcie EÚ opakovane odmietli a odsúdili všetky ich prejavy. EÚ v rámci svojich právomocí, ktoré jej zverili zmluvy, s odhodlaním uplatňuje politiku jednoznačne namierenú proti týmto javom, a to v rámci samotnej Únie, ako aj v kontexte jej vonkajšej činnosti.

EÚ sa aktívne podieľa na úsilí OSN v boji proti rasizmu a diskriminácii. Počas 62. zasadnutia Valného zhromaždenia OSN (VZ OSN) vydala vyhlásenie v Treťom výbore o odstránení rasizmu a rasovej diskriminácie. Konštruktívne sa zúčastňuje aj na procese prípravy Durbanskej konferencie o preskúmaní, ktorá sa v rámci valného zhromaždenia uskutoční v roku 2009 v Ženeve. Hlavná pozornosť konferencie by sa mala venovať vykonávaniu existujúcich noriem. V rámci jej prípravy členské štáty EÚ a Komisia/Agentúra Európskej únie pre základné práva (FRA) predložili prípravnému výboru Durbanskej konferencie o preskúmaní dotazník vypracovaný Úradom vysokej komisárky OSN pre ľudské práva opisujúci politiky, programy a projekty, ktoré sa v rámci členských štátov a na úrovni Spoločenstva realizovali na vykonávanie Durbanského vyhlásenia a akčného programu. Na siedmom zasadnutí Rady pre ľudské práva (marec 2008) EÚ okrem toho podporila obnovenie mandátu osobitného spravodajcu pre súčasné formy rasizmu, xenofóbie a súvisiacej neznášanlivosti.

V rámci OBSE prostredníctvom koordinácie EÚ Komisia a členské štáty EÚ aktívne a pravidelne pracujú na splnení záväzkov, ktoré 56 účastníckych štátov OBSE prijalo v oblasti boja proti rasizmu a xenofóbii a v oblasti nediskriminácie a rešpektovania rozmanitosti. V tejto súvislosti je pre Komisiu a členské štáty EÚ významnou platformou zasadnutie o realizácii ľudského rozmeru, ktoré každoročne vo Varšave organizuje OBSE/ODIHR.

Európska komisia Rady Európy pre boj proti rasizmu a neznášanlivosti (ECRI) pokračuje vo svojej činnosti, ktorú začala v roku 1993. Udržiava úzky vzťah s Európskou komisiou, oddelením pre antidiskrimináciu, základné a sociálne práva Generálneho riaditeľstva pre zamestnanosť a sociálne záležitosti, ako aj s Agentúrou pre základné práva.

Európske spoločenstvo a Rada Európy podpísali 18. júna 2008 dohodu, ktorou sa ustanovuje rámec komplexnej spolupráce medzi Agentúrou pre základné práva a Radou Európy. Dohoda obsahuje ustanovenia o organizácii pravidelných zasadnutí, výmene informácií a koordinácii činností. Okrem toho ustanovuje, že Rada Európy vymenuje do správnej a výkonnej rady agentúry dve nezávislé osoby ako člena a náhradníka, a stanovuje v týchto orgánoch hlasovacie práva Rady Európy.

EÚ otvára otázku rasizmu a xenofóbie vo svojich politických dialógoch s tretími krajinami, napr. s Ruskom a Čínou. Táto problematika sa začlenila aj do stratégií spolupráce, napríklad v akčných plánoch Európskej susedskej politiky sa partnerské krajiny zaviazali spolupracovať v boji proti všetkým formám diskriminácie, náboženskej neznášanlivosti, rasizmu a xenofóbie.

Boj proti rasizmu, xenofóbii a diskriminácii menšín a domorodého obyvateľstva je prioritou pri poskytovaní finančných prostriedkov v rámci EIDHR. EÚ prostredníctvom finančných prostriedkov EIDHR podporuje vysokú komisárku OSN pre ľudské práva vo vykonávaní existujúcich medzinárodných noriem o rovnosti a nediskriminácii, najmä Durbanského vyhlásenia a akčného programu a Medzinárodného dohovoru o odstránení rasovej diskriminácie. Medzi činnosti v rámci projektu patria kampane a semináre určené na zvýšenie povedomia, poskytovanie poradenstva prostredníctvom projektov technickej spolupráce s vládami, ako aj výskum a analýza. Hlavnými partnermi sú UNDP, UNESCO, Svetová banka, ILO a iné medzinárodné organizácie, ako aj inštitúcie pôsobiace v oblasti ľudských práv a organizácie občianskej spoločnosti.

4.18. Práva osôb patriacich k menšinám

EÚ sa zaviazala v plnej miere rešpektovať ľudské práva všetkých osôb vrátane osôb patriacich k menšinám. Charta základných práv EÚ vyzýva k ochrane kultúrnej, náboženskej a jazykovej rozmanitosti a Zmluva o Európskej únii háji zásadu neobmedzeného uplatňovania práv a slobôd bez rozdielu, a to aj na národnostné menšiny, vrátane práva príslušnosti k národnostnej menšine, slobodnej voľby názvu národnostnej menšiny a práva účasti na verejnom živote prostredníctvom zakladania politických strán.

Zriadila sa poradná skupina expertov na vysokej úrovni pre sociálne začlenenie etnických menšín a ich plné zapojenie sa do pracovného trhu. Správa a odporúčania skupiny sa predložili na konferencii, ktorá sa uskutočnila 3. – 4. decembra 2007 v Bruseli. Práca skupiny sa zamerala na otázky prekrývania príslušnosti k etnickej menšine a sociálneho znevýhodnenia a určila osvedčený postup v rámci podnikov a verejnej politiky.

V kritériách členstva, ustanovených na zasadnutí Európskej rady v roku 1993 v Kodani pre krajiny, ktoré chcú k EÚ pristúpiť, sa osobitne uvádza úcta k menšinám a ich ochrana. Úcte k menšinám a ich ochrane sa preto v roku 2007 a v prvej polovici roku 2008 v rámci procesu rozširovania EÚ a procesu stabilizácie a pridruženia západného Balkánu naďalej venovala osobitná pozornosť¹¹⁶. Právne predpisy o ochrane menšín prevažne existujú v celej oblasti západného Balkánu, ich vykonávanie však zaostáva. Menšiny ešte nie sú úplne zastúpené v politickom a sociálnom živote a ich diskriminácia pretrváva. V Turecku sa práva osôb patriacich k menšinám udeľujú iba určitým nemuslimským menšinám, na ktoré sa vzťahuje zmluva z Lausanne z roku 1923. Turecko nepodpísalo, ani neratifikovalo Rámcový dohovor Rady Európy o ochrane národnostných menšín¹¹⁷.

V tejto súvislosti Európska komisia naďalej posudzovala vývoj v kandidátskych krajinách (Chorvátsko, Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko a Turecko) a v potenciálnych kandidátskych krajinách (Albánsko, Bosna a Hercegovina, Čierna Hora, Srbsko a Kosovo), a to v rámci výročných správ o pokroku, ktorých posledné súbory sa Európskemu parlamentu a Rade predložili v novembri 2007. Uvádza sa, že rómska menšina je jednou z najzraniteľnejších skupín v juhovýchodnej Európe, ktorá vo väčšine týchto krajín ešte stále čelí veľmi ťažkým životným podmienkam a diskriminácii, hlavne v oblasti vzdelávania, sociálnej ochrany, zdravotnej starostlivosti, bývania a zamestnanosti. Nový nástroj predvstupovej pomoci (IPA) ¹¹⁸, ktorým sa od roku 2007 nahrádzajú nástroje PHARE a CARDS, poskytuje krajinám pripravujúcim sa na členstvo v EÚ finančné prostriedky EÚ okrem iného na podporu nediskriminácie a rovnosti príležitostí.

¹¹⁶ Albánsko, Bosna a Hercegovina, Chorvátsko, Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko, Čierna Hora, Srbsko a Kosovo (podľa rezolúcie BR OSN 1244).

¹¹⁷ Znenie dohovoru možno nájsť na stránke: <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/157.htm>

¹¹⁸ Nariadenie Komisie (ES) č. 718/2007 z 12. júna 2007, ktorým sa vykonáva nariadenie Rady (ES) č. 1085/2006, ktorým sa ustanovuje nástroj predvstupovej pomoci (IPA), Ú. v. EÚ L 170, 29.6.2007, s. 1.

Presadzovanie a ochrana práv osôb patriacich k etnickým a náboženským menšinám naďalej tvorili významnú súčasť vonkajších vzťahov. Otázka práv osôb patriacich k menšinám sa otvára v rámci dialógu o ľudských právach s niekoľkými tretími krajinami. Európsky nástroj pre demokraciu a ľudské práva, ktorý v roku 2007 nadviazal na predchádzajúci EIDHR, obsahuje možnosť podpory činností týkajúcich sa práv osôb patriacich k menšinám. V rámci jeho cieľa „posilnenie úlohy občianskej spoločnosti pri presadzovaní ľudských práv a demokratickej reformy v rámci uľahčenia mierového urovnania záujmov skupín a konsolidácie politickej účasti a zastúpenia“ existuje rozsah konkrétnych činností v oblasti menšín, ktoré sa majú vykonávať na úrovni krajiny alebo na nadnárodnej úrovni a na regionálnej úrovni. Niekoľko nových projektov týkajúcich sa práv osôb patriacich k menšinám sa počas roka 2007 vykonalo v rámci výziev EIDHR týkajúcich sa konkrétnych krajín, a to napríklad v Bangladéši, v Bosne a Hercegovine, v Burundi, Bývalej juhoslovanskej republike Macedónsko (FYROM), Gruzínsku, Nigérii, Pakistane, Rwande, Rusku a Srbsku.

Na úrovni OSN je cenným zdrojom pri formovaní prístupu EÚ k problematike menšín vo vzťahoch s tretími krajinami práca nezávislej expertky pre menšinové otázky. Jej mandát predĺžila Rada pre ľudské práva 27. marca 2008 na obdobie troch rokov. EÚ okrem toho podporuje Fórum pre otázky menšín, ktoré vytvorila Rada pre ľudské práva 28. septembra 2007 ako orgán, ktorý nadväzuje na činnosť pracovnej skupiny OSN pre menšiny v rámci bývalej (pod)komisie OSN pre ľudské práva. EÚ a jej členské štáty so naďalej aktívne podieľajú aj na práci medzinárodných organizácií, ktoré sa zaoberajú problematikou menšín, ako napr. OBSE a jej Úrad vysokého komisára pre národnostné menšiny, ako aj Európska komisia Rady Európy pre boj proti rasizmu a neznášanlivosti (ECRI) a jej komisár pre ľudské práva.

EÚ v súčasnosti financuje v rámci IPA regionálny projekt zameraný na Rómov sumou 1 milión EUR. Projekt „Sociálne začlenenie a prístup rómskej a egyptskej komunity a komunity Aškali k ľudským právam na západnom Balkáne“, ktorý vykonáva UNHCR, rieši nedostatky dokumentovania a registrácie Rómov v Bosne a Hercegovine, Bývalej juhoslovanskej republike Macedónsko, Čiernej Hore, Srbsku a Kosove (podľa rezolúcie BR OSN 1244). Nedostatok dokumentov je jedným z kľúčových problémov, ktorým rómske obyvateľstvo čelí. Zabraňuje im v integrácii do spoločnosti a v prístupe k základným občianskym právam, akými sú zdravotná starostlivosť, vzdelávanie či získanie zamestnania.

UNHCR vykonáva tento projekt v partnerstve s mimovládnymi organizáciami a v spolupráci s agentúrami OSN, vnútroštátnymi orgánmi a rómskymi informačnými strediskami. Projekt poskytuje rómskym komunitám právnu pomoc, aby im umožnil registráciu v matrikách. Uskutočňuje sa informačná kampaň zameraná na rómsku komunitu. Očakáva sa, že projekt sa ukončí v roku 2009.

4.19. Osoby so zdravotným postihnutím

Európske spoločenstvo sa plne angažovalo v rokovaní Valného zhromaždenia OSN o návrhu Medzinárodného dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím, ktorý sa otvoril na podpísanie v New Yorku 30. marca 2007. Jedným z jeho prvých signatárov bolo Európske spoločenstvo a väčšina jeho členských štátov.

Dvadsať ratifikácia dohovoru sa uskutočnila 3. apríla 2008 a viedla k nadobudnutiu platnosti dohovoru a jej opčného protokolu 3. mája 2008. Táto skutočnosť predstavuje dôležitý medzník v úsilí o presadzovanie, ochranu a zabezpečenie úplného a rovnakého uplatňovania všetkých ľudských práv a základných slobôd na všetky osoby so zdravotným postihnutím a o podporu rešpektovania ich prirodzenej dôstojnosti.

Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím podpísalo 8. augusta 2008 Európske spoločenstvo a všetky jeho členské štáty, pričom 16 z nich podpísalo aj opčný protokol. Tri členské štáty (Maďarsko 20. júla 2007, Španielsko 3. decembra 2007 a Slovinsko 24. apríla 2008) dohovor OSN a opčný protokol ratifikovali a svoje ratifikačné listiny uložili u OSN.

Komisia pracuje na návrhu rozhodnutia Rady o uzavretí dohovoru OSN a jeho opčného protokolu Európskym spoločenstvom. K tomuto návrhu sa pripojí vyhlásenie o právomociach týkajúcich sa otázok, ktoré sa riadia týmto dohovorom. Úspešné uzavretie tohto dohovoru sa pre Európske spoločenstvo stane medzníkom keďže sa po prvýkrát stane zmluvnou stranou komplexného dohovoru OSN o ľudských právach.

Z hľadiska svojho obsahu predstavuje dohovor významnú zmenu: oblasť zdravotného postihnutia sa v ňom ustanovuje ako záležitosť ľudských práv a práva ako takého a nielen ako otázka sociálneho zabezpečenia. Bude prínosom pre 650 miliónov osôb so zdravotným postihnutím na celom svete, z toho 50 miliónov Európanov.

Tento dohovor predstavuje pevný základ medzinárodného práva pre otváranie otázky zdravotného postihnutia v dialógoch o ľudských právach medzi EÚ a tretími krajinami, ktoré ho ratifikovali. Bude zároveň predstavovať jasný rámec na zapojenie sa do politického dialógu o otázke zdravotného postihnutia s našimi partnermi v rámci rozvojovej spolupráce.

4.20. Problematika domorodého obyvateľstva

Počas skúmaného obdobia, 13. septembra 2007, sa prijala deklarácia OSN o právach domorodého obyvateľstva. V dejinách boja domorodého obyvateľstva za svoje práva je to významná udalosť, keďže deklarácia je výsledkom rokovaní v rámci OSN, ktoré trvali viac ako dvadsať rokov. Šesťdesiate prvé zasadnutie Valného zhromaždenia ju prijalo 143 hlasmi za a 4 hlasmi proti, pričom 11 delegácií sa hlasovania zdržalo. EÚ sa na deklarácii podieľala a hlasovala za ňu. V článku 43 sa stanovuje, že práva, ktoré sú v nej uznané, predstavujú minimálne normy na prežitie, dôstojnosť a prospech domorodého obyvateľstva sveta.

Právo na sebaurčenie, neodňateľné kolektívne právo na vlastníctvo, používanie a kontrolu pôdy, území a iných prírodných zdrojov, práva na zachovanie a zriadenie vlastných politických, náboženských, kultúrnych a vzdelávacích inštitúcií a na ochranu svojho kultúrneho a duševného vlastníctva sú niektorými z práv, ktoré sa v deklarácii uznali.

Rada OSN pre ľudské práva sa taktiež 14. decembra 2007 rozhodla zriadiť na medzinárodnej scéne „Mechanizmus expertov na práva domorodého obyvateľstva“ ako orgán, ktorý nadväzuje na činnosť pracovnej skupiny pre domorodé obyvateľstvo v rámci bývalej (pod)komisie OSN pre ľudské práva. Bude v ňom pracovať päť nezávislých expertov pre práva domorodého obyvateľstva, ktorí budú podávať správy o svojich skúsenostiach týkajúcich sa porušovania ľudských práv v súvislosti s domorodým obyvateľstvom priamo Rade OSN pre ľudské práva v spolupráci s osobitným spravodajcom OSN pre práva a základné slobody domorodého obyvateľstva a Stálym fórom OSN pre otázky domorodého obyvateľstva.

Úlohou osobitného spravodajcu OSN, ktorého mandát sa 28. septembra 2007 predĺžil na obdobie troch rokov, je presadzovať vykonávanie deklarácie OSN o právach pôvodného obyvateľstva, aktívne spolupracovať so všetkými aktérmi v tejto oblasti a predkladať odporúčania Rade pre ľudské práva.

V súčasnosti prebieha niekoľko činností, ktoré podporuje ES a ktoré sú na domorodé obyvateľstvo zamerané buď priamo, alebo ako na prierezovú otázku. Existujú celosvetové činnosti, ako aj činnosti vykonávané na úrovni krajín. EIDHR obsahuje možnosť podpory činností súvisiacich s právami domorodého obyvateľstva. V rámci jeho cieľa „posilnenie úlohy občianskej spoločnosti pri presadzovaní ľudských práv a demokratickej reformy v rámci uľahčenia mierového urovnania záujmov skupín a konsolidácie politickej účasti a zastúpenia“ existuje široký rozsah konkrétnych činností v oblasti domorodého obyvateľstva, ktoré sa majú vykonávať na úrovni krajiny alebo na nadnárodnej úrovni a na regionálnej úrovni. V roku 2008 sa inicioval projekt „Podpora práv domorodého a kmeňového obyvateľstva prostredníctvom právneho poradenstva, budovania kapacít a dialógu“ so spoločným riadením vykonávaným Európskou komisiou a ILO. Tento projekt je pokračovaním realizácie projektu zo strany ILO a práce vykonanej v regiónoch Latinskej Ameriky, južnej Ázie a strednej Afriky. Jedným z jeho úspechov je, že vláda Nepálu ratifikovala dohovor ILO č. 169 o práve domorodého obyvateľstva.

EIDHR: Projekt na zlepšenie presadzovania a kapacít práv domorodého obyvateľstva

EIDHR v rámci tohto trojročného programu podporuje celkovým príspevkom 720 000 EUR činnosti organizácie IWGIA – Medzinárodnej pracovnej skupiny pre otázky domorodého obyvateľstva (www.iwgia.org), ktorá sa nachádza v Kodani. Cieľom projektu je zlepšiť možnosti domorodého obyvateľstva na ochranu svojich práv používaním medzinárodných nástrojov týkajúcich sa ľudských práv a posilniť ich spôsobilosť spájať medzinárodné procesy v oblasti ľudských práv s úsilím vynakladaným na národnej a miestnej úrovni.

Projekt sa vykonáva najmä prostredníctvom týchto činností:

- posilňovanie účasti zástupcov domorodého obyvateľstva (mužov i žien) na zasadnutiach OSN, ktoré sa zaoberajú právami domorodého obyvateľstva,
- posilňovanie účasti zástupcov domorodého obyvateľstva (mužov i žien) z Afriky na podstatných zasadnutiach Africkej komisie pre ľudské práva a práva národov (ACHPR),
- posilňovanie príspevku domorodého obyvateľstva k práci Stáleho fóra OSN pre otázky domorodého obyvateľstva,
- posilňovanie siete domorodého obyvateľstva vo frankofónnych krajinách,
- podpora projektu „Sledovanie dodržiavanie práv domorodého obyvateľstva“ na Filipínach s cieľom zlepšiť prístup domorodého obyvateľstva na Filipínach k justícii a
- dokumentácia celosvetovej situácie domorodého obyvateľstva.

5. ČINNOSTI EÚ NA MEDZINÁRODNÝCH FÓRACH

5.1. 62. zasadnutie Valného zhromaždenia OSN

Tretí výbor VZ OSN (sociálne, humanitárne a kultúrne otázky) zasadal od 8. októbra do 28. novembra 2007. Celkovo posúdil 63 rezolúcií. Celkový počet bol podobný ako minulý rok. Z uvedených rezolúcií sa 41 prijalo bez hlasovania, o 21 sa hlasovalo, jedna bola stiahnutá¹¹⁹. Počet rezolúcií, o ktorých sa hlasovalo, bol v porovnaní s predchádzajúcim rokom o niečo nižší. Päť z rezolúcií, ktorými sa zaoberali experti Tretieho výboru, sa posudzovalo priamo na schôdzi pléna VZ OSN.

V rámci Tretieho výboru sa priority Európskej únie zameriavali na tri tematické rezolúcie (o moratóriu na vykonávanie trestu smrti, právach dieťaťa a náboženskej neznášanlivosti) a dve rezolúcie o situácii v oblasti ľudských práv v konkrétnych krajinách (Barma/Mjanmarsko a Kórejská ľudovodemokratická republika). EÚ spoločne s USA predložila aj rezolúciu o Bielorusku a veľmi sa zasadzovala o prijatie rezolúcie o situácii v oblasti ľudských práv v Iráne, ktorú predložila Kanada. Všetky tieto rezolúcie sa úspešne prijali.

Ale téma, ktorá na tomto zasadnutí Tretieho výboru, a možno aj na samotnom 62. zasadnutí VZ OSN, dominovala, bola rezolúcia o **moratóriu na vykonávanie trestu smrti**. Jeho schválenie predstavuje pre Organizáciu Spojených národov medzník v boji za zrušenie trestu smrti na celom svete.

¹¹⁹ Rezolúcia o postavení osôb presídlených v rámci krajiny a utečencov z Abcházska a Gruzínska.

Výsledkom intenzívneho lobingu v hlavných mestách a New Yorku a tímového úsilia nielen portugalského predsedníctva a zvyšku Európskej únie, ale aj ostatných spoluautorov (Albánsko, Angola, Brazília, Chorvátsko, Gabon, Mexiko, Nový Zéland, Filipíny a Východný Timor) bolo prijatie rezolúcie 15. novembra v pomere 99 hlasov za k 52 proti, pričom sa 33 delegácií zdržalo¹²⁰ hlasovania. Samotné hlasovanie malo podobu ťažkého maratónu sprevádzaného momentmi veľkého napätia a emócií, ktorý trval dva dni a zahŕňal hlasovania o 14 písomných a niekoľkých ústnych pozmeňujúcich a doplňujúcich návrhoch týkajúcich sa odsekov rezolúcie.

Tímový duch a multiregionálna zložka iniciatívy boli počas tohto procesu pozoruhodné: všetci spoluautori zastupujúci všetky regionálne skupiny sa angažovali a spravodlivo si delili úlohu obhajoby návrhu rezolúcie. Bolo to víťazstvo pre každého účastníka, či z EÚ, alebo mimo nej, ktorý bol o procese presvedčený,.

Všeobecná rezolúcia o právach dieťaťa bola mimoriadne dôležitá, keďže obsahuje mandát nového osobitného zástupcu generálneho tajomníka OSN pre násilie páchané na deťoch a vykonáva tak kľúčové odporúčania štúdie o násilí páchanom na deťoch vypracovanej nezávislým expertom generálneho tajomníka OSN. EÚ okrem toho úspešne podporila rezolúciu o **odstránení všetkých foriem neznášanlivosti a diskriminácie na základe náboženského vyznania alebo viery**, ktorá sa prijala bez hlasovania.

EÚ ako celok, spoločne s iniciatívami jednotlivých členských štátov a v rámci spoločnej podpory s krajinami iných regiónov, predložila vo výbore 19 rezolúcií, z ktorých sa šesť¹²¹ prijalo hlasovaním.

¹²⁰ Rezolúcia sa prijala 18. decembra na plenárnom zasadnutí valného zhromaždenia v pomere 104 hlasov za a 54 proti, pričom sa 29 delegácií hlasovania zdržalo.

¹²¹ Rezolúcia o Dohovore o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien (CEDAW) predložená Dánskom, iniciatíva EU/GRULAC o právach dieťaťa, iniciatíva týkajúca sa trestu smrti a 3 rezolúcie o krajinách týkajúce sa Mjanmarska, Bieloruska a Kórejskej ľudovodemokratickej republiky (KĽDR).

V prípade všetkých iniciatív EÚ sa podarilo zabezpečiť úspešný výsledok, čo bolo mimoriadne potešujúce, keďže museli čeliť veľmi ťažkým okolnostiam. Napriek pretrvávajúcemu trendu zameranému proti rezolúciám o krajinách, Tretí výbor zamietol všetky podnety na nezasahovanie (Barma/Mjanmarsko, Irán a Bielorusko)¹²². Hlavnou dôvodom tohto výsledku bol včasnejší a strategickjší lobing zameraný proti podnetom na nezasahovanie, koordinovaný s Kanadou, USA a Novým Zélandom.

Úspešne sa prijali aj všetky vnútroštátne iniciatívy členských štátov EÚ vrátane iniciatívy o mládeži v celosvetovom hospodárstve (UK), o prevencii kriminality (IT), o násilí voči ženám (NL/FR), o Dohovore o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien (CEDAW) (DK), o rozvojovom fonde OSN pre ženy (EE), o mučení (DK), o medzinárodných dohovoroch o ľudských právach (SE), o ľudských právach v rámci správy v oblasti justície (AT), o menšinách (AT) a o zdravotnom postihnutí (SE).

5.2. Rada OSN pre ľudské práva

Európska únia uvítala zriadenie Rady pre ľudské práva (HRC) a od začiatku pozorne sledovala jej prácu. EÚ pracuje na posilňovaní tejto rady ako dôveryhodnej a účinnej inštitúcie, ktorá by mala byť schopná včas riešiť otázky súvisiace s ochranou a presadzovaním ľudských práv na celom svete.

Počas skúmaného obdobia sa uskutočnili tri pravidelné a tri mimoriadne zasadnutia HRC.

¹²²

Po predložení podnetu na nezasahovanie týkajúceho sa rezolúcie o Bielorusku zo strany Ruskej federácie, ktorý sa zamietol v pomere 79 hlasov za a 65 proti, pričom sa 31 delegácií zdržalo hlasovania, sa návrh rezolúcie o **Bielorusku** prijal 21. novembra v pomere 68 hlasov za a 32 proti, pričom sa 76 delegácií zdržalo hlasovania. Rezolúcia o **Barma/Mjanmarsku** sa prijala 21. novembra v pomere 88 hlasov za a 24 proti, pričom sa 66 delegácií zdržalo hlasovania. Rezolúcia o situácii v oblasti ľudských práv v **Severnej Kórei** sa prijala v pomere 97 hlasov za a 23 proti, pričom sa 60 delegácií zdržalo hlasovania. Návrh rezolúcie o **právach dieťaťa** sa prijal v pomere 176 hlasov za a 1 (USA) proti, pričom sa žiadna z delegácií nezdržala hlasovania. Rezolúcia o **náboženskej neznášanlivosti** sa prijala konsenzom.

Šieste pravidelné zasadnutie HRC malo dve časti: prvé sa uskutočnilo od 10. do 28. septembra a druhé od 10. do 14. decembra. Počas tohto zasadnutia HRC prijala vyše 40 rezolúcií, ale najdôležitejšie je, že úspešne uzavrela proces budovania inštitúcie. Začala tiež s preskúmaním svojich osobitných postupov a procesom zameraným na ich racionalizáciu a zlepšenie. Počas tohto zasadnutia sa obnovilo niekoľko tematických mandátov, akými sú napríklad mandáty týkajúce sa svojvoľného zadržiavania, osôb presídlených v rámci krajiny, domorodého obyvateľstva, práva na potraviny, ľudských práv a boja proti terorizmu, slobody náboženského vyznania alebo viery, ako aj mandáty pre krajiny nezávislých expertov pre Burundi, Libériu a Haiti a mandát osobitného spravodajcu pre Sudán.

Jednou z najťažších úloh počas zasadnutia bolo rokovanie o rezolúcii o **náboženskej neznášanlivosti** vrátane otázky o obnovení mandátu príslušného osobitného spravodajcu, ktorého obnovenie sa nakoniec umožnilo v decembri vďaka prijatiu rezolúcie 29 hlasmi za, pričom 18 delegácií sa hlasovania zdržalo.

EÚ v rámci HRC osobitnú pozornosť naďalej venovala aj situácii v oblasti ľudských práv na **Srí Lanke, v Zimbabwe, Barme/Mjanmarsku a Sudáne/Dárfúre**. Rokovalo sa najmä o situácii na Srí Lanke v súvislosti s nedávnym súhlasom s návštevou vysokej komisárky pre ľudské práva.

Pokiaľ ide o Sudán/Dárfúr, EÚ podporila v priebehu šiesteho zasadnutia diskusiu o tejto otázke a pracovala na obnovení mandátu osobitného spravodajcu pre Sudán. Práca skupiny expertov pre Dárfúr sa ukončila prijatím osobitnej rezolúcie konsenzom, ktorú spoločne predložili EÚ a Africká skupina, avšak nadviazanie na ich odporúčania sa zahrnulo do mandátu osobitného spravodajcu pre Sudán, ktorý sa obnovil na jeden rok.

EÚ prostredníctvom všeobecných vyhlásení a/alebo aktívnej účasti na príslušných interaktívnych dialógoch v Ženeve úspešne vzniesla všetky otázky, ktoré považovala za prioritné.

EÚ s nasadením podporovala zvolanie mimoriadneho zasadnutia HRC o situácii v Barme/Mjanmarsku z dôvodu zhoršujúcej sa situácie v oblasti ľudských práv v tejto krajine. Toto zasadnutie sa uskutočnilo 2. októbra a prijala sa rezolúcia, ktorou sa rozhodne odsudzuje pretrvávajúce násilné potlačovanie pokojných demonštrácií v Mjanmarsku.

Jednou z hlavných úloh **siedmeho a ôsmeho pravidelného zasadnutia** bolo preskúmanie štyroch mandátov pre krajiny (Kórejská ľudovodemokratická republika (KLDR), Barma/Mjanmarsko, Konžská demokratická republika (KDR) a Somálsko) a 17 tematických mandátov týkajúcich sa osobitných postupov v rámci preskúmania, racionalizácie a zlepšenia mandátov. V tejto súvislosti EÚ znovu zdôraznila mimoriadnu dôležitosť účinného a nezávislého systému osobitných postupov HRC.

Na otváracom zasadnutí **siedmeho pravidelného zasadnutia** (3. marca – 1. apríla 2008) sa po prvýkrát zúčastnil generálny tajomník OSN Ban Ki-Moon. V mene EÚ sa na HRC obrátil aj minister zahraničných vecí Slovinska Dimitrij Rupel. Pri príležitosti tohtoročného šesťdesiateho výročia Všeobecnej deklarácie ľudských práv viacerí významní prednášajúci opätovne v duchu spolupráce potvrdili záväzok svojich štátov lepšie obhajovať ľudské práva. Počas tohto zasadnutia, ktoré trvalo vyše štyroch týždňov, HRC prijala 36 rezolúcií, z ktorých sa 24 prijalo konsenzom, vymenovala 14 držiteľov mandátu pre osobitné postupy (na základe preskúmania, racionalizácie a zlepšenia mandátov) a zvolila 18 členov poradného výboru HRC. Predsedal jej rumunský veľvyslanec Costea a podarilo sa jej vyhnúť sa opätovnému otvoreniu balíka pre budovanie inštitúcie v súvislosti s postupom preskúmania, racionalizácie a zlepšenia mandátov. Rovnako, ako v rámci šiesteho zasadnutia, mimovládne organizácie (MVO) dosiahli vysokú úroveň účasti, a to nielen v pléne, ale aj pri organizácii sprievodných podujatí.

Na zasadnutiach sa zaregistrovali obnovenia osobitných mandátov pre krajiny pre Barmu/Mjanmarsko a Kórejskú ľudovodemokratickú republiku (KĽDR), ktoré sa vykonali na základe iniciatívy EÚ, ako aj Somálsko. EÚ však vyjadrila poľutovanie nad zrušením mandátu pre Konžskú demokratickú republiku (KDR). Okrem obnovenia mandátu osobitného spravodajcu pre Barmu/Mjanmarsko Rada konsenzom prijala ďalšiu zásadnú a významnú rezolúciu (na základe iniciatívy EÚ) o situácii v oblasti ľudských práv v tejto krajine. Počas zasadnutia sa obnovilo aj niekoľko dôležitých tematických mandátov vrátane mandátov týkajúcich sa otázok menšín, násilia voči ženám, únosov a slobody prejavu. Mandát osobitného zástupcu generálneho tajomníka pre obhajcov ľudských práv sa zmenil na osobitného spravodajcu HRC. V súvislosti s obnovou osobitného spravodajcu pre slobodu prejavu EÚ zastáva názor, že sa zmeny a doplnenia, ktoré sa v znení vykonali v mene Africkej skupiny, Organizácie islamskej konferencie a Arabskej skupiny, formulovali takým spôsobom, že sa zameranie mandátu, ktorým bola ochrana slobody prejavu, presunulo na obmedzovanie tejto slobody: toto posúdenie viedlo k tomu, že verejne vyjadrila hlboké poľutovanie nad napadnutím tohto mandátu a následne stiahla podporu rezolúcie a zdržala sa hlasovania.

EÚ vo svojich vyhláseniach v rámci osobitných bodov 3, 4 a 8 programu upozornila na situácie v rôznych krajinách vrátane Sudánu, Srí Lanky, KDR, Barmy/Mjanmarska, KĽDR, Zimbabwe, Kene, Iránu, Ruskej federácie a Číny. Objasnila, že otázky týkajúce sa konkrétnych krajín sa môžu otvárať aj v rámci iných príslušných bodov programu, nie len v rámci bodu 4.

EÚ sa konštruktívne zapájala do procesu rokovaní o rezolúcii o situácii v oblasti ľudských práv na okupovaných palestínskych územiach. Rezolúcia sa prijala hlasovaním, v ktorom sa vyjadrilo 33 delegácií za, proti bola jedna delegácia a 13 sa hlasovania zdržalo. Uznávajúc, že v konečnom znení rezolúcie sa nepodarilo splniť všetky požiadavky EÚ potrebné pre jeho vyváženosť, aby sa v ňom patrične odzrkadľovala situácia na mieste, sa všetky členské štáty, ako aj členské štáty HRC zdržali menovitého hlasovania. EÚ však podporila aj ďalšie dve rezolúcie týkajúce sa okupovaných palestínskych území – jednu o izraelských osadách (o ktorej sa hlasovalo, pričom jedna krajina hlasovala proti) a druhú o práve palestínskeho ľudu na sebaurčenie.

EÚ potvrdila svoju tradičnú spoluprácu s GRULAC na účely predloženia rezolúcie o právach dieťaťa. Na zasadnutí HRC podporila aj iné nové témy, a to rezolúciu o ľudských právach a zmene klímy, ktorá bola iniciatívou Maldív.

HRC zriadila aj nový tematický mandát pre nezávislého experta týkajúci sa otázky povinností v oblasti ľudských práv v súvislosti s prístupom k bezpečnej pitnej vode a sanitácii. Vytvorili sa aj dve odborné komisie: jedna pre dobrovoľné ciele v oblasti ľudských práv a druhá pre medzikultúrny dialóg o ľudských právach.

Druhý rok činnosti HRC sa ukončil **ôsmim pravidelným zasadnutím** (2. – 20. júna 2008), v rámci ktorého sa jeden týždeň venoval prijatiu 32 správ všeobecného pravidelného preskúmania (UPR) o výsledkoch (pozri osobitnú podpoložku).

Prijalo sa štrnásť rezolúcií vrátane ôsmich v rámci procesu preskúmania, racionalizácie a zlepšenia osobitných postupov. HRC obnovila najmä mandáty týkajúce sa nezávislosti sudcov a právnikov, hromadných popráv, obchodovania s ľuďmi a mučenia. Historický krok smerom k rovnakému zaobchádzaniu so všetkými ľudskými právami sa vykonal prijatím opčného protokolu Medzinárodného paktu o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach, ktorý ešte musí schváliť valné zhromaždenie.

HRC na podnet EÚ prijala zásadnú rezolúciu o situácii v oblasti ľudských práv v Barme/Mjanmarsku. EÚ sa v rámci iných bodov programu zaoberala aj niekoľkými inými závažnými situáciami v konkrétnych krajinách (Zimbabwe, Sudán, Srí Lanka, Irán, KĽDR a KDR).

EÚ obhajovala automatické opätovné vymenúvanie držiteľov mandátu týkajúceho sa osobitných postupov po ich prvom trojročnom funkčnom období a zabránila pokusom o nové vymedzenie tohto postupu. Rozhodnutie predsedníctva predložené na ôsmom zasadnutí HRC umožnilo potvrdiť držiteľov mandátu po prvom období troch rokov, okrem výnimočných prípadov, a po podrobnom preskúmaní.

HRC vymenovala sedem nových držiteľov mandátu pre osobitné postupy, päť členov nového mechanizmu expertov pre práva domorodého obyvateľstva a predsedu fóra o otázkach menšín.

Zorganizovala sa poldňová diskusia o ľudských právach žien a dve osobitné podujatia: jedno venované nadobudnutiu platnosti Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím a druhé o návrhu usmernení OSN o vhodnom používaní alternatívnej opatery detí a príslušných podmienkach.

Na organizačnom zasadnutí HRC 19. júna sa vymenovali nový predseda tretieho cyklu HRC, **nigérijský veľvyslanec Dr. Martin Ihoeghian Uhomoibhi** a nové grémium pozostávajúce zo zástupcov Kanady (WEOG), Azerbajdžanu (EEG), Argentíny (GRULAC) a Filipín (ázijská skupina).

Slovinský prezident, predsedníctvo EÚ, predniesol prejav na zasadnutí HRC v júni 2008. Bol tiež druhým prezidentom, ktorý mal prejav na pôde rady, čím predsedníctvo a EÚ urobili významné gesto pozornosti a podpory pre HRC a OHCHR.

V prvej polovici roku 2008 sa uskutočnili dve mimoriadne zasadnutia:

šieste mimoriadne zasadnutie sa zvolalo na 23. a 24. januára 2008 na žiadosť Sýrie v mene skupiny arabských štátov a na žiadosť Pakistanu v mene Organizácie islamskej konferencie. Zasadnutie sa zaoberalo porušovaním ľudských práv na okupovaných palestínskych územiach, najmä v pásme Gazy. EÚ sa konštruktívne zapájala do procesu rokovaní o rezolúcii. Avšak v dôsledku skutočnosti, že sa v rezolúcii nepodarilo vyriešiť otázku bezpečnosti celého civilného obyvateľstva, ju EÚ podporiť nemohla. Prijala sa hlasovaním, v ktorom sa 30 delegácií vyjadrilo za, 1 delegácia proti a 15 delegácií sa hlasovania zdržalo. Všetkých sedem členských štátov HRC z EÚ sa v súlade so spoločnou pozíciou EÚ na zdržalo hlasovania, keďže EÚ rezolúciu považovala za nedostatočne vyváženú.

Siedme mimoriadne zasadnutie, ktoré sa na základe návrhu osobitného spravodajcu pre právo na potraviny zvolalo na žiadosť Kuby 22. mája 2008, sa zaoberalo negatívnym vplyvom svetovej potravinovej krízy na uplatňovanie práva na potraviny. Bolo to prvé mimoriadne tematické zasadnutie HRC a získalo širokú podporu – návrh na zvolanie zasadnutia podpísalo 41 členských štátov HRC a príslušná rezolúcia sa prijala konsenzom. EÚ podporila zvolanie mimoriadneho zasadnutia o potravinovej kríze, keďže bola presvedčená o tom, že vytvorenie postupu zvolávania mimoriadnych tematických zasadnutí je priaznivé pre HRC, ako aj pre jej dôveryhodnosť. Mimoriadne zasadnutie slúžilo na poskytnutie podnetu konferencii Organizácie pre výživu a poľnohospodárstvo (FAO) o potravinovej kríze, ktorá sa uskutočnila 3. – 5. júna 2008 v Ríme. Výsledkom mimoriadneho zasadnutia bolo prijatie rezolúcie, ktorá zdôraznila **potrebu začlenenia perspektívy ľudských práv do celosvetovej diskusie, ako aj potrebu reakcie na túto krízu.**

EÚ po dvoch rokoch práce HRC naďalej zdôrazňovala, že pre účinnosť tejto rady má mimoriadny význam úloha organizácií občianskej spoločnosti. Postup pozývania príslušných MVO pred zasadnutiami Rady pre ľudské práva (prípravná fáza), počas týchto zasadnutí, ako aj po nich (fáza hodnotenia) na zasadnutia expertov EÚ pre ľudské práva sa osvedčil ako prínos tak pre MVO, ako aj pre EÚ.

Podpora pre OHCHR: EÚ naďalej podporuje činnosť Úradu vysokej komisárky pre ľudské práva prostredníctvom pravidelných zasadnutí, ako aj zdôrazňovaním svojho odhodlania podporovať nezávislosť vysokej komisárky a jej úradu.

Tretie voľby do HRC sa uskutočnili v máji 2008. Z členských štátov EÚ bolo po prvýkrát zvolené Slovensko, pričom Spojené kráľovstvo a Francúzsko sa zvolili opätovne. Okrem týchto troch krajín sú súčasnými členmi rady Slovinsko, Nemecko, Taliansko a Holandsko.

V prvej polovici roku 2008 sa začalo aj **všeobecné pravidelné preskúmanie (UPR)**. Jeho prvé kolo sa uskutočnilo v apríli a máji a skončilo sa v júni 2008 prijatím správ o výsledkoch plénom Rady. EÚ zastáva názor, že vykonávanie prvých dvoch kôl nového mechanizmu potvrdzuje potenciál UPR – v prípade, že vykonávanie mechanizmu prebieha transparentným a vážnym spôsobom – zdôrazňovať priority a podporovať zdroje na zlepšenie situácie jednotlivých krajín v oblasti ľudských práv vo všetkých členských štátoch OSN. Konkrétne vykonávanie UPR bude potrebné naďalej pozorne sledovať, najmä bude potrebné podrobnejšie diskutovať o nadviazaní na úvahy skúmaných štátov (SuR) vyjadrenú v súvislosti s prvými dvoma kolami UPR.

Po prvých dvoch cykloch je vhodné zdôrazniť, že proces príprav viacerých národných správ bol pre mnohé SuR podnetom, aby do hodnotenia situácie v oblasti ľudských práv v danej krajine zapojili organizácie občianskej spoločnosti. Mnohé SuR sa s UPR vážne zaoberali a preukázali vysoký stupeň pripravenosti aj v rámci diskusie na úrovni pracovnej skupiny, ako aj počas zasadnutia pléna. Ani regionálne skupiny ani EÚ na tomto stupni nejednali ako celok. Členské štáty EÚ sa zaviazali, že k UPR budú pristupovať v dobrej viere, otvorene a zodpovedne a bez toho, aby podliehali sebauspokojeniu. EÚ jasne zdôraznila, že proces UPR by rade nemal brániť zaoberať sa naliehavými situáciami, ktoré si vyžadujú jej pozornosť, aj mimo rámca UPR.

Počas diskusie pred zasadnutím pléna v júni niektorí členovia a MVO kritizovali UPR z dôvodov jeho „zvýhodňujúceho“ a najmä nekritického prístupu k niektorým SuR, v ktorých existujú výrazné problémy v oblasti ľudských práv. Okrem toho plénum UPR poukázalo aj na zásadnú nezhodu medzi regionálnymi skupinami pokiaľ ide o to, aké otázky môžu v rámci pléna riešiť MVO a či sa MVO majú obmedziť na výlučne uvádzanie pripomienok a odporúčaní počas zasadnutí pracovných skupín UPR. Podľa názoru EÚ však táto skutočnosť mimovládny organizáciám zabraňuje vznášať iné závažné otázky, ktorými sa počas zasadnutia pracovných skupín buď nezaoberalo dostatočne alebo sa ani neriešili.

Durbanská konferencia o preskúmaní: cieľom prvého kľúčového zasadnutia prípravného výboru (21. apríla – 2. mája 2008) bolo vymedzenie niekoľkých kľúčových organizačných otázok, rozsahu obsahu a formy dokumentu o výsledkoch Durbanskej konferencie o preskúmaní (DRC). Prijalo sa rozhodnutie, že Durbanská konferencia o preskúmaní sa uskutoční v Ženeve od 20. do 24. apríla 2009. Prvé zasadnutie medzivládnej pracovnej skupiny s otvoreným koncom na účely nadviazania na prácu prípravného výboru Durbanskej konferencie o preskúmaní sa uskutočnilo medzi zasadaniami 26. – 30. mája 2008.

EÚ sa naďalej angažovala v tomto zložitom a politicky veľmi citlivom procese. Uvítala rozhodnutie, že konferencia o preskúmaní sa uskutoční na úrade OSN v Ženeve. Domnieva sa, že konferencia by sa mala zamerať na vykonávanie Durbanského vyhlásenia a akčného programu (DDPA), určenie najlepších postupov a ďalšie možné opatrenia na lepšie vykonávanie DDPA. EÚ sa okrem toho usilovala o to, aby bol proces spravodlivý, transparentný a založený na zhode, a zasadzovala sa aj o širokú účasť občianskej spoločnosti.

Právo na rozvoj: pracovná skupina na vysokej úrovni pre právo na rozvoj sa stretla začiatkom roku 2008 a EÚ pokračovala v podpore ďalšieho sfunkčňovania konkrétnych kritérií vykonávania práva na rozvoj. EÚ tiež zdôraznila potrebu prístupu k rozvoju založeného na ľudských právach. Rovnaký prístup obhajovala EÚ počas zasadnutia pracovnej skupiny pre právo na rozvoj neskôr v priebehu roka.

5.3. Rada Európy

Medzi Európskou úniou a Radou Európy sa uskutočňuje spolupráca v rámci memoranda o porozumení podpísaného v máji 2007.

Štvorstranné zasadnutia predsedníctva EÚ, Komisie, generálneho tajomníka Rady Európy a predsedu Výboru ministrov Rady Európy sa uskutočnili 23. októbra 2007 a 10. marca 2008. Účastníci vyjadrili spokojnosť s pokrokom dosiahnutým pri vykonávaní memoranda o porozumení a zdôraznili dôležitosť ďalšej podpory spolupráce v oblasti ľudských práv, zásad právneho štátu a pluralitnej demokracie, ktoré sú spoločnými hodnotami oboch organizácií.

Viacerí vysokí predstavitelia Rady Európy vrátane komisára pre ľudské práva a zástupcu generálneho tajomníka Rady Európy sa zúčastnili na zasadnutiach pracovných skupín Rady Európskej únie. Európska komisia a Generálny sekretariát Rady počas roka naďalej udržiavali úzke styky s Úradom komisára pre ľudské práva.

Komisia a Rada Európy podpísali 18. júna 2008 dohodu o spolupráci v rámci Agentúry EÚ pre základné práva¹²³. Dohoda obsahuje ustanovenia o organizovaní pravidelných zasadnutí, výmene informácií a koordinácii činností. Okrem toho sa ňou ustanovuje, že Rada Európy do správnej a výkonnej rady agentúry vymenuje dve nezávislé osoby za člena a náhradníka, a stanovuje jej hlasovacie práva v týchto orgánoch.

Európska komisia a Benátska komisia Rady Európy si 13. júna 2008 vymenili listy o spolupráci. Zástupcovia Európskej komisie sa pravidelne zúčastňovali na plenárnych zasadnutiach Benátskej komisie.

¹²³ Nariadenie Rady (ES) č. 168/2007 zo 15. februára 2007, ktorým sa zriaďuje Agentúra Európskej únie pre základné práva, Ú. v. EÚ L 53, 22. 2. 2007, s. 1.

EÚ a Rada Európy počas roka spolupracovali na širokom spektre činností v oblasti ľudských práv. Európska komisia bola zastúpená na zasadnutí Fóra o budúcnosti demokracie v Štokholme v roku 2007 a podieľala sa na práci jeho poradného grémia. Európska únia sa pripojila k iniciatíve Rady Európy Európsky deň proti trestu smrti a zúčastnila sa na konferencii Európa proti trestu smrti, ktorú organizovala Rada Európy 9. októbra 2007 v Lisabone. Zasadnutie Európskeho súdneho dvora a Európskeho súdu pre ľudské práva sa uskutočnilo 9. novembra 2007 v Štrasburgu s cieľom umožniť priamu výmenu týkajúcu sa súčasných právnych otázok medzi sudcami týchto dvoch súdov. Európska komisia sa v novembri 2007 zúčastnila na konferencii o monitorovaní mechanizmu Dohovoru Rady Európy o boji proti obchodovaniu s ľuďmi. Rada Európy sa zúčastnila na druhom Európskom fóre o právach dieťaťa, ktoré organizovala Európska komisia v marci 2008. Rada Európy sa v januári 2008 zúčastnila na otvorení Európskeho roka medzikultúrneho dialógu, ktoré uskutočnilo slovinské predsedníctvo, a v rámci tohto roka spolupracuje na širokom spektre činností.

V rokoch 2007 – 2008 sa uskutočňovalo tridsaťdeväť spoločných programov Európskej komisie a Rady Európy s celkovým finančným krytím 50 771 312 EUR (11 % z týchto spoločných programov sa zaoberalo otázkami týkajúcimi sa ľudských práv, kým ďalších 51 % sa zaoberalo otázkami zásad právneho štátu). Príkladmi spoločných programov sú *presadzovanie práv dieťaťa a začlenenie ohrozených detí do spoločnosti v Ruskej federácii*, *podpora odbornej prípravy tureckých právnikov týkajúca sa európskeho dohovoru a väzenskú reforma a rozvoj probačnej služby v Čiernej Hore*. Finančný príspevok Európskej komisie vo všeobecnosti predstavuje približne 80 % celkového financovania.

Dôležitou výzvou pre obe organizácie ostáva posilňovanie Európskeho súdu pre ľudské práva, ktorého činnosť je ešte stále narušená skutočnosťou, že Rusko zatiaľ neratifikovalo protokol 14 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv. EÚ bude naďalej túto otázku otvárať s Ruskom, tak v rámci ich vzájomného dialógu, ako aj v rámci Rady Európy.

5.4. Organizácia pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe (OBSE)

EÚ naďalej podporovala úsilie OBSE o zvýšenie bezpečnosti prostredníctvom jej všetkých troch rozmerov, ktorými sú politicko-vojenský, hospodársky a environmentálny a ľudský rozmer. V rámci ľudského rozmeru EÚ naďalej prikladala veľkú hodnotu zabezpečeniu nezávislosti ODIHR.

EÚ pripisovala mimoriadnu dôležitosť pozorovaniu volieb prostredníctvom OBSE/ODIHR a uvítala viaceré volebné pozorovateľské misie OSCE/ODIHR vykonané tak v štátoch EÚ, ako aj v účastníckych štátoch, ktoré nie sú členmi EÚ. Vyjadrila však poľutovanie nad tým, že z dôvodu nebývalých obmedzení a mnohých byrokratických prekážok, ODIHR nemohol reagovať na pozvanie vystavené Ruskou federáciou na účely pozorovania volieb do ruskej Štátnej dumy, ktoré sa uskutočnili 2. decembra. Poľutovanie vyjadrila aj nad tým, že v dôsledku obmedzení obsiahnutých v pozvaní ruských orgánov na prezidentské voľby 2. marca v Ruskej federácii, sa ODIHR nachádzal v situácii, v ktorej považoval za nemožné vykonávať svoj mandát, a preto volebnú pozorovateľskú misiu prerušil. EÚ uvítala iniciatívu fínskeho úradujúceho predsedníctva na uskutočnenie diskusií o otázkach týkajúcich sa volieb, okrem iného na opätovné potvrdenie záväzkov, ktoré v tejto súvislosti vyjadrili účastnícke štáty, vrátane slobody prejavu a slobody združovania a zhromažďovania sa.

Zástupcovia ODIHR vrátane veľvyslanca Christiana Strohala sa pri rôznych príležitostiach zúčastňovali na zasadnutiach pracovných skupín Rady a ich účasť poskytovala vhodnú príležitosť na pravidelnú výmenu názorov.

Na zasadnutí ministerskej rady v Madride sa schválilo rozhodnutie o troch budúcich predsedníctvách OBSE vrátane Kazachstanu v roku 2010, po politickom vyhlásení Kazachstanu o jeho záväzku pokračovať v demokratických reformách. Účastnícke štáty z EÚ poskytujú Kazachstanu pomoc pri príprave jeho predsedníctva. Okrem toho naďalej zdôrazňovali potrebu dosiahnutia ďalšieho významného pokroku, a to najmä v oblastiach slobody médií, náboženského vyznania, zhromažďovania sa a súdnictva.

EÚ osobitnú pozornosť venuje rozsiahlym záväzkom, ktoré účastnícke štáty prijali na zasadnutí OBSE o realizácii ľudského rozmeru a rieši túto otázku v rámci svojich dvojstranných kontaktov s inými účastníckymi štátmi. EÚ na zasadnutiach stálej rady často prezentovala vyhlásenia týkajúce sa otázok ľudských práv okrem iného v Rusku, Turkménsku, Kazachstane, Azerbajdžane, Kirgizsku, Uzbekistane a Bielorusku najmä v súvislosti so slobodou médií a zhromažďovania sa. EÚ vydala tiež vyhlásenia vyzývajúce k zrušeniu trestu smrti v tých účastníckych štátoch, v ktorých je ešte zachovaný. EÚ podporovala kľúčovú úlohu Vysokého komisára pre národnostné menšiny, ktorú zohráva pri ochrane práv osôb patriacich k menšinám, a to v oblastiach zmrazených konfliktov a v Kosove a spolu s ostatnými zdôrazňovala zodpovednosť účastníckych štátov voči obyvateľstvu Rómov a Sintov.

EÚ verí, že výročné zasadnutie OBSE o realizácii ľudského rozmeru (HDIM) vo Varšave, ako aj doplnkové zasadnutia o realizácii ľudského rozmeru uskutočnené počas roka, na ktorých sa hodnotí vykonávanie záväzkov účastníckych štátov týkajúcich sa ľudského rozmeru, zohrávajú mimoriadne dôležitú úlohu, keďže umožňujú diskusiu medzi MVO a predstaviteľmi vlád na základe rovnocennosti. Účastnícke štáty z EÚ zohrávajú v rámci HDIM naďalej aktívnu úlohu, tak vystupovaním na plenárnych zasadnutiach, ako aj organizovaním vedľajších podujatí, akým bolo napríklad podujatie organizované portugalským predsedníctvom v októbri 2007 o obhajcoch ľudských práv, na ktorom vystúpila aj osobná zástupkyňa GT/VP pre ľudské práva.

6. OTÁZKY TÝKAJÚCE SA JEDNOTLIVÝCH KRAJÍN

6.1. Kandidáti a potenciálni kandidáti na členstvo v EÚ

Vyhliadka členstva v EÚ je pre kandidátske a potenciálne kandidátske krajiny aj naďalej silným impulzom na uskutočňovanie politických a hospodárskych reforiem. Má mimoriadny význam v oblasti demokracie, právneho štátu, správy vecí verejných a ľudských práv: dôkazom silného pôsobenia EÚ je výrazný pokrok, ktorý tieto krajiny dosiahli v zavádzaní demokratických systémov, reformy svojho súdnictva, zabezpečovaní ľudských práv vrátane práv osôb patriacich k menšinám či v rozvoji slobodných médií. Politika EÚ v oblasti ľudských práv voči kandidátskym krajinám zabezpečuje v tejto súvislosti nielen pozorné sledovanie, ale aj dvojročné dialógy o ľudských právach¹²⁴.

Pokiaľ ide o **Chorvátsko**, naďalej pokračuje pozorné sledovanie dodržiavania ľudských práv. EÚ v rámci procesu pristúpenia Chorvátska 19. decembra 2007 ukončila výsledok preverenia kapitoly 23 (Súdnictvo a základné práva), pokiaľ ide o túto krajinu, a vymedzila úvodné kritériá týkajúce sa reformy súdnictva, boja proti korupcii a menším. Tieto úvodné kritériá sa musia splniť pred otvorením rokovacej kapitoly.

Rada pre stabilizáciu a pridruženie 28. apríla 2008 zdôraznila, že rokovania o rozšírení budú napredovať predovšetkým v závislosti od pokroku, ktorý Chorvátsko dosiahne v plnení prístupových kritérií, ktorých podstatnou súčasťou je dodržiavanie ľudských práv.

Okrem toho Únia na zasadnutí Rady pre všeobecné záležitosti a vonkajšie vzťahy 10. decembra 2007 vyzvala Chorvátsko, aby budovalo na svojich úspechoch a výsledkoch vo vykonávaní a dosahovalo ďalší pokrok najmä, a okrem iného, v reforme súdnictva a verejnej správy, v oblasti práv osôb patriacich k menšinám a návratu utečencov. Rada tiež pripomenula, že plná spolupráca s Medzinárodným trestným tribunálom pre bývalú Juhosláviu (ICTY) musí pokračovať a že je potrebné ďalej zlepšovať to, aby sa bez etnických predsudkov zabezpečilo trestné stíhanie a súdenie vojnových zločincov v samotnom Chorvátsku.

¹²⁴ Pozri kapitolu 2.6.6, Konzultácie trojky o ľudských právach s USA, Kanadou, Japonskom, Novým Zélandom a kandidátskymi krajinami.

Chorvátsko ratifikovalo všetky hlavné dohovory OSN a medzinárodné dohovory o ľudských právach. Ich uplatňovanie sa však ešte musí zlepšiť. Fragmentárny právny a finančný rámec znevýhodňuje sociálne zraniteľných ľudí a menšiny. Najmä Rómovia naďalej čelia ťažkým životným podmienkam a diskriminácii.

Európska únia bude preto na základe prístupového partnerstva a prostredníctvom výročných správ o pokroku naďalej pozorne sledovať situáciu v rámci procesu stabilizácie a pridruženía a politického dialógu.

Pokiaľ ide o **Bývalú juhoslovanskú republiku Macedónsko**, Rada pre stabilizáciu a pridruženie (SA) zasadala 24. júla 2007 a preskúmala vykonávanie Dohody o stabilizácii a pridružení, pričom konštatovala, že Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko vykonala väčšinu svojich záväzkov, ktoré z tejto dohody vyplývajú. Okrem toho uvítala legislatívny pokrok dosiahnutý v rôznych oblastiach a zdôraznila kľúčový význam posilnenia administratívnej kapacity na zabezpečenie účinného vykonávania.

Predseda vlády a prezident zaviedli v septembri 2007 pravidelný dialóg medzi týmito dvoma štátnymi inštitúciami, ktorý chýbal od volieb v roku 2006. Do konca roku 2007 sa vo viacerých oblastiach prijali právne predpisy vrátane troch hlavných zákonov týkajúcich sa reformy polície. Zriadila sa aj Národná rada pre integráciu do EÚ. Zasadnutia venované dialógu vedúcich predstaviteľov štyroch hlavných vládnych a opozičných politických strán sa uskutočnili v rôznych časových intervaloch.

Vládna koalícia sa v marci 2008 rozdelila po rozhodnutí strany DPA (strana etnických Albáncov v koalícii) opustiť vládu. Krajina na samite NATO začiatkom apríla obdržala ubezpečenia o tom, že NATO uznalo ťažkú prácu a záväzok preukázaný Bývalou juhoslovanskou republikou Macedónsko a súhlasilo s tým, že pozvánka na vstup do NATO sa rozšíri, akonáhle sa dospeje k vzájomne prijateľnému riešeniu otázky názvu štátu. Skutočnosť, že pozvánka na okamžitý vstup sa neponúkla, spôsobila v krajine veľké sklamanie. Okamžite potom sa rozhodlo, že sa usporiadajú predčasné voľby.

Voľby sa uskutočnili 1. júna s opakovanými voľbami 15. a potom 29. júna v oblastiach, v ktorých došlo k závažným nezrovnalostiam. Rada vo svojich záveroch zo 16. júna 2008 odsúdila prípady násilia a vyjadrila poľutovanie nad ďalšími vážnymi nedostatkami, ktoré zistili OBSE/ODIHR a vyzvala príslušné orgány, aby vyšetrili všetky oznámené prípady a prijali vhodné opatrenia v súlade s odporúčaniami OBSE/ODIHR. Okrem toho Rada opätovne potvrdila, že Európska únia aj naďalej plne podporuje európsku perspektívu západného Balkánu a nabáda krajiny v regióne, aby splnili nevyhnutné podmienky.

Ihneď po voľbách inicioval úradujúci predseda vlády Grujevski z VMRO-DMPNE, ktorý spolu s blokom 19 strán získal počtom 63 zo 120 väčšinu miest v parlamente, intenzívne rokovania o vytvorení novej vlády, pričom vedením týchto rokovaní ho poveril prezident.

Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko ratifikovala všetky hlavné dohovory OSN a medzinárodné dohovory o ľudských právach. Ich uplatňovanie sa však ešte musí zlepšiť. Fragmentárny právny a finančný rámec znevýhodňuje sociálne zraniteľných ľudí a menšiny. Najmä Rómovia naďalej čelia veľmi ťažkým životným podmienkam a diskriminácii.

Európska únia bude preto na základe prístupového partnerstva a prostredníctvom výročných správ o pokroku naďalej pozorne sledovať situáciu v rámci procesu stabilizácie a pridruženia a politického dialógu.

Turecko prechádzalo v roku 2007 politickou a ústavnou krízou, ktorá pokračovala aj v roku 2008.

Obmedzený pokrok sa dosiahol vo vykonávaní politickej reformy a vydali sa zákazy činnosti politických strán vrátane vládnej strany. V tejto súvislosti je dôležité, aby sa naďalej pokračovalo v nevyhnutných reformách a ich vykonávaní. Kroky sa vykonali v oblastiach reformy súdnictva a verejnej správy, ako aj v boji proti korupcii, napriek tomu je však potrebné vyvinúť ďalšie úsilie. V súvislosti s civilno-vojenskými vzťahmi výsledok ústavnej krízy z roku 2007 opätovne potvrdil primárny význam demokratického procesu, ale ozbrojené sily mali naďalej významný politický vplyv. Pokiaľ ide o mučenie a zlé zaobchádzanie je potrebné naďalej sa sústreďovať na vládnú politiku nulovej tolerancie voči mučeniu. Čo sa týka slobody prejavu, naďalej dochádza k stíhaniu občanov za vyjadrovanie nenásilných názorov. Pozitívne je, že sa zmenil a doplnil článok 301 tureckého trestného zákona, ktorý sa použil na otvorenie stoviek takýchto prípadov. Je však potrebné zmeniť a doplniť aj ďalšie ustanovenia a všetky príslušné právne predpisy sa musia vykonávať v súlade s Európskym dohovorom o ľudských právach a judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva. V oblasti slobody vyznania sa prijal zákon o nadáciách, ale naďalej je potrebné vytvoriť právny rámec, aby všetky náboženské komunity mohli fungovať podľa zákona a v praxi bez neprimeraných obmedzení. Vyžaduje sa aj vynaložiť úsilie na vytvorenie atmosféry tolerancie. Určitý pokrok sa dosiahol, pokiaľ ide o slobodu združovania a zhromažďovania sa a práv žien a detí, ale aj v tejto oblasti je potrebné vynaložiť ďalšie úsilie. Naďalej sa príležitostne vyskytuje fyzické obťažovanie z dôvodu sexuálnej orientácie. V právnych predpisoch stále chýba osobitná ochrana proti diskriminácii z dôvodu sexuálnej orientácie. Pokiaľ ide o práva odborových organizácií, je potrebné zmeniť a doplniť právne predpisy, pričom v oblasti práv menšín a kultúrnych práv sa naďalej uplatňovali obmedzenia.

Turecko ratifikovalo mnohé hlavné dohovory OSN a medzinárodné dohovory o ľudských právach. Ich uplatňovanie sa však ešte musí zlepšiť, a to najmä vykonávanie rozsudkov Európskeho súdu pre ľudské práva. Fragmentárny právny a finančný rámec znevýhodňuje sociálne zraniteľných ľudí, ako aj menšiny. Najmä Rómovia čelia ťažkým životným podmienkam a diskriminácii.

Európska únia bude preto na základe prístupového partnerstva a prostredníctvom výročných správ o pokroku naďalej pozorne sledovať situáciu v rámci procesu rokovaní a politického dialógu.

Krajiny **západného Balkánu** sú súčasťou **procesu stabilizácie a pridruženia (PSP)**¹²⁵. Základnými podmienkami pokroku v PSP sú dodržiavanie demokratických zásad, zásad právneho štátu, ľudských práv a práv osôb patriacich k menšinám, základných slobôd a zásad medzinárodného práva a regionálnej spolupráce. Pomoc Spoločenstva sa poskytuje prostredníctvom nástroja predvstupovej pomoci (IPA)¹²⁶. Podmienky PSP sa monitorujú prostredníctvom výročných správ o pokroku, ktoré pripravuje Komisia. Ďalšia správa o pokroku vyjde v novembri 2008.

EÚ pravidelne rokuje s krajinami tohto regiónu okrem iného o otázkach ľudských práv. Na ministerskej úrovni: zasadnutia Rady pre stabilizáciu a pridruženie s Chorvátskom a Bývalou juhoslovanskou republikou Macedónsko, zasadnutia trojky politického dialógu a ministerského fóra EÚ – západný Balkán. Na úrovni úradníkov: posilnený trvalý dialóg (EPD) so Srbskom a Čiernou Horou, mechanizmus sledovania PSP (STM) s Kosovom, proces monitorovania reformy (RPM) v prípade Bosny a Hercegoviny a osobitná komplexná skupina s Albánskom.

Partnerstvá¹²⁷ poskytujú každej krajine usmernenia pre pokračovanie v európskej integrácii. V týchto partnerstvách sa stanovujú krátkodobé a strednodobé priority a povinnosti, ktoré je potrebné splniť na priblíženie sa EÚ. Tieto priority a povinnosti sa pravidelne aktualizujú. Otázky ľudských práv a ochrana menšín sú politickými požiadavkami týchto partnerstiev. Krajiny západného Balkánu na tieto partnerstvá reagujú tak, že pripravujú národné akčné plány ich vykonávania predstavujúce jasný program a záväzok týkajúci sa rešpektovania ľudských práv. Finančná pomoc EÚ sa zameriava na priority stanovené v týchto partnerstvách.

¹²⁵ Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko je kandidátskou krajinou a Bosna a Hercegovina, Čierna Hora, Srbsko a Albánsko sú potenciálnymi kandidátskymi krajinami.

¹²⁶ Ú. v. EÚ L 210, 31.7.2006, s. 82.

¹²⁷ Ú. v. EÚ L 42, 16.2.2008, s. 51 (prístupové partnerstvo s Chorvátskom);
Ú. v. EÚ L 80, 19.3.2008 (európske partnerstvo s Albánskom, Bosnou a Hercegovinou a so Srbskom vrátane Kosova v zmysle rezolúcie BR OSN 1244 z 10. júna 1999; prístupové partnerstvo s Bývalou juhoslovanskou republikou Macedónsko);
Ú. v. EÚ L 20, 27.1.2007 (európske partnerstvo s Čiernou Horou).

Regionálna spolupráca je naďalej kľúčom k dlhodobej stabilite, hospodárskemu rozvoju a zmiereniu na západnom Balkáne a je jednou z podmienok PSP. To platí aj pre plnú spoluprácu s **Medzinárodným trestným tribunálom pre bývalú Juhosláviu** (ICTY). Týmto spôsobom PSP rieši porušovania ľudských práv z minulosti. Európska únia bude pokračovať v podpore ICTY, až kým neuzavrie svoju prácu, čo by malo byť v roku 2010.

V minulosti sa prijali spoločné pozície, ktorých cieľom bolo podporiť účinné vykonávanie mandátu ICTY zmrazením majetku obžalovaných na úteku a zákazom cestovania pre osoby, ktoré pomáhali obžalovaným ICTY vyhnúť sa spravodlivosti. Tieto spoločné pozície sa pravidelne predlžujú a aktualizujú.

Dohoda o stabilizácii a pridružení s **Albánskom** bola podpísaná 12. júna 2006. Podľa predbežnej dohody ustanovenia týkajúce sa obchodu nadobudli platnosť 1. decembra 2006. DSP do 30. júna 2008 ratifikovalo 19 členských štátov EÚ.

Parlament v júli 2007 v súlade s ústavou zvolil nového prezidenta (Bamira Topiho) a zabránil tak ťažkej politickej situácii predčasných volieb. Na základe toho sa dialóg hlavných politických strán zamerlal na opatrenia umožňujúce krajine získať pozvánku na vstup do NATO. Tento cieľ sa splnil, keď Albánsko získalo pozvánku na vstup do aliancie na samite NATO v Bukurešti začiatkom apríla 2008.

Albánsky parlament 21. apríla 2008 schválil veľkou väčšinou hlasov na základe dohody najväčších politických strán pozmeňujúce a dopĺňujúce návrhy týkajúce sa ústavy vrátane reformy volebného systému. Menšie politické strany vyzvali k usporiadaniu referenda o niektorých z týchto zmien a doplnení. Parlament pracuje na volebnom zákone na vykonávanie reformy volebného systému. Ústava zabezpečuje právo na slobodu prejavu, politické a hospodárske záujmy však ovplyvňujú mnoho médií. Albánsko ratifikovalo väčšinu hlavných dohovorov OSN a medzinárodných dohovorov o ľudských právach. Ich uplatňovanie sa však ešte musí zlepšiť. Fragmentárny právny a finančný rámec znevýhodňuje sociálne zraniteľných ľudí a menšiny. Najmä Rómovia naďalej čelia veľmi ťažkým životným podmienkam a diskriminácii.

EÚ na základe európskeho partnerstva a prostredníctvom výročnej správy o pokroku v rámci procesu stabilizácie a pridruženia naďalej sleduje v Albánsku situáciu v oblasti ľudských práv a najmä situáciu sociálne zraniteľných skupín a menšín.

EÚ 16. júna 2008 podpísala DSP a dočasnú dohodu s **Bosnou a Hercegovinou (BaH)**, a to po uznaní rozhodujúceho pokroku v niekoľkých kľúčových otázkach, najmä pokiaľ ide o reformu polície a spoluprácu s ICTY. Rada vo svojich záveroch uvítala toto podpísanie a očakáva zintenzívnenie spolupráce s BaH. Skutočnou výzvou bude riadne vykonávanie podpísaných dohôd s cieľom dosiahnuť trvalé a účinné výsledky. Rada preto vyzvala všetky politické sily v BaH, aby zjednotili svoje úsilie o rozhodné presadzovanie reformného programu vrátane priorít ustanovených v európskom partnerstve.

Miestne voľby sa vyhlásili na 5. októbra 2008 a budú dôležitým politickým testom pre krajinu, ktorá počas sledovaného obdobia prešla ťažkým obdobím politickej stagnácie, ktorá podstatne oneskorila reformný proces.

BaH ratifikovala všetky hlavné dohovory OSN a medzinárodné dohovory o ľudských právach. Ich uplatňovanie sa však ešte musí zlepšiť. Fragmentárny právny a finančný rámec znevýhodňuje sociálne zraniteľných ľudí a menšiny. Najmä Rómovia naďalej čelia veľmi ťažkým životným podmienkam a diskriminácii.

EÚ na základe európskeho partnerstva a prostredníctvom výročnej správy o pokroku v rámci procesu stabilizácie a pridruženia naďalej sleduje v BaH situáciu v oblasti ľudských práv a najmä situáciu sociálne zraniteľných skupín a menšín.

Čierna Hora v októbri 2007 podpísala s EÚ dohodu o stabilizácii a pridružení. Očakávajúc jej ratifikáciu členskými štátmi, dočasná dohoda nadobudla platnosť 1. januára 2008.

Hlavným vnútorným politickým úspechom počas roka 2007 v Čiernej Hore bolo prijatie novej ústavy 19. októbra, v ktorej sú začlenené odporúčania Rady Európy a Benátskej komisie, pokiaľ ide o vysokú úroveň ochrany ľudských práv a slobôd vrátane práv osôb patriacich k menšinám. Željko Šturanovič, predseda vlády Čiernej Hory, ktorý úradoval od prvých volieb po vyhlásení nezávislosti, odstúpil v januári 2008. Parlament Čiernej Hory 29. februára zvolil Mila Djukanoviča za predsedu vlády po piatykrát. Budúce pravidelné parlamentné voľby sa uskutočnia v septembri 2009. Filip Vujanovič bol 6. apríla opätovne zvolený za prezidenta Čiernej Hory.

Čierna Hora ratifikovala väčšinu hlavných dohovorov OSN a medzinárodných dohovorov o ľudských právach. Ich uplatňovanie sa však ešte musí zlepšiť. Fragmentárny právny a finančný rámec znevýhodňuje sociálne zraniteľných ľudí a menšiny. Najmä Rómovia naďalej čelia veľmi ťažkým životným podmienkam a diskriminácii.

EÚ na základe európskeho partnerstva a prostredníctvom výročnej správy o pokroku v rámci procesu stabilizácie a pridruženia naďalej sleduje situáciu v Čiernej Hore v oblasti ľudských práv a najmä situáciu sociálne zraniteľných skupín a menšín.

V **Srbsku** sa počas sledovaného obdobia konali prezidentské voľby (3. februára) a potom parlamentné voľby (11. mája). Predvolebné obdobie v Srbsku bolo citlivým obdobím aj pre bezpečnosť Kosova, no k incidentom nedošlo: srbské voľby sa konali aj v Kosove a prebiehali riadnym spôsobom a bez incidentov. Misia Organizácie Spojených národov v Kosove (UNMIK) vyhodnotila tieto voľby ako nezákonné. UNMIK konkrétne uviedla, že konanie srbských volieb do orgánov územnej samosprávy na území Kosova by nebolo v súlade s právomocou a mandátom UNMIK-u podľa rezolúcie 1244 (1999) a preto sa o ňom nemôže uvažovať. Strana DS prezidenta Tadića vyhrala parlamentné voľby z 11. mája 2008 a zabránila tomu, aby sa radikálna strana stala najväčšou stranou v novom parlamente. Podpísanie dohody o stabilizácii a pridružení 29. apríla a iných priaznivých opatrení zo strany EÚ malo významný vplyv na voličov. Rada rozhodla, že ratifikačný postup dohody o stabilizácii a pridružení začnú hneď ako Rada jednomyselne rozhodne o tom, že Srbská republika v plnej miere spolupracuje s ICTY. Na základe návrhu Komisie Rada rozhodla, že dočasná dohoda so Srbskou republikou sa začne vykonávať hneď ako Rada jednomyselne rozhodne o tom, že Srbská republika v plnej miere spolupracuje s ICTY.

Po dlhom procese rokovaní bol proeurópsky blok schopný vytvoriť koalíciu s bývalou socialistickou stranou SPS Miloševića a parlament 7. júla schválil novú vládu vedenú bývalým ministrom financií Mirkom Cvetkovičom z DS. Výsledok volieb a zostavenie vlády pod vedením proeurópskeho bloku jasne ukázalo, že obyvatelia Srbska sa viac zaujímali o hospodárske a sociálne otázky ako o otázku Kosova.

Srbsko ratifikovalo väčšinu hlavných dohovorov OSN a medzinárodných dohovorov o ľudských právach. Ich uplatňovanie sa však ešte musí zlepšiť. Fragmentárny právny a finančný rámec znevýhodňuje sociálne zraniteľných ľudí a menšiny. Najmä Rómovia naďalej čelia veľmi ťažkým životným podmienkam a diskriminácii.

EÚ na základe európskeho partnerstva a prostredníctvom výročnej správy o pokroku v rámci procesu stabilizácie a pridruženía naďalej sleduje situáciu v Srbsku v oblasti ľudských práv a najmä situáciu sociálne zraniteľných skupín a menšín.

Najdôležitejším politickým vývojom v oblasti západného Balkánu v sledovanom období bolo vyhlásenie nezávislosti **Kosova** 17. februára 2008. Rada vo svojich záveroch z 18. februára poznamenala, že „členské štáty rozhodnú o svojich vzťahoch s Kosovom v súlade so svojou vnútroštátnou praxou a medzinárodným právom“. Na tomto základe nezávislosť Kosova uznalo v čase písania tejto správy dvadsaťjeden členských štátov. Konkrétne: Francúzsko, Spojené kráľovstvo, Nemecko, Lotyšsko, Dánsko, Estónsko, Taliansko, Luxembursko, Belgicko, Poľsko, Rakúsko, Írsko, Švédsko, Holandsko, Slovinsko, Fínsko, Maďarsko, Bulharsko, Litva, Česká republika a Malta.

Rada vo svojich záveroch z 18. februára ďalej opätovne potvrdila svoju „plnú a účinnú podporu európskej perspektívy západného Balkánu“ a vyzvala „Komisiu, aby použila nástroje Spoločenstva na podporu hospodárskeho a politického rozvoja a navrhla pre širší región nové konkrétne opatrenia s cieľom dosiahnuť v tomto smere pokrok“.

Vyhlásenie nezávislosti rozhodne odmietli Srbsko a Srbi v Kosove, pričom Srbsko naň reagovalo posilnením svojho vplyvu v hlavných srbských oblastiach, najmä na severe Kosova v okolí Mitrovice. Došlo k niekoľkým násilnostiam, najmä k nepokojom v Belehrade zameraným na veľvyslanectvá štátov, ktoré nezávislosť uznali, podpáleniu dvoch colných miest OSN na severe medzi Kosovom a Srbskom a k obsadeniu budovy súdu na severe Mitrovice, ktorú sa misii UNMIK potom podarilo získať späť, čo malo za následok nepokoje a dve straty na ľudských životoch. Medzietským incidentom s potenciálom eskalácie v súčasnej politickej klíme sa zatiaľ väčšinou zabránilo.

Kosovo 9. apríla 2008 prijalo novú ústavu, ktorá je v súlade s komplexným návrhom štatútu (CSP) pripraveným pod vedením vyslanca OSN Marttiho Ahtisaariho a ktorá zaručuje vysokú úroveň ochrany ľudských práv a práv osôb patriacich k menšinám. Platnosť nadobudla 15. júna spolu s balíkom 41 zákonov, ako sa ustanovuje v prílohe XII k CSP. EÚ je odhodlaná posilniť svoju činnosť v Kosove po vyriešení jeho právneho postavenia, a to najmä prostredníctvom operácie EBOP v oblasti právneho štátu – EULEX. Kľúčovou prioritou tejto akcie bude ochrana ľudských práv a práv menšín.

Sociálne zraniteľní ľudia, ako napr. osoby so zdravotným postihnutím, a menšiny sú znevýhodnení neuspokojivým vykonávaním právneho rámca, a výrazne ich postihuje vplyv slabého hospodárstva. Najmä Rómovia naďalej čelia veľmi ťažkým životným podmienkam a diskriminácii.

EÚ na základe európskeho partnerstva a prostredníctvom výročnej správy o pokroku a partnerských hodnotiacich posudkov v rámci procesu stabilizácie a pridruženia naďalej sleduje v Kosove situáciu v oblasti ľudských práv a najmä situáciu sociálne zraniteľných skupín a menšín.

6.2. Európska susedská politika (ESP)

Arménsko, Azerbajdžan a Gruzínsko

EÚ pokračovala v pravidelnom dialógu o otázkach ľudských práv s **Arménskom, Azerbajdžanom a Gruzínskom** v rámci inštitucionálnych štruktúr ustanovených tromi dohodami o partnerstve a spolupráci a v rámci prioritných činností vymedzených v troch akčných plánoch ESP. Rokovania sa viedli najmä v septembri 2007 na zasadnutiach Výborov pre spoluprácu EÚ a Arménska, EÚ a Azerbajdžanu a EÚ a Gruzínska a v júni 2008 na zasadnutiach Výborov pre spoluprácu EÚ a Arménska a EÚ a Azerbajdžanu a 16. októbra 2007 na zasadnutí Rád pre spoluprácu s týmito tromi krajinami. Počas misie trojky ministrov zahraničných vecí štátov EÚ, ktorá v dňoch 4. až 6. februára 2008 navštívila Zakaukazsko, sa rokovalo aj o otázkach ľudských práv.

Akčné plány európskej susedskej politiky zamerané na tri krajiny Zakaukazska, ktoré boli prijaté v novembri 2006, sa v súčasnosti nachádzajú v druhom roku vykonávania. V rámci týchto akčných plánov sa obe strany dohodli na užšej politickej spolupráci a dialógu na základe spoločných hodnôt, ktorými sú dodržiavanie ľudských práv a základných slobôd, demokracia, zásada právneho štátu, dobrá správa vecí verejných a medzinárodné právo. Tri akčné plány ESP obsahujú osobitný oddiel o ľudských a základných právach a konkrétne činnosti, ktoré je potrebné vykonať. Komisia v apríli 2008 zhodnotila pokrok, ktorý vo vykonávaní akčného plánu dosiahli všetky krajiny ESP vrátane oblastí ľudských práv a demokratizácie¹²⁸.

Demokracia a právny štát nie sú v Zakaukazsku ešte ani zďaleka konsolidované, ako to dokazujú ťažkosti na konci roku 2007 a 2008. Obavy sa vyskytli v súvislosti s usporiadaním predčasných prezidentských volieb 5. januára 2008 a parlamentných volieb 21. mája 2008 v Gruzínsku, ako aj prezidentských volieb 19. februára 2008 v Arménsku. EÚ počas sledovaného obdobia pozorne monitorovala situáciu v oblasti ľudských práv v týchto troch krajinách.

Po prezidentských voľbách z 19. februára v **Arménsku** nasledovali demonštrácie a zrážky medzi protestujúcimi opozície a policajnými jednotkami v Jerevane, ktoré mali za následok niekoľko strát na životoch a zadržanie veľkého počtu aktivistov opozície, ako aj vyhlásenie výnimočného stavu. EÚ opakovane vyzvala k prepusteniu tých osôb, ktoré boli zadržané v súvislosti s politickými činnosťami, k obnoveniu politického dialógu, ako aj k úplnej slobode zhromažďovania sa a nezávislému vyšetreniu udalostí z 1. marca. Prezident Sargsian verejne vyjadril svoj zámer pracovať na budovaní dôvery a reformách a požiadal EÚ o poskytnutie malého tímu odborných poradcov na účely práce v jeho úrade a v úradoch najdôležitejších vládnych ministrov, s cieľom poskytovať poradenstvo v kľúčových reformných oblastiach a pomáhať vláde pri urýchlčení vykonávania najdôležitejších reforiem v krajine vrátane otázok týkajúcich sa demokracie a základných práv.

¹²⁸ Pracovný dokument zamestnancov Komisie dopĺňujúci *oznámenie Komisie Rade a Európskemu parlamentu* „Vykonávanie Európskej susedskej politiky v roku 2007“ (pozri správy o pokroku konkrétnych krajín na: http://ec.europa.eu/world/enp/documents_en.htm).

V **Azerbajdžane** zostala celková situácia v oblasti ľudských práv veľmi problematická. Nadalej sa vyvíjal tlak na opozíciu a nezávislé médiá a viacerí novinári boli prenasledovaní, fyzicky napadnutí a odsúdení na základe pochybných obvinení. Podstatne vzrástol počet žalôb za ohováranie vznesených verejnými úradníkmi proti nezávislým novinárom. Hoci azerbajdžanské orgány udelili na konci roka 2007 viacerým novinárom amnestiu, niekoľko novinárov zostalo väznených.

OZEÚ pre Zakaukazsko a osobná zástupkyňa GT/VP pre ľudské práva vykonali 20. a 21. júla spoločnú návštevu Baku venovanú otázkam ľudských práv a slobode médií. V súvislosti s prípadom obhajkyne ľudských práv Fainy Kungurovej a troch novinárov sa 19. decembra 2007 v Baku vydal demarš.

EÚ sa v prípade Arménska i Azerbajdžanu rozhodla uskutočňovať pravidelný dialóg o ľudských právach vo forme miestnych spoločných zasadnutí arménskych a azerbajdžanských orgánov a vedúcich misií nachádzajúcich sa v Jerevane a Baku, ako aj návštev trojky EÚ v pravidelných intervaloch. EÚ sa rozhodla iniciovať aj pravidelný dialóg o ľudských právach s Gruzínskom na úrovni trojky EÚ.

Udalosti sprevádzajúce prezidentské voľby a vyhlásenie výnimočného stavu v **Gruzínsku** v novembri 2007 mali za následok vznik vážnych obáv v súvislosti so situáciou v oblasti ľudských práv v krajine. Na konci roka 2007, po vyhlásení výnimočného stavu, OZEÚ pre Zakaukazsko spolupracoval so zástupcom OBSE pre slobodu médií na vytvorení podmienok pre opätovné uvedenie do prevádzky zavretej televíznej stanice Imedi TV. OZEÚ uľahčil aj vytvorenie skupiny gruzínskych novinárov a intelektuálov na hodnotenie a posúdenie situácie v oblasti médií v krajine pod záštitou poľského novinára Adama Michnika; jednalo sa o iniciatívu, ktorú priaznivo prijali všetky zainteresované politické strany v Gruzínsku. EÚ v apríli 2008 prijala v rámci nástroja stability program na podporu prípravy parlamentných volieb v Gruzínsku. Tento program zahŕňal: odbornú prípravu pre pomocný personál (sprostredkovateľov a školiteľov) a personál obvodných, okresných a ústredných volebných komisií, informácie pre voličov, podporu veľkému počtu pozorovateľov z MVO a paralelnej registrácie voličov v deň volieb. Komisia teraz vykonáva prvky tohto programu týkajúce sa obdobia po voľbách, vrátane poradenstva o zlepšení príslušných právnych predpisov, organizácie volieb a vzdelávania voličov v oblastiach s výskytom menšín.

Medzinárodná volebná pozorovateľská misia pod vedením OBSE/ODIHR sa vo svojich predbežných záveroch o parlamentných voľbách uskutočnených 21. mája 2008 vyjadrila, že „napriek pluralistickému mediálnemu prostrediu, väčšina médií ostala pod silným vplyvom ich majiteľov alebo politických podporovateľov.“

Prvé zasadnutie podvýboru EÚ – Gruzínsko pre spravodlivosť, slobodu a bezpečnosť sa uskutočnilo 30. apríla 2008. Obe strany sa dohodli na usporadúvaní pravidelných neformálnych zasadnutí venovaných dialógu o ľudských právach v zložení trojky nasledujúcich po zasadnutiach podvýboru.

Vyšetrovacia misia EÚ v Gruzínsku na začiatku roku 2007 navrhla súbor opatrení budovania dôvery. Vykonávanie balíka týchto opatrení v Gruzínsku a v konfliktných oblastiach sa začalo krátko po konzultáciách so všetkými stranami, najmä potom, čo Gruzínsko na konci júla 2007 s navrhovaným balíkom súhlasilo. Súbor opatrení budovania dôvery zahŕňa opatrenia zamerané na ochranu práv všetkých osôb patriacich k menšinám v Gruzínsku vzhľadom na pozitívny vplyv, ktorý by mohli mať na etnické menšiny žijúce v regiónoch, ktoré sa od Gruzínska odtrhli. K dosiahnutiu tohto cieľa prispeli aj semináre uskutočnené v októbri 2007 (EÚ a riešenie konfliktov v Gruzínsku) a novembri 2007 (Ochrana menšín v Gruzínsku), na ktorých sa zúčastnili nezávislí odborníci a zástupcovia občianskej spoločnosti z Gruzínska z oboch konfliktných oblastí.

Moldavská republika¹²⁹

Akčný plán európskej susedskej politiky EÚ – Moldavsko, ktorý sa začal vo februári 2005 obsahuje oddiel o demokracii, zásadách právneho štátu, ľudských právach a základných slobodách. Aj keď sa prvé trojročné obdobie akčného plánu skončilo vo februári 2008, EÚ a Moldavsko sa dohodli, že ho zachovajú ako nástroj na posilnenie procesu reforiem. Komisia v apríli 2008 zhodnotila pokrok, ktorý Moldavsko dosiahlo vo vykonávaní akčného plánu ESP vrátane oblasti ľudských práv a demokratizácie¹³⁰.

¹²⁹ Moldavská republika sa ďalej uvádza ako „Moldavsko“.

¹³⁰ Správa o pokroku Moldavska 2007, http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/progress2008/sec08_399_en.pdf.

Hoci Moldavsko vynaložilo úsilie o zosúladienie svojich právnych predpisov s príslušnými európskymi a medzinárodnými normami – prijal sa napríklad pokrokový zákon o slobode zhromažďovania sa – je potrebné vynaložiť ďalšie úsilie, a to najmä pokiaľ ide o vykonávanie a presadzovanie takých zákonov. Obmedzená sloboda a pluralita médií, ako aj potreba zabezpečiť nezávislosť súdnictva, sú naďalej osobitnými dôvodmi na znepokojenie. Zlé zaobchádzanie so zadržanými osobami zo strany orgánov presadzovania práva ešte stále predstavuje značný problém.

Ľudské práva, zásady právneho štátu, sloboda médií a urovanie konfliktu v Podnestersku patrili medzi kľúčové otázky, o ktorých sa rokovalo počas zasadnutia Rady pre spoluprácu EÚ – Moldavsko v máji 2008. EÚ zdôraznila potrebu ďalších domácich reforiem v týchto oblastiach, ako aj to, že je potrebné, aby sa parlamentné voľby, ktoré sa budú konať na jar v roku 2009, pripravili a uskutočnili v súlade s medzinárodnými normami.

Podrobné preskúmanie otázok týkajúcich sa ľudských práv a zásad právneho štátu sa uskutočnilo na zasadnutí podvýboru EÚ – Moldavsko pre spravodlivosť, slobodu a bezpečnosť, ktoré sa konalo v Bruseli 19. septembra 2007.

OZEÚ pre Moldavsko pravidelne rokoval so svojimi partnermi o otázkach ľudských práv. Jeden z poradcov OZEÚ v Kišiňove pracoval ako kontaktná osoba pre ľudské práva, pričom sledoval situáciu v oblasti ľudských práv v Moldavsku a poskytoval východiská pre prácu OZEÚ v tejto oblasti.

Komisia zorganizovala spoločne so zástupcami Rady Európy a OBSE dve zasadnutia rozhovorov o ľudských právach na úrovni expertov so zástupcami všetkých príslušných ministerstiev a útvarov v Moldavsku, moldavským parlamentom a moldavskou ombudsmankou s cieľom podrobne rokovať o konkrétnych činnostiach, ktoré sa od Moldavska vyžadujú na vykonávanie príslušných častí akčného plánu ESP EÚ a Moldavska.

Osobná zástupkyňa GT/VP pre ľudské práva sa zúčastnila na konferencii o slobode médií, ktorá sa uskutočnila v máji 2008 v Kišiňove a ktorú v kontexte čiernomorskej synergie zorganizovali Európska komisia a moldavská vláda¹³¹. Počas svojej návštevy sa stretla aj s moldavskou ombudsmankou Apolischiiovou a s predsedom Výboru pre ľudské práva moldavského parlamentu Secareanuom.

Ukrajina

Akčný plán ESP EÚ – Ukrajina, ktorý sa začal vo februári 2005 obsahuje oddiel o demokracii, právnom štáte, ľudských právach a základných slobodách. Aj keď sa prvé trojročné obdobie akčného plánu skončilo vo februári 2008, EÚ a Ukrajina sa dohodli, že predĺžia účinnosť dokumentu ako kľúčového nástroja reformného procesu na obdobie najviac jedného roka. Komisia v apríli 2008 zhodnotila pokrok, ktorý Ukrajina dosiahla vo vykonávaní akčného plánu ESP vrátane oblastí ľudských práv a demokratizácie¹³².

Od oranžovej revolúcie koncom roku 2004 sa dosiahol výrazný pokrok, pokiaľ ide o demokratizáciu Ukrajiny, a to najmä čo sa týka slobody médií a rozvoja občianskej spoločnosti. V krajine existuje široká škála nezávislých médií a dynamický sektor MVO. Taktiež sa tu dvakrát uskutočnili voľby, v marci 2006 a septembri 2007, ktoré boli vo veľkej miere v súlade s medzinárodnými normami.

Zároveň ale musí Ukrajina aj naďalej riešiť viacero výziev, najmä pokiaľ ide o nezávislosť a nestrannosť sudcov a účinné fungovanie systému súdnictva. EÚ tiež vyjadrila obavy nad zlým zaobchádzaním so zadržanými osobami zo strany orgánov presadzovania práva. Obavy vyvoláva aj zvýšenie počtu rasovo motivovaných útokov proti etnickým a náboženským menšinám, ako aj proti žiadateľom o azyl. EÚ tieto otázky dôsledne otvárala na zasadnutiach s ukrajinskými partnermi.

¹³¹ http://ec.europa.eu/regional_policy/index_en.htm

¹³² Správa o pokroku Ukrajiny 2007, http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/progress2008/sec08_402_en.pdf

Podrobné preskúmanie otázok týkajúcich sa ľudských práv a právneho štátu sa uskutočnilo na zasadnutí podvýboru EÚ – Ukrajina pre spravodlivosť, slobodu a bezpečnosť, ktoré sa konalo v Kyjeve 9. apríla 2008.

Bielorusko

Situácia v oblasti ľudských práv v Bielorusku bola naďalej zlá, čo zabránilo plnej účasti krajiny na ESP. Únia je naďalej otvorená kontaktom s Bieloruskom i prostredníctvom ESP, a to akonáhle Bielorusko vykoná konkrétne kroky smerom k demokratizácii, dodržiavaniu ľudských práv a zásad právneho štátu.

Tento odkaz sa zdôraznil v publikácii Komisie „Čo by EÚ mohla ponúknuť Bielorusku“. V dokumente sa uvádzajú viaceré kroky, ktoré sa Bielorusko vyzýva vykonať v súvislosti s demokratizáciou, dodržiavaním ľudských práv a zásad právneho štátu, ako aj výhody, ktoré ESP môže krajine a jej obyvateľom priniesť. Predsedníctvo EÚ, Komisia a kontaktná osoba pre vysokého predstaviteľa EÚ pre SZBP, a to i v zložení trojky, systematicky upozorňujú na možnosti a podmienky lepších vzťahov medzi Bieloruskom a EÚ v rámci ich kontaktov s bieloruskými orgánmi.

Realitou ostáva existencia politických väzňov v Bielorusku ako aj pokračujúce prenasledovanie aktivistov občianskej spoločnosti a opozície. Vážne obavy naďalej vyvoláva situácia týkajúca sa slobody médií v Bielorusku, najmä v súvislosti s nedávnym prijatím nového zákona o masmédiách, ktorý bieloruským médiám, vrátane internetových médií, uložil ďalšie obmedzenia, pričom ignoroval odporúčania zástupcu OBSE pre slobodu médií. EÚ naďalej podporuje snahy o nezávislé mediálne zdroje v Bielorusku a nezávislé mediálne vysielanie do Bieloruska zo susedných krajín a poskytuje príslušnú pomoc.

Po niekoľkých pozitívnych krokoch začiatkom roku 2008, ktoré viedli k prepusteniu všetkých politických väzňov okrem bývalého prezidentského kandidáta opozície Aliaksandra Kazulina, ktorý ostal vo väzení, režim v marci a apríli opäť sprísnil svoj postoj, čo sa najvýraznejšie prejavilo odsúdením Andreja Kima a Sergeja Parsjukjeviča za ich údajné činnosti v súvislosti s nepovolenou demonštráciou v januári 2008. Výzva na prepustenie všetkých politických väzňov a ukončenie ďalších zatýkaní a prenasledovania členov opozície a občianskej spoločnosti ostáva jednou z hlavných požiadaviek EÚ v rámci jej kontaktov s bieloruskými orgánmi.

Keďže sa v Bielorusku v oblasti demokratizácie nedosahuje skoro žiaden podstatný pokrok, EÚ v apríli 2008 predĺžila svoje reštriktívne opatrenia namierené voči niektorým bieloruským predstaviteľom zodpovedným za porušovanie demokratických práv, najmä v súvislosti s vážne spochybnenými prezidentskými voľbami z marca 2006. Rada a Komisia v spoločnom vyhlásení pripojenom k rozhodnutiu poznamenali, že v kontexte prípadného preskúmania obmedzujúcich opatrení kladú mimoriadny význam na to, aby sa budúce parlamentné voľby (plánované na 28. septembra) uskutočnili v súlade s medzinárodnými normami. EÚ je toho názoru, že uskutočnenie parlamentných volieb v súlade s medzinárodnými normami môže Bielorusku poskytnúť príležitosť napredovať smerom k demokratizácii a vrátiť sa tak na cestu rokovaní s EÚ. V tejto súvislosti opakovane zdôraznila, že pri posudzovaní, či sa voľby vykonali v súlade s medzinárodnými normami, je potrebné, aby sa proces posudzoval ako celok, a to aj vrátane otázky dodržiavania slobody prejavu, združovania a zhromažďovania sa, ďalej či kandidáti opozície mali možnosť zúčastňovať sa na všetkých etapách volebného procesu na rovnakej úrovni ako kandidáti vlády a či pozorovatelia OBSE/ODIHR mali možnosť sledovať proces.

Okupované palestínske územie

Počas sledovaného obdobia sa vo všeobecnosti zaznamenalo výrazné zhoršenie situácie v oblasti ľudských práv, najmä pokiaľ ide o právo na život, osobnú bezpečnosť a osobnú slobodu (hlavne v súvislosti so zatýkaním, zadržiavaním, postupmi prehl'adávaní, mučením a zlým zaobchádzaním počas vypočúvania). Za porušovanie ľudských práv sú zodpovedné aj palestínske aj izraelské orgány.

V pásme Gazy utrpela situácia týkajúca sa ľudských práv a základných slobôd počas prvých týždňov, ktoré nasledovali po prevzatí tejto oblasti hnutím Hamas 14. júna, vážny neúspech. Napriek správam o nedávno vykonaných zlepšeniach sa zaznamenali prípady svojvoľného zatýkania, mučenia a dokonca aj usmrtení počas väzby. Obmedzila sa sloboda tlače a vzrástol počet správ o prenasledovaní novinárov. Došlo k zavretiu všetkých rádii a televíznych staníc hnutia Fatah. Takisto došlo k zavretiu niekoľkých mimovládnych organizácií. V pásme Gazy sa obmedzilo fungovanie systému súdnictva, napr. v dôsledku zriadenia paralelného systému trestného stíhania hnutím Hamas. Vážne neúspechy tiež postihli súdnictvo, keď koncom roka zlyhal systém civilného súdnictva.

Správy z Predjordánska informujú o početných prípadoch mučenia zo strany palestínskych bezpečnostných služieb. Viacerí novinári boli zastrašovaní. Naďalej dochádzalo k politicky motivovaným (členovia Hamasu) zatknutiam. Bezpečnostné sily vykonali stovky zatknutí bez zatykača. Palestínska samospráva v septembri 2007 zavrela vyše 100 charitatívnych skupín. Došlo k častému porušovaniu ustanovení riadneho procesu zaručených v palestínskom práve. Do väčšiny zaznamenaných prípadov boli zapojení členovia preventívnej bezpečnosti, ktorá je kvázi polovojenskou silou zaoberajúcou sa ozbrojenými skupinami a politickými trestnými činmi, ako aj Všeobecná spravodajská služba (GIS).

K závažnému porušovaniu ľudských práv tak v pásme Gazy, ako aj v Predjordánsku, došlo počas sledovaného obdobia aj zo strany Izraela. V Predjordánsku pokračovalo osídľovanie, ktoré je v rámci medzinárodného práva ilegálne. Pokračujúce budovanie „bezpečnostnej bariéry“ v Predjordánsku ohrozuje základné práva palestínskeho obyvateľstva. Takmer úplná blokáda pásma Gazy zo strany Izraela má naďalej vážny vplyv na civilné obyvateľstvo, pretože obmedzuje dostupnosť základných tovarov a vážne ovplyvňuje poskytovanie základných služieb.

Izrael

EÚ naďalej Izrael upozorňovala na svoje hlboké obavy v oblasti ľudských práv, a to v rámci príslušných zasadnutí venovaných politickému dialógu, čo poskytlo príležitosť rokovať o otázkach dodržiavania ľudských práv vrátane slobody náboženského vyznania a viery, rozširovania osád, administratívneho zadržiavania vrátane individuálnych prípadov a otázky medzinárodného humanitárneho práva.

Aj na treťom zasadnutí neformálnej pracovnej skupiny pre ľudské práva EÚ – Izrael, ktoré sa konalo 30. apríla 2008, sa poskytla príležitosť diskutovať o širokej škále otázok, ako sú menšiny, obhajcovia ľudských práv, práva detí a Rada OSN pre ľudské práva, ako aj situácie spoločného záujmu v oblasti ľudských práv. EÚ v tejto súvislosti opätovne zdôraznila, že je potrebné vhodne nadviazať na otázky, o ktorých sa rokovalo počas posledných zasadnutí.

Posilnenie dialógu o ľudských právach medzi EÚ a Izraelom je nevyhnutnou súčasťou procesu rozvoja vzájomných vzťahov. EÚ má na základe uvedeného v úmysle zriadiť v rámci dohody o pridružení podvýbor pre ľudské práva, ktorý nahradí súčasnú neformálnu pracovnú skupinu.

Na druhom bilaterálnom seminári o boji proti rasizmu, xenofóbii a antisemitizmu, ktorý sa uskutočnil v januári 2008, sa navyše poskytla vítaná príležitosť na riešenie otázok spoločného záujmu.

Alžírsko

Po nadobudnutí platnosti dohody o pridružení EÚ a Alžírsku v septembri 2005 existuje vhodný rámec, ktorý obom stranám umožňuje upevniť vzájomný dialóg o otázkach ľudských práv a demokracie. Tieto otázky EÚ nastolila 10. marca 2008 na poslednom zasadnutí Asociačnej rady EÚ – Alžírsko a počas prvého zasadnutia asociačného výboru 16. septembra 2008. Pokiaľ ide o dodržiavanie ľudských práv a základných zásad, existujú oblasti, ktoré vzbudzujú znepokojenie, najmä v súvislosti so stále napätou bezpečnostnou situáciou a bojom proti terorizmu. Desať rokov po ukončení občianskej vojny pokračuje Alžírsko v boji proti teroristickým činom salafistickej skupiny pre kázne a boj (GSPC – Salafist Group for Preaching and Combat), ktorá sa teraz nazýva Organizácia Al Kaída pre islamský Maghreb (Organisation Al Qaeda au Maghreb Islamique) a je na Al Kaídu priamo napojená. Pretrváva výnimočný stav a bezpečnostné sily využívajú represívne opatrenia. Správy pravidelne informujú o údajných mučeníach, tajných strediskách na zadržiavanie osôb a únosoch. EÚ vyzýva k tomu, aby toto zložité bezpečnostné prostredie nebolo príčinou obmedzení vykonávania niektorých základných slobôd ako napríklad slobody verejného zhromažďovania a že boj proti terorizmu musí zabezpečiť dodržiavanie ľudských a občianskych práv. V tejto súvislosti sa musí pozorne sledovať situácia v oblasti slobody vierovyznania a myslenia, najmä pokiaľ ide o rastúcu reguláciu a kontrolu aktivít nemoslimského spoločenstva. Politický systém je do veľkej miery prezidentský so zavedenými inštitúciami a demokratickými ústavnými postupmi. V roku 2007 sa konali voľby do miestnej samosprávy a voľby do zákonodarného zboru a odrazil sa počas nich posun smerom k systému viacerých politických strán. V skutočnosti sa však systém v záujme podpory skutočnej účasti občanov a občianskej spoločnosti musí ešte značne rozvinúť. Nadchádzajúce prezidentské voľby, ktoré sa majú konať v roku 2009, budú ďalším významným medzníkom.

Egypt

Po prijatí akčného plánu EÚ – Egypt v marci 2007 sa zriadil podvýbor EÚ – Egypt pre politické otázky zahŕňajúce ľudské práva a demokraciu, ako aj medzinárodné a regionálne otázky. Po prijatí uznesenia Európskeho parlamentu, ktoré sa kriticky vyjadruje k stavu ľudských práv v Egypte, egyptská vláda zrušila zasadnutie politického podvýboru, ktoré sa malo uskutočniť krátko potom. Prvé zasadnutie podvýboru pre politické otázky sa nakoniec zvolalo na 2. – 3. júna 2008 v Bruseli. Tento dialóg umožnil obom stranám rokovať o otázkach ľudských práv otvoreným a konštruktívnym spôsobom.

Národnú diskusiu o situácii v oblasti ľudských práv v Egypte a určitý stupeň rozhodovania umožňuje Národná rada pre ľudské práva (NCHR), ktorej komisia pozostáva z politických predstaviteľov, akademikov, právnikov, štátnych úradníkov a – v menšej miere – zástupcov občianskej spoločnosti. EÚ ocenila záväzok egyptskej vlády uplatňovať ľudské práva prostredníctvom národnej stratégie a uvítala ukončenie národného plánu NCHR.

NCHR vydala svoju štvrtú výročnú správu vrátane odporúčaní pre egyptskú vládu v marci 2008. Táto správa zdôraznila, že sa Egyptu nepodarilo premeniť svoje medzinárodné prísluby, záväzky a národné stratégie presadzovania ľudských práv na konkrétne zlepšenia ani v rámci legislatívnej, ani v rámci výkonnej oblasti, neúprosná „snaha“ orgánov o bezpečnosť a stabilitu získala prioritu a značne zaťažuje verejné a politické práva. V správe sa taktiež kritizovalo pokračujúce úsilie vlády v roku 2007 o odsúdenie medzinárodných správ o situácii ľudských práv v Egypte.

Kľúčom k dosiahnutiu pokroku na ceste k demokratickejšej spoločnosti je uskutočnenie slobodných a spravodlivých volieb v súlade so všetkými medzinárodnými normami. EÚ podrobne sledovala voľby do miestnej samosprávy, ktoré sa konali 8. apríla 2008 a ktoré prebehli v súlade so zmenami a doplneniami ústavy z marca 2007. Znepokojenie vyvolali vážne nedostatky vo volebnom procese. Mnohým potenciálnym kandidátom sa z rôznych príčin zabránilo, aby sa prihlásili do volieb. EÚ nabádala egyptské orgány, aby preskúmali volebný rámec s cieľom zosúladiť ho s medzinárodnými normami vrátane práva byť volený.

EÚ vyjadrila znepokojenie nad tým, že egyptský parlament 26. mája 2008 odsúhlasil predĺženie výnimočného stavu, ktorý je v účinnosti už niekoľko desaťročí, do 31. mája 2010, alebo do prijatia protiteroristických právnych predpisov. EÚ očakáva jeho zrušenie, pričom zároveň očakáva, že právne predpisy zamerané na boj proti terorizmu v súlade s medzinárodnými normami sa prijmu čo najskôr.

Navzdory očakávaniam väčšej politickej liberalizácie po voľbách v roku 2005 je EÚ vážne znepokojená aj trendom pokračujúcich zatýkaní a prenasledovania politických protivníkov vrátane členov Moslimského bratstva. Súdenie civilných prípadov vojenským tribunálom je tiež príčinou znepokojenia. Posledný prípad súvisel s procesom 40 kľúčových členov Moslimského bratstva a viedol k odsúdeniu 25 z nich s rozsudkami až na 10 rokov väzby, čo predstavuje maximálny trest. EÚ je hlboko znepokojená počtom sťažností na mučenie, administratívne zadržiavanie a údajné zlé zaobchádzanie so zadržanými.

Sloboda združovania ostala obmedzená. Pozitívne je, že sudy potvrdili právo Strediska odborových zväzov a služieb pracovníkov na činnosť a registráciu ako MVO – takmer rok po jeho zavretí správnym nariadením.

Nezávislé a opozičné noviny síce prosperujú, médiá sú otvorenejšie, úrady však postavili niekoľko novinárov a redaktorov pred súd, ktorý ich následne odsúdil (proti týmto rozsudkom sa podalo odvolanie). Úrady posilňujú kontrolu nad internetom aj prostredníctvom prenasledovania blogerov. Vyskytli sa aj sťažnosti na obmedzovanie slobody vyznania, najmä kvôli prenasledovaniu konvertitov či odmietnutiam opraviť ich úradné záznamy.

Národná rada pre detstvo a materstvo (NCCM) viedla s podporu orgánov verejné kampane s cieľom postaviť mimo zákon mrzačenie ženských pohlavných orgánov, podporovať právo žien na rozvod, ako aj kampaň proti domácemu násiliu. Mrzačenie ženských pohlavných orgánov bolo oficiálne zakázané v júni 2007.

Európska komisia vyzvala v rámci nástroja EIDHR na podávanie návrhov zameraných na posilnenie úlohy občianskej spoločnosti pri presadzovaní ľudských práv v Egypte. Suma v celkovej výške 873 000 EUR sa udelí projektom podporujúcim demokratické volebné procesy, sociálne a hospodárske práva alebo boj proti mučeniu a zlému zaobchádzaniu.

Jordánsko

Dodržiavanie demokratických zásad, ľudských práv a základných slobôd je základným prvkom dohody o pridružení s Jordánskom a prioritou v rámci akčného plánu ESP. Jordánsko bolo prvou krajinou ESP, ktorá zriadila podvýbor pre ľudské práva a demokraciu. Prostredníctvom tohto podvýboru sa teraz nadviazal pozitívny dialóg s vládou. Tretie zasadnutie v rámci tohto dialógu, ktoré sa konalo 25. júna 2008, poskytlo príležitosť podrobne diskutovať o mnohých otázkach spoločného záujmu.

Európska únia uvítala prijatie zákonov o politických reformách z roku 2007, zákona o politických stranách a zákona o voľbách do orgánov územnej samosprávy. EÚ nabádala Jordánsko, aby pokračovalo v účinnom vykonávaní týchto zákonov a prípadne ho urýchlilo. Účasť žien na politickom živote sa zlepšila, pretože nový zákon o obciach stanovil kvótu 20 % kresiel v mestskej samospráve pre ženy. Je to veľmi dôležitý prvý krok smerom k skutočnej spravodlivej účasti žien v politickom živote. Okrem toho nabáda Jordánsko, aby vykonávalo špecifické odporúčania výboru pre národný program, akým je napríklad zriadenie nezávislého výboru na organizovanie volieb a dohľad nad nimi a riešenie sťažností, aby sa tak zaručila transparentnosť volebného procesu. EÚ vyjadrila ochotu pomáhať Jordánsku pri príprave ďalších parlamentných volieb v roku 2011.

EÚ zdôraznila ďalšie pozitívne prvky, akými sú napríklad prijatie zákona o domácom násilí a zákona o prístupe k informáciám, ďalej výbor pre boj proti korupcii, ktorý začal pracovať v januári 2008, a podpora rovnakého zaobchádzania so ženami – kvóty pre mestské a obecné rady, či zriadenie zvláštnej jednotky na ministerstve práce. Uvítala aj zákon o tlači a publikáciách z roku 2007, ktorým sa rozširujú súčasné právne predpisy a posilňuje ochrana novinárov a všetky slobody jednotlivcov. Zároveň zdôraznila potrebu väčšieho súladu medzi týmto zákonom a trestným zákonom.

EÚ vyjadrila vážne obavy súvisiace so zákonom o občianskej spoločnosti, ktorý parlament nedávno prijal bez toho, aby vzal do úvahy odporúčania a námietky organizácií občianskej spoločnosti. EÚ považovala úlohu organizácií občianskej spoločnosti v reformnom procese za pozitívnu a zdôraznila význam porád s občianskou spoločnosťou, pokiaľ ide o uvedený zákon.

EÚ dúfala, že vykonávaním nedávno zmeneného a doplneného zákona o verejnom zhromažďovaní sa bude možné vytvoriť správnu rovnováhu medzi potrebou zaistiť bezpečnosť a potrebou poskytnúť obyvateľom priestor na formuláciu a prejavovanie svojich názorov a účasť na verejnom živote. Rovnako vzala na vedomie vymenovanie prvého ombudsmana ako súčasť inštitucionálneho rámca na ochranu práv občanov. Nabádala Jordánsko, aby uskutočňovalo verejné informačné kampane s cieľom zvyšovať povedomie obyvateľstva o funkcii ombudsmana.

EÚ vzala na vedomie nedávno prijaté opatrenia na boj proti mučeniu a inému krutému, neľudskému a ponižujúcemu zaobchádzaniu. Uvítala skutočnosť, že vymedzenie pojmu mučenie v jordánskych právnych predpisoch sa zosúladiť s dohovorom OSN proti mučeniu.

EÚ uvítala aj jordánske de facto moratórium na popravy, ktoré platí od mája 2006. Vyzvala Jordánsko, aby v tomto procese pokračovalo a zrušilo trest smrti de facto i de jure. Na tento účel by sa vhodný nástroj vytvoril ratifikáciou druhého opčného protokolu k Medzinárodnému paktu o občianskych a politických právach.

Jordánsky národný program aj národný program sociálneho a hospodárskeho rozvoja na roky 2009 – 2011 zdôrazňujú potrebu zvýšiť nezávislosť súdnictva. V národnom programe sa výslovne uvádza, že je potrebné zabezpečiť nezávislý rozpočet pre súdnictvo a EÚ preto uvítala zámer Jordánska vykonávať plán dosiahnutia finančnej nezávislosti od roku 2009.

Libanon

Napriek zlepšeniam, ku ktorým došlo po stiahnutí sa Sýrie v roku 2005, je celková situácia v oblasti ľudských práv v Libanone naďalej zmiešaná. Vo všeobecnosti sa občianske a politické práva dodržiavajú, závažným problémom je však prax súdneho a bezpečnostného aparátu, slabosť koncepcie právneho štátu, neefektívna administratíva a korupcia. Podmienky vo väzniciach a údajné mučenie tiež vyvolávajú znepokojenie. Vyhliadky na reformu v oblasti demokratizácie, ľudských práv a správy vecí verejných oslabil politická nestabilita vrátane konfliktu medzi Izraelom a Hizballáhom v roku 2006 a následný politický pat, ktorý značne oklieštil činnosť vlády a legislatívnu činnosť. Zlepšovaním situácie po zhode dosiahnutej v Dauhe v máji 2008, po ktorej nasledovali prezidentské voľby a vytvorenie vlády národnej jednoty, sa očakáva, že by sa všeobecná atmosféra mohla zlepšiť. V súčasnosti existuje istá hybná sila priaznivá pre reformy, ktoré by ďalej zosúlادili voľby s medzinárodnou praxou.

Mnoho politických skupín je ozbrojených, čo pridáva k atmosfére napätia, v ktorej sú určité základné slobody ohrozené, ako to dokazujú udalosti z mája 2008 v Bejrúte a na iných miestach v Libanone, počas ktorých sa zaznamenali porušovania ľudských práv. V severnom Libanone nepokoje pokračovali.

Určitý pokrok sa dosiahol v zlepšení situácie veľkého počtu utečencov z Iraku v Libanone (100 000). Mimoriadne znepokojivá však ostáva situácia palestínskych utečencov a migrujúcich pracovníkov.

Pokiaľ ide o Palestínčanov, ich životné podmienky sú nesmierne ťažké a napriek priateľským službám výboru pre libanonsko-palestínsky dialóg a úsiliu vlády v rámci iniciatívy na zlepšenie táborov a úsiliu vynaloženému na riešenie dôležitého problému chýbania dokladov totožnosti, palestínski utečenci stále nemajú riadny prístup na trh práce a nesmú vlastniť nehnuteľnosti. Ťažké podmienky v táboroch môžu využívať a vyžívajú extrémistické skupiny, ako tomu bolo počas zdĺhavého konfliktu (máj – august 2007) v utečeneckom tábore v Nahr el-Barede. EÚ v júni 2008 vyzvala k premene libanonského de facto moratória na vykonávanie trestu smrti na de jure moratórium do prípadného zrušenia. Pri tejto príležitosti sa pripomenul aj záväzok Libanonu podpísať a ratifikovať opčný protokol dohovoru proti mučeniu (prijatý v rámci prvého zasadnutia pracovnej skupiny ESP pre ľudské práva)

Líbya

Zložitá situácia v oblasti ľudských práv v Líbyi naďalej vyvoláva veľké znepokojenie. EÚ zistila množstvo prekážok v oblasti politických a občianskych práv, najmä pokiaľ ide o slobodu prejavu, tlače a združovania. Politické strany sú zakázané; súdny systém nie je ani zďaleka nezávislý od politického vplyvu. S pravidelnosťou sa vyskytuje zatknutie a zadržiavanie v izolácii, mučenie a trest smrti. Po úspešnom ukončení prípadu bulharského a palestínskeho zdravotníckeho personálu v lete 2007, EÚ iniciovala proces otvorenia rokovaní s Líbyou s cieľom uzavrieť rámcovú dohodu. Táto dohoda by zahŕňala širokú škálu politických otázok prostredníctvom politického dialógu a spolupráce v oblastiach zahraničnej a bezpečnostnej politiky. Jej základným prvkom bude dodržiavanie ľudských práv, základných slobôd a demokratických zásad. Počas rokovaní je EÚ odhodlaná začať s Líbyou konštruktívny dialóg o posilnení dodržiavania ľudských práv a základných slobôd, zásad právneho štátu a správy vecí verejných s cieľom podporiť reformy v Líbyi.

Maroko

Druhé zasadnutie podvýboru o „ľudských právach, demokracii a správe vecí verejných“ sa uskutočnilo 27. novembra 2007 v Bruseli. Rokovania umožnili pokračovať v dialógu o širokej škále otázok súvisiacich s demokraciou a zásadami právneho štátu. Rokovalo sa aj o posilňovaní administratívnych kapacít s cieľom zlepšiť uplatňovanie legislatívnych opatrení, o fungovaní systému súdnictva a podpore ľudských práv a základných slobôd. Pokiaľ ide o parlamentné voľby uskutočnené v septembri 2007, EÚ vzala na vedomie dôležitý pokrok dosiahnutý v porovnaní so skúsenosťami z minulosti. Napriek tomu je potrebné vytvoriť jasný právny rámec nezávislého mechanizmu pozorovania volieb. Marocký kráľ zdôraznil potrebu začatia dôležitých reforiem v oblasti súdnictva. Programy EÚ zamerané na modernizáciu systému súdnictva (modernizácia väzenského systému a odborná príprava sudcov/prokurátorov) tieto reformy podporujú. Inicioval sa proces preskúmania trestného zákona.

Maroko uskutočnilo reformu zákona o rodine a podporilo tak úlohu ženy v spoločnosti. Zmenilo aj zákon o štátnej príslušnosti s cieľom umožniť, aby deti, ktoré majú marockú matku a otca s inou štátnou príslušnosťou, mali marockú štátnu príslušnosť. Ženy sú vo väčšej miere zastúpené v novej vláde. Vyvíja sa veľké úsilie zamerané naboť proti násiliu voči ženám, najmä vytvorením informačného systému a organizovaním kampaní na informovanie verejnosti.

Pokiaľ ide o ľudské práva a základné slobody, Maroko začalo v týchto oblastiach s pomocou EÚ prípravy na národnú stratégiu a akčný plán. Ešte stále pretrvávajú výrazné problémy v oblastiach slobody združovania sa a slobody prejavu.

Európska komisia spustila v rámci nástroja ESP program podporujúci vykonávanie odporúčaní Komisie pre spravodlivosť a zmierenie (IER) a najmä proces odškodnenia. Okrem toho Európska komisia posilnila svoju spoluprácu s mimovládnyimi organizáciami, tým, že im poskytuje finančnú pomoc prostredníctvom Európskeho nástroja pre demokraciu a ľudské práva s cieľom posilniť úlohu občianskej spoločnosti pri presadzovaní ľudských práv a demokratických reforiem v Maroku.

Západná Sahara

EÚ pokračovala v pozornom sledovaní vývoja v otázke západnej Sahary. Naďalej upozorňovala na humanitárne aspekty tohto konfliktu. O uvedenej otázke sa rokovalo v rámci politického dialógu s Marokom na zasadnutí asociačnej rady 23. júla 2007, ako aj pri príležitosti posilneného politického dialógu 21. decembra 2007. Rovnako sa o nej diskutovalo s Alžírskom na zasadnutí asociačnej rady 10. marca 2008. Naďalej pretrvávali problémy v oblasti ľudských práv týkajúce sa slobody prejavu a zhromažďovania sa, prístupu na územie pod marockou správou a do utečeneckých táborov v oblasti Tindouf na alžírskej pôde, ktorú kontroluje front Polisario. V oblasti politiky síce pokračuje proces rokovaní, ktorý sa začal po prijatí rezolúcie Bezpečnostnej rady OSN 1754 dňa 30. apríla 2007, avšak bez hmatateľných výsledkov.

Sýria

Celková situácia v oblasti ľudských práv Sýrii ostáva neuspokojivá z dôvodu silného postavenia bezpečnostných služieb a preto, že neexistuje riadna občianska spoločnosť. Sýrska ústava v zásade zaručuje hlavné politické, občianske a sociálne práva. Zákon o výnimočnom stave však účinne bráni občanom uplatňovať základné občianske a politické práva.

V decembri 2007 a januári 2008 začali sýrske štátne bezpečnostné služby sériu zatknutí politických aktivistov v celej Sýrii ako reakciu na stretnutie iniciatívy „Vyhlásenie z Damašku za národnú demokratickú zmenu“ 1. decembra, ktoré združilo širokú koalíciu aktivistov vyzývajúcich k politickej reforme. Dvanásť vedúcich predstaviteľov hnutia v súčasnosti čelí konaniu na trestnom súde v Damašku. EÚ a členské štáty opakovane vyjadrili obavy v súvislosti so zadržaním sýrskych aktivistov občianskej spoločnosti za pokojné vyjadrenie ich názorov a vyzvali na ich prepustenie.

Pretrvávajúcim problémom je svojvoľné zadržiavanie. Podozrivých je možné dlhé obdobia zadržiavať bez obvinenia alebo súdneho procesu. Proti nezákonnému zatýkaniu neexistuje žiadna právna náprava. Podľa právnikov, obhajcov ľudských práv a bývalých väzňov mučení sú najmä podozriví pri vyšetrovaní vrátane politických oponentov.

Prísľuby väčšej politickej liberalizácie, napr. uvoľnenia zákona o výnimočnom stave, udelenia občianstva Kurdom bez štátnej príslušnosti a prijatia zákona o systéme viacerých politických strán, sa nepremenili na činy.

Sýrske orgány sú tradične zdržanlivé, pokiaľ ide o diskusiu o otázkach ľudských práv s vonkajšími subjektami vrátane EÚ. Odvolávajú sa na národnú zvrchovanosť a neexistenciu vhodného inštitucionálneho rámca, akým by napríklad bola dohoda o pridružení EÚ – Sýria. Zástupcovia EÚ však v súčasnosti majú pravidelný prístup k súdnym procesom pred vysokým súdom pre štátnu bezpečnosť, vojenským súdom a trestným súdom.

Otázka dohody o pridružení so Sýriou sa môže opätovne preveriť vzhľadom na zlepšenie vzťahov medzi Damaskom a Západom.

Od začiatku vojny v Iraku Sýria veľkoryso vítala utečencov. Ich počet dramaticky vzrástol v roku 2006 a na začiatku roku 2007. S cieľom pomôcť Sýrii vyrovnáť sa s týmto masívnym prílivom utečencov poskytla EÚ a jej členské štáty humanitárnu pomoc a podporu orgánom, aby mohli rozšíriť domáce kapacity pri riešení najnaliehavejších potrieb v oblasti zdravotníctva a vzdelávania. Postoj Sýrie k irackým utečencom, najmä jej ochotu spolupracovať v tejto otázke s EÚ, je možné považovať za prvý krok smerom k zlepšeniu vzťahov medzi oboma stranami.

Tunisko

EÚ vyjadrila potešenie nad tým, že podvýboru pre ľudské práva a demokraciu sa 12. novembra 2007 podarilo zísť na zasadnutí v Tunise. Bol to prvý štruktúrovaný dialóg o ľudských právach a demokracii, ktorý sa medzi EÚ a Tuniskom uskutočnil. Presadzovanie dodržiavania ľudských práv je hlavným cieľom politiky EÚ vo vzťahu s touto krajinou. Počas prvého zasadnutia EÚ zaznamenala trvalé nedostatky v dodržiavaní ľudských práv a najmä slobody prejavu a slobody združovania a zhromažďovania sa. MVO činné v oblasti ochrany ľudských práv a obhajcovia ľudských práv musia čeliť rôznym prekážkam a nemôžu pri presadzovaní ľudských práv pracovať slobodne, čoho zrejmým príkladom je Liga pre ľudské práva. Sloboda tlače a médií je tiež oblasťou, v ktorej je potrebný pluralistickejší prístup. Prioritou by malo byť posilnenie úlohy a účasti občianskej spoločnosti na politickom živote vzhľadom na voľby v roku 2009. O politickom vývoji v Tunisku a o otázkach súvisiacich s ľudskými právami sa diskutovalo aj na zasadnutí venovanom politickému dialógu EÚ a Tuniska počas šiesteho zasadnutia asociačnej rady, ktoré sa uskutočnilo v Bruseli 19. novembra 2007.

6.3. Rusko a Stredná Ázia

Napriek tomu, že v **Rusku** ústava zaručuje ľudské práva, a napriek skutočnosti, že Rusko je účastníkom mnohých medzinárodných dohovorov o ľudských právach, je EÚ i naďalej vážne znepokojená zo zhoršovania situácie v oblasti ľudských práv v tejto krajine, najmä pokiaľ ide o rešpektovanie právneho štátu, slobodu názoru a zhromažďovania sa, slobodu tlače, situáciu ruských mimovládnych organizácií a občiansku spoločnosť, a situáciu v Čečensku a iných častiach Predkaukazska.

Po dohode o začatí pravidelného dialógu o ľudských právach, ktorá sa dosiahla na samite EÚ – Rusko v novembri 2004 v Haagu, sa konzultácie o ľudských právach medzi EÚ a Ruskom uskutočňujú v súčasnosti dvakrát ročne¹³³.

¹³³ Pozri kapitolu 2.6.5, Konzultácie o ľudských právach s Ruskou federáciou.

V súvislosti s parlamentnými voľbami v decembri 2007 a prezidentskými voľbami v marci 2008 vyjadrila EÚ znepokojenie nad obmedzeniami týkajúcich sa slobody zhromažďovania a demonštrácií opozície. V prípadoch, keď sa demonštrácie opozície uskutočnili napriek zákazu, sa vyskytlo niekoľko prípadov policajnej brutality, neprimeraného použitia sily a svojvoľného zatýkania. Kontrola hlavných médií v Rusku vládou, najmä televízie, vzbudzuje tiež obavy a bola obzvlášť znepokojujúca počas kampaní k nedávnym parlamentným a prezidentským voľbám, keď nedostatok rovnakého prístupu k médiám pre opozíciu, ako aj využívanie „administratívnych zdrojov“, neumožnili voľby na základe skutočnej súťaže medzi kandidátmi. V prípade prezidentských volieb minimálna hranica dvoch miliónov podpisov, ktoré bolo potrebné zozbierať na podporu iných osôb ako nominantov politických strán Dumy, ktoré sa chceli zaregistrovať ako kandidáti na prezidenta, predstavovala neprimerane ťažkú prekážku, ktorá viedla k nekalým postupom.

Vážne znepokojenie vzbudzuje aj skutočnosť, že novinári sú v Rusku vystavení nebezpečenstvu. Hoci v roku 2007 bol v tejto krajine zabitý len jeden novinár, čo v porovnaní s 5 zabitiami v roku v roku 2006 predstavuje pokles, takmer všetky tieto prípady zostali nevyriešené.

Ťažká zostáva aj situácia ruských mimovládnych organizácií a občianskej spoločnosti, hoci doteraz sa nevyskytli prípady zatvorenia vplyvných a najvýznamnejších MVO v dôsledku zmien právnych predpisov týkajúcich sa MVO, ktoré nadobudli účinnosť v apríli 2006. Ustanovenia zákona o MVO sa však často vykonávajú spôsobom, ktorý je pre MVO namáhavý, nákladný a časovo náročný. Okrem toho sa vyskytujú znepokojujúce rozdiely medzi regiónmi, pokiaľ ide o spôsob vykonávania zákona o MVO.

Niekoľko zákonov a opatrení prijatých vo všeobecnom kontexte boja proti terorizmu obmedzuje slobodu názoru a prejavu, najmä pre opozičné sily, MVO a médiá. EÚ je naďalej znepokojená zákonom proti extrémizmu, v ktorom príliš široké vymedzenie pojmu extrémizmus zahmlieva rozdiel medzi opozičnými aktivitami a extrémizmom.

Znepokojenie nad'alej vzbudzujú správy o zlom zaobchádzaní a používaní mučenia zo strany personálu ruských orgánov presadzovania práva, hoci sa vyvíja úsilie zamerané na riešenie tohto problému. Skutočnosť, že títo pracovníci často nie sú braní na zodpovednosť za svoje činy, tento problém len zväčšuje. Tendencia ruských súdov zakladať rozsudok len na priznaní podozrivých tiež prispieva k praxi zlého zaobchádzania v zariadeniach vyšetrovacej väzby. Podmienky vo väzení sú navyše stále extrémne tvrdé a niekedy život ohrozujúce. Nad'alej je problémom zneužívanie väzňov inými väzňami a údajne ho využíva alebo podporuje (niekedy inštitucionalizovane) vedenie niektorých väzenských zariadení s cieľom udržať poriadok prostredníctvom teroru.

V armáde je nad'alej vážnym problémom šikanovanie, hoci sa vyvíja úsilie zamerané na riešenie tohto problému. Podľa ministerstva obrany len za prvých 9 mesiacov roku 2007 zomrelo na následky šikanovania 20 vojakov. Žiaľ, zdá sa, že len málo obvinených je v takýchto prípadoch stíhaných alebo braných na zodpovednosť. Potrebné je tiež účinne sa zaoberať aj vysokým počtom samovrážd a príčinami, ktoré k nim vedú.

Všetky správy svedčia o pretrvávajúcej vysokej miere rasizmu a xenofóbie v tejto krajine: obzvlášť silné sú najmä predsudky voči Čečencom, Kaukazanom, Rómom, Židom, meschetským Turkom, Afričanom a Ázijcom. Problémom zostáva tiež rasová diskriminácia. Hoci zákon práce obsahuje podrobné ustanovenia proti rasovej diskriminácii v zamestnávaní, zdá sa, že sa uplatňujú len zriedka. V dôsledku rasovej diskriminácie majú menšiny tiež obmedzený prístup k vzdelávaniu, bývaniu, verejným službám, verejným priestorom, ako aj k občianstvu a registračnému systému. Z diskriminačného a samovoľného správania voči evidentným menšinám sa často obviňuje aj polícia.

Hoci v Rusku prebieha proces presadzovania komplexnej reformy súdneho systému a prezident Medvedev zdôraznil svoj zámer riešiť „právny nihilizmus“ v Rusku, súdny systém, najmä na úrovni nižších súdov, stále dostatočne nedodržiava ľudské práva a trpí nedostatkom nezávislosti. Väčšina rozhodnutí Európskeho súdu pre ľudské práva, ktoré sú nepriaznivé pre Rusko, sú dôsledkom neschopnosti ruského administratívneho systému vykonávať rozhodnutia ruských súdov v praxi. Existujú správy o zásahoch štátu, ktorých cieľom je brániť žiadostiam ruských občanov na Európskom súde pre ľudské práva (ECHR), pričom najznepokojivejšie prípady takýchto zásahov sa týkajú žiadostí na ECHR súvisiacich s konfliktmi v Predkaukazsku. Okrem toho skutočnosť, že ruský parlament (Duma) neratifikoval protokol 14 Rady Európy o ECHR, ktorý je nevyhnutný na zabezpečenie chodu súdu v budúcnosti vzhľadom na stále väčšie pracovné zaťaženie, môže ohroziť jeho fungovanie.

Napriek ukončeniu vojny v Čečensku a pokračujúcemu procesu rekonštrukcie v tejto republike zostáva situácia v oblasti ľudských práv v Predkaukazsku znepokojivá. Stále sa vyskytuje mnoho prípadov porušovania ľudských práv vrátane násilných únosov, mučenia, svojvoľného zatýkania, obťažovania obhajcov ľudských práv a obmedzení slobody prejavu. Hoci sa situácia v Čečensku za posledné dva roky zlepšila, situácia v oblasti ľudských práv sa najmä v susednom Ingušsku a Dagestane sa zhoršila. Rusko naďalej odmieta povoliť osobitnému spravodajcovi OSN pre mučenie, aby navštívil väzenia v Predkaukazsku podľa jeho štandardných podmienok, a odmieta plniť odporúčania Výboru Rady Európy pre predchádzanie mučeniu.

Stratégia EÚ pre nové partnerstvo so **strednou Áziou** poskytuje od svojho prijatia Európskou radou 21. a 22. júna 2007 celkový rámec pre vzťahy EÚ s touto oblasťou. V priebehu uplynulého roka sa medzi strednou Áziou a EÚ rozvinula nová kvalitná spolupráca a výrazne sa zintenzívnili politický dialóg s krajinami tohto regiónu.

Radu naďalej znepokojuje situácia v oblasti ľudských práv v strednej Ázii a je naďalej odhodlaná pracovať na konkrétnom zlepšení situácie v oblasti ľudských práv v piatich stredoázijských republikách, z ktorých všetky majú v rôznej miere vážne problémy s dodržiavaním základných práv a slobôd. V stratégii EÚ pre nové partnerstvo so strednou Áziou sa uznáva, že ľudské práva, právny štát, dobrá správa vecí verejných a demokratizácia podporujú dlhodobú politickú stabilitu a hospodársky rozvoj v strednej Ázii. Otázky ľudských práv sa v súlade s touto stratégiou otvorili s každou stredoázijskou krajinou prostredníctvom rôznych kanálov a vo všetkých politických dialógoch vrátane zasadnutia národných koordinátorov, ktoré sa konalo 10. marca 2008 v Bruseli, a zasadnutia ministrov EÚ – Stredná Ázia, ktoré sa konalo v apríli 2008 v Ašchabade. EÚ naďalej otvára s krajinami tohto regiónu otázky ľudských práv aj na zasadnutiach Rady pre spoluprácu a Výboru pre spoluprácu, ako aj na zasadnutiach v iných zostavách, pre ktoré neexistujú podobné dohody. Niekoľkým krajinám v regióne sa zaslali bilaterálne demarše o problematických otázkach.

EÚ by sa podľa stratégie mala usilovať o začatie štruktúrovaného pravidelného dialógu o ľudských právach orientovaného na výsledky so všetkými krajinami v regióne. Takéto dialógy sa uskutočnili do 30. júna 2008 s Uzbekistanom a Turkménskom. Na zasadnutí ministrov EÚ – stredná Ázia, ktoré sa v apríli 2008 konalo v Ašchabade, sa v zásade dosiahla dohoda, že sa do konca roka 2008 takéto dialógy začnú aj s Kazachstanom, Tadžikistanom a Kirgizskou republikou.

Prispievať k vykonávaniu politiky EÚ na dodržiavanie ľudských práv je súčasťou mandátu OZEÚ pre strednú Áziu Pierra Morela. Úzko spolupracuje osobnou zástupkyňou GT/VP pre ľudské práva a naďalej upozorňuje na otázky ľudských práv počas svojich návštev regiónu a prostredníctvom dvojstranných kontaktov.

EÚ vzhľadom na predsedníctvo **Kazachstanu** v OBSE v roku 2010 zdôraznila dôležitosť zavádzania ďalších politických reforiem najmä v oblasti ľudských práv, slobody zhromažďovania, úlohy občianskej spoločnosti a MVO, situácie politickej opozície a slobody médií.

Rada 13. novembra 2007 prijala spoločnú pozíciu 2007/734/SZBP¹³⁴, ktorou sa obnovujú niektoré reštriktívne opatrenia voči **Uzbekistanu**. S cieľom podporiť Uzbekistan pri zlepšovaní situácie v oblasti ľudských práv a s ohľadom na záväzky, ktoré prijal, sa však vízové obmedzenia pozastavili na dobu šiestich mesiacov. Rada po preskúmaní z 29. apríla 2008 predĺžila pozastavenie vízových obmedzení na obdobie ďalších šiestich mesiacov do 13. novembra 2008 .

V súvislosti s preskúmaním z 29. apríla Rada prijala závery, v ktorých uvítala zrušenie trestu smrti, zavedenie habeas corpus a prepustenie rôznych obhajcov ľudských práv, ale vyjadrila tiež znepokojenie nad situáciou ľudských práv v iných oblastiach, a vyzvala Uzbekistan, aby okrem iného zabezpečil prepustenie obhajcov ľudských práv, vyriešil otázku akreditácie riaditeľa organizácie Human Rights Watch pre túto krajinu, spolupracoval s osobitnými spravodajcami OSN pre mučenie a slobodu prejavu a zrušil obmedzenia týkajúce sa MVO.

EÚ usporiadala druhé kolo dialógu o ľudských právach s Uzbekistanom 5. júna 2008¹³⁵.

EÚ pri príležitosti prvého pravidelného dialógu a ľudských právach s Turkménskom, ktorý sa konal 24. júna 2008¹³⁶, vyjadrila svoje obavy týkajúce sa **Turkménska** v oblastiach, ako sú sloboda združovania a zhromažďovania sa, sloboda prejavu a médií, sloboda zmýšľania a náboženského vyznania, podmienky vo väzeniach a sloboda pohybu a nútené vysídľovanie.

Pokiaľ ide o **Kirgizskú republiku**, EÚ vzniesla otázky, ako sú reforma ústavy, sociálna situácia veľkej časti obyvateľstva, vývoj v oblasti právnych predpisov zameraných na prísnejší dohľad nad demokratickými slobodami a obmedzený prístup k informáciám, ako aj parlamentné voľby v decembri 2007, ktoré boli podľa ODIHR „premeškanou príležitosťou“.

¹³⁴ Ú. v. EÚ L 295, 14.11.2007, s. 34–39.

¹³⁵ Pozri časť o Uzbekistane v kapitole 2.6.3.

¹³⁶ Pozri časť o Turkménsku v kapitole 2.6.3.

EÚ vyjadrila poľutovanie nad tým, že **Tadžikistan** naďalej čelí vážnym prekážkam na ceste k stabilizácii, a vyzvala ho, aby v tomto smere podnikol kroky na zlepšenie situácie. Sociálno-ekonomická situácia väčšiny obyvateľstva zostáva najmä v zimnom období veľmi vážna, pričom sporadické snahy vlády bojovať proti korupcii a zlá správa vecí verejných spôsobujú spomalenie rozvoja občianskej spoločnosti. EÚ tiež vyjadrila znepokojenie nad ťažkými podmienkami činnosti MVO v krajine, ako aj nad obmedzovaním náboženských slobôd.

6.4. Afrika

Od prijatia spoločnej stratégie EÚ a Afriky a jej prvého akčného plánu na samite EÚ – Afrika v decembri 2007 v Lisabone sa veľká pozornosť venuje presadzovaniu ľudských práv, právneho štátu a dobrej správy vecí verejných.

Rada 6. decembra 2007 prijala jednotnú akciu, ktorou sa pán Koen Vervaeke vymenúva za osobitného zástupcu EÚ pre Africkú úniu. V ten istý deň ho Komisia vymenovala za vedúceho delegácie Európskej Komisie pri Africkej únii. V tomto vymenovaní sa odráža spoločná oboch inštitúcií spojiť všetky nástroje EÚ a tým zabezpečiť koherentný prístup k Afrike na všetkých úrovniach.

Afrika a EÚ vymedzili vybrané prioritné činnosti na počiatočné obdobie 2008 – 2010 a dohodli sa na ich vykonávaní v kontexte partnerstva EÚ a Afriky pre demokratickú správu vecí verejných a ľudské práva. V tomto partnerstve sa spája škála prioritných činností s cieľom zlepšiť dialóg na globálnej úrovni aj na medzinárodných fórach a podporovať africký mechanizmus partnerského preskúmania a africkú chartu demokracie, volieb a správy vecí verejných. V oblasti ľudských práv prebieha medzi AÚ a EÚ pravidelný dialóg. Zúčastnené strany sa dohodli na jeho cieľoch formáte a programe¹³⁷. Africký súd pre ľudské práva a práva národov oslovil v septembri 2008 podvýbor Európskeho parlamentu pre ľudské práva spoločne s vedúcou organizáciou občianskej spoločnosti, Koaliciou pre účinný africký súd pre ľudské práva a práva národov.

¹³⁷ Pozri kapitolu 2.6.4. Dialóg medzi EÚ a Africkou úniou o ľudských právach.

Otázky ľudských práv sa okrem toho riešia prostredníctvom politického dialógu s každou africkou krajinou jednotlivo prostredníctvom praktických postupov, ako sú napríklad podpora konsolidácie občianskej spoločnosti, posilnenie parlamentov a programov decentralizácie, ktoré posilňujú hlas a právomoci provinčných a/alebo miestnych orgánov. Pokiaľ ide o Guineu a Zimbabwe, porušenia ľudských práv, právneho štátu a demokratických procesov sa naďalej riešia prostredníctvom konzultácií podľa článku 96 Dohody z Cotonou. Zatiaľ čo v Guinei sa dosiahol zjavný pokrok, vzťahy so Zimbabwe sú naďalej veľmi problematické. Pozitívne je, že EÚ sa vzhľadom na významné zlepšenie situácie v oblasti ľudských práv v Togu rozhodla v novembri 2007 zrušiť prijaté opatrenia a ukončiť konzultačný postup s Togsou republikou podľa článku 96 Dohody z Cotonou.

Západná Afrika

Politická dohoda z Ouagadougou z marca 2007 priniesla v mnohých oblastiach pozitívne zmeny a nádej na trvalý mier na **Pobreží Slonoviny**. V novembri 2008 sa v tejto krajine majú konať dlho odkladané prezidentské voľby a EÚ bola pozvaná, aby v tejto súvislosti poskytla pomoc a aby pôsobila ako pozorovateľ. Pokrok v iných dôležitých otázkach, ako sú najmä odzbrojenie a zrušenie milícií a opätovné zjednotenie ozbrojených síl, je naďalej pomalý.

Od zvolenia prezidentky Johnson-Sirleafovej sa v **Libérii** zlepšila situácia v oblasti právneho štátu. Posledné sankcie, ktoré ostali v platnosti, zbrojné embargo a obmedzenie cestovania pre isté osoby, sa predĺžili o obdobie ďalších 12 mesiacov¹³⁸. Naďalej však pretrváva rozšírené násilie, najmä ozbrojené lúpeže a znásilnenia, najmä v Monrovii a jej okolí, čo svedčí o neschopnosti libérijskej štátnej polície účinne si plniť svoje povinnosti. Okrem toho zostáva ešte vyriešiť niekoľko otázok, ktoré majú zásadný význam pre trvalú udržateľnosť mieru a stability, vrátane reformy právneho a súdneho systému, reintegrácie obyvateľstva postihnutého vojnou a rozšírenia právneho štátu v celej krajine.

¹³⁸ Spoločná pozícia Rady 2008/109/SZBP o reštriktívnych opatreniach voči Libérii (Ú. v. EÚ L 38, 13.2.2008, s. 26).

EÚ sa v máji 2008 stretla v zložení trojky s **nigérijským** ministrom zahraničných vecí, aby rozhodli o zlepšenom politickom dialógu medzi EÚ a Nigériou, v ktorom sa budú riešiť aj ľudské práva na globálnej i národnej úrovni. Nigéria zohráva kľúčovú úlohu pri zabezpečovaní mieru a stability v Afrike a najmä v západnej Afrike. Očakáva sa, že pomoc EÚ sa nasmeruje na podporu prioritných činností v týchto oblastiach: mier a bezpečnosť, dobrá správa vecí verejných a ľudské práva, obchod a regionálna integrácia a kľúčové otázky rozvoja (vrátane trvalej udržateľnosti životného prostredia a zmeny klímy).

Znepokojenie naďalej vyvoláva pretrvávajúca bezpečnostná situácia na severe **Mali**. Koncom obdobia, na ktoré sa správa vzťahuje, začali medzi povstalcami a vládou Mali mierové rokovania sprostredkované Alžírskom. Počas sledovaného obdobia útoky povstalcov a reakcia armády na ne viedli k mnohým stratám na životoch, a to aj medzi civilistami. S veľkým záujmom sa očakáva regionálna konferencia o mieri a rozvoji, ktorú príslušné orgány ohlasujú od jesene 2007.

Na jar 2008 sa v **Senegale** opäť začali agresívne útoky proti homosexuálom. Polícia zasiahla, aby zastavila násilnosti. V blízkej budúcnosti sa dekriminalizácia homosexuality očakávať nedá, keďže ide o politicky citlivú otázku. EÚ uvítala rozhodnutie vlády Senegalu postaviť bývalého prezidenta Čadu, Hissène Habrého, pred senegalský súd. EÚ vyjadrila svoj úmysel prispieť k procesu.

Stredná Afrika

Európska únia naďalej pozorne sleduje situáciu v oblasti ľudských práv v **Konžskej demokratickej republike** (KDR) a je znepokojená pretrvávajúcim porušovaním ľudských práv v krajine vrátane sexuálneho násilia na ženách, a to najmä na jej východe.

EÚ niekoľkokrát pri rôznych príležitostiach odsúdila porušovanie ľudských práv v KDR a vyjadrila mimoriadne znepokojenie aj v priamych kontaktoch s konžskými štátnymi úradníkmi. Okrem toho sa príslušným štátnym orgánom zasielajú podľa potreby demarše na obranu obhajcov ľudských práv alebo v súvislosti s inými znepokojivými otázkami.

Členské štáty EÚ a Komisia taktiež naďalej podporujú dobrú správu vecí verejných vrátane upevnenia demokracie, právneho štátu a reformy bezpečnostného sektora. V tejto súvislosti sa dve misie EÚ v rámci EBOP, a to EUSEC RD Congo a EUPOL RD Congo, predĺžili do 1. júla 2009, čím sa potvrdzuje, že prioritou EÚ je naďalej podporovať reformu armády a polície zároveň, ako aj pevné úsilie ES vynakladané v oblasti súdnictva/polície.

V dôsledku podpísania nairobského komuniké a gómskych záväzkov voči provincii Kivu došlo na východe krajiny k určitým zlepšeniam bezpečnostnej situácie. Postupné zhoršovanie od augusta 2008 však opäť potvrdilo nestabilitu situácie. EÚ bude naďalej podporovať politické procesy a zohľadňovať pritom, že dialóg a vykonávanie prijatých politických a bezpečnostných záväzkov je jediným udržateľným prístupom v súvislosti s rastúcim porušovaním ľudských práv a dosiahnutia trvalého mieru.

Na východe okrem toho naďalej značný problém predstavuje nedostatok štátnej moci a situácia v oblasti ľudských práv sa nezlepšila. Státisíce ľudí sú naďalej vysídlené, pričom ženy a deti, ale aj muži, sú vystavení znásilňovaniu, mučeniu, zabíjaniu a plieneniu. Tieto znásilnenia, často používané ako vojnová zbraň, sa v rámci BR OSN uznali za potenciálnu hrozbu, pokiaľ ide o medzinárodný mier. Odchod jednotiek FDLR z KDR, reforma konžskej armády a zavedenie disciplíny v nej, skoncovanie s beztrestnosťou, ako aj posilnenie štátnej moci v provinciách Kivu sú prioritou medzinárodnej agendy, s cieľom skončiť s týmto porušovaním ľudských práv. EÚ bola proti zrušeniu mandátu osobitného spravodajcu OSN pre situáciu ľudských práv v KDR v marci 2008 a bude pozorne sledovať správu o KDR, ktorú v marci 2009 predloží niekoľko tematicky zameraných osobitných spravodajcov v oblasti ľudských práv.

Osobná zástupkyňa GT/VP Riina Kionková navštívila v októbri 2007 spoločne s OZEÚ pre oblasť Veľkých jazier východnú časť KDR a riešila tieto otázky s miestnymi guvernérom, vojenskými veliteľmi a vládnymi úradníkmi v Kinšase.

EÚ bude pokračovať v dialógu s vládou KDR a ostatnými krajinami v regióne s cieľom podporiť mier a bezpečnosť obyvateľstva v regióne.

EÚ dôrazne podporuje zásadu, že osoby zodpovedné za porušovanie ľudských práv civilného obyvateľstva musia niesť za svoje činy zodpovednosť. V tomto kontexte opätovne zdôraznila, že podporuje úsilie **Medzinárodného trestného súdu (ICC)** vynaložené v súvislosti s porušovaním ľudských práv v oblasti Veľkých jazier v minulosti a súčasnosti. Po tom, ako súd vydal zatykač na J. P. Bembu, jeden z členských štátov EÚ ho zatkol, čím umožnil jeho postavenie pred ICC.

Južná Afrika

EÚ pozorne sledovala situáciu v oblasti ľudských práv v **Zimbabwe**, ktorá sa v sledovanom období naďalej zhoršovala. Vyдалa niekoľko verejných vyhlásení, v ktorých situáciu odsúdila.

Keďže v krajine nedošlo v oblasti ľudských práv k pokroku, Rada vo februári 2008 obnovila spoločnú pozíciu 2008/135/SZBP¹³⁹, pôvodne prijatú vo februári 2002 (2002/145/SZBP¹⁴⁰), o reštriktívnych opatreniach voči vedúcim osobnostiam, ktoré sú zodpovedné za krízu správy vecí verejných a za porušovanie ľudských práv. Reštriktívne opatrenia pozostávajú zo zákazu vstupu do EÚ pre osoby, ktoré sa zapájajú do činností závažným spôsobom ohrozujúcich demokraciu, dodržiavanie ľudských práv a zásady právneho štátu v Zimbabwe, a zo zmrazenia finančných prostriedkov týchto osôb. V platnosti je aj embargo na dovoz zbraní a vybavenia určeného na vojenské operácie.

Obdobie sa vyznačovalo dvoma udalosťami. Prvým bolo pokračujúce sprostredkovateľské úsilie juhoafrického prezidenta Mbekiho a druhým prípravy na prezidentské a parlamentné voľby v Zimbabwe v roku 2008.

¹³⁹ Ú. v. EÚ L 43, 19.2.2008, s. 39–39

¹⁴⁰ Ú. v. EÚ L 50, 21.2.2002, s. 1

Počas výročného samitu SADC v Lusake v Zambii, v auguste 2008 podal prezident Mbeki správu o pokroku v sprostredkovaní medzi stranou ZANU-PF a Hnutím za demokratickú zmenu (MDC). Na samite sa uvítal dosiahnutý pokrok a zúčastnené strany sa vyzvali, aby urýchlili proces rokovaní a čo najskôr ukončili prácu, aby sa tak budúce voľby mohli uskutočniť v atmosfére pokoja, ktorá umožní ľudu Zimbabwe zvoliť si svojich vodcov podľa vlastného výberu. Žiaľ, sprostredkovateľskému úsiliu sa nepodarilo vytvoriť pokojnú atmosféru pre voľby. Vládnua strana ZANU-PF sa nikdy nejavila byť skutočne pripravená zaviazat' sa k rokovaniam a, ako s blížiacim sa koncom roka stúplo násilie a porušovanie ľudských práv páchané bezpečnostnými zložkami a stúpecami ZANU-PF nielen na členoch MDC, ale aj na obyvateľstve.

Prezident Mugabe sa v decembri 2007 zúčastnil na samite EÚ – Afrika v Lisabone. Vízum mu bolo udelené i napriek tomu, že bol na zozname osôb, ktorým je zakázané udeliť vízum, pretože niekoľko afrických štátov svoju účasť podmienilo jeho účasťou na samite. Počas samitu niekoľko hláv štátov EÚ prezidenta Mugabeho a jeho režim v Zimbabwe ostro kritizovalo.

Prvé kolo volieb sa konalo 29. marca 2008. Ako pozorovatelia sa na ňom zúčastnili SADC, AÚ a Panafrický parlament. Napriek kritike volieb zo strany pozorovateľov vyhrala parlamentné aj prezidentské voľby opozícia. Významne K tomu prispelo sprostredkovateľské úsilie prezidenta Mbekiho, keďže jedným z jeho výsledkov bolo, že volebné výsledky pre každý obvod sa mali hneď po spočítaní hlasov vyvesiť pred volebnou miestnosťou. Týmto sa umožnilo, aby MVO a pozorovatelia volieb odfotografovali a porovnali všetky číselné údaje ešte pred tým, ako mohla vláda vykonať akékoľvek nenáležité spracovanie údajov. The result of the presidential elections were not, however sufficiently clear-cut enough (Mugabe 43%; Tsvangirai 48%) to avoid a re-run of the presidential elections. Uskutočnili sa 27. júna a všetci pozorovatelia jednomyselne túto udalosť odsúdili. Vládnua strana a bezpečnostné sily dokonca už pred udalosťou spustili v krajine režim bezprecedentného teroru, čo malo za následok, že opozičný kandidát sa musel pred uskutočnením volieb v obave o svoj život a o život svojich stúpecov z volieb stiahnuť. Voľby sa napriek tomu uskutočnili aj s len jedným kandidátom, preto nie je prekvapením, že podľa výsledkov sčítania štátnymi úradníkmi, ktoré sa však uskutočnilo bez dohľadu neutrálnych pozorovateľov, tento kandidát vyhral 85 % odovzdaných hlasov.

Východná Afrika

EÚ sa ako pozorovateľ zúčastnila na rozhovoroch medzi vládou **severnej Ugandy** a Armádou božieho odporu (LRA) v Džube v severnej Ugande. Rada tak podporila sprostredkovateľské úsilie osobitného vyslanca generálneho tajomníka OSN pre oblasti postihnuté LRA – bývalého prezidenta Mozambiku Joaquina Chissana. EÚ prispela k vypracovaniu a podpísaniu piatich osobitných príloh k Mierovému dohovoru z Džuby vrátane jednej prílohy o zodpovednosti a spravodlivosti a vyjadrila ľútosť nad tým, že konečnú mierovú dohodu nebolo nakoniec možné podpísať. V severnej Ugande však nedošlo k novému prepuknutiu násilností a EÚ je odhodlaná pomáhať pri obnove tejto oblasti, aby sa odhadovaných milión osôb vysídlených v rámci štátu mohlo vrátiť do svojich domovov. Vyzvala tiež ugandskú vládu, aby sa naďalej angažovala v tomto procese a aby bola pripravená vykonávať ustanovenia mierovej dohody v súlade s Rímskym štatútom, ktorým sa zriaďuje ICC, a posilňovať právny štát v celej Ugande.

Politická, bezpečnostná a humanitárna situácia v **Sudáne** a najmä v Dárfúre sa počas uplynulého roka nezlepšila. EÚ je naďalej hlboko znepokojená neustálym násilím páchaným na civilnom obyvateľstve, členoch mierových jednotiek a humanitárnych pracovníkoch, ako aj dôkazmi o vysokom počte násilných trestných činov založených na rodovej príslušnosti a sexuálne motivovaných trestných činov.

Hoci moratórium na prístup humanitárnej pomoci v Dárfúre sa koncom januára 2008 predĺžilo o ďalší rok, situácia sa naďalej zhoršuje. Ľudské utrpenie desiatok tisíc ďalších utečencov a osôb vysídlených v rámci krajiny, ktorí majú len obmedzený prístup k humanitárnej pomoci, alebo k nej prístup nemajú vôbec, zostáva po vojenských útokoch na dediny v Dárfúre bežnou realitou. K porušovaniu ľudských práv a medzinárodných humanitárnych zákonov prispievajú aj vládne sily a skupiny povstalcov. Skutočnosť, že odmietajú začať zmysluplné mierové rozhovory, spôsobuje pretrvávanie tejto odsúdeniahodnej humanitárnej situácie. Páchatelia trestných činov a porušení ľudských práv a medzinárodného humanitárneho práva nesmú zostať nepotrestaní. Pri mnohých príležitostiach sa pripomína dôležitosť dodržiavania rezolúcie BR OSN 1325 (2000) v súvislosti so ženami, mierom a bezpečnosťou.

EÚ v súlade s rezolúciou BR OSN 1593 (2005) opakovane vyzvala vládu Sudánu, aby bezpodmienečne spolupracovala s Medzinárodným trestným súdom a aby odovzdala dve osoby, na ktoré ICC vydal 27. apríla 2007 zatykač v súvislosti s údajnými zločinmi proti ľudskosti a vojnovými zločinmi v Dárfúre. Tieto ohavné zločiny nesmú zostať nepotrestané. Európska rada vyzvala vo svojich záveroch Radu pre všeobecné záležitosti a vonkajšie vzťahy, aby naďalej pozorne sledovala vývoj v Sudáne a v prípade nedostatočnej spolupráce s OSN a inými inštitúciami vrátane ICC uvažovala o ďalších opatreniach¹⁴¹.

Somálsky polostrov

EÚ je naďalej hlboko znepokojená nad situáciou v oblasti ľudských práv v **Eritrei** vrátane zhoršovania situácie, pokiaľ ide o slobodu náboženského vyznania a slobodu médií, a za týmto účelom zaslala posolstvá priamo prezidentovi tejto krajiny. EÚ vydala 18. septembra vyhlásenie, v ktorom vyjadruje znepokojenie nad situáciou politických väzňov v krajine vrátane významných poslancov parlamentu a novinárov uväznených v septembri 2001, ktorí sú stále zadržiavani v izolácii bez toho, aby bolo proti nim vznesené obvinenie. Naďalej tiež vyzýva k vykonávaniu dohôd týkajúcich sa ľudských práv, ktoré Eritrea ratifikovala; v tejto súvislosti podporuje najmä prostredníctvom projektu EK s miestnymi odbormi vykonávanie dohovorov Medzinárodnej organizácie práce.

Pokiaľ ide o **Etiópiu**, EÚ pokračuje v práci na podpore dodržiavania ľudských práv a systému demokracie s viacerými politickými stranami. Znepokojenie vyjadrila najmä v súvislosti s návrhom zákona o MVO, ktorý môže ohroziť možnosť občianskej spoločnosti podporovať demokraciu. Concerns have also been expressed about the violence and other types of pressure against journalists and other limitations on freedom of expression and association. EÚ tiež zaslala predsedovi etiópskej vlády list, v ktorom vyjadruje znepokojenie nad situáciou v oblasti ľudských práv v somálskom regióne Etiópie (Ogaden) a ponúka pomoc pri podpore hospodárskeho rozvoja v regióne. EÚ taktiež monitoruje problematické súdne konania proti osobám zatknutým kvôli demonstráciám z roku 2005. Pozitívnou skutočnosťou je, že sa vykonali prvé kroky na vytvorenie národných mechanizmov na sledovanie situácie v oblasti ľudských práv.

¹⁴¹ Pozri kapitolu 4.8., ICC a boj proti beztrestnosti.

EÚ vyjadrila znepokojenie nad zhoršovaním situácie v oblasti ľudských práv v **Somálsku** v dôsledku pokračujúceho konfliktu a vyzvala k oficiálnemu odsúdeniu a prešetreniu všetkých porušení ľudských práv v tejto krajine. Po šesnástich rokoch občianskej vojny čelí Somálsko kľúčovým výzvam budovania mieru a bezpečnosti, vytvárania demokratických procesov a inštitúcií a posilňovania ľudských práv. Značne ohrozené sú najmä základné ľudské práva detí, žien a iných zraniteľných skupín. Mimoriadne ohrozené sú deti (50 % obyvateľstva je vo veku do 18 rokov a okolo 20 % je mladších ako 5 rokov), najmä v dôsledku podvýživy a nedostatku ochrany. EÚ podporuje Úrad vysokej komisárky pre ľudské práva, ako aj nezávislého experta na ľudské práva pre Somálsko, a nabáda ich, aby v tejto krajine vykonali nezávislú vyšetrovaciu a hodnotiacu misiu. Bolo by to vítaným prvým krokom na ceste k vytvoreniu mechanizmu vyšetrovania systematického porušovania ľudských práv, nech sa ho dopustil ktokoľvek. EÚ je odhodlaná posilniť svoju podporu Somálska v oblasti ľudských práv, a to najmä pri budovaní kapacít v rámci verejných inštitúcií a služieb.

6.5. Blízky východ a Arabský polostrov

V **Iráne** sa opätovne vyskytli prípady závažného porušovania ľudských práv. V hlavných oblastiach, ktoré vzbudzujú znepokojenie EÚ, sa od poslednej výročnej správy nedosiahol žiadny pokrok a v mnohých ohľadoch sa situácia ešte zhoršila. Používanie trestu smrti, a to aj v prípade mladistvých, sa desivo zvyšuje. Irán popravuje viac mladistvých páchateľov ako akákoľvek iná krajina na svete a je jednou z veľmi mála krajín, ktoré naďalej udeľujú trest smrti aj za trestné činy spáchané pred dovŕšením 18 rokov. Sloboda prejavu je prísne obmedzená. EÚ stále znepokojuje zaobchádzanie s náboženskými a etnickými menšinami v tejto krajine. Časté sú aj správy o mučení. Obhajcovia ľudských práv sú čoraz častejšie za svoju prácu uväznení a podávajú svedectvo o rastúcom obťažovaní a zastrášaní. Na reformu zákonov, inštitúcií a úradných postupov, ktoré umožňujú porušovanie ľudských práv sa prijalo len málo účinných krokov. Práve naopak, EÚ je znepokojená návrhom trestného zákona, ktorý sa zvažuje a ktorého niektoré časti sú v jasnom rozpore so záväzkami Iránskej islamskej republiky vyplývajúcimi z medzinárodných dohovorov o ľudských právach, ako je napr. zavedenie povinného trestu smrti v súvislosti s apostázou, kacírstvom a čarodejníctvom.

EÚ dôsledne reagovala na všetky prípady vážneho porušovania ľudských práv (trest smrti, mučenie, obhajcovia ľudských práv, práva žien, práva osôb patriacich k menšinám), v mnohých prípadoch prostredníctvom verejných vyhlásení. Predstavitelia EÚ v sledovanom období pri mnohých príležitostiach upozorňovali iránske orgány na znepokojujúce otázky ľudských práv. Medzi témami, o ktorých sa rokovalo, boli popravy mladistvých páchatel'ov napriek vyhlásenému moratóriu na takéto praktiky, prípady amputácie, verejné popravy, vyhrážanie sa orgánov osobám, ktoré pokojne vyjadrujú svoje názory, a ich uväznenie. Znepokojujúca bola aj neustála diskriminácia náboženských menšín, najmä spoločenstva Bahá'í, ktoré je vystavené osobitnému prenasledovaniu, o čom svedčí nezákonné zatknutie vodcov tohto spoločenstva v máji a nárast násilných útokov, ako aj pokračujúca protibahájská propaganda v iránskych médiách.. EÚ vyjadrila svoje znepokojenie aj nad prísny obmedzením slobody prejavu vrátane rušenia novín, ďalej nad tvrdým zakročením proti osobám zapájajúcim sa do webových blogov a proti univerzitám, ako aj nad zadržiavaním politických väzňov, najmä obhajkýň ľudských práv, odborárov a novinárov.

Ochota iránskych orgánov rokovať s EÚ o prípadoch súvisiacich s ľudskými právami a riešiť ich naďalej klesá. Naďalej odmietajú usporiadať zasadnutie v rámci dialógu medzi EÚ a Iránom o ľudských právach, a to aj napriek snahe EÚ o takéto zasadnutie. Na zasadnutí Valného zhromaždenia Organizácie Spojených národov v decembri 2007 všetky členské štáty EÚ podporili rezolúciu o ľudských právach v Iráne. Vyjadrilo sa v nej hlboké znepokojenie nad pokračujúcim porušovaním ľudských práv a Iránska islamská republika sa vyzvala, aby dodržiavala svoje medzinárodné záväzky, ku ktorým sa dobrovoľne prihlásila.

Kľúčovými oblasťami, na ktoré sa EÚ zameriava vo svojich vzťahoch s **Irakom**, je dobrá správa vecí verejných, demokracia, ľudské práva a právny štát. EÚ podporuje upevňovanie bezpečnosti na základe podpory systému právneho štátu a presadzovaním kultúry dodržiavania ľudských práv a schvaľuje model demokratickej vlády, ktorá prekonáva rozdiely a podporuje vykonávanie medzinárodného paktu s Irakom, pričom medzi iracké záväzky patrí aj právny štát a oblasť ľudských práv. EÚ na žiadosť Iraku naďalej poskytovala prostredníctvom svojej integrovanej misie na podporu právneho štátu v Iraku (EUJUST LEX) školenia vyšším úradníkom z radov polície, súdnictva a väzenských zariadení, ktoré prebiehajú v členských štátoch EÚ. ES sa angažuje v podpore právneho štátu a sektoru súdnictva v Iraku od roku 2005. Dôraz sa kladie na praktické uplatňovanie v rámci Iraku. V roku 2007 Komisia vyčlenila finančné prostriedky konkrétne na podporu právneho štátu a sektoru súdnictva prostredníctvom posilnenia kľúčových verejných a súkromných inštitúcií a kapacít. Podpora sa poskytuje aj niekoľkým verejným a súkromným inštitúciám a na rozvoj občianskej spoločnosti v oblasti ľudských práv. S ohľadom na utrpenie osôb vysídlených v rámci krajiny a utečencov najmä v tomto regióne sa poskytli zdroje ES aj na humanitárnu podporu s cieľom riešiť túto situáciu.

EÚ a Irak v septembri 2005 podpísali spoločné vyhlásenie o politickom dialógu. EÚ tento dialóg využíva na presadzovanie svojich cieľov v oblasti ľudských práv a na vyjadrovanie svojho znepokojenia nad situáciou tejto otázky v Iraku. Vyjadrila tiež sklamanie z obnovenia trestu smrti v tejto krajine v septembri 2005 a odvtedy opakovane vyzýva k jeho zrušeniu. V súčasnosti rokuje o dohode o obchode a spolupráci s Irakom, ktorá má obsahovať aj doložku o ľudských právach, ustanoviť rámec pre spoluprácu v otázkach ľudských práv a riešiť rôzne otázky týkajúce sa právneho štátu a Medzinárodného trestného súdu.

Zdá sa, že v **Saudskej Arábii** sa zvyšuje povedomie verejnosti o otázkach ľudských práv, a EÚ si želá vychádzať z tohto pozitívneho trendu a pokračovať so Saudskou Arábiou v dialógu o tejto problematike. Naďalej však pretrváva vážne znepokojenie nad situáciou v oblasti ľudských práv v tejto krajine, a to v súvislosti s konkrétnymi prípadmi, ako aj s otázkami, ktoré vzbudzujú znepokojenie všeobecne, ako sú trest smrti, situácia žien a sloboda tlače. EÚ naďalej upozorňovala saudskoarabské orgány na bilaterálnej úrovni, ako aj na zasadnutiach Rady pre spoluprácu v Perzskom zálive.

EÚ naďalej pomáhala **Jemenskej** republike v jej reformnom úsilí, a to aj v oblasti ľudských práv a základných slobôd. Ako krajina oddaná zastupiteľskej demokracii a ľudským právam predstavuje Jemen pre EÚ zrejmého partnera v oblasti ľudských práv v Perzskom zálive. Pozitívny demokratický vývoj v tejto krajine vrátane úspešného plnenia jej deklarovaných ambícií v oblasti ľudských práv bude však závisieť od jej schopnosti bojovať proti chudobe, fundamentalizmu a terorizmu. EÚ bude v spolupráci s jemenskými orgánmi aj naďalej poskytovať know-how a pomoc pri budovaní kapacít vo všetkých týchto oblastiach.

6.6. Ázia

Ľudské práva sú kľúčovým rozmerom politických vzťahov EÚ s krajinami tohto regiónu. EÚ sleduje svoj cieľ presadzovanie ľudských práv a upevnenia demokracie prostredníctvom celej škály nástrojov zahraničnej politiky, najmä začleňovaním doložiek o ľudských právach do dvojstranných dohôd, rokovaním o dohodách o partnerstve a spolupráci, diskusiami o otázkach ľudských práv v kontexte pravidelných zasadnutí, na ktorých sa vedie politický dialóg, organizovaním dialógov venovaných ľudským právam a vytváraním volebných pozorovateľských misií EÚ okrem toho dôsledne presadzuje politiky v oblasti ľudských práv v rámci Stretnutia Ázia – Európa (ASEM), viacstranného procesu, na ktorom sa zúčastňujú krajiny z regiónov Európy aj Ázie. EÚ vyjadrila uznanie, že Charta ASEAN-u, ktorú prijalo Združenie národov juhovýchodnej Ázie (ASEAN), zahŕňa presadzovanie a ochranu ľudských práv a základných slobôd a plánuje sa v nej, že sa zriadi orgán ASEAN-u pre ľudské práva, ktorý by bol prvou takouto regionálnou inštitúciou v Ázii.

EÚ oceňuje všeobecný pokrok, ktorý sa dosiahol v súvislosti s ľudskými právami na tomto kontinente, domnieva sa však, že je potrebné vynaložiť ešte veľa úsilia, najmä pokiaľ ide o situáciu menšín, utečencov, sociálne zraniteľné skupiny, slobodu prejavu, slobodu združovania a slabý systém súdnictva, ktorý nie je nezávislý.

Severovýchodná Ázia

Situáciu v oblasti ľudských práv v Číne sledovalo medzinárodné spoločenstvo a občianska spoločnosť počas sledovaného obdobia s mimoriadnou pozornosťou, keďže Čína bola miestom konania olympijských hier v auguste 2008. Čiastočne na základe sľubov Číny ako súčasti olympijskej výzvy, týkajúcich sa konkrétne úplnej slobody médií pre zahraničných reportérov pred hrami a počas nich, sa s veľkou nádejou očakávalo, že sa táto krajina bude usilovať prezentovať svetu pozitívny obraz o sebe tým, že zlepší situáciu v oblasti ľudských práv. Tieto očakávania sa celkom nenaplnili, práve naopak, prípravy na hry viedli k sprísneniu bezpečnostných opatrení na úkor občianskych slobôd a paradoxne v niektorých prípadoch prispeli k porušovaniu ľudských práv. Patria k nim umlčanie kritických hlasov prostredníctvom zastrašovania, vyhrážania sa a zatýkania pred hrami, kontrola internetu, nútené vysťahovania ľudí z ich domovov, aby sa vytvoril priestor pre práce spojené s výstavbou pre olympijské hry, a všeobecná „operácia čistenia“ v Pekingu, ktorej súčasťou bolo zatýkanie signatárov petícií, aktivistov a iných osôb.

EÚ zaslala bezprecedentné množstvo demaršov týkajúcich sa okrem iného aj uväznenia významných osôb a odsúdenia obhajcov ľudských práv, ako napríklad Hu Jiu, ktorý bol tiež predmetom zriedkavého verejného vyhlásenia EÚ. Počas sledovaného obdobia sa uskutočnili dve stretnutia v rámci dialógu o ľudských právach medzi EÚ a Čínou¹⁴² a znepokojenie v súvislosti s ľudskými právami sa vyjadrilo aj počas iných stretnutí na vysokej úrovni v rámci politického dialógu, a to aj počas návštevy kolégia komisárov v apríli 2008.

Výtržnosti v Lhase 14. marca a následné nepokoje v iných oblastiach obývaných Tibetčanmi ďalej poznačili povest Číny v oblasti ľudských práv a vyvolali medzinárodnú kritiku. Hoci je zrejmé, že sa spáchali vážne porušenia ľudských práv, je ťažké zhodnotiť ich plný rozsah, keďže Tibet bol v skutočnosti zablokovaný. Hlásené počty mŕtvych, zranených a zadržaných sa výrazne líšia a naďalej pretrváva znepokojenie nad zlým zaobchádzaním so zadržanými a ich mučením, absenciou medzinárodne garantovaných práv na spravodlivý proces a zintenzívnenou kampaňou vlasteneckej prevýchovy.

¹⁴² Pozri kapitolu 2.6.1., Dialógy o ľudských právach s Čínou.

EÚ 17. marca vydala verejné vyhlásenie, v ktorom okrem iného vyzvala čínsku vládu, aby sa zaoberala obavami Tibetanov v súvislosti s otázkami ľudských práv a nabádala obe strany, aby začali skutočný a konštruktívny dialóg s cieľom dosiahnuť trvalo udržateľné riešenie prijateľné pre všetkých, ktoré by plne rešpektovalo tibetskú kultúru, náboženstvo a identitu. Na naliehanie medzinárodného spoločenstva sa uskutočnili dve stretnutia medzi zástupcami dalajlámu a čínskych orgánov, ale doteraz sa veľa konkrétnych výsledkov nedosiahlo.

Potláčanie kultúrnej a náboženskej identity zostalo naďalej problémom v súvislosti s ujkurskou menšinou v provincii Sin-ťiang.

Na druhej strane zemetrasenie v provincii Si-čchuan v máji vyvolalo prílev súcitu a podpory medzinárodného spoločenstva pre čínsky ľud a počiatočná otvorenosť v spravodajstve pozitívne kontrastovala s utajovaním okolností v súvislosti s tibetskými udalosťami.

Celkovo sa v sledovanom období nezaznamenal žiadny pokrok v niektorých z hlavných oblastí, ktoré vzbudzujú znepokojenie EÚ, medzi ktoré patrí ratifikácia Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach (ICCPR), sloboda prejavu a združovania s osobitným dôrazom na obhajcov ľudských práv, reforma systému trestného súdnictva a zrušenie systému prevýchovy prácou, práva väzňov, sloboda náboženského vyznania a práva osôb patriacich k menšinám. Na druhej strane sa zaznamenal pozitívny vývoj najmä v oblasti hospodárskych, sociálnych a kultúrnych práv, ako je napríklad prijatie nového zákona o pracovných zmluvách, ktorým sa zvyšuje ochrana pracovníkov, ako aj preskúmanie prípadov, za ktoré sa udelil trest smrti.

EÚ so znepokojením sledovala zhoršovanie situácie v **Japonsku**¹⁴³ v súvislosti s trestom smrti. Vedúci misii v Tokiu zorganizovali niekoľko stretnutí s členmi japonskej vlády, poslancami a MVO s cieľom odovzdať odkaz EÚ, že trest smrti je neprijateľný.

¹⁴³ Pozri kapitolu 2.6.6., Konzultácie trojky o ľudských právach.

EÚ aj naďalej vážne znepokojovalo závažné porušovanie ľudských práv v **Kórejskej ľudovodemokratickej republike** (KLDR). Opakovane toto znepokojenie vyjadrovala na medzinárodných fórach a v bilaterálnych rozhovoroch a naďalej vyzývala Pchjongjang k zlepšeniu situácie. Znepokojenie nad situáciou v oblasti ľudských práv v KLDR vyslovili aj veľvyslanci členských štátov EÚ, ktorí sídlia v KLDR, počas návštevy trojky EÚ (na úrovni riaditeľov) v Pchjongjangu (v decembri 2007) a na stretnutiach s predstaviteľmi KLDR v Bruseli a iných členských štátoch EÚ.

Pri príležitosti piateho Svetového dňa proti trestu smrti v októbri 2007 Európska únia opätovne vyjadrila svoj dlhodobý odmietavý postoj k trestu smrti za každých okolností. EÚ je hlboko znepokojená skutočnosťou, že trest smrti v sa Kórejskej ľudovodemokratickej republike ešte stále ukladá a vykonáva. S veľkým znepokojením vzala na vedomie, že vláda Kórejskej ľudovodemokratickej republiky v decembri 2007 odmietla rezolúciu Valného zhromaždenia OSN o moratóriu na trest smrti.

Na poslednom zasadnutí III. výboru VZ OSN sa s veľkou rezervou hlasov prijala osobitná rezolúcia o situácii v oblasti ľudských práv v KLDR, ktorú predložila EÚ. EÚ predložila tiež rezolúciu o KLDR, ktorú 28. marca 2008 prijala Rada pre ľudské práva. Touto rezolúciou sa Pchjongjang vyzýva, aby zlepšil dodržiavanie ľudských práv a povolil predĺženie mandátu osobitného spravodajcu OSN pre ľudské práva v KLDR.

EÚ tiež vyzvala Pchjongjang, aby prejavil tolerantnosť voči občanom KLDR, ktorí prekročili hranice pri hľadaní obživy a boli následne vrátení domov. Mnoho Severokórejčanov naďalej riskuje útek do cudziny pri hľadaní obživy a práce, čo je trend, ktorý sa ešte viac zhoršil v dôsledku veľkých záplav, ktoré poškodili úrodu a domovy.

EÚ, znepokojená nedostatkom potravín v KLDR, naďalej zabezpečovala ich dodávky. Privítala tiež žiadosť o potravinovú pomoc, ktorú KLDR podala prostredníctvom Svetového potravinového programu.

EÚ priaznivo hodnotila moratórium „de facto“ na trest smrti, ktorý je v **Kórejskej republike** v platnosti už desať rokov, a vyzvala Soul, aby zaviedol moratórium „de jure“ s cieľom skorého zrušenia trestu smrti.

Juhovýchodná Ázia

EÚ naďalej veľmi pozorne sledovala situáciu v **Barme/Mjanmarsku**, najmä vzhľadom na násilné potlačenie mierových demonštrácií v septembri 2007. EÚ riešila túto otázku s mnohými partnermi, najmä z Ázie, a vydala niekoľko záverov Rady, vyhlásení EÚ a predsedníctva o uvedených udalostiach, ako aj o predĺžení domáceho väzenia vedúcej predstaviteľky Národnej ligy za demokraciu a nositeľky Nobelovej ceny za mier Daw Aung San Suu Kyi v máji 2008. EÚ vyzvala k zrušeniu všetkých obmedzení súvisiacich s jej osobou, ako aj k prepusteniu iných politických väzňov a osôb uväznených počas demonštrácií v auguste a septembri 2007 a po nich.

EÚ v auguste a septembri 2007 opakovane vyzvala vládu, aby nepoužívala násilie proti pokojným demonštrantom a vyjadrila tiež solidaritu s ľuďom Barmy/Mjanmarska, ako aj obdiv odvážnym mníchom a iným občanom, ktorí využili svoje právo na pokojnú demonštráciu.

EÚ v reakcii na násilné potlačenie pokojných demonštrácií v septembri 2007, ktoré odsúdila, posilnila existujúce sankcie aj zákazom obchodovania s drahokamami a drevom s pôvodom v Barme/Mjanmarsku a s ním spojených investícií. V apríli 2008 obnovila v posilnenej podobe svoju spoločnú pozíciu o reštriktívnych opatreniach voči tým osobám v Barme/Mjanmarsku, ktoré majú najväčší prospech zo zneužívania moci, a tým, ktoré aktívne bránia procesu národného zmierenia, dodržiavania ľudských práv a demokracie.

EÚ aktívne podporovala priateľské služby Organizácie Spojených národov vrátane práce generálneho tajomníka Ban Ki-Moona a osobitného poradcu Ibrahima Gambariho, ako aj bývalých a súčasných osobitných spravodajcov o situácii v oblasti ľudských práv v Mjanmarsku, a to Sergia Pinheiru a Tomása Ojeu Quintanu. EÚ iniciovala uskutočnenie mimoriadnej schôdze o Mjanmarsku na zasadnutí Rady pre ľudské práva 2. októbra 2007 a úspešne predložila niekoľko rezolúcií o situácii v oblasti ľudských práv v tejto krajine. Rezolúcia prijatá konsenzom v júni 2008 bola najdôraznejšou za posledné roky.

EÚ v novembri 2007 vymenovala Piera Fassina z Talianska za osobitného vyslanca EÚ pre Barmu/Mjanmarsko v záujme konsolidovanejšej podpory misie priateľských služieb OSN a aktívnejšej komunikácie stanovísk EÚ, najmä ázijským partnerom. Osobitný vyslanec Fassino úzko spolupracoval s osobitným poradcom OSN Gambarim a radil sa o Mjanmarsku s niekoľkými ázijskými partnermi a inými členmi skupiny priateľov v rámci OSN.

EÚ podporila výsledky misie osobitného poradcu OSN Gambariho do Mjanmarska, ale vyjadrila poľutovanie nad tým, že rozhovory medzi barmskými orgánmi a Daw Aung San Suu Kyi neprebiehali vo vecnom duchu, ako aj nad rozhodnutím predĺžiť jej domáce väzenie a uväzniť politických aktivistov, ktorí žiadali jej prepustenie. EÚ vyjadrila poľutovanie aj nad tým, že ústavné referendum, ktoré sa uskutočnilo 10. a 24. mája 2008, prebehlo v celkovom prostredí zastrašovania a jeho výsledky sú nedôveryhodné. Zástupcovia EÚ pravidelne zdôrazňovali, že usporiadanie referenda podľa medzinárodných noriem a prepustenie Daw Aung San Suu Kyi väznenej už vyše šesť rokov bez obvinenia, by pomohli začať proces národného zmierenia a prechodu k skutočnej demokracii, ktoré Barma/Mjanmarsko potrebuje po prírodných katastrofách, ktoré ju postihli na začiatku mája 2008, viac ako kedykoľvek predtým.

EÚ v súvislosti s katastrofou spôsobenou cyklónom Nargis okamžite poskytla mimoriadnu pomoc a vyslala do terénu čo najviac expertov, do tej miery, ako to bolo možné. Príslušné orgány prostredníctvom verejných vyhlásení a diplomatickou cestou vyzývala, aby do krajiny a postihnutých oblastí zlepšili prístup, a vítala zlepšenia, ako je napríklad rozhodnutie príslušných orgánov povoliť vstup zahraničným humanitárnym pracovníkom bez ohľadu na ich národnosť. Nadalej však vyjadrovala znepokojenie nad tým, že pokrok nebol dostatočne rýchly a komplexný, a mjanmarským orgánom vydala ďalšie dôrazné výzvy, aby pokračovali v zlepšovaní prístupu a redukcii byrokratických postupov.

EÚ ocenila koordinačnú a uľahčujúcu úlohu Organizácie Spojených národov a krajín ASEAN-u. Pokračovala v spolupráci s medzinárodnými a miestnymi agentúrami a MVO v záujme zmiernenia situácie tých, ktorí cyklón prežili. Nadalej dúfa, že príslušné orgány Barmy/Mjanmarska využijú príležitosť, akú predstavujú významné a štedré ponuky medzinárodnej pomoci a skutočne budú s medzinárodným spoločenstvom spolupracovať.

EÚ zostáva naďalej znepokojená nedostatkom zásad právneho štátu a porušovaním ľudských práv v súvislosti so spormi týkajúcimi sa pozemkov a domov v **Kambodži**. Tiež je hlboko znepokojená existenciou a rozsahom obchodovania s ľuďmi, pokiaľ ide o kambodžských občanov.

EÚ sledovala uskutočnenie volieb do miestnych orgánov, ktoré sa konali v apríli 2007. Na výzvu kráľovskej vlády Kambodžského kráľovstva a Národnej volebnej komisie Kambodže vyslala do krajiny volebnú pozorovateľskú misiu (VPM), aby sledovala voľby do Národného zhromaždenia uskutočnené 27. júla 2008. VPM EÚ pozostávala zo 130 pozorovateľov a bola nasadená na obdobie dvoch mesiacov. Ako zvyčajne monitorovala všetky aspekty volebného procesu a zhodnotila, nakoľko boli voľby v súlade s príslušnými medzinárodnými a regionálnymi normami, ako aj s domácimi právnymi predpismi.

EÚ (Európska komisia a niekoľko členských štátov) tiež naďalej podporovala Tribunál Červených Kmérov (Zvláštne komory na ústavnom súde Kambodže – ECCC), ktorý začal na jeseň 2007 súdiť bývalých vysokých predstaviteľov režimov Červených Kmérov, ktorí sú obvinení zo spáchania závažných trestných činov.

EÚ vo všeobecnosti zvýšila dôveru vzhľadom k **indonézskej** vláde, čo sa týka jej záväzku zvýšiť dodržiavanie ľudských práv. EÚ uznala pokrok, ktorý Indonézia dosiahla stanovením právnych noriem v oblasti ľudských práv prostredníctvom dvoch rozhodnutí ústavného súdu z júla 2007, ktorými sa zrušujú právne obmedzenia na slobodu prejavu. Z mnohých pozitívnych aspektov si pozornosť zasluhuje predovšetkým previtajúca občianska spoločnosť a sloboda médií.

Z praktického hľadiska je však EÚ naďalej znepokojená situáciou v oblasti ľudských práv, a najmä vzťahmi medzi náboženskými skupinami a v rámci náboženských vyznaní. Situácia v oblasti ľudských práv v provinciách Papua a Západná Papua odhalila rozpor medzi medzinárodnými záväzkami Indonézie a realitou v teréne. Podobne by sa mala monitorovať situácia v oblasti ľudských práv v provincii Aceh. EÚ skonštatovala, že je zložité postaviť páchatel'ov vážnych prípadov porušenia ľudských práv pred súd.

V apríli 2008 Európsku úniu šokovala ministerská vyhláška, ktorou sa prakticky zakázali aktivity náboženského hnutia Ahmadiyah. Toto rozhodnutie by sa mohlo považovať za krok, ktorým sa neústavne potláčajú náboženské slobody, a teda za krok späť v indonézskej tradícii rešpektovania umiernenosti, tolerancie a pluralizmu. EÚ v súvislosti s hnutím Ahmadiyah zaslala demarš a zdôraznila, že je dôležité, aby sa všetkým osobám patriacim k náboženským menšinám zaručilo právo slobodne praktizovať ich vieru.

EÚ je tiež naďalej znepokojená situáciou týkajúcou sa zodpovednosti za porušovanie ľudských práv z minulosti a zaobchádzania s obhajcami ľudských práv. Súdné orgány v riešení porušení ľudských práv z minulosti dosiahli len nepatrný pokrok. Polícia a bezpečnostné sily sa stále ťažia z ich širokej beztrestnosti. V niektorých regiónoch Indonézie sú obhajcovia ľudských práv stále vystavení zastrašovaniu a obťažovaniu zo strany ozbrojených síl.

Počas stretnutia vysokých predstaviteľov v marci 2007 v Jojakarte sa dohodol dialóg o ľudských právach medzi EÚ a Indonéziou. Zasadnutie politických riaditeľov trojky EÚ a Indonézie (Džakarta, máj 2008) potvrdilo pripravenosť oboch strán začať pravidelný dialóg o ľudských právach, ktorého cieľom je výmena názorov o otázkach ľudských práv globálneho, regionálneho a domáceho významu, ako aj najlepších postupov.

V **Laose** EÚ naďalej sleduje zaobchádzanie s hmongskými žiadateľmi o azyl, ktorí unikli pred prenasledovaním zo strany laoských orgánov. New Yorská trojka sa zišla v decembri 2007 na úrovni expertov pre ľudské práva so zástupcami dvoch MVO: Spoločnosti ohrozených ľudí a laoskej Rady pre ľudské práva. Druhé zasadnutie neformálnej pracovnej skupiny laoskej vlády a Európskej komisie o spolupráci v oblasti budovania inštitúcií a administratívnej reformy, správy vecí verejných a ľudských práv sa uskutočnilo v marci 2008. EÚ na ňom zdôraznila úlohu občianskej spoločnosti v demokratickom vývoji a v podpore sociálneho kapitálu. Taktiež vyjadrila znepokojenie nad nútenou repatriáciou laoských Hmongov v Thajsku. Aktívne podporuje prácu Medzinárodného trestného súdu (ICC) v Laose. Napríklad vo februári 2008 sa komisárka Benita Ferrero-Waldnerová zúčastnila na seminári o ICC a občianskej spoločnosti v Laose, počas ktorého Laos vyzvala, aby podniklo kroky k ratifikácii Rímskeho štatútu a potvrdila podporu Európskej komisie v tomto procese.

EÚ privítala rozhodnutie **filipínskej** vlády ratifikovať v apríli 2008 opčný protokol k Dohovoru proti mučeniu a inému krutému, neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu a záväzok skončiť s ohavnou praxou zabíjania politických aktivistov, novinárov, obhajcov ľudských práv, sudcov a advokátov bez súdneho konania a postaviť páchateľov pred súd.

Po politických rokovaní medzi filipínskou vládou a EÚ a po prejavení záujmu vlády o technickú pomoc zo strany EÚ naznačila EÚ svoju pripravenosť pomôcť pri riešení otázky mimosúdnych popráv a atmosféry beztrestnosti, ktorá prevládala v minulosti. Filipínske orgány a EÚ sa po misii na preskúmanie potrieb, ktorá sa uskutočnila v roku 2007, a podrobnom preskúmaní odporúčaní expertov dohodli, akým spôsobom by pomoc EÚ mohla čo najlepšie podporiť posilnenie vyšetrovania mimosúdnych popráv trestného stíhania ich páchateľov.

EÚ by prostredníctvom misie EÚ na pomoc v oblasti súdnictva, ktorá má začať pôsobiť v roku 2008, poskytovala podporu, poradenstvo, technickú pomoc a odbornú prípravu v oblastiach, ako je systém trestného súdnictva (súdy, prokuratúra, polícia), Komisia pre ľudské práva a občiansku spoločnosť vrátane odbornej prípravy pre políciu i armádu zameranej na zvyšovanie povedomia o ľudských právach. EÚ tiež navrhla, že podporí vytvorenie dôveryhodného a účinného vnútroštátneho monitorovacieho mechanizmu, ktorý by spojil všetky zainteresované filipínske strany s cieľom dosiahnuť pokrok v riešení tejto otázky.

EÚ naďalej pozorne sledovala **Thajsko** po vojenskom prevrate v septembri 2006 a s uspokojením skonštatovala, že 23. decembra 2007 sa uskutočnili demokratické voľby, po ktorých nastúpila do úradu civilná vláda. EÚ naďalej pozorne sleduje politický vývoj, a to aj na juhu Thajska, odkiaľ pravidelne prichádzajú správy o mimosúdnych zabitiach, únosoch a prípadoch mučenia zo strany bezpečnostných síl. EÚ pravidelne vyjadruje thajskej vláde znepokojenie, nad zaobchádzaním s hmongskými žiadateľmi o azyl, ktorí unikli pred prenasledovaním laoskými orgánmi, no sú násilne vracaní do Laosu, a to bez nezávislého monitorovania alebo preverovania utečencov, ako aj nad situáciou legálnych prisťahovalcov do Thajska, z ktorých mnohí pochádzajú z Barmy/Mjanmarska.

Prezidentské a parlamentné voľby vo **Východnom Timore** v roku 2007 boli dôležitým míľnikom na ceste k budovaniu štátu a vytváraniu stabilných a zodpovedných demokratických štruktúr a inštitúcií. EÚ vyjadrila uznanie obyvateľom Východného Timoru za to, že preukázali svoju oddanosť demokracii a mieru vysokou a pokojnou účasťou v parlamentných voľbách. Vo februári 2008 ostro odsúdila pokusy o atentát na prezidenta Ramosa-Hortu a predsedu vlády Gusmãoa. Tieto pokusy len posilňujú jej pevné odhodlanie podporovať inštitúcie Východného Timoru a ich rozvoj s cieľom ochrániť budúcnosť krajiny. Členské štáty EÚ a Európska komisia sú naďalej plne odhodlané podporovať túto krajinu pri zdolávaní neľahkých výziev, ktoré ju očakávajú, akými sú obnova sektoru bezpečnosti, obnova právneho štátu a zabezpečenie sociálneho a hospodárskeho rozvoja pre ľud Východného Timoru v mierovom a stabilnom prostredí.

Napriek všeobecnému pozitívnemu smerovaniu zmien v oblasti občianskych a politických práv za posledné roky zostáva **Vietnam** naďalej krajinou, ktorej je potrebné venovať osobitnú pozornosť v súvislosti s obmedzením slobody prejavu (najmä cenzúra internetu a prísne tresty odňatia slobody pre tzv. „internetových disidentov“) a slobody náboženského vyznania, ako aj v súvislosti s pretrvávajúcim používaním trestu smrti, čo je v ostrom kontraste s celkovým pozitívnym vývojom v krajine, pokiaľ ide o väčšiu hospodársku otvorenosť a sociálno-ekonomický pokrok.

Prioritnými oblasťami spolupráce v partnerstve EÚ a Vietnamu sú správa vecí verejných a dodržiavanie ľudských práv. Pravidelne sa o nich rokuje v rámci podskupiny ES – Vietnam a na miestnej úrovni trojky. Dňa 30. mája 2008 sa v rámci dohody o spolupráci medzi ES a Vietnamom uskutočnilo v Hanoji tretie zasadnutie podskupiny Vietnam – ES o spolupráci v oblasti budovania inštitúcií a administratívnych reforiem, správy vecí verejných a ľudských práv. Počas tohto zasadnutia sa rokovalo o Medzinárodnom trestnom súde, ľudských právach, migrácii a úlohe občianskej spoločnosti, a dohodlo sa na niekoľkých konkrétnych iniciatívach najmä v oblasti migrácie, správy vecí verejných a občianskej spoločnosti, ktoré sa majú uskutočniť pred najbližším zasadnutím podskupiny v roku 2009 v Bruseli.

Na dialógu o ľudských právach, ktorý sa uskutočňuje medzi EÚ a Vietnamom každých šesť mesiacov, sa rokovalo 10. júna 2008 v Hanoji o rôznych otázkach, okrem iného aj o slobode prejavu a náboženskej tolerancii. Obe strany sa dohodli aj na politických krokoch a technickej spolupráci v oblasti ľudských práv. Akčný plán Vietnamu na ďalší rozvoj vzťahov medzi EÚ a Vietnamom (ktorý odkazuje na zásady správy vecí verejných a ľudské práva) a budúca dohoda o partnerstve a spolupráci, o ktorej sa rokuje od novembra 2007, by mali tieto dialógy ďalej posilniť.

EÚ sa aktívne zapája do činností, ktorých cieľom je skvalitnenie života znevýhodnených a chudobných obyvateľov. Komisia vykonáva projekt s objemom 18 miliónov EUR (2006 – 2010), ktorého hlavným cieľom je zvýšiť úroveň zdravotnej starostlivosti poskytovaním kvalitnej preventívnej, liečebnej a podpornej starostlivosti chudobným obyvateľom žijúcim na severnej pahorkatine a strednej vysočine. Komisia okrem toho prispeje grantom v sume 11,45 milióna EUR na projekt vykonávaný Svetovou bankou, ktorým sa zabezpečí väčšia dostupnosť základnej zdravotnej starostlivosti, najmä na miestnej úrovni v hornatých oblastiach Vietnamu. Očakáva sa, že z projektu bude mať osôh okolo 3 miliónov ľudí, najmä etnické menšiny a chudobní.

EÚ okrem toho aktívne podporuje aj Medzinárodný trestný súd vo Vietname. Napríklad v máji 2008 zorganizovala delegácia EK vo Vietname spoločne s vietnamským ministerstvom spravodlivosti regionálny seminár o Medzinárodnom trestnom súde. Vláda sa do takéhoto seminára zapojila po prvýkrát.

Južná Ázia

Afganistan naďalej zostáva jednou z dlhodobých priorít Európskej únie. Veľká dôležitosť, ktorú Rada prikladá vzťahom s touto krajinou, sa odzrkadľuje v skutočnosti, že počas sledovaného obdobia prijala troje dôležitých záverov, a to 10. decembra 2007, 10. marca 2008 a 26. mája 2008. Vo všetkých sa zdôrazňovala osobitná dôležitosť ľudských práv, ktorých podpora je prierezovou prioritou EÚ. Osobitná pozornosť sa venovala porušovaniu ľudských práv v súvislosti s násilím proti civilnému obyvateľstvu, najmä právam žien a detí, ako aj zrušeniu trestu smrti a odstráneniu mučenia. EÚ je vo všeobecnosti aj naďalej odhodlaná spolupracovať s vládou Afganistanu na posilňovaní inštitúcií a mechanizmov zaoberajúcich sa ľudskými právami. EÚ naďalej vyzývala k vykonávaniu akčného plánu prechodného súdnictva. Taktiež afganskú vládu naďalej vyzývala, aby podporovala slobodu médií.

Ľudské práva boli jednou z kľúčových tém na programe zasadnutia ministerskej trojky, ktoré sa konalo v slovinskom Brde 21. februára 2008. Osobitné rokovania sa tu venovali trestu smrti a postaveniu žien a detí v Afganistane. O ľudských právach sa diskutovalo aj počas návštevy vysokého predstaviteľa EÚ Javiera Solanu v Afganistane 21. apríla 2008. Javier Solana túto príležitosť využil na riešenie rôznych otázok, ktoré sú vo vzťahoch medzi EÚ a Afganistanom znepokojujúce, vrátane trestu smrti.

Nedávno, 12. júna 2008, zohrávala EÚ vedúcu úlohu na konferencii na podporu Afganistanu, ktorá sa uskutočnila v Paríži. Všetky strany zastúpené na konferencii sa zaviazali podporovať dodržiavanie ľudských práv všetkých Afgancov. Skonštatovalo sa na nej, že pre ochranu ľudských práv má zásadný význam zavedenie právneho štátu. Toto je oblasť, ku ktorej EÚ obzvlášť výrazne prispela prostredníctvom svojej policajnej misie EUPOL Afghanistan. Účastníci konferencie sa tiež zaviazali podporovať vykonávanie národného akčného plánu pre ženy a zdôraznili pretrvávajúcu potrebu zabezpečiť dodržiavanie medzinárodného humanitárneho práva.

EÚ po návšteve trojky regionálnych riaditeľov v Dháke 6. až 9. júna 2007 naďalej monitorovala situáciu v **Bangladéši**. Počas celého sledovaného obdobia uprednostňovala tichú diplomáciu a výsledkom bolo viacero adresných posolstiev dočasnej vláde a občianskej spoločnosti. EÚ uvítala kroky k vytvoreniu Národnej komisie pre ľudské práva pre Bangladéš v očakávaní, že bude dodržiavať parížske zásady. EÚ naďalej sledovala proces politickej reformy v Bangladéši vrátane boja proti korupcii, pričom osobitný dôraz kládla na dodržiavanie medzinárodných záväzkov krajiny v oblasti ľudských práv. EÚ s bangladéškymi orgánmi pravidelne otvárala otázky ľudských práv, ktoré ju znepokojujú. Najlepšia príležitosť na riešenie otázok spoločného záujmu sa vyskytla počas návštevy poradcu pre zahraničné veci (ministra) Chowdhuryho v apríli 2008, keď sa stretol s VP Solanom a komisárkou Ferrero-Waldnerovou. Hlavným posolstvom EÚ bola pri tejto príležitosti výzva dočasnej vláde dodržiavať jej oznámený harmonogram návratu k demokracii.

Od odloženia volieb v januári 2007 podporuje EÚ vytvorenie podmienok pre dôveryhodné parlamentné voľby do decembra 2008. Na tento účel do Bangladéša v júni 2008 vyslala prieskumnú volebnú misiu. Jej cieľom bolo zhodnotiť, či by opätovné nasadenie volebnej pozorovateľskej misie Európskej únie (EOM), ktorá sa pozastavila 11. januára 2007, počas parlamentných volieb naplánovaných na december 2008 bolo užitočné, reálne a žiaduce, v súlade s kritériami uvedenými v Oznámení o pomoci EÚ pri voľbách a ich pozorovaní (KOM(2000) 191 v konečnom znení).

Európska únia naďalej podporovala dobrú správu vecí verejných v **Bhutáne** počas roka, ktorý bol pre krajinu historickým. Dňa 24. marca 2008 si bhutánsky ľud po prvýkrát vôbec zvolil Národné zhromaždenie. EÚ vyslala volebnú pozorovateľskú misiu na pozorovanie tohto procesu: jej výsledkom bolo všeobecne pozitívne hodnotenie demokratického prechodu ku konštitučnej monarchii poskytujúcej zabezpečenie základných práv občanov.

V **Indii** vzbudzuje znepokojenie pokračujúca diskriminácia a násilie, ktorým čelia menšiny a sociálne zraniteľné skupiny. Vzťahy medzi EÚ a Indiou sa naďalej vyvíjali v rámci spoločného akčného plánu, ktorý sa schválil 7. septembra 2005 v Dillí. Dňa 30. novembra 2007 sa v Dillí uskutočnil ôsmy samit Indie a Európskej únie. Obe strany potvrdili svoj spoločný záväzok voči hodnotám demokracie, základným slobodám, pluralite, právnemu štátu a dodržiavaniu ľudských práv. Lídri okrem toho zdôraznili dôležitosť skončovania s beztretnosťou v súvislosti s páchatelmi genocídy, vojnových zločinov a zločinov proti ľudskosti. Na samite sa EÚ a India tiež dohodli na spolupráci pri posilňovaní úlohy Rady OSN pre ľudské práva. Trojka EÚ a jej indickí partneri sa 15. februára 2008 zúčastnili na štvrtom dialógu o ľudských právach, ktorý je EÚ odhodlaná rozvíjať a posilňovať.

EÚ vyjadrila plnú podporu demokratickému reformnému procesu na **Maldívách** prostredníctvom vyhlásenia, ktoré vydala 27. septembra 2007. Naďalej využívala svoje priateľské služby na podporu spolupráce medzi stranami s cieľom prijať ústavu prijateľnú pre všetkých obyvateľov Maldív, ktorá by zaručovala ich základné práva.

EÚ už štvrtý rok po sebe vyslala trojku regionálnych riaditeľov na návštevu **Nepálu**, ktorá sa uskutočnila v decembri 2007. Jej hlavným cieľom bolo ponúknuť nepretržitú podporu EÚ nepálskemu ľudu pri zabezpečovaní jeho zodpovednosti za mierový proces. Dôležitou súčasťou programu boli stretnutia s občianskou spoločnosťou, a to aj s obhajcami ľudských práv a predstaviteľmi okrajových skupín. Osobitnou prioritou trojky bolo vyzvať všetky strany, aby dodržiavali právny štát a riešili beztretnosť, aby tak nepálskemu ľudu umožnili život bez strachu. EÚ predovšetkým vyzvala vládu, aby podnikla kroky v súvislosti s nedávnymi rozhodnutiami najvyššieho súdu týkajúcimi sa prípadov porušovania ľudských práv. Trojka tiež na vládu naliehala, aby vykonávala svoje dohody s okrajovými skupinami. O niekoľko mesiacov neskôr, po historickej dohode medzi politickými stranami, zohrala EÚ na žiadosť nepálskej vlády významnú úlohu pri pozorovaní volieb do ústavodarného zhromaždenia. Tieto voľby otvárajú perspektívu nového inkluzívneho Nepálu založeného na rovnakých právach a rovnosti pred zákonom.

Pakistanu venovala EÚ v rokoch 2007 – 2008 bezprecedentnú pozornosť. Bolo to vďaka prípravám na všeobecné parlamentné voľby, ktoré sa konali 18. februára 2008. EÚ zohrala v tomto procese pozitívnu, konštruktívnu úlohu prostredníctvom nasadenia svojej volebnej pozorovateľskej misie. Týmto prispela k všeobecnému prijatiu výsledkov za ťažkých okolností, čoho výsledkom bolo zvýšenie dôvery verejnosti v demokraciu v Pakistane. Rada uvítala prechod k novým vládam na federálnej úrovni a na úrovni provincií, ako aj počiatočné kroky, ktoré sa prijali na obnovenie nezávislosti súdnictva. EÚ odvtedy zdôraznila svoj záväzok k pokračujúcej podpore ľudu a vláde Pakistanu prostredníctvom posilňovania dialógu. Jednou z hlavných priorít EÚ je podpora ľudských práv, pričom sa osobitná pozornosť venuje právam žien a detí. Dvojročná výmena informácií z oblasti ľudských práv medzi vedúcimi misí EÚ v Islamabadi a vládou Pakistanu tento záväzok zdôrazňuje. EÚ je tiež odhodlaná preskúmať spôsoby na podporu posilňovania demokratických inštitúcií, s osobitným dôrazom na budovanie inštitúcií a legislatívnu reformu.

Európska únia počas skúmaného obdobia so znepokojením sledovala zhoršujúcu sa situáciu v oblasti ľudských práv na **Srí Lanke**. Vyjadrila hlbokú ľútosť najmä nad rozhodnutím vlády Srí Lanky zrušiť dohodu o prímerí uzavretú s hnutím Tigre oslobodenia tamilského Ílamu (LTTE) v roku 2002. Toto rozhodnutie a súčasná vojenská kampaň boli príčinou zhoršenia už aj tak ťažkej situácie v krajine vrátane humanitárnej situácie a situácie v oblasti ľudských práv. EÚ bola počas tohto obdobia podobne znepokojená aj teroristickými činmi LTTE, ktoré údajnými opakovanými nevyberanými útokmi na civilistov dosiahli bezprecedentne vysokú mieru; rovnako znepokojujúce boli aj vážne porušenia ľudských práv spáchané LTTE vrátane cieleného zabíjania, využívania detských vojakov a nútených odvodov.

EÚ sa v konfrontácii s touto situáciou rozhodla vyslať v marci 2008 do Srí Lanky trojku regionálnych riaditeľov. Tento krok zdôraznil spoločné záväzky EÚ a Srí Lanky podľa medzinárodných dohovorov podpísaných oboma krajinami, najmä v súvislosti s ľudskými právami a medzinárodným humanitárnym právom. Trojka vyjadrila vážne znepokojenie EÚ nad ďalšími správami o porušovaní ľudských práv v tejto krajine, v ktorých sa opisovala prevažujúca atmosféra beztrestnosti s rozšírenými únosmi, zmiznutiami, používaním mučenia a svojvoľných zatknutí a útokov na novinárov. S poľutovaním vzala na vedomie rozhodnutie medzinárodnej nezávislej skupiny osobností (IIGEP) ukončiť spoluprácu s Prezidentskou vyšetrovacou komisiou pre obavy o jej súlad s medzinárodnými normami a pre nedostatok inštitucionálnej podpory práce komisie. EÚ upozornila vládu na vážnosť výziev IIGEP a vysokej komisárky OSN pre ľudské práva a vyzvala ju, aby preukázala konkrétne výsledky a brala ich odporúčania vážne, prípady riešila súdnou cestou a zabezpečila účinné a nezávislé monitorovanie situácie v oblasti ľudských práv. EÚ tiež zdôraznila dôležitosť zaručenia prístupu nórskeho sprostredkovateľovi do Kilinochchi, aby sa umožnilo odovzdanie kľúčových posolstiev určených LTTE o návrate k mierovému procesu pri dodržiavaní humanitárneho prístupu a ľudských práv.

Znepokojenie EÚ sa zopakovalo aj v spoločnej komisii EÚ a Srí Lanky v júni 2008.

Tichomorské štáty

Európska únia je naďalej znepokojená vnútroštátnou situáciou vo **Fidžijskej republike** a priet'ahmi vo vykonávaní záväzkov, ktoré fidžijské orgány prijali 18. apríla 2007 v Bruseli ako súčasť konzultácií podľa článku 96 Dohody o partnerstve AKT – ES. EÚ v júni 2008 viedla na Fidži vyšetrovaciu misiu s cieľom riešiť zostávajúce problémy a overiť pokrok vo vykonávaní záväzkov prijatých v kontexte konzultácií podľa článku 96 a súvisiacich s oblasťou demokracie, právneho štátu a ľudských práv. Účelom misie bolo potvrdiť prístup EÚ ku kríze po prevrate v decembri 2006 a vyvinúť úsilie na zachovanie konštruktívneho dialógu založeného na spoločných hodnotách. Počas misie sa rokovalo aj o hlavných otázkach, ktoré obsahoval list predsedu dočasnej vlády Bainimaramu komisárovi Michelovi z 9. mája 2008, v ktorom sa zmienil o možnosti odloženia volieb s cieľom získať čas na volebnú reformu. Hoci misia ako taká bola úspešná, situácia v krajine zostáva naďalej veľmi nestabilná a EÚ je rozhodnutá naďalej ju pozorne sledovať. EÚ vyjadrila tiež znepokojenie nad správami o údajnom hrubom zaobchádzaní páchanom armádou a políciou na osobách zatknutých v súvislosti s podozrením z plánovania zvrhnutia fidžijskej dočasnej vlády. Predsedníctvo EÚ v tejto súvislosti vyzvalo v zime 2007 príslušné orgány, aby zabezpečili dodržiavanie právneho štátu a riadneho súdneho konania. EÚ vyzvala dočasnú vládu Fidži, aby dodržiavala ľudské práva všetkých obyvateľov Fidži, a naliehala na ňu, aby tieto údajné porušenia ľudských práv v plnom rozsahu vyšetrila v súlade s uvedenými záväzkami.

6.7. Latinská Amerika a karibská oblasť

EÚ pozorne sleduje situáciu v oblasti ľudských práv v krajinách Latinskej Ameriky a karibskej oblasti (LAC) a pripisuje veľký význam procesu pokračujúceho budovania demokracie a mierovej demokratickej transformácie v regióne. EÚ s regiónom v týchto otázkach úzko spolupracuje v multilaterálnom rámci a finančne podporuje projekty a programy zamerané na ochranu a podporu ľudských práv vrátane práv domorodého obyvateľstva, demokratizáciu a nediskrimináciu, a to najmä prostredníctvom Európskeho nástroja pre demokraciu a ľudské práva a Nástroja stability. EÚ k upevneniu demokracie v regióne prispieva okrem iného aj nasadením volebných pozorovateľských misií. V roku 2007 sa využili dve takéto misie (v Ekvádore a Guatemale).

Neoddeliteľnú súčasť všetkých uzavretých dohôd s krajinami tohto regiónu a dohôd, o ktorých sa ešte rokuje, tvoria doložky o ľudských právach. EÚ konkrétne v súčasnosti rokuje o dohodách o pridružení so Strednou Amerikou a Andským spoločenstvom, ktoré zahŕňajú politický dialóg, spoluprácu a liberalizáciu obchodu. Otázky ľudských práv a bezpečnosti sú ich dôležitou súčasťou zložkou, a zohľadňujú sa vo všetkých kapitolách. O ľudských právach sa rokuje aj v kontexte nového strategického partnerstva plánovaného s Brazíliou a Mexikom. V rokovaníach s niektorými krajinami, ako napríklad Argentínou, tvoria sektorálne dialógy súčasť pravidelných politických konzultácií. Inštitucionalizované politické dialógy sú zavedené v rámci existujúcich dohôd o pridružení aj s Čile a MERCOSUR-om. Súčasťou týchto dialógov sú pravidelné rokovania na úrovni vysokých predstaviteľov o otázkach ľudských práv.

Vedúci predstavitelia EÚ a LAC zopakovali na svojom piatom samite v Lime, Peru (16. mája 2008), že v rámci solidarity a rovnosti prevažuje rešpektovanie právneho štátu a hodnôt a zásad demokracie a ľudských práv, čím sa vytvára základ pre strategické biregionálne partnerstvo medzi EÚ a LAC. Zároveň sa zaviazali výrazne zlepšiť kvalitu života ľudí v rámci univerzálnych ľudských práv vrátane občianskych, kultúrnych, hospodárskych, politických a sociálnych práv a základných slobôd pre všetkých ľudí bez rozdielu. Vo vyhlásení z Limy sa venovala pozornosť aj zhoršujúcej sa situácii v oblasti potravinovej bezpečnosti a vlády a medzinárodné organizácie sa v nej vyzývali ku zlepšeniu práva občanov na potraviny ako jedného z hľadísk ľudských práv. Ľudskými právami sa zaoberali aj mini-samity uskutočnené s podregiónmi tohto kontinentu a počas bilaterálnych stretnutí medzi vedúcimi predstaviteľmi EÚ a LAC v Lime.

EÚ pozorne sleduje situáciu v oblasti ľudských práv v **strednej Amerike** a podporuje úsilie regiónu riešiť výzvy demokratickej bezpečnosti. EÚ na samite EÚ a strednej Ameriky, ktorý sa konal 17. mája 2008 v Lime, privítala významný pokrok, ktorý sa v tejto oblasti dosiahol v strednej Amerike najmä vďaka prijatiu niekoľkých iniciatív vrátane bezpečnostnej stratégie pre strednú Ameriku určenej na riešenie problémov násillia a problémov súvisiacich s mladými ľuďmi, ktorým hrozí, že sa dostanú do konfliktu so zákonom¹⁴⁴. Komisia podporuje úsilie v oblasti bezpečnosti na národnej aj regionálnej úrovni najmä prostredníctvom niekoľkých činností v rámci spolupráce v oblasti predchádzania trestnej činnosti mladistvých, regionálnej integrácie a reformy súdnictva.

¹⁴⁴ 9538/08.

Vedúci misií EÚ vytvorili v **Guatemale** pracovnú skupinu, ktorá sa zaoberá správami o porušovaní ľudských práv, najmä v súvislosti s obhajcami ľudských práv, a navrhuje kroky. Dosiahlo sa niekoľko pozitívnych výsledkov: vytvorenie Medzinárodnej komisie proti beztretnosti v Guatemale (CICIG), ktorú finančne podporuje niekoľko členských štátov a Komisia; ratifikácia Haagskeho dohovoru a prijatie vykonávacieho zákona, ako aj vytvorenie novej národnej rady na prijímanie právnych predpisov, ktorej úlohou je schvaľovanie právnych postupov týkajúcich sa prijímania medzinárodných aktov a dohľadu nad nimi; prijatie zákona proti zabíjaniu žien a násiliu páchanom na ženách, pričom prípravné práce podporila Komisia v rámci projektu o reforme sektora súdnictva; a výrazné zapojenie štátu do medzinárodných mechanizmov na ochranu ľudských práv vrátane podpory Rady pre ľudské práva. EÚ vyjadrila guatemalským orgánom svoje hlboké znepokojenie nad prijatím takzvaného zákona na reguláciu zmiernenia trestu smrti a uvítala rozhodnutie guatemalského prezidenta tento zákon vetovať.

EÚ si uvedomuje stupňujúcu sa bezpečnostnú situáciu a nárast násilia v Mexiku a oceňuje úsilie, ktoré **Mexiko** vyvinulo pri podpore a ochrane ľudských práv na multilaterálnej úrovni, najmä v Rade pre ľudské práva, a naďalej vo svojom pravidelnom dialógu pokračuje aj na ministerskej úrovni v rokovaníach o ľudských právach a otázkach bezpečnosti vrátane problému zabíjania žien. Komisia naďalej podporuje projekty a činnosti zamerané na zlepšovanie situácie v oblasti ľudských práv v tejto krajine, najmä na štátnej a miestnej úrovni.

Pokiaľ ide o **Andské spoločenstvo**, EÚ počas uplynulého roka dôsledne odsudzovala všetky prípady porušovania ľudských práv a teroristické činy v **Kolumbii**, bez ohľadu na to, kto ich spáchal. Rada uznala zlepšenie bezpečnostnej situácie a posilnené úsilie kolumbijskej vlády znovu nastoliť mier a spravodlivosť vo veľmi zložitej situácii. Vykonávanie zákona o spravodlivosti a mieri (JPL), právneho rámca Kolumbie pre justíciu v prechodnom období, však ešte zďaleka nie je ukončené. EÚ naliehavo vyzvala kolumbijskú vládu, aby podporovala a financovala rýchle a účinné vykonávanie všetkých aspektov JPL spôsobom, ktorý dáva dôraz predovšetkým na právo obetí na pravdu, spravodlivosť a odškodnenie. EÚ prispela k rôznym aspektom tohto procesu prostredníctvom spolupráce, okrem iného aj tým, že v rámci Nástroja stability poskytla pomoc organizáciám obetí. Vyzvala všetky nezákonné ozbrojené skupiny, aby sa úprimne usilovali o vyriešenie vnútorného ozbrojeného konfliktu rokovaním. Rada zopakovala svoju výzvu, aby nezákonné ozbrojené skupiny okamžite a bezpodmienečne prepustili rukojemníkov, ktorých ešte zadržiavajú, a vzniesla požiadavku, aby sa v budúcnosti zdržali ďalších únosov. EÚ v početných kontaktoch s kolumbijskými orgánmi podporovala odhodlanie kolumbijskej vlády zlepšiť dodržiavanie ľudských práv zo strany ozbrojených síl a uvítala pokrok, ktorý sa v tomto ohľade dosiahol. Vyjadrila tiež obavy z novej vlny útokov a hrozieb voči obhajcom ľudských práv, odborárom a iným ohrozeným skupinám, a vyzvala vládu, aby tieto útoky a hrozby verejne odsúdila a prijala účinnejšie opatrenia na ochranu ohrozených osôb. Znepokojenie vyjadrila aj nad vznikom nových polovojenských a iných ozbrojených zločineckých skupín a vyzvala kolumbijskú vládu, aby zvýšila svoje prebiehajúce úsilie a zintenzívnila opatrenia na boj proti týmto skupinám¹⁴⁵. EÚ tiež udržiavala pravidelné kontakty s MVO v Bogote a v Bruseli. Zaslala demarše a v máji 2008 vydala vyhlásenie, v ktorom EÚ vyjadruje znepokojenie nad vlnou vrážd a vyhrážaním sa smrťou vodcom spoločenských organizácií a obhajcom ľudských práv.

Do **Peru** zaslala EÚ demarše v súvislosti s pokusmi kongresu rozšíriť pôsobnosť trestu smrti a pripomenula záväzky Peru v rámci paktu zo San José a medziamerického systému ľudských práv. Čiastočne aj vďaka aktívnemu diplomatickému úsiliu odmietol peruánsky kongres navrhované zmeny a doplnenia ústavy.

¹⁴⁵ Závery Rady, dokument 15040/07.

EÚ uvítala účasť obyvateľov **Venezuely** na referende o reforme ústavy, ktoré sa konalo 2. decembra, a skonštatovala, že prebehlo transparentným spôsobom. V kontaktoch so zástupcami rôznych skupín vo Venezuele pripomenula potrebu dodržiavať demokratické zásady a ľudské práva a znova potvrdila svoje odhodlanie podporovať upevňovanie demokracie a dobrej správy vecí verejných v tejto krajine, ako aj zmierňovať chudobu, nerovnosť a vylúčenie zo spoločnosti.

Pokiaľ ide o karibskú oblasť, Rada vo svojich záveroch o politike EÚ voči **Kube** prijatých v júni 2008 vyzvala kubánsku vládu, aby účinne zlepšila situáciu v oblasti ľudských práv okrem iného aj bezpodmienečným prepustením všetkých politických väzňov vrátane tých, ktorí boli zadržaní a odsúdení v roku 2003. Toto je pre EÚ aj naďalej kľúčovou prioritou. Taktiež kubánsku vládu vyzvala, aby medzinárodným humanitárnym organizáciám uľahčila prístup do kubánskych väzení. Ďalej vyzvala kubánske orgány, aby ratifikovali a vykonávali nedávno podpísaný Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach a Medzinárodný pakt o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach, a plnili svoj záväzok týkajúci sa ľudských práv, ktorý prijali podpísaním oboch uvedených paktov o ľudských právach.

Pri obnovení spoločnej pozície o Kube Rada potvrdila paralelný prístup, v rámci ktorého EÚ pokračuje v dialógoch o ľudských právach s vládou a mierovou občianskou spoločnosťou. Členské štáty sa zhodujú na tom, že počas návštev na vysokej úrovni by sa stále mali riešiť otázky ľudských práv, v prípade potreby budú zasadnutia s demokratickou opozíciou súčasťou návštev na vysokej úrovni.

EÚ tiež zopakovala svoju výzvu kubánskej vláde, aby zaručila slobodu informácií a prejavu, vrátane prístupu k internetu, a tiež ju vyzvala, aby v tejto otázke spolupracovala¹⁴⁶.

¹⁴⁶ Závery Rady, dokument 11076/08.

EÚ naďalej podporovala obnovenie demokracie na **Haiti** prostredníctvom podpory mierovej operácie Bezpečnostnej rady OSN – MINUSTAH – a poskytovaním pomoci volebnému procesu. Celkové zvýšenie miery bezpečnosti najmä vďaka krokom operácie MINUSTAH v chudobných štvrtiach najväčších haitských miest umožnilo začatie činností, ktorých cieľom je konsolidácia krehkej stability. V rámci nového Nástroja stability prijatého EÚ sa začal program obnovy štvrte Martissant v Port-au-Prince. EÚ naďalej pomáhala vláde v jej úsilí riešiť ťažkú situáciu súdneho a väzenského systému na Haiti. Otázky ľudských práv s osobitným dôrazom na situáciu detí sa budú ďalej riešiť prostredníctvom politického dialógu medzi EÚ a haitskou vládou v rámci iniciatívy EK pre krajiny nachádzajúce sa v nestabilnej situácii.

7. ANALÝZA EFEKTÍVNOSTI ČINNOSTI EÚ A JEJ NÁSTROJOV

Presadzovanie a ochrana ľudských práv a základných slobôd, demokracia a právny štát sú zásady, ktoré je Európska únia odhodlaná zohľadňovať nielen vo svojich vnútorných politikách, ale aj vo svojich vonkajších vzťahoch.

Preto sa EÚ stala kľúčovým aktérom v oblasti ľudských práv, ako sa zdôrazňuje v celej tejto správe. Na tento účel vyvinula širokú škálu nástrojov na podporu a ochranu ľudských práv. Medzi nástroje, ktoré má EÚ k dispozícii na tento účel, patria usmernenia o prioritných tematických otázkach (trest smrti, mučenie, obhajcovia ľudských práv, detskí vojaci, práva dieťaťa, atď.), verejné vyhlásenia, demarše k jednotlivým prípadom porušenia ľudských práv, dialógy alebo konzultácie s tretími krajinami, spoločné pozície a nástroj Spoločenstva na financovanie projektov občianskej spoločnosti v oblasti ľudských práv a demokracie.

Závery Európskej rady

Jedným z kľúčových výsledkov počas sledovaného obdobia sú nepochybne závery Európskej rady o ľudských právach, konkrétne o právach dieťaťa, najmä detí zasiahnutých ozbrojeným konfliktom, ktoré Rada prijala v júni 2008. Závery potvrdili potrebu komplexného prístupu k právam detí zasiahnutých ozbrojeným konfliktom, ktorý zahŕňa bezpečnosť, rozvoj a ľudské práva. V záveroch sa odráža úsilie o zintenzívnenie začleňovania práv detí zasiahnutých ozbrojeným konfliktom do rozvojovej politiky EÚ a tvorby programov (v tejto súvislosti prijala RVZVV v máji súbor záverov), do operácií EBOP (revidovaný kontrolný zoznam prijala RVZVV v máji), ako aj prijatie revidovaných usmernení a uverejnením dokumentov týkajúcich sa začleňovania otázky ľudských práv do operácií EBOP.

Začleňovanie ľudských práv do vonkajšej politiky EÚ

Začleňovanie ľudských práv do vonkajšej politiky EÚ za posledné roky výrazne pokročilo, a to najmä v kontexte Európskej bezpečnostnej a obrannej politiky predovšetkým prostredníctvom vymenúvania poradcov pre otázky ľudských práv a poradcov pre rodové otázky do všetkých misií EBOP. Stratégiu začleňovania ilustruje prax systematického zohľadňovania ľudských práv vo vonkajších operáciách, najmä prostredníctvom vymenovania poradcov pre otázky ľudských práv a poradcov pre rodové otázky. Títo poradcovia sú okrem iného zodpovední za monitorovanie problému detí v ozbrojených konfliktoch a pravidelné podávanie správ o ňom. V sledovanom období vyvinula EÚ ďalšie úsilie na posilnenie koherentnosti a transparentnosti svojej politiky v oblasti ľudských práv. Dôležité je ju zefektívniť a otázku ľudských práv plne zohľadniť vo všetkých príslušných politikách a činnostiach v rámci EÚ i mimo nej s cieľom zabezpečiť dôveryhodnosť EÚ voči tretím krajinám aj systematickým začleňovaním doložiek o ľudských právach do rokovaní ES a dohôd EÚ s tretími krajinami. Usmernenia EÚ v oblasti ľudských práv a iné normy sa budú ďalej rozpracúvať a sfunkčňovať prostredníctvom rozvoja nástrojov praktického vykonávania.

Osobná zástupkyňa generálneho tajomníka/vysokého predstaviteľa pre ľudské práva zvýšila od vytvorenia svojho úradu v decembri 2004 povedomie o tejto téme v rámci EÚ a zlepšila zviditeľnenie činnosti EÚ týkajúcej sa dodržiavania ľudských práv na celom svete. Riina Kionková, ktorá zastáva túto funkciu od januára 2007, pričom vedie oddelenie sekretariátu Rady pre ľudské práva, výrazne prispela ku kontinuite a zohľadňovaniu otázky ľudských práv tým, že oslovila pracovnú skupinu pre Afriku v apríli 2008 a Politický a bezpečnostný výbor a pracovnú skupinu pre Áziu a Oceániu v júni. Osobná zástupkyňa Kionková sa zasadzuje aj o to, aby sa táto otázka vo väčšej miere zohľadňovala v politických dialógoch, ako aj zo strany osobitných zástupcov EÚ. Tento **horizontálny prístup** k ľudským právam vo vonkajšej politike EÚ zostáva však jednou z hlavných výziev pre členské štáty, sekretariát Rady a Komisiu. Pracovná skupina Rady pre ľudské práva (COHOM) obhajuje systematické začleňovanie otázky ľudských práv do programu zasadnutí expertov pre tematické otázky (napríklad terorizmus) a do rozhodnutí z 1. a 3. piliera, ako aj do samitov medzi EÚ a tretími krajinami¹⁴⁷. Zlepšený horizontálny prístup by tiež výraznejšie **zviditeľnil činnosti EÚ v oblasti ľudských práv na celom svete**. Hoci je EÚ jedným z najoddanejších aktérov v oblasti ľudských práv vo finančnom zmysle (ročný rozpočet EIDHR: 140 miliónov EUR) aj politicky (viac ako 30 osobitných dialógov o ľudských právach s tretími krajinami), táto činnosť si zasluhuje väčšiu pozornosť verejnosti.

¹⁴⁷ Pozri poznámku 10076/06 zo 7. júna 2006 od sekretariátu Rady.

Usmernenia EÚ

EÚ v roku 1998 prijala usmernenia o ľudských právach ako **základ pre intervencie v tretích krajinách** s cieľom usmerňovať svoju činnosť na medzinárodnej úrovni v oblasti ochrany a presadzovania ľudských práv. V týchto usmerneniach sa určujú kritériá pre intervencie, typ zasielaných demaršov a obsah vyhlásení. Veľvyslanectvá členských štátov EÚ môžu napríklad podľa usmernení o obhajcoch ľudských práv vyslať pozorovateľov na súdne procesy a informovať svoje hlavné mestá, keď sú obhajcovia ľudských práv v nebezpečí. Tieto usmernenia sú neoceniteľnými dokumentmi, ktorými sa riadi činnosť EÚ v teréne, a **vo všeobecnosti sa spájajú so stratégiou vykonávania** - napríklad v prípade mučenia s kampaňami na zvyšovanie povedomia zameranými na presvedčanie tretích krajín, aby ratifikovali a vykonávali dohovor OSN a jeho opčné protokoly. Nové usmernenia o násilí páchanom na ženách by sa mohli prijať do konca roku 2008, čím by sa doplnilo šesť tematických otázok, ku ktorým už usmernenia existujú (trest smrti, dialógy s tretími krajinami, mučenie, obhajcovia ľudských práv, detskí vojaci a práva dieťaťa).

V roku 2008, desať rokov po prijatí týchto dôležitých tematických usmernení a v kontexte 60. výročia Všeobecnej deklarácie ľudských práv, sa EÚ rozhodla **všetky usmernenia aktualizovať**. Usmernenia o mučení, treste smrti a deťoch v ozbrojených konfliktoch sa aktualizovali počas prvého polroka 2008 a v tomto období sa prijala aj nová stratégia vykonávania usmernení o mučení. EÚ tiež uskutočnila hodnotenie dodržiavania usmernení o obhajcoch ľudských práv: v 26 krajinách sa vyhodnotili miestne stratégie týkajúce sa tejto témy s cieľom vymedziť možné zlepšenia. Usmernenia o obhajcoch ľudských práv a o dialógoch s tretími krajinami sa budú aktualizovať v druhej polovici roku 2008.

Pravidelné posudzovanie účinnosti usmernení zostáva jedným z hlavných problémov. Základným cieľom EÚ je zabezpečiť, aby sa existujúce usmernenia účinne uplatňovali. Stále existujú možnosti na zlepšenie v oblasti zvyšovania informovanosti o týchto usmerneniach v misiách EÚ, medzi osobami zodpovednými za rozhodnutia v hlavných mestách a v Bruseli a medzi tými, ktorými sú tieto usmernenia určené.

Pokiaľ ide o **trest smrti**, v tejto otázke sa vyvíja trvalé úsilie v súlade s usmerneniami EÚ, čím sa prispieva k pokroku v otázke zrušenia trestu smrti na celom svete. Okrem riadnych demaršov a verejných vyhlásení viedla EÚ kampaň v OSN a zabezpečila, že sa na plenárnej schôdzi Valného zhromaždenia Organizácie Spojených národov prijala rezolúcia vyzývajúca k moratóriu na používanie trestu smrti. Rezolúcia, ktorú predložila EÚ a 9 ďalších spoluautorov zo všetkých kontinentov, bola prijatá značnou väčšinou napriek kampani, ktorú proti nej viedlo približne päťdesiat štátov. Rezolúcia 62/149 sa prijala 18. decembra 2007 pomerom hlasov 104 za, 54 štátov proti a 29 sa hlasovania zdržalo. Na jar v roku 2008 sa do 48 krajín zaslali demarše o otvorení otázky trestu smrti.

Nové usmernenia o právach dieťaťa sa prijali v decembri 2007. EÚ sa potom podujala vypracovať v úzkej spolupráci s UNICEF-om a MVO individuálne stratégie pre desať prioritných krajín. Tento prístup by mal viesť k lepšiemu plneniu týchto usmernení.

Dialóg s tretími krajinami

Zavedenie dialógu o ľudských právach s tretími krajinami je kľúčovým prvkom politiky EÚ na **podporu dodržiavania ľudských práv na celom svete**. EÚ v súčasnosti vedie okolo tridsať dialógov s expertmi v hlavných mestách alebo na miestnej úrovni, pričom približne desať ďalších dialógov sa pripravuje.

Usmernenia o dialógoch z roku 2001 ustanovujú rámec pre tieto dialógy o ľudských právach s tretími krajinami. V roku 2004 ich doplnilo oznámenie Politického a bezpečnostného výboru o ich vykonávaní. Tento koherentný pracovný rámec nebráni tomu, aby sa špecifiká každého dialógu flexibilne a pragmaticky prispôbili miestnym podmienkam. Nezávisle od toho, aká forma sa prijme, je cieľom týchto dialógov upozorňovať na otázky ľudských práv so zámerom preskúmať s dotknutými tretími krajinami, akým spôsobom by bolo možné zlepšiť situáciu v teréne.

Význam tohto nástroja pre podporu ľudských práv na celom svete vzbudil **veľký záujem tretích krajín o dialógy o ľudských právach**, ako vyplýva zo zvyšujúceho sa počtu takýchto dialógov v uplynulom roku. Nové dialógy sa plánujú s piatimi stredoázijskými štátmi a s kaukazskými štátmi. V oznámení prijatom vo februári 2008 Politický a bezpečnostný výbor uvítal pokrok dosiahnutý vo vývoji špecializovaných dialógov o ľudských právach s tretími krajinami, čo bohato svedčí o úspechu činnosti EÚ v tejto oblasti. Skonštatoval tiež, že EÚ musí **zabezpečiť súlad** medzi týmito rôznymi dialógmi a zabezpečiť, aby mala kapacity reagovať na žiadosti tretích krajín.

Tento projekt pod vedením EÚ si vyžaduje jej ochotu **diskutovať o otázkach ľudských práv aj v rámci EÚ**, ktoré stále častejšie v dialógoch otvárajú tretie krajiny. EÚ musí preto naďalej zabezpečovať súlad jej vnútorných aj vonkajších činností v oblasti ľudských práv tým, že bude naďalej skúmať spôsob, akým vykonáva svoje základné hodnoty na svojom vlastnom území.

Konzultácie a činnosti na medzinárodných fórach

Výsledky činnosti EÚ v **Tretom výbore na 62. zasadnutí Valného zhromaždenia Organizácie Spojených národov (VZ OSN)** je vo všeobecnosti možné hodnotiť ako veľmi úspešné. EÚ naďalej aktívne prispievala k práci Tretieho výboru VZ OSN, v ktorom pri každom hlasovaní o rezolúciách zachovala svoju spoločnú pozíciu. Konkrétne výsledky je možné považovať za celkom plodné. Napríklad po deklarácii o treste smrti, ktorú v roku 2007 podpísalo 95 členských štátov OSN, a po celosvetovej kampani na podporu návrhu rezolúcie o tejto otázke zabezpečila EÚ, ktorá stála na čele medziregionálnej aliancie, po prvýkrát schválenie **rezolúcie, ktorou sa vyzýva k zavedeniu všeobecného moratória na používanie trestu smrti**. Schválenie takejto rezolúcie je napriek ostrému odmietavému postoju niektorých krajín, ktoré trest smrti stále využívajú, skutočným medzníkom na ceste k všeobecnému zrušeniu trestu smrti.

V prvom polroku druhého roka existencie **Rady pre ľudské práva** dostali podstatné otázky prednosť pred inštitucionálnymi otázkami. EÚ sa výrazne angažovala najmä v prijatí operačných mechanizmov a pravidiel Rady (vrátane všeobecného pravidelného preskúmania) a podarilo sa jej zachovať najdôležitejšie prvky: osobitné postupy pre konkrétne krajiny (okrem Kuby a Bieloruska) a účasť MVO. Hoci rokovania o základných otázkach boli veľmi polarizované a rozdelenie kresiel nebolo v prospech EÚ, EÚ sa podarilo ubrániť otázku univerzálnosti ľudských práv napriek relativistickej koncepcii ľudských práv, ktoré presadzovali niektoré štáty. Pevné a jednotné stanovisko EÚ na 8. zasadnutí HRC jej umožnilo zabezpečiť bez hlasovania schválenie rezolúcie o Mjanmarsku. EÚ sa podarilo nastolovať situáciu jednotlivých krajín využitím príslušných častí programu, ako napr. interaktívnych dialógov, tematických diskusií a všeobecných vyhlásení, a bude tak činiť aj naďalej. Je dôležité, aby medzinárodné spoločenstvo dosiahlo efektívne a dôveryhodné fungovanie Rady pre ľudské práva. EÚ bude v tomto úsilí naďalej zohrávať kľúčovú úlohu.

Všeobecné pravidelné preskúmanie, inovačný mechanizmus, ktorý zabezpečuje každé 4 roky automatické partnerské preskúmanie situácie v oblasti ľudských práv v každom členskom štáte OSN, sa zaviedlo v apríli 2008. Prvé dve kolá preskúmania, v apríli a v máji 2008, je možné hodnotiť pomerne kladne, členské štáty sa aktívne zapájali do interaktívneho dialógu. Potenciálu UPR, ktorým je objektívny prehľad o situácii v jednotlivých krajinách však bude potrebné venovať starostlivosť, pozornosť a vážnosť. Objavili sa snahy o oslabenie tohto procesu, ale EÚ proti nim neustále bojuje.

EÚ naďalej **uvažuje o spôsoboch zvýšenia efektívnosti svojej činnosti** na multilaterálnych fórach. EÚ pokračovala v hľadaní spôsobov vyriešenia dilemy, ako predkladať svoje stanoviská Rade, a pri prezentovaní odsúhlasených spoločných pozícií EÚ sa usilovala vyjadrovať prostredníctvom predsedníctva viacerými hlasmi a posilniť tak svoj odkaz. EÚ je naďalej konštruktívna a otvorená dialógu a rokovaniam s krajinami z rôznych regionálnych skupín, hoci uznáva, že sa mohlo dosiahnuť viac. Okrem toho sa osvedčila prax pozývania príslušných MVO pred zasadnutiami Rady pre ľudské práva, počas týchto zasadnutí, ako aj po nich, na zasadnutia expertov EÚ – 27 pre ľudské práva ako prínos tak pre MVO, ako aj pre EÚ.

Je potrebné, aby EÚ v budúcnosti vyvinula väčšie úsilie o včasnejšie plánovanie svojich iniciatív, presnejšie určila priority svojej činnosti, zintenzívnila kontakty s tretími krajinami, viac sa podelila o záťaž s inými podobne zmýšľajúcimi krajinami a zohrávala úlohu pri racionalizácii využívania rezolúcií na rôznych fórach. Sila EÚ ako aktéra v orgánoch Organizácie Spojených národov sa zakladá na jednote medzi jej členskými štátmi a dôležité je čo najlepšie využívať ich spoločné zdroje.

8. ZÁVERY

Táto 10. výročná správa o ľudských právach poukazuje na dôležitosť, ktorú Európska únia vo svojej zahraničnej politike prikladá ľudským právam, demokracii a dobrej správe vecí verejných. Podpora a dodržiavanie ľudských práv sú nevyhnutné pre rozvoj, mier a bezpečnosť na celom svete.

V minulom roku sa zaznamenal výrazný nárast činností EÚ v oblasti ľudských práv: vzrástol počet dialógov o ľudských právach, rozšírila sa škála tematických otázok, ktorými sa zaoberala pracovná skupina Rady pre ľudské práva (COHOM) a v Rade pre ľudské práva sa vytvoril nový mechanizmus.

Hoci EÚ nepochybne dosiahla určité úspechy (ako sú napríklad rezolúcia VZ OSN vyzývajúca k moratóriu na trest smrti), čelí novým výzvam:

- v tomto roku, keď sa pripomína 60. výročie Všeobecnej deklarácie ľudských práv, diskutujú tí, ktorí súhlasia s relativizmom založeným na tradíciách, náboženstve, kultúrnej príslušnosti alebo histórii, o univerzálnosti ľudských práv viac ako kedykoľvek predtým,
- v čase, keď sa od Európskej únie vo zvýšenej miere očakáva, že bude zodpovedná za situáciu v oblasti ľudských práv v rámci svojho územia, musí ísť príkladom. Je to otázkou dôslednosti a dôveryhodnosti na medzinárodnej scéne,
- kľúčom k zabezpečeniu tejto dôslednosti je začlenenie otázok ľudských práv do všetkých vnútorných a vonkajších politík EÚ. V tejto súvislosti má zásadnú dôležitosť činnosť osobnej zástupkyne vysokého predstaviteľa pre SZBP Riiny Kionkovej. Bude naďalej informovať geografické a tematické pracovné skupiny o otázkach ľudských práv. Ľudské práva sa musia vo väčšej miere zohľadňovať aj v operáciách EBOP a vo všetkých ostatných príslušných európskych politikách,
- teraz, keď sa vytvorila Rada pre ľudské práva a jej poradný výbor, a definovali sa hlavné pravidlá ich pôsobenia, sa musí EÚ naďalej zasadzovať o to, aby sa osvedčili ako účinné a dôveryhodné nástroje.

Aby EÚ splnila tieto výzvy, musí v súvislosti so svojím menšinovým postavením v Rade pre ľudské práva odolať pokušeniu zostať v izolácii a musí sa usilovať viesť dialóg presahujúci všetky regionálne rozdelenia. Bude sa usilovať o rozvíjanie nových iniciatív vo všetkých regiónoch, pričom prehĺbi spoluprácu s občianskou spoločnosťou a najmä s obhajcami ľudských práv. Len týmto spôsobom bude Európska únia schopná celou svojou váhou prispieť k diskusiám a naplno zohrávať svoju úlohu pri podpore a ochrane ľudských práv na celom svete.

PRÍLOHA I

Overview of projects funded under EIDHR between 1 July 2007 and 30 June 2008

1. Projects selected through global calls for proposals¹

Organisation	Project Title	Country	Max. EC contribution
MEDIA INSTITUTE FOR SOUTHERN AFRICA EDUCATION & PRODUCTION TRUST	Strengthening the basis for civil society dialogue and democratic discourse: freedom of expression	Namibia	EUR 786.072
TRANSITION MONITORING GROUP INCORPORATED TRUSTEE	Making the votes count: Promoting citizens participation and protection of their mandate during the 2007 local government elections in Nigeria	Nigeria	EUR 589.080
THE BBC WORLD SERVICE TRUST	Support for Palestinian media sector with focus on building sustainable mechanisms for professional development of journalists and media professionals	WB Gaza	EUR 679.796
FONDATION HIRONDELLE MEDIA FOR PEACE AND HUMAIN DIGNITY	Strengthening Radio Miraya, the United Nations radio network in Sudan	Sudan	EUR 808.632
THE BBC WORLD SERVICE TRUST	Mobilising the Media in Support of Women's and Children's Rights in Central Asia	Kyrgyzstan, Kazakhstan, Tajikistan	EUR 914.313

¹ This list does not include sensitive projects which will not be published for security reasons.

JORDANIAN WOMEN'S UNION	Reforming the family laws in Arab countries	Jordan, Egypt, Lebanon, WB Gaza	EUR 816.000
SOROS FOUNDATION KYRGYZSTAN	Development of mechanisms and implementation of social and legal protection from violence against women	Kyrgyzstan	EUR 200.000
MOSCOW GROUP OF ASSISTANCE TO IMPLEMENTATION OF HELSINKI ACCORDS	Combating torture through legal advice, education and advocacy	Russia	EUR 298.262

2. Country calls for proposals

Country-based support schemes, CBSS, are being concluded for the following 72 countries: Afghanistan, Albania, Algeria, Angola, Argentina, Armenia, Azerbaijan, Bangladesh, Belarus, Bolivia, Bosnia Herzegovina, Brazil, Burundi, Cambodia, Chile, Colombia, Costa Rica, Croatia, Cuba, DRC, Ecuador, Egypt, Ethiopia, Fiji, fYRoM, Georgia, Guatemala, Guyana, Haiti, Honduras, Indonesia, Israel, Jordan, Kazakhstan, Kosovo, Kyrgyzstan, Laos, Lebanon, Mauritania, Mexico, Moldova, Montenegro, Morocco, Mozambique, Nepal, Nicaragua, Nigeria, Pakistan, Panama, Papua New Guinea, Paraguay, Peru, Philippines, RCA, Russia, Rwanda, Salvador, Serbia, Sierra Leone, Solomon Islands, Sri Lanka, Sudan, Tajikistan, Turkey, Uganda, Ukraine, Uruguay, Venezuela, Vietnam, West Bank and Gaza, Yemen and Zimbabwe.

1. Funding/projects selected without calls for proposals¹

Organisation	Project title	Country	Max. EC contribution
ASSOCIAZIONE EUROPEAN INTER UNIVERSITY CENTRE FOR HUMAN RIGHTS AND DEMOCRATISATION	Support to the European Inter University Centre for Human Rights and Democratisation (EIUC)'s Working Programme 2007-2008	Italy, EU	EUR 1.900.000
CONSEIL DE L' EUROPE	Support to free and fair elections in South Caucasus and Moldova	Armenia, Azerbaijan, Georgia, Moldova	EUR 500.000
CONSEIL DE L' EUROPE	Freedom of expression & information and freedom of the media in the South Caucasus and Moldova	Armenia, Azerbaijan, Georgia, Moldova	EUR 500.000
CONSEIL DE L' EUROPE	Civil society leadership network - Ukraine, Moldova and Southern Caucasus	Ukraine, Armenia, Azerbaijan, Georgia, Moldova	EUR 350.000
CONSEIL DE L' EUROPE	Adoption and Implementation of a comprehensive strategy for the improvement of the living conditions of the Roma and for their integration into society	Ukraine, Moldova	EUR 200.000
CONSEIL DE L' EUROPE	SYNOMIA - Setting up of an active network of independent non-judicial H.R. structures (NHRs - Ombudsmen and HR Commissions at nation-wide and subnation-wide levels)	Italy, France, Albania, Armenia, Azerbaijan, Bosnia & Herzegovina, Croatia, Georgia, Moldova, Montenegro, Russia, Serbia, fYRoM, Turkey and Ukraine	EUR 450.000

¹ Without the Election Observation Missions.

UNITED NATIONS HIGH COMMISSIONER FOR HUMAN RIGHTS	Support to the 2008-2009 Management plan of the United Nations High Commissioner for Human Rights	Worldwide	EUR 4.000.000
ORGANISATION FOR SECURITY AND COOPERATION IN EUROPE	OSCE/ODIHR: project to promote democratisation and human rights in Eastern Europe	Eastern Europe - regional	EUR 600.000
INTERNATIONAL CRIMINAL COURT	Strengthening the ICC - enhancing its universality and increasing awareness on the national level with regard to complementarity	Worldwide, Netherlands	EUR 2.000.000
SPECIAL COURT FOR SIERRA LEONE	Communicating justice and capacity building project	Sierra Leone	EUR 600.000
UNITED NATIONS HIGH COMMISSIONER FOR HUMAN RIGHTS	Film directors for human rights	Worldwide	EUR 1.200.000

PRÍLOHA II

EU/INTERNATIONAL DAYS IN THE FIELD OF HUMAN RIGHTS

DATE	DAY
6 February	International Day of Zero Tolerance against Female Genital Mutilation
8 March	International Women's Day
21 March	International Day for the Elimination of Racial Discrimination
8 April	International Roma Day
3 May	World Press Freedom Day
17 May	International Day against Homophobia
18 October	EU Day against Trafficking in Human Beings
20 June	World Refugee Day
26 June	International Day in Support of Victims of Torture
9 August	International Day of the World's Indigenous People
10 October	World Day Against the Death Penalty
20 November	Universal Children's Day
25 November	International Day for the Elimination of Violence against Women
3 December	International Day/EU Day of Disabled People
10 December	Human Rights Day

PRÍLOHA III

Ďalšie informácie o politike EÚ v oblasti ľudských práv sa nachádzajú na webových stránkach:

<http://www.consilium.europa.eu/human-rights>

http://ec.europa.eu/external_relations/human_rights/intro/index.htm

http://www.europarl.europa.eu/comparl/human_rights/

Ako sa uvádza v tejto správe, do práce v oblasti ľudských práv sa zapája mnoho medzinárodných organizácií. Ďalšie podrobnosti o ich činnosti v tejto oblasti sa nachádzajú na ich webových stránkach:

Organizácia Spojených národov: <http://www.un.org>

Medzinárodná organizácia práce: <http://www.ilo.org/global/lang--en/index.htm>

Úrad vysokej komisárky OSN pre ľudské práva: <http://www.ohchr.org>

Medzinárodný trestný súd: <http://www.icc-cpi.int>

Rada Európy: <http://www.coe.int>

Európsky súd pre ľudské práva: <http://www.echr.coe.int/echr>

Organizácia pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe: <http://www.osce.org>

Africká únia: <http://www.africa-union.org>

Organizácia amerických štátov: <http://www.oas.org>

Mnoho medzinárodných MVO na svojich webových stránkach poskytuje množstvo informácií o otázkach ľudských práv na celom svete, napríklad:

Amnesty International: <http://www.amnesty.org>

Human Rights Watch: <http://www.hrw.org>

Medzinárodná federácia pre ľudské práva: <http://www.fidh.org>

Medzinárodný výbor Červeného kríža: <http://www.icrc.org>

ZOZNAM SKRATIEK

ACHPR	African Commission on Human and Peoples Rights
ACP	African, Caribbean and Pacific
AIHRC	Afghanistan Independent Human Rights Commission
ALDE	Alliance of Liberals and Democrats for Europe
AMIS	African Union Mission in the Darfur region of Sudan
ANP	Afghan National Police
ASEAN	Association of Southeast Asian Nations
ASEF	Asia Europe Foundation
ASEM	Asia-Europe Meeting
AT	Austria
AU	African Union
BiH	Bosnia and Herzegovina
CAAC	Children affected by armed conflict
CARDS	Programme of Community assistance for reconstruction, development and stabilisation
CBM	Confidence-building measures
CBSS	Country-Based Support Schemes
CEAS	Common European Asylum System
CEDAW	Committee on the Elimination of Discrimination against Women
CFSP	Common Foreign Security Policy
CICIG	International Commission against Impunity in Guatemala
CMI	Crisis Management Initiative
COAFR	EU Council's Working Party on Africa
COASI	EU Council's Working Party on Asia-Oceania
CoE	Council of Europe
COEST	EU Council's Working Party on Eastern Europe and Central Asia
COHOM	Council Human Rights Working Party
CONOPS	Concept of operations
COTER	EU Council's Working Party on terrorism
CPA	Comprehensive Peace Agreement
CPT	European Committee for the Prevention of Torture
CSP	Comprehensive Status Proposal
CSR	Corporate Social Responsibility
DCCA	Development and Cooperation in Central Asia
DCI	Development Cooperation Instrument
DDPA	Durban Declaration and Programme of Action
DDR	disarmament, demobilization and reintegration
DK	Denmark
DPRK	Democratic People's Republic of Korea
DRC	Democratic Republic of the Congo
DRC	Durban Review Conference
EC	European Commission
ECCC	Extraordinary Chambers in the Constitutional Court of Cambodia
ECHR	European Court of Human Rights
ECOSOC	Economic and Social Council

ECRI	European Commission against Racism and Intolerance
EE	Estonia
EEG	Eastern European Group
EFA	European Free Alliance, European Parliament political group
EIDHR	European Instrument for Democracy and Human Rights
EIUC	European Inter University Centre for Human Rights and Democratisation
ELIAMEP	Hellenic Foundation for European and Foreign Policy
ENP	European Neighbourhood Policy
ENPI	European Neighbourhood and Partnership Instrument
EOM	Election Observation Mission
EP	European Parliament
EPAs	Economic Partnership Agreements
EPD	Enhanced Permanent Dialogue
EPLO	European Peacebuilding Liaison Office
ESDP	European Security and Defence Policy
EU	European Union
EUBAM	European Union Border Assistance Mission to Moldova and Ukraine
EUFOR	European Military Force
EUFOR Tchad/RCA	Bridging military operation in Eastern Chad and North Eastern Central African Republic
EUJUST LEX	Integrated Rule of Law Mission for Iraq
EULEX Kosovo	European Union Rule of Law Mission in Kosovo
EUPM	European Union Police Mission
EUPOL Afghanistan	EU Police mission in Afghanistan
EUPOL COPPS	European Union Police Mission for the Palestinian Territories
EUPOL RD Congo	European Union Police Mission in the Democratic Republic of Congo
EUPT Kosovo	EU Planning Team Kosovo
EUR	Euro
EUSEC RD Congo	EU mission to provide advice and assistance for security sector reform in the Democratic Republic of Congo
EUSR	EU Special Representative
FAO	Food and Agriculture Organisation
FDLR	Forces démocratiques de libération du Rwanda
FIDH	Fédération Internationale des Droits de l'Homme
FR	France
FRA	Fundamental Rights Agency
FRIDE	Fundación para las Relaciones Internacionales y el Diálogo Exterior
FYROM	former Yugoslav Republic of Macedonia
GAERC	General Affairs and External Relations Council
GFMD	Global Forum on International Migration and Development
GRULAC	Group of Latin American and Caribbean countries
GRULAC	Group of Latin America and Caribbean Countries
GSP	EU's Generalised System of Preferences
GSP+	Special Incentive Arrangement for Sustainable Development and Good Governance
GSPC	Salafist Group for Preaching and Combat

HDIM	Human Dimension Implementation Meeting
HoMs	Heads of Mission
HQ	Headquarters
HRC	Human Rights Council
HRDs	Human Rights Defenders
IA	International Alert
ICC	International Criminal Court
ICCPR	International Covenant on Civil and Political Rights
ICESCR	International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights
ICTJ	International Center for Transitional Justice
ICTY	International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia
IDPS	Institut de Développement de Produits de Santé
IER	Fairness and Reconciliation Commission
IfP	Initiative for Peace building
IHL	International humanitarian law
IIGEP	Independent International Group of Eminent Persons
ILO	International Labour Organisation
IOM	International Organisation for Migration
IPA	Instrument on Pre-Accession Assistance
IPA	Instrument on Pre-Accession Assistance
IT	Italy
IWGIA	International Work Group for Indigenous Affairs
JMA	Joint Military Affairs
JPA	Joint Parliamentary Assembly
JPL	Justice and Peace Law
LAC	Latin American and Caribbean countries
LIBE	Committee on Civil Liberties, Justice and Home Affairs
LRA	Lord's Resistance Army
LTTE	Liberation Tigers of Tamil Eelam
MDC	Movement for Democratic Change
MDG	Millennium Development Goal
MEP	Member of the European Parliament
Mercosur	Common market of the south
MINUSTAH	Mission des Nations Unies pour la stabilisation en Haiti
MLC	Mouvement de Libération du Congo
MoI	Ministry of the Interior
NATO	North Atlantic Treaty Organization
NCCM	National Council for Childhood and Motherhood
NCHR	National Council for Human Rights
NGOs	Non-governmental organisations
NL	Netherlands
ODIHR	Office for Democratic Institutions and Human Rights
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
OJ	Official Journal of the European Union
OP	Optional Protocol
OPCAT	Optional Protocol to the International Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment
OSCE	Organisation for Security and Cooperation in Europe

PACE	Parliamentary Assembly of the Council of Europe
PCP	Palestinian Civil Police
PDCI	Partners for Democratic Change International
PHARE	Programme of Community aid to the countries of Central and Eastern Europe
PSC	Political and Security Committee
RCP	Rafah Crossing Point
RPM	Reform Process Monitoring
RRI	Review, rationalisation and improvement
SA	Stabilisation and Association
SAA	Stabilisation and Association Agreement
SADC	Southern African Development Community
SAp	Stabilisation and Association process
SE	Sweden
SG/HR	Secretary General/High Representative for the Common Foreign and Security Policy
SPS	Milosevic's former Socialist party
SSR	Security sector reform
STM	SAp Tracking Mechanism
SuR	State under Review
SW	Saferworld
TAIEX	Technical Assistance and Information Exchange
TEU	Treaty of European Union
UK	United Kingdom
UN	United Nations
UNAMA	United Nations Assistance Mission in Afghanistan
UNAMID	UN/AU Hybrid Operation in Darfur
UNDP	United Nations Development Programme
UNDP	United Nations Development Programme
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
UNGA	United Nations General Assembly
UNHCR	United Nations High Commissioner for Refugees
UNHRC	UN Human Rights Council
UNICEF	United Nations Children's Fund
UNODC	United Nations Office on Drugs and Crime
UNPFII	UN Permanent Forum on Indigenous Issues
UNSC	United Nations Security Council
UNSCR	United Nations Security Council Resolution
UNSG	United Nations Secretary-General
UNSRSG	Special Representative of the UN Secretary General
UPR	Universal Periodic Review
US	United States
WEOG	Western European and Others Group
WG	Working Group
WTO	World Trade Organisation
ZANU-PF	Zimbabwe African National Union – Patriotic Front

(TEXT NA VONKAJŠIU ZADNÚ STRANU OBÁLKY)

Táto 10. výročná správa o ľudských právach sa zaoberá činnosťami a politikami, ktoré Európska únia vykonávala v období od 1. júla 2007 do 30. júna 2008 pri plnení svojich cieľov týkajúcich sa presadzovania všeobecného dodržiavania ľudských práv a základných slobôd. Správa nie je vyčerpávajúca; dôraz sa v nej kladie na otázky týkajúce sa ľudských práv, ktoré vyvolali obavy, a na reakciu EÚ v rámci i mimo rámca Únie.
